

IC

საგარეო
სიბრძნის

დავით

ერთიანი და ერთიანი

• INA MANTEE EN OBI • UT OMNES UNUM SINT
 • და ვან ეძინო ვადნა • და ერთიანი და ერთიანი
 • QUE TOUS SOIENT UN • და будут все едино
 • THAT THEY MAY ALL BE ONE • DAB ALLE EINS SEIEN
 • ليكون الجميع واحدًا •

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის **ქართული**
აკად. გ. შერათელის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის **მეცნიერული**
ინსტიტუტი
ბერძნული კულტურისა და ქრისტიანული აღმოსავლეთის
კვლევის სამეცნიერო ცენტრი

მართლმადიდებელი ეკლესიის
და
მეცნიერული მემკვიდრეობის

თამარ მუსხი

**მართლმადიდებელი ეკლესია
და
ეკუმენური მოძრაობა**

თბილისი
2002

**TSERETELI INSTITUTE OF ORIENTAL STUDIES,
GEORGIAN ACADEMY OF SCIENCES**

Research Centre of Greek Culture and The Christian Orient

Tamara Meskhi

**Orthodox Church and
Ecumenical Movement**

**TBILISI
2002**

ISBN 99928-0-338-x

© თ.მესხი, 2002

წინასიტყვაობა

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ცხოვრებაში ამ ბოლო წლებში დატრიალებულ მოვლენებს გულგრილი არავინ დაუტოვებია. ბუნებრივია, ვერც მე დავრჩებოდი. აგორდებოდა თუ არა ეკლესიისადმი დაპირისპირების ახალი ტალღა, მაშინვე საპასუხო წერილებს ვწერდი. იმ საკითხებზე კი, რომლებზეც თავს კომპეტენტურად არ ვთვლიდი, რომ მე გამეცა პასუხი, სხვას მივმართავდი შეკითხვებით. ინტერვიუები ჩამოვართვი მის ყოვლადუწმინდესობას მსოფლიო პატრიარქ ბართლომე I-ს, მართლმადიდებელ მღვდელმთავრებსა და ლეთისმეტყველებს. მაგრამ ამ წერილებიდან და ინტერვიუებიდან მხოლოდ მსოფლიო პატრიარქის ინტერვიუები გამოქვეყნდა. დანარჩენები ან არ დამიბეჭდეს გაზეთებმა, ან, ვიდრე მე ამ ინტერვიუების ალება მოვახერხე, ის ტალღა უკვე გადავლილი იყო და შეგნებულად შევეცავე თავი, რათა არ გავმხდარიყავი საკამათო საკითხის ხელახლა წამომჭრელი და სიუტაციის გამამძაფრებელი. ეს წერილები, ალბათ, გამოუქვეყნებელი დარჩებოდა სამუდამოდ, ოდნავ მაინც რომ განელებულიყო რელიგიური ვნებათაღელვა საქართველოში.

მიმდინარე პროცესებმა მიმახვედრა, რომ ჩვენი საზოგადოების დიდი ნაწილი ბოლომდე მაინც ვერ არის გარკვეული რელიგიურ საკითხებში, არ იცის ამ ბოლო წლებში გაჩენილ პრობლემათა გამომწვევი ნამდვილი მიზეზი. ამიტომაც თავი მოვუყარე წლების მანძილზე ჩემს მიერ დაწერილ თუ მოპოვებულ მასალას და დღეს მკითხველის საშუაგავროზე გამომაქვს.

მართალია, ამ ხნის განმავლობაში ზოგიერთი საკითხი მეტ-ნაკლებად გაირკვა; ზოგიერთ მოვლენას მორწმუნენი ახლა უკვე სხვაგვარად უყურებენ, მაგრამ მე არ შევეცადე გადამეკეთებინა ჩემს მიერ დაწერილი წერილები, არც ამ მოვლენათა ფიქსირება და კომენტირება გამიხდია მიზნად. ამას დაინტერესებული და საქმეში ჩახედული მკითხველი თავად გააკეთებს. მე ამ წერილებსა და ინტერვიუებს ზუსტად ისევე ვებეჭდავ, როგორც იმ დროს დაიწერა. ყოველ მათგანს დაწერის თარიღი აქვს მითი-

თებულო. ამიტომაც ვთხოვ მკითხველს, უსათუოდ მიაქციოს ყურადღება ამ თარიღებს.

წინდაწინვე ვამცნობ მკითხველს, რომ ეს წიგნი პოლემიკისათვის კი არა, მორწმუნეთა და იმ კონკრეტულ პირთა დასახმარებლად ქვეყნდება, ვინც მართლმადიდებლობისადმი გულწრფელი სიყვარულიდან გამომდინარე, მაგრამ სათანადო ცოდნას მოკლებულმა, პრობლემა შეუქმნა საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას და პირველ რიგში კი – საკუთარ თავს. იქნებ იპოვონ პასუხები მათთვის საინტერესო შეკითხვებზე, და თუ რა გზას უნდა დაადგინ მომავალში, არჩევანი თავადვე გააკეთონ.

ახლა, ამ გადასახედიდან, როდესაც საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია უკვე კარგა ხნის გამოსულია ეკუმენური მოძრაობიდან, შეიძლება ვინმეს დაგვიანებულად, ან სულაც უაზროდ ეჩვენოს წინამდებარე წერილებისა და ინტერვიუების ერთ წიგნად გამოქვეყნება. მაგრამ არავინ იცის, ხვალ ვინ რა სახის ულტიმატუმს წამოუყენებს საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას. უახლოეს წარსულში მომხდარ ფაქტში გარკვევა და მისი გაანალიზება, ვფიქრობ, უსათუოდ გამოგვადგება სამომავლოდ.

მოსახლეობის ინფორმირების მიზნით განზრახული გვაქვს ინტერვიუები ჩამოვართვათ, ავრეთვე, არამართლმადიდებელი ეკლესიების საჭეთმპყრობელებსა და კომპეტენტურ პირებს; იმათაც, ვინც ეკუმენური მოძრაობისა და დიალოგის მომხრენი არიან და იმათაც, ვინც წინააღმდეგია. ვნახოთ, რაში მდგომარეობს მათი არგუმენტები. წიგნის სათაურიც ასე წარმოგვიდგენია: „არამართლმადიდებელი ეკლესიები და ეკუმენური მოძრაობა“.

წინამდებარე წიგნთან დაკავშირებულ ნებისმიერ შენიშვნას, რჩევას და სურვილს კი სიამოვნებით მივიღებთ და გავითვალისწინებთ. იქნებ სხვა საკითხებიც გაინტერესებთ? დაგვიკავშირდით, გაგვაცანით თქვენი სურვილები, შეკითხვები და ჩვენ შევეცდებით, კომპეტენტურ პირთა პასუხები მოგაწოდოთ.

ნაკვეთი პირველი

რა ხდება საქართველოს კლესიაში

1997 წლის მაისი. ის, რაც დღეს საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაში ხდება, ლოგიკური გაგრძელებაა იმ შორსგამიზნული კონკრეტული გეგმისა, რომელიც საქართველოში ეროვნული მოძრაობის აღზევებასთან ერთად დაიწყო. უფრო ზუსტად კი გეტყვით, რომ 1988 წლიდან დაიწყო შეტევა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მიმართ და, სამწუხაროდ, ამას ჯეროვანი ყურადღება არავენ მიაქცია. იმ ვაი-უბედურებაში, რაც საქართველოს 90-იან წლებში თავს დაატყდა, ეს უმნიშვნელო პრობლემად ჩათვალა ერმაც და ბერმაც და დღეს კი ასეთ სავალალო შედეგამდე მივედით. სავალალო კი არა, თუ კარგად ჩავეუკვირდებით, ქართველი ერის ყოფნა-არყოფნის საკითხი დგას და ვერ გაგვიცნობიერებია.

წინასწარ მინდა მკითხველს განვუცხადო, რომ არაეისთვის ჭკუის სწავლება არ განმინზრახავს. მინდა, უბრალოდ, რამდენიმე ფაქტი გაგაცნოთ და სათანადო დასკვნები თავად გამოიტანოთ. მე კი, რომ არ ვთქვა ჩემი სათქმელი, თავს დამნაშავედ ვიგრძნობ ერისა და ეკლესიის წინაშე და, მით უფრო, იმათ წინაშე, ვინც დღეს ასე გაშმაგებით უტყვევს საქართველოს ეკლესიის ერთიანობას, რადგან ისინი ბოროტ ძალთა მარიონეტები აღმოჩნდნენ და თავადაც არ იციან, რას სწაიდან.

მაშინ, როდესაც ქართველი ხალხი, ერთ სულთქმად ქცეული, დამოუკიდებლობის ღირსებით გამოდიოდა, თბილისში უკვე ხელიდან ხელში გადადიოდა სტატიები და წერილები მსოფლიო საპატრიარქოს, საბერძნეთის, ანტიოქიის და სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიების (გარდა იერუსალიმის საპატრიარქოსი; ამის მიზეზს ქვემოთ განვიმარტავთ) და, რა თქმა უნდა, ეკუმენური მოძრაობის წინააღმდეგ. წერილები ვრცელდებოდა რუსულ ენაზე, თარგმნილი სხვადასხვა ევროპული ენებიდან და თვით ბერძნული ენიდან (ბერძენი სქიზმატების ყურნალ-გაზეთებიდან); უფრო მეტად კი რუსული ემიგრანტული ეკლესიის წარმომადგენელთა

ორიგინალური ნაშრომები. მოგვიანებით ეს წერილები ქართულად ითარგმნა და დაიბეჭდა სხვადასხვა ქართულ გაზეთებსა და ჟურნალებში.

იმ დროს მე თბილისის სასულიერო აკადემიის პედაგოგი ვაჩუყაძემ მოდიოდნენ ჩემი სტუდენტები, მოჰქონდათ ეს სტატიები და მეუბნებოდნენ: აი, თამარ მასწავლებლო, ის თქვენი ბერძნები სულაც არ ყოფილან მართლმადიდებლები („ჩემი ბერძნები“, რადგანაც მე ბერძნულს ვასწავლიდი). აი, თურმე განდგომიან მართლმადიდებლობას. აი, თურმე მსოფლიო პატრიარქი დიმიტრიოსი რომის პაპს შეხვედრია. აი, თურმე ეკუმენურ მოძრაობაში იღებენ მონაწილეობას. . .

ჩემთვის რუს ღვთისმეტყველთა და ბერთა ნაწერების გარდა სიახლეს არაფერი წარმოადგენდა. 1978 წლიდან ჩემს ხელში, ვითარცა საპატრიარქოს ოფიციალური თარგმანისა ბერძნულ ენაში, გადიოდა ბერძნულენოვანი პრესა და ამასთანავე თითქმის ყველა ჟურნალი და გაზეთი, რაც კი ქრისტიანულ სამყაროში გამოდის და მეტნაკლებად ვიცნობდი ამ მხარესაც. თუ რატომ ითარგმნებოდა სწორედ მაშინ ეს სტატიები რუსულად და რატომ ხდებოდა ისინი ხელმისაწვდომი ჩვენი სტუდენტებისათვის და მორწმუნეთა ფართო მასებისათვის, ამის მიხვედრას განსაკუთრებული ნიჭი და ალლო სულაც არ სჭირდებოდა.

– პოლიტიკურად ჩვენ ვცდილობთ გამოვეყოთ რუსეთს, – შევეცადე ამეხსნა სტუდენტებისათვის, – და სწორედ ახლა ისინი სხვა მხრიდან გვიტყვენ. თორემ, რატომ ადრე არ ითარგმნებოდა ეს სტატიები, რატომ უფრო ადრე არ ცდილობდნენ რუსი ღვთისმეტყველები და ბერები ჩვენს „განათლებას“ და ჭეშმარიტ რჯულზე მოქცევას? თქვენ, ვისაც ჩვენგან გასვლა გინდათ, – გვეუბნებიან ისინი, – საით მიდიხართ? ვისი იმედი გაქვთ? ბერძნების? მსოფლიო საპატრიარქოსაყენ იღებთ ორიენტაციას? ისინი ხომ მართლმადიდებლები აღარ არიან! მართლმადიდებელი ქვეყანა, და თანაც მძლავრი, რუსეთია! ეკლესიურად, რწმენით ხომ ერთნი ვართ, პოლიტიკურადაც ერთად უნდა ვიყოთ!“ – ეს იგულისხმება ამ წერილებში, და ყველა ისინი, ვინც ამ პროკლამაციებს აპყვება, თავის უნებურად რუსეთის წისქვილზე ასხამს წყალს. ერთი სიტყვით, მაშინ, როდესაც ჩვენ კარები გვინდა გამოვუხუროთ რუსეთს პოლიტიკურ სარბიელზე, ფანჯარას ვაღებთ და თვითონ მივძვრებით რუსეთში, – ასეთი უხეში შედარებით დავასრულე ჩემი განმარტება.

სტუდენტების დიდი ნაწილი დამეთანხმა, რამდენიმე მათგანი მაშინვე განმიდგა. უფრო მეტსაც გეტყვით, თბილისში მეტად პოპულარული ბერის გავლენით, სტუდენტთა ერთი ჯგუფი კვლავ მოვიდა და

მითხრა: ნუ დადინხართ, მასწავლებლო, მიტინგებზე ეროვნული მოძრაობა სატანური მოძრაობაა. თუ ღმერთს უნდა ჩვენი დამოუკიდებლობა, ამ აქციების გარეშეც მივიღებთო.

1989 წლის 9 აპრილის შემდეგ კიდევ უფრო გაიზარდა აპგარის ხასიათის წერილთა რაოდენობა. მტერი სულ უფრო და უფრო აღწევდა თავის მიზანს. სტუდენტების გარდა მათ ბერ-მონაზვნებზე, სამღვდლო პირებზე და მოსახლეობის გარკვეულ წრეებზეც მოახდინეს გავლენა.

აი, ამის შესანიშნავი მაგალითიც:

1990 წლის 4 მარტს, მოგეხსენებათ, რომ მსოფლიო საპატრიარქო აღიარა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის უძველესი ავტოკეფალია და ამ ეკლესიის საჭეთმპყრობლის საპატრიარქო ტიტული.

25 თებერვალი იყო. მე საპატრიარქოდან შინ მივიჩქაროდი, რადგან მეორე დღით ადრე მოსკოვს მივემგზავრებოდი საქართველოს ეკლესიის დელეგაციასთან ერთად. მოსკოვში თურქეთის ვიზები უნდა აგველო (მაშინ საქართველოში ჯერ არ არსებობდა საელჩოები) და 3 მარტს სტამბულში უნდა ვყოფილიყავით, რადგანაც 4 მარტს, მართლმადიდებლობის ზეიმზე, საგანგებო ცერემონიალი უნდა ჩატარებულყო და ჩვენი ეკლესიის საჭეთმპყრობლისათვის ავტოკეფალიის აღიარებისა და საპატრიარქო ტიტულის დამადასტურებელი სიგელები გადაეცათ. ის-ის იყო საპატრიარქოს კიბეები ჩამოვირიბინე, და კიბესთან ერთი სამღვდლო პირი შემხვდა (მის სახელსა და გვარს მე დღეს შეგნებულად არ ვასახელებ. თუ ვინმე ეჭვს შეიტანს ჩემს მიერ მოთხრობილი ამბის სისწორეში, მაშინ, იმედი მაქვს, რომ ის თავად გამოეხმაურება ამ წერილს და ჩემი დასკვნების სისწორესაც შეაფასებს).

– თამარ, – მითხრა მოძღვარმა, – შენთვის ყველა ბერძნულენოვანი ჟურნალ-გაზეთი ხელმისაწვდომია. ძალიან გთხოვ, მომაწოდო პატრიარქ დიმიტრიოსის წინააღმდეგ არსებული ლიტერატურა. დღეს მე ინტერვიუ მივეცი გაზეთ „ახალგაზრდა ივერიელს“; იქ ვკვობ და ვაძხვებ მის საქციელს, მაგრამ ეს არ არის საყმარისი, შენი მოწოდებული მასალით და იმ მასალით, რაც მე უკვე შეკრებილი მაქვს, კიდევ უფრო მკაცრად ვაპირებ მის მხილებას. 28 თებერვლის „ახალგაზრდა ივერიელში“ კი ჩემს ინტერვიუს გაეცანი.

– კი მაგრამ, მამაო, – იყო ჩემი პასუხი, – თქვენს მრევლში, ჩვენს ეკლესიაში ყველაფერი მოწესრიგებული გაქვთ, რომ აქედან სტამბულში, სხვებისაგან მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით უპირებთ მსოფლიო

პატრიარქს განვითხვას? ჩვენი პატრიარქისაგან გაქვთ ლოცვა-კურთხევა? იცის ამის შესახებ ჩვენმა პატრიარქმა?

– არა, – იყო პასუხი.

– მაშინ, მამაო, ის თუ იცით, რომ მე ახლა იმიტომ ვაგზობდვარ ასე სულმოუთქმელად, რომ ჩემოდანი მაქვს ჩასალაგებელი; სვალ პატრიარქი, მისი ზუთი თანმხლები პირი და მათთან ერთად მე მოსკოვს მივემგზავრებით და იქედან სტამბულში, რათა 4 მარტს მსოფლიო პატრიარქ დიმიტრიოსის წინაშე წარვდგეთ და მივიღოთ ავტოკეფალიისა და საპატრიარქო ტიტულის დამადასტურებელი სიგელები; ერთი მითხარით, 28 თებერვლის ქართულ გაზეთში რომ დიმიტრიოსის სალანძღავი ინტერვიუ დაიბეჭდებოდა, 4 მარტს რა პირით წარდგეს ქართული დელეგაცია და მით უფრო, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი მსოფლიო პატრიარქის წინაშე? ან იქნებ გვინდათ, რომ ისინი, ვინც თქვენ დიმიტრიოსის საწინააღმდეგო მასალებით გამარაგებენ და სწორედ ახლა გიგზავნიან ჟურნალისტებს ინტერვიუს ასაღებად, არ აცნობებენ მსოფლიო საპატრიარქოს ამ ინტერვიუს შესახებ? რატომ დგამთ ასეთ სერიოზულ ნაბიჯს ისე, რომ არავის არ უთანხმდებით?

შეშფოთდა მოძღვარი. აღმოჩნდა, რომ არაფერი იცოდა საქართველოს დელეგაციის სტამბულში მოსალოდნელი გამგზავრების შესახებ. მაშინვე რედაქციისაკენ გაეშურა და მოითხოვა, რომ არ დაებეჭდათ ინტერვიუ.

ამ მოძღვრის და ჩემს შემთხვევით შეხვედრას დღესაც ღვთის განგებას მივაწერ. ალბათ, მართლაც გადაწყვეტილი იყო საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საყითხი ზეცაში, და იმიტომაც შეგვავხვედრა ჩვენ ერთმანეთს. მე იმას სულაც არ ვფიქრობ, რომ თუ ეს ინტერვიუ დაიბეჭდებოდა, რაიმე შეიცვლებოდა; რომ კონსტანტინეპოლის საპატრიარქოს სინოდი გადაიფიქრებდა და აღარ გადმოგვცემდა იმ სიგელებს; მაგრამ ხომ ცხადზე უცხადესია, რომ საქართველოს პატრიარქი და საქართველოს ეკლესიის მთელი დელეგაცია ძალიან უხერხულ სიტუაციაში აღმოჩნდებოდა. იმ ზარ-ზეიმს, კონსტანტინეპოლში რომ ჩატარდა, ნამდვილად სხვა ელფერი ექნებოდა და ის სიხარულიც, რაც სრულიად საქართველომ განიცადა იმ დღეებში, აღარ იქნებოდა ჭეშმარიტი სიხარული. მადლობა ღმერთს, მოძღვრის კეთილგონიერებითა და გამჭირაზობით სრულიად საქართველოს ასცდა ეს არასასურველი უხერხულობა.

თუმცა გამგებისათვის ეს ერთი შემთხვევაც საყმარისია იმის მისახვედრად, თუ საიდან იღებს სათავეს დღევანდელი სიტუაცია, მე მაინც

ვისარგებლებ თქვენი მოთმინებით, და ერთ სხვა შემთხვევაშიც ვიამბობთ:

ავტოკეფალიის საკითხთან დაკავშირებით ერთ-ერთი მოლაპარაკება 1989 წლის მაისში შედგა. მირონის მიტროპოლიტმა ქრისტოსტომოსმა (ამჟამად ის ეფესოს მიტროპოლიტი გახლავთ) საბოლოო პროექტი ჩამოიტანა კონსტანტინეპოლიდან. ვერც ეს საბოლოო პროექტი მიიღო საქართველოს საპატრიარქომ გარკვეული შესწორებების გარეშე. საკმაოდ ცხარე კამათი შედგა პირველ შეხვედრაზე. თითქოს ჩაიშალა კიდევაც ეს ამდენი წლის რუდუნებით ნაღვაწი.

ლოცვა უნდა აღვლენილიყო სიონის საკათედრო ტაძარში. პატრიარქი, სტუმარი და საქართველოს ეკლესიის სამღვდელთა მოლაპარაკებიდან პირდაპირ საკათედრო ტაძარში გაემართნენ ლოცვის აღსავლენად. უცნაური ის არის, რომ ხალხი საოცრად დამუხტული იდგა ეკლესიაში. ისე ზუსტად იცოდნენ საპატრიარქოში მიმდინარე მოვლენები, რომ გვერნებოდათ, პირდაპირი საეთერო ჩართვით იყვნენ ინფორმირებული. ყველას დაეწყებოდა ჰქონდა ლოცვა. ცხარე კამათი და დებატები მიმდინარეობდა სიონის ტაძრის ეზოში. ქალები იწყებდნენ ლანძღვას ბერძნებს, იმუქრებოდნენ. ეს ლანძღვა-გინება მთელი ორი თვის მანძილზე არ შეწყვეტილა თბილისში იმის გამო, რომ მათ არ იცოდნენ საბოლოო მოლაპარაკების შედეგი, აღარც არავის უგდებდნენ ყურს. სადაც კი ამ გააფთრებულ ხალხს გადავეყრებოდი, ვცდილობდი, დამეშოშმინებინა; ვუსხნიდი, რომ საბოლოო ინფორმაციას არ ფლობდნენ, რომ ყველაფერი უკვე სასიკეთოდ იყო გადაწყვეტილი და სულ რამდენიმე თვის მოთმინება იყო საჭირო საბოლოო შედეგის მისაღწევად (საქმე, ძირითადად, მეორე შეხვედრაზე გადაწყდა, წირვის შემდეგ, რომელშიც სტუმრის თხოვნით, მხოლოდ პატრიარქი და მე ვმონაწილეობდით).

პატრიარქი შეეცადა დაეშოშმინებინა მრევლი, სიონის ტაძრის ამბიონიდან მოუწოდა მათ სიმშვიდისაყენ, მაგრამ არაფერი გამოდიოდა. აღარც იმისი სიტყვისა სჯეროდათ. ფანტასტიკური ვერსიები შეითხზა იმ ბოლო შეხვედრის შესახებ. მოვლენათა მსვლელობას, რომელიც, ფაქტობრივად, პატრიარქისა და ჩემს გარდა სხვამ არავინ იცოდა მთელი სიზუსტით, პირიქით, აქეთ მიაბობდნენ. ერთმა ისიც კი მითხრა – შენ კი თარგმნიდი, მაგრამ არ გესმოდა, რა იმალეობდა იმ სიტყვების მიღმა.

ერთ დღესაც, ივლისის ბოლო დღეები იქნებოდა, ქალბატონ იდა თვარაძის მეშვეობით, ბატონმა მერაბ კოსტავამ შემომითვალა შეხვედროდი.

- თამრიკო, - მითხრა, - ამ საქმეში ყველაზე კარგად მაინც შენ უნდა იყო ინფორმირებული. სამღვდელოებისა და მორწმუნეთა ერთ ნაწილზე დაყრდნობით, მე და ზვიადმა საპროტესტო წერილი გავაშარდეთ, მთელს მსოფლიოს უნდა ვამცნოთ, თუ როგორ იჩაგრება საქართველოს ეკლესია. იქნებ გვითხრა, ის ვერსიებია სწორი, რაც ხალხში გავრცელდა, თუ არის რაიმე იმედი და მოთმინება სჯობს?

მე ავუსხენი ბატონ მერაბს საქმის ვითარება. ვთხოვე, თავი შეეკავებინათ, სხვებისთვისაც დაეშალათ ამ საქმეში ჩარევა, თორემ ის, ვინც დროზე ადრე ხმას ამოიღებს, იმას დაბრალდება ამ საქმის ჩაშლა-მეთქი. მადლობა ღმერთს, ყველაფერი კარგად წარიმართა და შედეგიც შესატყვისი გამოდგა. დასანანი ის არის მხოლოდ, რომ მერაბ კოსტავა ამ დღეს ვერ მოესწრო.

სტამბულიდან დაბრუნების შემდეგ სიონის ეზოში ვიდექი. ახალგაზრდა ვაჟი მომიახლოვდა და მითხრა, ზვიად გამსახურდია მადლობას გითვლით, საშინელ სკანდალს რომ გადაარჩინეთ და ვთხოვთ, რელიგიურ საკითხებთან დაკავშირებით სხვა დროსაც არ დაიზაროთ სწორი ინფორმაციის მიცემა. ზვიად გამსახურდია და მისი ჯგუფი შორიანლო იდგა. ბატონმა ზვიადმა შორიდან თავი დამიქნია მადლობის ნიშნად, მაგრამ, სამწუხაროდ, ამის შემდეგ აღარავის მოუმართავს ჩემთვის.

ეს შემთხვევები იმიტომ გავიხსენე, რომ ნათლად დაგანახოთ, თუ როგორ იბრძვის ბოროტი ძალა საქართველოს ეკლესიის წინააღმდეგ, და რომ ის, რაც დღეს ხდება, საბჭოთა კავშირის რღვევის პირველი დღიდანვე სწორედ ამ ძალის მიერ შემუშავებული გეგმის გაგრძელებაა. თუმცა მოვლენებს სრულად ვერ აღიქვამთ, თუკი იმასაც არ წარმოგიდგენთ, თუ როგორ გვებრძოდა ეს ბოროტი ძალა უცხოეთში, კერძოდ კი მართლმადიდებლურ სამყაროში. ამის მაგალითად მე 1988 წლის 27 ნოემბერს საბერძნეთის ცენტრალურ გაზეთ „კათიკერინიში“ გამოქვეყნებულ განცხადებას გაგაცნობთ:

*„გეწოლა“ საქართველოში მცხოვრებ ბერძნებზე,
მოსკოვი, 27 ნოემბერი*

„გეწოლა“, რომელსაც საქართველოს სახალხო ფრონტი რესპუბლიკაში მცხოვრებ ბერძნებზე ახდენს იმ მიზნით, რომ აიძულოს ისინი, დაგოვონ საქართველო, ათენის ახალი ამბების სააგენტოს

წინაშე გააპროტესტა მოსკოვში მცხოვრებ ბერძენთა კავშირის თავმჯდომარემ ვიორგი გრაპეზნიკოვმა*.

ბ-ნ გრაპეზნიკოვის განცხადების თანახმად, საქართველოს ხალხო ფრონგის წარმომადგენლები აფხაზეთისა და ასევე საქართველოს სხვა რეგიონებში მცხოვრები ბერძენებისაგან მოითხოვენ, რომ მათ „გაყიღონ თავიანთი სახლები და საბერძნეთში გადასახლდნენ“.

იმის გამო, რომ საქართველოს ბერძნულმა მოსახლეობამ 1930 წლის შემდეგ უკვე ოთხგზის განიცადა ღვენა ქართველთა მხრიდან (ნეგაე რომელ ოთხ ღვენას გულისხმობს?! – თ.მ.), ასეთი სახის „ღარიგება“ ბერძენი მოსახლეობის მხრიდან მუქარად აღიქმება, – ხაზგასმით აღნიშნა გ. გრაპეზნიკოვმა.

ბერძენთა ერთმა ნაწილმა, – განაცხადა აგრეთვე მოსკოველ ბერძენთა კავშირის თავმჯდომარემ გ. გრაპეზნიკოვმა, – უკვე გაყიდა თავისი საცხოვრებელი სახლები, მაგრამ იმ გაურკვეველობისა და სირთულეების გამო, რაც საბერძნეთში დასახლებასთან არის დაკავშირებული, აღარ იციან, რა ქნან და ამიგომ დროებით კრასნოდარის, ყირიმისა და მარიუპოლის რეგიონებს შეაფარეს თავი.

ბოლოს კი გ. გრაპეზნიკოვმა საქართველოს სახალხო ფრონგი დაადანაშაულა იმაში, რომ იგი „ერთენულად განწმენდილი“ საქართველოსაკენ მიიღგვის, ხოლო აღგილობრივი ხელისუფლება – იმაში, რომ არ აღკვეთს მის ასეთ ქმედებას.

თუმცა, თბილისში და მის ირგვლივ მცხოვრებ ბერძენთა წრეებში კმაყოფილებას გამოთქვამენ და აფასებენ იმ ფაქტს, რომ ჯერ-ჯერობით ღეღაქალაქში მცხოვრებ ბერძნებს არა აქვთ მსგავსი პრობლემები და მათი ქართველებთან ურთიერთობები გარეგნულად კარგად გამოიყურება. ბუნებრივია, რომ მათაც აშფოთებს რესპუბლიკაში არსებული მღგომარეობა, რაც ქართული შოეინიზმის სულ უფრო და უფრო მგრული ღონისძიებების გაგარებით ვლინდება“.

* ტრაპეზნიკოვი, ღეღით ბერძენი, იმ დროს მოსკოვის მარქსიზმ-ღენინიზმის ინსტიტუტის დირექტორი გახლდათ. ეს ის ტრაპეზნიკოვია, რომელმაც 1979 წელს სოხუმში წაკითხულ საუჯარო ლექციაზე განაცხადა: „ბერია რომ არ დაეხურიტათ, აფხაზებს გაასახლდნენ და მათ მიწებზე ქართველები ჩასახლდებოდნენ“. მაშინ იგი სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის სწავლული მდივანი გახლდათ.

როგორც ხედავთ, ბოროტ ძალას ორმხრივი სტრატეგიული გეგმა ჰქონდა შემუშავებული: ქართველ მართლმადიდებლებში მსოფლიო საპატრიარქოსა და აღმოსავლეთის მართლმადიდებლური სამყაროსადმი მტრულ დამოცილებულებას აღვივებდნენ, „მართლმადიდებლურ ფუნდამენტალიზმს“ აყალიბებდნენ და ამ გზით ცდილობდნენ, გამოეთიშათ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია სრულიად მართლმადიდებელი სამყაროსაგან; იქ კი, ქართველებს ისეთ ურჩხულებად წარმოგვადგენდნენ, რომელნიც თვით ერთმორწმუნე ბერძნებსაც კი არ ინდობენ.

1991-1993 წლებში ამგვარმა და კიდევ უფრო მძაფრმა განცხადებებმა წალეკა საბერძნეთის პრესა. ეჭვსგარეშეა, რომ სხვა ქვეყნების ჟურნალ-გაზეთებშიც იგივე ხდებოდა. ალბათ, ვინმე გაირჯება და ამცნობს ამას საქართველოს მოსახლეობას. თუმცა, ამასობაში ბოროტმა ძალამ მიაღწია საწადელს.

1997 წლის 20 მაისს საქართველოს ეკლესიის წმიდა სინოდი ბეთანიის, შიომღვიმისა და ზარზმის მონასტრების ზეწოლით იძულებული გახდა, გამოსულიყო მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოდან და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან. დღეს კი ამასაც აღარ სჯერდებიან „წმიდა მამანი“ და მოითხოვენ, რომ საქართველოს საპატრიარქომ ექვარისტიული კავშირი გაწყვიტოს კონსტანტინეპოლის, ანტიოქიის, რუსეთის, ამერიკის, ფინეთის, საბერძნეთისა და სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთან.

კი მაგრამ, მამანო, და თქვენ, ვინც მათ უჭერთ მხარს, ამ დასუსტებულ და შევიწროებულ საქართველოს სრულიად მართლმადიდებლობას და სრულიად საქრისტიანოს რომ ჩამოაშორებთ, რისი იმედი გაქვთ, როგორღა დაიცავთ საქართველოში მართლმადიდებლობას?!

ან კიდევ, იცით თუ არა თქვენ, რომ საქართველოს ეკლესია 1962 წლიდან არის მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს წევრი. დღეს საქართველოს ეკლესიის სამღვდელოებაში სულ ორიოდე მღვდელია დარჩენილი ძველი თაობიდან. თქვენ ყველანი 1977 წლის შემდეგ ხართ მოსული საქართველოს ეკლესიის წიაღში. ანუ მას შემდეგ, რაც საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობლად კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II მოგვევლინა. სად დაეწაფეთ მართლმადიდებლობას, თუკი საქართველოს ეკლესია მწვალებლურ გზას ადგას ამდენი ხნის განმავლობაში? ნუთუ ერთხელ მაინც არ დაფიქრდებით იმაზე, რომ მართლმადიდებლობას უწუნებთ და უშვერი სიტყვებით ლანძღავთ იმას, ვისგანაც პირჯვრის გადასახვა და

მართლმადიდებლობის ანბანი ისწავლეთ და ვისგანაც ხელდასმულები ხართ?! მრავალი თქვენგანი წლების განმავლობაში გვერდიდან არ მოუშორებია პატრიარქს, ჭეშმარიტ გზას აცდენილნი ცხოვრებისაკენ შემოაბრუნა. ყოჩაღ! რა კარგად გცოდნიათ ამაგის დაფასება!

დღეს საქართველოს ტერიტორიული ერთიანობა ხელყოფილია. საქართველოში უმძიმესი ეკონომიკური მდგომარეობაა. პოლიტიკური პარტიები ერთმანეთს ჭამენ. ერი გათიშულია. ერთადერთი, რაც ერთიანია ჯერჯერობით საქართველოში, ეს ეკლესიაა, და მოდით, ისიც გახლიჩეთ; მოდით, ისიც ჩამოაშორეთ სრულიად მართლმადიდებლობას და სრულიად საქრისტიანოს, და გავახაროთ მტრის გული! – აი, ეს არის მისი მიზანი. მაშინ კი მართლაც წაიშლება საქართველო.

გამოდიხართ და წერთ: „საქართველოს ეკლესია, იყო რა ე.წ. „ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს“ წევრი ათწლეულების მანძილზე, მონაწილეობდა ამ საბჭოს ერეტიკულ, ანტიმართლმადიდებლურ და დამლუპველ საქმიანობაში“ (იხ. „ბეთანიის მონასტრის ღია წერილი სინოდს“).

ძალიან ზოგადი ფრაზებია. რატომ კონკრეტულ ფაქტებს არ ასახელებთ, – სად, როდის და როგორ ასეთ დოკუმენტს მოაწერა საქართველოს ეკლესიამ ხელი. რაში მიუძღვის ბრალი? ზემოთ მოყვანილი თქვენი სიტყვები დემაგოგია და სხვა არაფერი. თქვენ შესანიშნავად იცით, რომ ხალხი მოყლებულია ინფორმაციას, ჩვენმა მოსახლეობამ სრულიად არ იცის, რა არის ეკუმენიზმი, მსოფლიო ეკლესიათა საბჭო და ევროპის ეკლესიათა კონფერენცია; არ იცის მათი მუშაობის სტილისა და მიზნების შესახებ და ამიტომაც ადვილად აგყვებათ. მართლმადიდებლობის ღალატში ქართველი ხალხი ყოველთვის ერის ღალატს, სამშობლოს ღალატს ხედავდა და ამიტომაც, რა თქმა უნდა, მართლმადიდებლობის დამცველთა ამოუდგება გვერდით (!).

მაგრამ ხართ კია თქვენ მართლმადიდებლობის დამცველნი? რა ცოდნა გაგაჩნიათ თქვენ, რა გამოცდილება? მოსახლეობამ არ იცის-მეთქი, თქვენ კი იცით, რა არის მართლმადიდებლობა და რა არის ეკუმენიზმი? ყოფილხართ ეკუმენური მოძრაობის ფორუმებზე? დასწრებისხარო და მოვისმენიათ მართლმადიდებელთა, ან სხვა აღმსარებლობის ქრისტიანთა გამოსვლები? წაგყითხავთ ამ ფორუმების აქტები? თქვენ ხომ ამ მოძრაობის მტრების შურითა და ბოღმით აღვისილი სტატიების მეტი არაფერი წაგყითხავთ!

მაგრამ ცოდვა გამხელილი სჯობსო, ნათქვამია, და საქვეყნოდ ვაცხადებ, რომ ამაში თქვენ არ მიგიძღვით ბრალი. 1978 წლის მაისიდან

1995 წლის დეკემბრამდე ვიშუაობდი მე საქართველოს საპატრიარქოს საგარეო განყოფილებაში და არც ერთხელ არ მომიხმენია მსგავს ფორუმებზე და საერთაშორისო კონფერენციებზე წარგზავნაში. ანგარიში. საქართველოს საპატრიარქოში ორი ჟურნალი და ერთი გაზეთი გამოდიოდა; არც ერთ მათგანში არ გამოქვეყნულა, თუ რა არის ეკუმენური მოძრაობა, რა ხდება თანამედროვე ქრისტიანულ სამყაროში. მეტსაც გეტყვით, 1990 წელს თბილისში ჩატარდა ევროპის ეკლესიათა კონფერენციის სხდომა. მიუხედავად იმისა, რომ სხდომები ჟურნალისტთა სახლის დარბაზში შედგა, საქართველოს არც ერთ გაზეთში არ გამოქვეყნულა ამ სხდომების მუშაობა. მე ინტერვიუ ჩამოვართვი ევროპის ეკლესიათა კონფერენციის საყონსტიტუციო საბჭოს თავმჯდომარეს, მსოფლიო საპატრიარქოს წარმომადგენელს ამ კონფერენციაში, დოქტორ ალექსანდროს პაპადეროსს და გაზეთ „მადლს“ გადავეცი. ინტერვიუ გაზეთმა არ დაბეჭდა, პოლემიკას გამოიწვევსო.

პროფესიით ჟურნალისტი არ გახლავართ, არც მოცლილობის გამო გამიყვებოდა ეს. უბრალოდ, ვგრძნობდი რაც შეიძლებოდა მოჰყოლოდა დენინფორმაციას და ამიტომაც გავისარჯე. მინდოდა გაეგო ერსაც და ბერსაც ის საკითხები, რაც ასე ალელვებს დღეს ჩვენს საზოგადოებას. თუნდაც კრიტიკის ქარცეცხლში გაეტარებინა მაშინ ის ინტერვიუ მავანს და მავანს, კიდევ უკეთესი, პოლემიკა თავისას გაიტანდა, დღეს გარკვეული აზრი იქნებოდა ჩამოყალიბებული.

როგორ გაგამტყუნოთ ყოველივე ამის არცოდნის გამო თქვენ, როდესაც ჩემთვისაც კი, ვინც 18 წელი ვიშუავე საქართველოს საპატრიარქოს საგარეო განყოფილებაში, ბევრი ამ საკითხთაგანი ბუნდოვანი იყო ბოლო დრომდე. ვხვდებოდი და ვაცილებდი საქართველოს ეკლესიაში ჩამოსულ ოფიციალურ დელეგაციებს. ვასწავლიდი ბერძნულს ჯერ მცხეთის და მერე თბილისის სასულიერო სემინარიასა და აკადემიაში, მაგრამ არც ერთხელ არც ერთ კონფერენციას არ დავსწრებივარ უცხოეთში, მიუხედავად უამრავი მიწვევისა.

საერთაშორისო ფორუმებში მონაწილეებს თუნდაც ერთგვერდიანი ინფორმაციები რომ მიეწოდებინათ საპატრიარქოს ჟურნალ-გაზეთებისათვის, ერთი მოხსენება მაინც რომ გაეკეთებინათ საპატრიარქოს თანამშრომლებისა და სამღვდლოების წინაშე, აკადემიისა და სემინარიის სტუდენტების წინაშე, ხომ არ იქნებოდა დღეს ეს გაურკვეველობა? მაგრამ სულ სამიოდე ადამიანს ჰქონდა უცხოეთში გასვლის უფლება და გამუდმებით ვზაში იყვნენ. სად ჰქონდათ ამისი დრო? იქნებ, ამ საკითხების

გაშუქების უფლებაც არ ჰქონდათ? რა გასაკვირია. ათეისტური სახელმწიფოს ხელისუფლება რატომ მოისურვებდა, მიმდინარე რელიგიურ პროცესებში გარკვეულიყვნენ მისი მოქალაქეები?!

ახლა კი, მე მომისმინეთ. მე დავესწარი ამა წლის 23-29 ივნისს ავსტრიაში, ქ. გრაცში ჩატარებულ ევროპის ეკლესიათა მეორე ეკუმენურ ასამბლეას. მას შემდეგ, რაც თქვენის წყალობით, საქართველოს ეკლესია გამოვიდა მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოდან და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან, საქართველოს ეკლესიამ აღარ გააგზავნა დელეგაცია ამ ფორუმზე (ეს თქვენთვის უკვე ცნობილია, თორემ ვინ იცის, კიდევ რა ულტიმატუმებს წამოაყენებდით!). რაკი ბუნტია, ბუნტი იყოს-მეთქი, და ისევე, როგორც თქვენ, მეც ავიღე თავზე ხელი და ყოველგვარი ლოცვა-კურთხევის გარეშე გრაცს გავემგზავრე. ნუ გგონიათ, რომ მართლ თქვენა გაქვთ პრეტენზიები საქართველოს ეკლესიის მიმართ. მეცა მაქვს და უფრო არგუმენტირებულიც. ძალიან ბევრს წარმოუდგენია, რომ საქართველოს ეკლესიას მხოლოდ სამღვდლოება წარმოადგენს. არა, ბატონო! საქართველოს ეკლესია – ვარ მეც და მთელი ქართველი ერი, ვინც კი მონათლულია, კაციც და ქალიც. ნათლობის საიდუმლოს შესრულების დღიდან ჩვენ ყველანი ერთად – ბერი და ერი – წარმოვადგენთ საქართველოს ეკლესიას. მაგრამ ამ ეკლესიას და მის წმიდა სინოდს არ გაუთვალისწინებია ჩემი, და არც ასიათასობით ჩემნაირის აზრი, გვინდოდა თუ არა, მსოფლიოს ცივილიზებულ სამყაროს მოვწყვეტოდი.

ისმის კითხვა: ოთხი ბერისა და ექვსიოდე მორჩილის ულტიმატუმი რატომ გახდა საყმარისი, რომ სინოდს უკან დაეხია; კარგი, ბატონო, ბერებზე აღარაფერს ვამბობთ, მაგრამ ექვსიოდე მორჩილი ვითომ რა უპირატესობით სარგებლობს ყველა იმაზე, ვინც ამისი წინააღმდეგნი ვართ?

გვინდა დავიჯეროთ, რომ საქართველოს საპატრიარქომ განხეთქილების მოთავეთა უკან მდგომი იმპერიული ძალების შესაძლებლობები გაითვალისწინა.

განხეთქილების მოსურნენი ნუ გაბრიყვდებიან და ახლა იმას ნუ წარმოიდგენენ, რომ მე ან საქართველოს ეკლესიის წარგზავნილი ვიყავი გრაცში და ან კიდევ ვინმეს დავალებით ვწერ ამ წერილს.

გრაცში ჩატარებულ მეორე ეკუმენურ ასამბლეაში მონაწილეობის მისაღებად მე გრაცის ადგილობრივი საორგანიზაციო კომიტეტიდან მქონდა მიღებული მიწვევა ჯერ კიდევ საბერძნეთში მივლენებით ყოფნისას. არაფერი მაქვს დასამალი. გრაცში მე საბერძნეთის სახელით არ

გამოვსულვარ და არც არასოდეს გამოვალ (შარშან ზაფხულში მე-
ცრემლებს ვღვრიდი საბერძნეთში ტელევიზორის წინ, როდესაც
ოლიმპიურ შეჯიბრებაში გამარჯვებული კახი კახიაშვილი საბერძნეთის
სახელით გამოვიდა და იქ ჩაიტანა მოპოვებული ოქროს მედალები
ეს კიდევ სხვა უბედურებაა, თავს რომ დაგვატყდა, და ჩვენი მთავრობა
ამაზე ღროა, დაფიქრდეს!). გრაცში მე წარვდექი, როგორც მეცნიერი
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინს-
ტიტუტიდან და, უპირველეს ყოვლისა, ვითარცა ქართველი მორწმუნე,
რომელმაც თვრამეტი წელი იმსახურა საქართველოს ეკლესიაში.
მტერმა ყველანაირი ღონე იხმარა, რომ საქართველოდან არავინ გამოჩე-
ნილიყო ამ ასამბლეაზე. ვერა, მე ვერ გავახარებდი მას.

ისიც მომაგონდა რომ, როდესაც „ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს
დროებითა საბჭომ მართლმადიდებელი ეკლესიები 1948 წლის სექ-
ტემბრისათვის ამსტერდამში დაგვემილ I გენერალურ ასამბლეაზე (სწო-
რედ მაშინ დაფუძნდა ემს-ი) მიიწვია, რყინის ფარდის მიღმა არსებულმა
ეკლესიებმა და მათთან ერთად ალექსანდრიისა და ანტიოქიის ეკლესიებ-
მა, რომელთაც 1948 წლის 8-10 ივლისს მოსკოვში გამართულ მართლ-
მადიდებელი ეკლესიების კონფერენციას დაესწრნენ, უარი განაცხადეს
ამსტერდამის ასამბლეაში მონაწილეობის მიღებაზე და ამგვარად,
სრულიად მართლმადიდებელი ეკლესია, ისტორიის მანძილზე პირველად,
გათიშული აღმოჩნდა თავისივე ინტერესების საწინააღმდეგოდ“ [5. 9, 701].

ცხადია, მაშინ ათეისტური საბჭოთა კავშირის საგარეო პოლიტიკის
კურსი ამოქმედდა. ძნელი მისახვედრი არ იყო, რომ ახლაც რომელიღაც
იმპერიული ძალების ჩარევამ გამოთიშა ჩვენი ეკლესია საქრისტიანოს,
მაგრამ ვაგონილს თვალთ ნანახი სჯობიაო, ნათქვამია, და ამ ორომ-
ტრიალში კიდევ უფრო მომეძალა ამ ფორუმზე დასწრების სურვილი.

ახლა კი ვიამბობთ, რა მოხდა გრაცში.

**ბრაცი. 1997 წლის ივნისი.
ევროპის ეკლესიათა მერო
ეკუმენური ასამბლეა**

ათი ათასი ადამიანი იყო მიწვეული ავსტრიის ქალაქ გრაცში ევროპის მერო ეკუმენურ ასამბლეაზე. იგი გრაცის ერთ-ერთ დიდ მოედანზე, ფრაიჰაიტლატცეზე გაიხსნა. მოედანი გადაჭედილი იყო მოწვეული სტუმრებით და გრაცის მოსახლეობით. უნდა აღინიშნოს აგრეთვე, რომ გრაცში საკუთარი ინიციატივით იყო ჩამოსული ხალხი ევროპის სხვადასხვა კუთხიდან. სასტუმროები გადავსებული იყო და ამიტომ ქუჩებში, სკვერებში, მერებზე ათევენენ ლამეს. ევროპის მოსახლეობამ დიდი მნიშვნელობა მიანიჭა ამ ფორუმს. მისი დევიზი ხომ ასეთი იყო: „შერიგება – საბოძვარი ღვთისა და ახალი ცხოვრების დასაწყისი“. მისი ორგანიზატორები იყვნენ: ევროპის ეკლესიათა კონფერენცია, ევროპის ეპისკოპოსთა საბჭო – კონფერენცია. მათთან ერთად დიდი წვლილი შეიტანეს ავსტრიის ეკლესიათა ეკუმენურმა საბჭომ და ავსტრიის კათოლიკე ეპისკოპოსთა კონფერენციამ.

ამ გადაჭედელ მოედანზე მისასალმებელი სიტყვებით გამოვიდნენ მართლმადიდებელი, კათოლიკე, პროტესტანტული ეკლესიების წარმომადგენლები, ამ ასამბლეის ორგანიზატორები, ავსტრიის პრეზიდენტი, ქალაქ გრაცის მერი და სხვანი.

„დაირღვა პოლიტიკური საზღვრები ევროპაში. არსებითად შეიცვალა პირობები ჩვენს კონტინენტზე. ჩვენ ყველანი იმის მოწმენი ვართ, რომ დიალოგისა და ურთიერთგაგების არარსებობამ, რასაც შეეძლო ევროპაში არსებული პოლიტიკური ვაკუუმის შევსება, ადამიანთა გაუცხოებამ, სიძულვილმა და მტრობამ ომამდე მიგვიყვანა“, – ასე განმარტავდნენ ამ ასამბლეის მოწვევის მიზანს. საბედნიეროდ, ევროპის სახელმწიფოებმა საერთო გამონახეს პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სფეროში, მაგრამ თუკი ამას რელიგიური შერიგებაც არ მოჰყვება, მაშინ ევროპა ისევ საფრთხის წინაშე აღმოჩნდება. ამიტომაც ამ ასამბლეის მოწოდება იყო, რომ ქრისტიანულმა ეკლესიებმა გააერთიანონ თავიანთი ძალები

და შეძლებისდაგვარად ილვაწონ ურთიერთგაგებისა და შერიგებისათვის, ამ გზით კი, თავიანთი წვლილი შეიტანონ ევროპის გაერთიანებაში.

ამიტომაც მისასალმებელი სიტყვების შემდეგ, სიტყვა მისცეს წარმომადგენლებს კონფლიქტური ზონებიდან. თავიანთი ქვეყნების პირველ ბლემებზე ილაპარაკეს ხორვატიის, ბასკეთის, ნორვეგიის წარმომადგენლებმა და მე. ევროპელები გრძნობენ, რომ თუკი რომელიმე ევროპულ, ან მის ახლოს მდებარე ქვეყანაში ომი და კონფლიქტი იქნება, ეს მათ უსაფრთხოებასაც ემუქრება. ამიტომაც ჩვენს მიერ იქ წარმოთქმული სიტყვები, ასამბლეის გახსნის მთელი ცერემონიალი, პლენარული სხდომები, იმ დღეების კულტურული ქრონიკა ცოცხალ ეთერში გადიოდა, ტელევიზიითა და რადიოთი გადაიცემოდა მთელს ევროპაში. „ხმა კონფლიქტური ზონებიდან“ კი გაფორმდა, როგორც ამ ასამბლეის დოკუმენტი №6. აი, ჩემს მიერ იქ წარმოთქმული სიტყვა:

მე ვარ თამარ მესხი. მე ვარ იმ ქვეყნიდან, სადაც ქრისტეს მოძღვრება პირველივე საუკუნეებში იქადაგეს თვით ქრისტეს მოწაფეებმა: ანდრია პირველწოდებულმა და სიმონ კანანელმა, სადაც უფლის კვართია დამარხული და ქრისტიანობა სახელმწიფო სარწმუნოებად გამოცხადდა მეოთხე საუკუნის პირველ მეოთხედში. ღეთისმშობლის წილხვედრ საქართველოს განმანათლებლად ქალი მოევლინა უფლის მიერ, მოციქულთა სწორი წმიდა ნინო, და უკვე მეხუთე საუკუნეში ქართველი ხალხი მშობლიურ ენაზე კითხულობდა სახარებას.

საქართველოს ისტორია სავსეა სამშობლოსათვის და ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის თავდადებული გმირებითა და მოწამეებით, საკუთარი ერისა და სხვა ხალხების მოყვარული და პაგივისმცემელი პიროვნებებით. მაგრამ არც პიროვნული ეგოიზმით შეპყრობილი ადამიანები დაჰკლებია მას. საქართველოს ბქონია დიდი გამარჯვებებიც და ბქონია მარცხიც. მაგრამ რაც მგრობას დაუნგრევია, სიყვარულს უშენებია.

ღღეს ჩემი ქვეყანა უდიდესი განსაცდელის წინაშე ღვას. ბოროტმა ძალებმა შეძლეს და დააქუცმაცეს მისი ერთიანი სხეული. ისინი ცდილობენ, საქართველოს ჩამოაშორონ აფხაზეთი და შიდა ქართლის ე.წ. „სამხრეთ ოსეთის“ ავტონომიური ოლქი, ის, რაც საქართველოს განუყოფელი ნაწილებია.

საქართველოში კონფლიქტს მესამე ძალა ქმნის. ის ძალა, რომელიც ვერ შეურიგდა დიდი რუსეთის იმპერიის დამლას, რომელსაც

ვერობის კვლევასთან შეიძლება ვკუთვნილი ასამბლეის გახსნა.
გრატი, 1997 წლის 23 ივნისი

სურს დამოუკიდებელი რესპუბლიკები კვლავ თავის წიაღში გააერთიანოს, ახლა უკვე ახალი სახელითა და ახალი ლოზუნგით, და ამით კვლავ თავისი დამპყრობლური პოლიტიკა განახორციელოს.

რამი ვხედავთ გამოსავალს ქართველები? – ძველ სიბრძნეში, რომელიც ქართველმა ხალხმა პოეტიკურად ასე გამოხატა:

ახალგაზრდა მოყმე ვეფხვს შეებრძოლა. ცხადია, ვეფხვი სიმბოლურად მგერს ნიშანვს. ბრძოლაში დაეცა მოყმეცა და ვეფხვიც. შეილდაკარგულმა მოყმის დედამ მწარედ დაიგირა შვილი, მაგრამ თან სიამაყით განაცხადა: „ერთ შვილ ხომ მაინც გაეზარდე ვეფხვებთან მეომარი“. გონს რომ მოეგო გაშწარებული ქალი, ვეფხვის დედის საძებრად წავიდა, რომ სამძიმარი ეთქვა მოკლული შვილის გამო. ისიც ხომ შეილმკვდარი დედაა. მასაც ხომ იგივე გკვირებით სტკივა.

ბალადა ხალხურია. იგი საუკუნეების წინ იშვა ქართველი ერის წიაღში. ე.ი. ქრისტიანული მოძღვრება – „გიყვარდეს მგერი შენი“ – ფესვგადგმულია ქართველი ხალხის აზროვნებაში. იგი დღესაც მზადაა შერიგებისათვის. ამიგომაც ქართულ გაბეუბებში არცთუ იშვიათად ნახავთ აფხაზეთში შეილდაღებული ქართველი დედა შერიგებისაკენ რომ მოუწოდებს აფხაზ დედას. დარწმუნებული ვარ, რომ აფხაზ დედასაც იგივე სურვილი ამოძრავებს და ეს შერიგება მოხდებოდა კიდევ, რომ არა ის მესამე ძალა.

ამიგომ მე გთხოვთ და მოგიწოდებთ ყველას, რომ ილოცოთ ჩემი ქვეყნისათვის, საქართველოსათვის და მისი მოსახლეობისათვის, განურჩევლად ეროვნებისა, რომ ღმერთმა ყოველ მათგანში გააღვიძოს მიგეუებისა და შერიგების უნარი.

ვეცადოთ, პირველ ყოვლისა, ქრისტიანები შევრიგდეთ ერთმანეთში, შევრიგდეთ ეკლესიურად, შევრიგდეთ პოლიტიკურად. მოვძებნოთ გზები და შევრიგდეთ ადამიანური არსებობის ყველა სფეროში და ნურც ბრძენთაგან თქმულს დავივიწყებთ, რომ ბოროტების გამარჯვების ხელშემწყობ ძალას წარმოადგენენ არა იმდენად ერთეული ბოროტი ადამიანები, რამდენადაც უთვალავი რაოდენობის უშწეო კარგნი.

მოდით, ნუ ვიქნებით უშწეო კარგნი!

ლექსმა „ვეფხვისა და მოყმისა“ არნახული შთაბეჭდილება მოახდინა. მთელი იქ მყოფი საზოგადოება მჭეხარე ტაშით შეეგება ჩემს გამოსვლას. ეს არ მომხდარა არც ხორვატიის, არც ნორვეგიის და არც ბასკეთის წარმომადგენლის გამოსვლის შემდეგ. ჩვეულებრივ, დაასრულებდა თუ

არა რომელიმე გამომსვლელი სიტყვას, მაშინვე გუნდი იწყებდა გალობას. მოედნის ოთხსავე მხარეს ოთხი გუნდი იდგა და მონაცვლეობით ასრულებდნენ საგალობლებს. სიტყვა დავასრულე თუ არა, ტრიბუნაზე ერთი ახალგაზრდა ვაჟი ამოიჭრა. მამუკა თავხელიძე აღმოჩნდა. იგი ახლად რეგენსბურგის საღვთისმეტყველო ფაკულტეტის სტუდენტია. თბილისის სასულიერო აკადემიის წარგზავნილი. იგი რეგენსბურგის უნივერსიტეტის სტუდენტთა ჯგუფთან ერთად ჩამოიყვანეს ამ ასამბლეაზე და, სამწუხაროდ, სამკერდე ბარათზე „გერმანია“ ეწერა.

– ვიცოდი, რომ საქართველოს ეკლესია არ მონაწილეობდა ამ ფორუმში და არ ველოდი თქვენს აქ ყოფნას. როგორც კი თქვენი სახელი და გვარი გავიგონე, გავარღვიე ხალხის ტალღა და თქვენსკენ გამოვეშურე, – მითხრა მამუკამ. – რა კარგია, რომ საქართველოს სახელი გაისმა ამდენი ხალხის წინაშე.

ერთი ქართველი ბაპტისტიც მომიახლოვდა, რომელიც მოსკოვიდან ბაპტისტების დელეგაციას ჩამოჰყოლოდა. ისეთი აღელვებული ვიყავი, რომ მისი სახელი და გვარი ამომივარდა მენსიერებიდან. ან კი როგორ არ ვიქნებოდი აღელვებული. მზიანი დღე იყო. ასეთი ცხელი დღე აღარც ყოფილა ჩემი გრაცში ყოფნის განმავლობაში. ვიდეკი ტრიბუნაზე და ოფლი ღვარად ჩამომდიოდა. მზე პირდაპირ იმ მხარეს ანათებდა, სადაც მე ვიდეკი. უცებ მოიღრუბლა. ცოტათი აგრილდა კიდეც. ამოვისუნთქე. ნეტავ, არ გაწვიმდეს-მეთქი. ეს კი გავიფიქრე. ამასობაში ჩემი გამოსვლის დროც დადგა. ის იყო, აფხაზეთი, სამაჩაბლო და მესამე ძალა ვახსენე, რომ უცებ დაიგრგვინა და საშინელი თქეში წამოვიდა. ავლული, ქალღმრთე შელანი იშლებოდა, აღარ ვიცოდი შემეწყვიტა კითხვა, თუ გამეგრძელებინა (გერმანული იმდენად კარგად არ ვიცდი, რომ ზეპირად მეთქვა ჩემი სათქმელი). თვალი მოედნისაკენ გავაპარე. ჩოჩქოლი ატყდა, ხალხი ქოლგებს შლიდა. უცებ რეგენტი გოგონა დამადგა თავს დიდი ქოლგით. ამოვისუნთქე. კითხვა გავაგრძელე. ვეფხვისა და მოყმის ამბავი დავასრულე და მზემ კვლავ გამოანათა. რალაც წამებში მოხდა ეს ყველაფერი.

– ისმოდა ჩემი ხმა? ხომ არ ჩაიყარა ჩემი სიტყვები ამ ჩოჩქოლში? მიგდებდნენ ყურს? – ვკითხე მამუკას.

– ერთ ადამიანსაც არ დაუტოვებია მოედანი, – დამამშვიდა მამუკამ, – მხოლოდ ქოლგები გამალეს. ყველა გისმენდა. ტაშიც ხომ ამის დამადასტურებელი იყო. ყველაფერი მშვენივრად ჩატარდა, მე ეს ყველაფერი ვიდოფირზე აღვბეჭდე. აი, გაჩვენებთ მერე და ნახავთ, ნუ ღელავთ, ნუ ღელავთ, – მიმეორებდა მამუკა. ბაპტისტმა ქართველმაც იგივე მითხრა.

ამასობაში ტრიბუნასთან ახლომდგომმა ქალებმა ჩემი წარმო-
თქმული სიტყვა მთხოვეს. სამწუხაროდ, მე მხოლოდ ორი ეგზემპლარი
მქონდა და ორივე გავეცი, მაგრამ, ალბათ, სხვასაც ენდობებოდნენ.
ასამბლეა მართლაც რომ შესანიშნავად იყო ორგანიზებული. დას-
თავრდა თუ არა გახსნის ცერემონიალი, პროკლამაციებით გადმო-
იყარა ვერტმფრენიდან ყველა იქ წარმოთქმული სიტყვა ხუთ ენაზე –
გერმანულად, ინგლისურად, ფრანგულად, იტალიურად, რუსულად.
მოედანი ამ ფურცლებით აივსო. როცა ტრიბუნიდან ჩამოვედი და
შინისკენ მივივლევდი გზას, უცებ წრე შემომარტყა ათლეტური აღ-
ნაგობის ზანგების ერთმა ჯგუფმა და მთელს მოედანზე გაიძახოდნენ
VIVA GEORGIA, იმათ სხვებიც შემოუერთდნენ და ასეთი შეძახილე-
ბით დაეტოვე ეს მოედანი.

რა გაკეთდა ცული ეკუმენურ შეკრებაზე ჩემი გამოსვლით? დავკარგე
მართლმადიდებლობა, თუ პირიქით, მთელს ევროპას გავაცანი, სულ
რალაც სამწუთიანი გამოსვლით, საქართველო, მისი პრობლემები და მისი
მისწრაფებები?!

პირველი დღიდანვე ძალზე პოპულარული გავხდი მთელს გრაცში.
ზოგი სახეზე მცნობდა, ზოგიც, როგორც კი წაიკითხავდა სამკერდე
ბარათზე GEORGIA-ს, მაშინვე შეკითხებოდნენ: ეს თქვენ ილაპარაკეთ
გუშინ მოედანზე? და მაშინვე საქართველოზე ჩამომიგდებდნენ საუბარს.

– შესანიშნავი მოწოდებით დაამთავრეთ თქვენი სიტყვა, – მითხრა
ერთმა ზანდაზმულმა გრაცელმა ქალბატონმა. ნეტავ მართლაც გამოვ-
ძებნიდეთ საერთოს, ნეტავ მართლაც დაისადგურებდეს ქვეყნად მშვი-
დობა!

ევროპელებს ეტყობათ, რომ მეორე მსოფლიო ომი მწარე გაცვე-
თილი აღმოჩნდა მათთვის. ძრწიან ომის გაგონებაზე. ამიტომაც ქუჩაში,
კაფეში, ტრანსპორტში ღიმილით გეხვდებოდნენ ყველას, ვისაც ამ ასამბ-
ლეის სამკერდე ბარათი გვეკეთა. უსათუოდ გამოგველაპარაკებოდნენ,
წარმატებებს გვისურვებდნენ, გვლოცავდნენ და საყუთარ ქვეყანაში
მშვიდობას ლოცავდნენ.

– Прекрасно выступила, Тамара, – გადმომძახა ქუჩის მეორე
მხარიდან მეორე დილასვე ვილაც ახალგაზრდა ვაჟმა. პირველივე პლე-
ნარულ სხდომაზე კი, 24 ივნისს, მომიახლოვდა ერთი შუახნის რუსი კაცი
და მითხრა: – ქართველები ყველაფერს ჩვენ რატომ გვაბრალებთო.

– მე რუსეთი არ მიხსენებია, ბატონო, მე შესამე ძალა ვახსენე. ჩემი
სიტყვა ათი ათასმა ადამიანმა მოისმინა, გერმანელებმა, ფრანგებმა,

ინგლისელებმა და ვინ მოთვლის, კიდევ ვინ. არავის გამოუთქვამს პროტესტი, არვის უგრძობია თავი შეურაცხყოფილად. რატომ მიიღეთ საკუთარ თავზე. მართლაც თქვენ ხომ არა ხართ ის შესაძლებელი? ~~ქვემოთ~~ ~~მე...~~

- ეს რა გვიქენი, ქალბატონო, გუშინ, - მითხრა და დამიძლიძლიე მომიხსლოვდა მიტროპოლიტი დიონისე და, მადლობა ღმერთს, ამ უსიამოვნო საუბარს მომწყვიტა.

- არ ღაგვამხო ცა თავზე? - შემოუერთდა მას კრეტის მართლმადიდებელი ყადემიის დირექტორი ალექსანდროს პაპადეროსი - რა ხართ ეს ქართველი ქალები? ხმა ამოიღო თუ არა, მენი, გრგვინვა, თქეში... მთელი ზეციური ძალები არ აამოძრავა? ამათ ეტყობა, განსაკუთრებული ურთიერთობა აქვთ ზეციურ ძალებთან, ეს ჩვენი ჩრდილოელი ძმები კი ვერა ხვდებიან, - თავისთვის ჩვეული მანერით ჩაიქიჩილა და მერე სწრაფი მზერა გვტყორცნა ჯერ მე და მერე იმ ბატონს.

- ეტყობა ძველ ბერძნულ მითოლოგიას არ იცნობენ, არ სმენიათ მედეას შესახებ, - განაგრძო მიტროპოლიტმა.

ერთი სიტყვით, ჩემს გამოსვლას გულგრილი არავინ დაუტოვებია.

სტატისტიკური მონაცემებით, გრაცის ამ ფორუმს 992 წარმომადგენელი დაესწრო რუმინეთიდან, გერმანიიდან - 945, ავსტრიიდან - 808, იტალიიდან - 685, შვეიცარიიდან - 387, რუსეთის ფედერაციიდან - 338, ლიტვიდან - 300, უკრაინიდან - 181 და ა.შ. ესენი იყვნენ მართლმადიდებლები, კათოლიკეები, პროტესტანტები, ბაპტისტები... ორგანიზაციებიდან „ქრიტასი“ და „დიაკონია“ და კიდევ ვინ მოთვლის იმ ორგანიზაციებს.

საქართველოდან 11 კაცს გაუვლია რეგისტრაცია. მაგრამ მე, სამწუხაროდ, მხოლოდ ორი მათგანი გავიცანი. ესენი იყვნენ მამა გაბრიელი (ბრიგანტინი), იტალიელი პადრე, რომელიც ქუთაისის კათოლიკურ ეკლესიაში მოღვაწეობს ამჟამად, და ვახუთ „საბას“ რედაქტორი, ქალბატონი მანანა ანდრიაძე. მამა გაბრიელი თურმე სულ სამი წელია, რაც იტალიიდან ჩამობრძანებულა ქუთაისში. შესანიშნავად შეუსწავლია ქართული. ისე მეტყველებს, ვერც კი წარმოიდგენთ, რომ ქართველი არ არის. ძალიან კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა. ბევრი რამ იცის უკვე საქართველოს შესახებ. მამა გაბრიელი და ქალბატონი მანანა მოვიდნენ და დაესწრნენ ჩემს მოხსენებას ქალთა ფორუმზე, რომელიც 26 ივნისს შედგა. ჩემი მოხსენების თემა იყო: „ქალის ადგილი და როლი საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაში“. ძალიან მგულშემატკივრობდნენ.

იმავე საღამოს 6 საათზე შედგა პრესკონფერენცია მართლმადიდებელ ქალებთან. ამ პრესკონფერენციაში მონაწილეობა მივიღეთ მე და კიდევ ორმა ბერძენმა ქალბატონმა: კრეტის მართლმადიდებელი დემიის მეცნიერ თანამშრომელმა, ღვთისმეტყველმა კატერინა ზორბამ, ბერძნული დიასპორის სახელით კი გამოვიდა გერმანიის მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენელი – ღვთისმეტყველი და სოციოლოგი ქალბატონი დესპინა, რომლის გვარიც, სამწუხაროდ, აღარ მახსოვს.

პრესკონფერენციის შემდეგ ჩატარდა კოლოკვიუმი მართლმადიდებელ, კათოლიკე და პროტესტანტ ქალებთან, თუმცა დარბაზში დამსწრე მამაკაცთა რიცხვი საკმაოდ დიდი იყო. ამ კოლოკვიუმიში მონაწილეობა მიიღეს ქალბატონებმა ბულგარეთიდან, ჩეხოსლოვაკიიდან, რუმინეთიდან, ფინეთიდან.

ამ პრესკონფერენციასაც დაესწრო ქალბატონი მანანა. საერთოდ, დიდ ინტერესს ავლენდა ყველაფრისადმი. ვიგრძენი, რომ იქ, იმასაც და მეც, დავიწყებული გვქონდა იმ წუთებში ის დოგმატური განსხვავება, რაც ჩვენს ეკლესიებს შორის არსებობს, ჩვენ იქ ქართველები ვიყავით უპირველეს ყოვლისა და ვცდილობდით, ჩვენი საუკეთესო თვისებები, ჩვენი წარსული და ჩვენი ახლანდელი სატიკვარი გაგვეცნო ყველასათვის.

– ეს არ გამოგრჩეს, – მეტყვოდა ქალბატონი მანანა, – ამხვეც ილაპარაკე, – შემაგულიანებდა ისევ. ერთი სიტყვით, დიდი სიხარული მომანიჭა მისმა იქ ყოფნამ. სამწუხაროდ, თვითონ არ მიეცა სიტყვის წარმოთქმის საშუალება. მისგანვე გავიგე, რომ ამ ფორუმზე ჩამოსულა ქალბატონი ნინო ყაუხჩიშვილი იტალიიდან. ქალბატონ ნინოს მოხსენება წაუკითხავს ქეთევან წამებულის შესახებ. ჩემი გაცნობის სურვილი გამოუთქვამს, მაგრამ ათი ათას კაცში ფრაიპაიტლატცზე რას მიპოვიდნენ. პროგრამის მიხედვით მიპოვეს ქალბატონმა მანანამ და მამა გაბრიელმა 26 ივნისს. მაგრამ 25 ივნისს ქალბატონი ნინო უკვე იტალიაში დაბრუნდა. სულ ორი დღით ყოფილა ჩამოსული და ჩვენი შეხვედრა არ მოხერხდა.

იქვე მანლობლად, სადაც პლენარული სხდომები ტარდებოდა, ერთი სკოლის შენობაში გამოყოფილი იყო ოთახები ყველა ქვეყნის წარმომადგენლებისათვის. თავიანთ ოთახებში იყრიებოდნენ სხვადასხვა ქვეყნების წარგზავნილნი თავისუფალ დროს, შეიმუშავებდნენ გარკვეულ გეგმას და მერე ასე წარდგებოდნენ სხდომებზე ან საორგანიზაციო კომი-

ტეტის წინაშე. GEORGIA რომ დავინახე დაწერილი, მაშინვე იმ
შენობისაკენ გავემართე. მინდოდა სხვა ქართველებიც გამეცნო, ვიცოდი,
რომ ბაპტისტები და ორგანიზაცია „ქარიტასიდან“ იყვნენ ჩამოსულები. 11
მაგრამ იქაც მხოლოდ მამა გაბრიელი და ქალბატონი მანანა დაშხვენენ, 12
ისინიც ამ იმედით წამოსულან, მაგრამ ბოლოს ისევ ჩვენი სამეული
შეხვდა ერთმანეთს. ცოტა ხანში მამუკაც შემოგვემატა. ერთი სიტყ-
ვით, ორი მართლმადიდებელი და ორი კათოლიკე შევხვდით ერთმანეთს
საქართველოსთვის გამოყოფილ აუდიტორიაში. თუმცა, მე არ მქონდა
ამის გამოცდილება და ცოტა გვიან შევიტყვე, თორემ სპეციალური
ფოსტაც კი არსებობდა საამისოდ. პლენარულ სხდომათა დარბაზის წინ
გამყოფილი იყო ყუთები ყველა ქვეყნისათვის და იქ შექმლო მსურველს,
დაეტოვებინა ბარათი ვისიშე სახელზე. ბევრმა ჩემმა ევროპელმა მეგო-
ბარმა მიპოვა ამ გზით. დღის ბოლოს საორგანიზაციო კომიტეტი იქ გვი-
ტოვებდა ინდივიდუალურად სამუშაო დღის მასალას და ინფორმაციას
მომავალი დღისათვის.

პლენარულ სხდომათა დიდი დარბაზის გვერდით მდებარებდა
აუდიტორია მართლმადიდებელთათვის. 28 ივნისს ამ აუდიტორიაში
შეიკრიბნენ სრულიად მართლმადიდებელნი: საბერძნეთიდან, კვიპრო-
სიდან, რუსეთიდან, ბულგარეთიდან, რუმინეთიდან და სხვანი. მართლ-
მადიდებლებმა იქ თავიანთი დეკლარაცია შეიმუშავეს დასკვნითი პლენა-
რული სხდომისათვის. მართლმადიდებელთა ამ შეკრებას თავმჯდო-
მარეობდა შვეიცარიის მიტროპოლიტი დამასკინოსი. შესანიშნავი სიტყ-
ვით გამოვიდა და ტექსტში კორექტივები შეიტანა ალბანეთის მთა-
ვარეპისკოპოსმა ანასტასიოსმა. იგი ხომ საქვეყნოდ ცნობილი ღვთის-
მეტყველია, მისი წიგნი „ისლამი“ ძალზე პოპულარულია ევროპაში და
მუსლიმანურ სამყაროშიც. ამ შეკრებაში სასულიერო პირები და საპა-
ტრიარქოების მიერ წარგზავნილი ღვთისმეტყველი მეცნიერები, საერო
პირები მონაწილეობდნენ. ასე რომ, ნურავის ჰგონია, მართლმადი-
დებლები მხოლოდ მორჩილ უმცირესობას წარმოადგენენ ასეთ ფორუ-
მებზე. სამ საათს გაგრძელდა ამ სხდომის მუშაობა, სანამ ისეთი ტექსტი
არ შეიმუშავეს, რომელიც ყველასათვის მისაღები იქნებოდა.

23-24 ივნისს, პირველსავე პლენარულ სხდომაზე მისასაღებელი
სიტყვებით გამოვიდნენ და მოხსენებები წაგიტხნეს რუსეთის პატრიარქმა
ალექსიმ და სომხეთის პატრიარქმა გარეგინმა. მილანის კარდინალმა
მარტინიმ, კარდინალმა ვიკმა – პრალიდან, გრაცის საორგანიზაციო კომი-
ტეტის თავმჯდომარემ გრიგორიოს ლარენდაკისმა, მოძრაობა Fokolare-

ს პრეზიდენტმა, ქიარა ლუბინმა – რომიდან, სამხრეთ აფრიკის ეკლესიით
საბჭოს გენერალურმა მდივანმა, დოქტორმა, ბრიგალია ჰოპი ბამმა.
წაიციტხეს აგრეთვე რომის პაპის იოანე-პაულეს გამოცხადებულ მისწავლას
მებელი სიტყვა. მსოფლიო პატრიარქის ბართლომეს სიტყვა: კი [4] 23 კ 2
ივნისს, ასამბლეის განხილვის ცერემონიაზე, ფრაიჰაიტპლატცეზე
გაკვაცნეს.

მე საგანგებოდ მინდა შევჩერდე სომხეთის პატრიარქის გარეგინ I-ის
გამოსვლაზე. გარდა იმისა, რომ პატრიარქმა შესანიშნავი სიტყვა წარ-
მოთქვა – „პირისპირ საყუთარ თავთან“, დიდი შთაბეჭდილებაც მოახდი-
ნა დარბაზში მსხდომებზე. მას სპეციალური ლოცვა დაუწერია შერიგების
თემზე. ეს ლოცვა ჩართული იყო მის მოხსენებაში, მოხსენება კი ხუთ
ენაზე იყო თარგმნილი და დარბაზში მსხდომთ ჩამოურიგეს თავიანთთვის
სასურველ ენაზე. პატრიარქი ინგლისურ ენაზე კითხულობდა, საოცრად
ემოციურად, დიდის შემართებით. როდესაც ლოცვის ტექსტს მიუახ-
ლოვდა, პატრიარქმა სთხოვა დასწრე საზოგადოებას, რომ შესაბამისი
გვერდი გადაეშალათ და თვალი ედევნებინათ ამ ტექსტისათვის. თვითონ
კი ჯერ პატარა ექსკურსი გააკეთა ზეპირად სომხეთის ისტორიაზე, მისი
ენის სიმკვლეზე და ბოლოს, ამ უძველეს ენაზე წაგვიითხავთო ამ ლოცვას,
– განუცხადა დარბაზს. და ასე, სომხურ ენაზე ალოცა ეს ამოდენა ხალხი.
ამას ჰქვია რწმენისა და სამშობლოს სიყვარული. ამას ჰქვია, იყო შენი
ერის სულიერი მამა, და არა იმას, ჩაიკეტო, ჩაიმალო საყუთარ ნაჭუჭში
და მსოფლიოს მოსწყვიტო შენი ერი და შენი ხალხი! ეს შესანიშნავად
იცის ჩვენმა მტერმა და ამიტომაც გამოთიშა ამ ასამბლეას საქართველოს
პატრიარქი და საქართველოს ეკლესია მთლიანად.

მოვლენები კი, აი, ასე წარიმართა:

მარტის თვეში თბილისში ხმა დაირბნა, თითქოს რუსეთის ეკლესიის
სინოდმა საკითხი დააყენა, გამოსულიყო ეკლესიათა მსოფლიო საბჭო-
სა და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან და, შესაბამისად, არც გრა-
ცის ასამბლეაში მიეღო მონაწილეობა. ამას თან დაერთო წინასწარმეტყ-
ველებანი ამ „მწვალებლური ორგანიზაციების“ წევრობით გამოწვეული
მოსალოდნელი უბედურების შესახებ. საქართველოს ყოფნა-არყოფნის
საკითხი გრაცის ასამბლეაში მონაწილეობა-არმონაწილეობით განისაზღ-
ვრებოდა. შედეგმაც არ დააყოვნა. საქართველო იზოლირებული აღმოჩ-
ნდა, რუსეთის ეკლესია კი არც იმ „მწვალებლური ორგანიზაციებიდან“
გამოსულა და გრაცის ასამბლეაზეც, პატრიარქის მეთაურობით, უზარმა-
ზარი დელეგაციით წარდგა.

რუსეთის საგარეო პოლიტიკა მარტო ამით არ შემოფარგლულა.

გრაცის ასამბლეა მისასალმებელი სიტყვით უნდა გაეხსნა მის ყოვლადუწმიდესობა მსოფლიო პატრიარქ ბართლომე I-ს. ეს მრევლიან ღმერთმადიდებელმა სამყარომ ევროპაში მართლმადიდებლობას გამოარჯიშა ვებად აღიქვა. მაგრამ 21 ივნისს, „ასოციემენ პრესის“ სამუალებით ცნობილი გახდა, რომ რუსეთის პატრიარქმა ალექსი II-მ, რატომღაც მაინცადამაინც გრაცში და მაინცადამაინც ასამბლეის გახსნის წინა დღეს, 22 ივნისს დაგეგმა შეხვედრა რომის პაპთან, რათა მართლმადიდებელთა და კათოლიკეთა შორის არსებულ ზოგიერთ პრობლემატურ საკითხზე ემსჯელათ tête-à-tête.

იმ დღეების ნებისმიერი ქვეყნის პრესა ამ ცნობას ასეთ კომენტარს უკეთებდა: „ამ გადაწყვეტილების უკან დიდი დიპლომატიური და პოლიტიკური ჩანაფიქრი იმალებაო“, ხოლო თუკი ბერძნულენოვან გაზეთ „კირიაკატის“ დაუუჯერებთ, „რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ და პრეზიდენტ ელცინის კაბინეტმა ზეწოლა მოახდინეს პატრიარქზე, წასულიყო გრაცში და რომის პაპს შეხვედროდა. იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ ნატომ ხელი მოაწერა აღმოსავლეთთან თანამშრომლობის გაფართოებაზე, რუსებს სურთ, რომ გაზარდონ თავიანთი ქვეყნის ავტორიტეტი უცხოეთში. ბუნებრივია, პატრიარქ ალექსის და პაპის საუბრები მარტო რელიგიური საკითხებით არ შემოიფარგლება...“*

ასეა თუ ისე, ამ ფაქტმა მსოფლიო პატრიარქის უკმაყოფილება გამოიწვია, ვინაიდან ამ ქმედებით ერთი მხრივ, ირღვეოდა სრულიად მართლმადიდებელთა ერთიანობა, ხოლო მეორე მხრივ, არ იყო შერჩეული შესაფერისი დრო და ადგილი, და რაც მთავარია, პრობლემატურ საკითხთა განხილვას შესაძლებელი იყო, გარკვეული უთანხმოება მოჰყოლოდა, რაც გრაცის ასამბლეის სულისკვეთებას სულ სხვა მიმართულებას მისცემდა და შედეგიც შესატყვისი იქნებოდა. ამიტომ მსოფლიო პატრიარქმა, პროტესტის ნიშნად, უარი განაცხადა გრაცის ასამბლეაში მონაწილეობის მიღებაზე. რომის პაპმა ანგარიში გაუწია მსოფლიო პატრიარქის გადაწყვეტილებას და აღარც თავად ჩამობრძანებულა გრაცში. ასე რომ, პატრიარქ ალექსისა და პაპის შეხვედრა ჩაიშალა. მსოფლიო პატრიარქისა და პაპის მისასალმებელი სიტყვები, როგორც უკვე ვითხარით, მათმა წარმომადგენლებმა წაიკითხეს. პატრიარქ ბართლომე I-ის სიტყვაში კი აშკარად დაინახავთ მთელი ამ ორომტრიალის გამოძახილს:

* იხ. ბერძნულენოვანი გაზეთი „Κυριακά“, 22 ივნისი, 1997 წ.

თქვენო აღმაგებულებაჲ აესკრიის რესპუბლიკის პრეზიდენტო,
 თქვენო აღმაგებულებაჲ ხელისუფლების სხვა წარმომადგენლებო,
 ეკლესიათა საყვარელო წარმომადგენლებო,
 ყველას, ვინც ქრისტიანის სახელს აგარებთ და მის მკაცრ ცხრებზე
 ბას ელოდებით,
 ევროპის ეკლესიათა II ეკუმენური ასამბლეის მონაწილენო,

„მაღლი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი თქვენ ყოველთა თანა“.

ამ სამოციქულო მისაღებით მოგმართაეთ მთელი გულით, ჩვენი წარმომადგენლის მეშვეობით, და პირდაპირ ვიცხადებთ, რომ ჩვენი უმდაბლესობის ასამბლეაზე უშუალო არ დასწრება წარმოადგენს ჩვენს მიერ მეტად შემძერელი სულიერი მსხვერპლის გაღებას, რაც ცივი გონებით გადაწყვეტივით, რათა თავიდან აგვეცილებინა უფრო დიდი დანაკარგი და ხელი შეგვეწყო შერიგების სულისკვეთების გაძლიერებისათვის. არავის ვსაყვედურობთ ასეთი გადაწყვეტილების მიღების გამო და, ამასთან ერთად, დიდ მაღლობას მოვახსენებთ ამ ასამბლეის მასპინძელი ქვეყნის, აესკრიის ხელისუფლების ყველა წარმომადგენელს, ჩვენგან დამოუკიდებელ მიზნითა გამო მიღებული ასეთი გადაწყვეტილების სათანადო გაგებისათვის.

გამოეთქვამთ, აგრეთვე, ჩვენს დიდ სიხარულს, ვინაიდან შერიგებისა და ურთიერთგაგების სულისკვეთებაჲ, რის დასამკვიდრებლადაც ადამიანთა შორის ძალიან ბევრს ვცდილობთ, თავი მოუყარა ამ ასამბლეაზე ასეთი დიდი რაოდენობის საყვარულით აღსავსე ხალხს ევროპის სხვადასხვა ქვეყნიებიდან, იმ მიზნით, რომ გამოინახოს გზები შერიგებისა, რათა ახალმა და მრავალსახოვანმა ევროპამ ხელახლა შეიძინოს თავისი სულიერი საფუძველი და იქცეს იგი, უპირველეს ყოვლისა, ევროპად მოყვარული და სოლიდარობის გრძნობით გამსჭვალულ გულთა და არა მხოლოდ მოგებისა და ანგარიშისა.

მაგრამ ისევე, როგორც სათნოების ნებისმიერ სახეს, შერიგებასაც გათავისებისა და რეალიზებისათვის სხვადასხვა საფეხური გააჩნია. წარმატებით განველეთ გზა აქამდე, გარეგნული შერიგებისა და თანამშრომლობის დასაწყის სგადიამდე, რაც იმის საწინდარია, რომ შემდგომ სგადიაში გადავიდეთ.

ეს შემდგომი სგადია კი არის ქრისტესმიერი ერთიანობის ცხოვრებაში რეალიზება, ვითარცა ყოფიერების ელემენტისა, რომელიც თითოეული ჩვენთაგანის პიროვნული არსისათვის არის დამახასი-

ათებელი. ამ ერთიანობის განცდა არ არის სარგებლის, ან მისწრაფებათა გაერთიანების უბრალო გრძნობა. არც გარკვეულ საკითხთა მიმართ რწმენის გაერთიანების უბრალო გრძნობა. ყველაფერმა ეს ღრმა რწმენასთან ერთად, არის გაერთიანება ცხოვრებისა და გაერთიანება მომავლისა, რაც არის გაერთიანება უმაღლესი. ეს არის ქრისტეს მიერ გაცნობიერება ჩვენი ვულებისა, იმ შეგნებით, რომ არავის ხელეწიფება ცხოვნება, სხვისი ცხოვნების გარეშე; რომ წარწყმედა სხვისა – არის ჩვენივე წარწყმედა; ხოლო ცხოვნება სხვისა, არის ჩვენივე ცხოვნება. ეს არის გამორიცხვა პიროვნების გამართლებისა და ცხოვნების სამართლებრივი თვალსაზრისისა და გათავისება ქრისტესმიერი თვალსაზრისისა, რომელსაც „ყოველთა კაცთაჲ პნებაჲს ცხორებაჲ და მეცნიერებაჲსა ჭეშმარიტებისასა მოსლვაჲ“ (გიმ. I, 2,4); რომელსაც საუფლო ლოცვის თანახმად, სურს, რომ იყოს ნება ღმრთისა ყოველსა აღამიანსა ზედა, რამეთუ წმიდა იოანე ოქროპირის განმარტების თანახმად, უფალმა ამ სიგყვებით თითოეულ მლოცველს მთელს მსოფლიოზე ბრუნვა გვიბრძანა, არ უთქვამს მას – იყოს ნება შენი ჩემზე ან ჩვენზე, – არამედ თქვა: იყოს ნება შენი ქვეყანასა ზედა, ანუ განცხადდეს სიცრუე და დაინერგოს ჭეშმარიტება, რათა განიღვენოს ყოველგვარი ბოროტება და მოხდეს სიკეთის კვლავ გაღვივება“.*

ამგვარად, ეს სამომავლო გაერთიანება, რომელიც არ შემოიფარგლება მხოლოდ საკუთარი ცხოვნებით, არამედ ქრისტესმიერ შერიგებასა და ცხოვნებას ისახავს მიზნად, წარმოადგენს ცხოვრებას წმინდანთა ცხოვრებით, რაც მოციქულმა პაულემ თავის მეგად ცნობილ, დიდებულ გამონათქვამში ასე ჩამოაყალიბა: „რამეთუ ვილოცველ მე შეჩუენებულ ყოფად თავსა ჩემსა ქრისტესაგან ძმათა ჩემთათჲს და ნათესაეთა ჩემთა კორციელად“ (რომ. 9,3), ანუ შერიგებისაკენ უნდა მივისწრაფოდეთ არა ჩვენი პირადი სარგებლის გამო, არამედ ვითარცა ღმრთის სამსახურისაკენ, რომელიც ითვა-

* შტრ. ექვთიმე მთაწმიდელისეული ძვ. ქართული თარგმანი: „უბრძანებს კაცად-კაცად ლოცვად ყოვლისა სოფლისათჲს წესიერად და უკროვნად, რამეთუ არა ესრეთ გუამცნო ლოცვად: იყავნ ნებაჲ შენი ჩემ შორის, ანუ ჩვენ ზედა, არამედ – ყოველსა ქვეყანასა ზედაო, რადთა დაღესნას საცთორი და დაენერგოს ჭეშმარიტებაჲ, რადთა განიღვენოს ყოველივე უკეთურებაჲ და განეფინოს ღმრთისმსახურებაჲ, და ესე რად იქმნას, არღარათა ვანყოფილ იყოს ქვეყანად ცათაგან, დაღაცათუ ბუნებით განყოფილ არს, არამედ საქმითა მყოფნი იგი ქვეყანისანი იქმნენ ანგელოზ (წმ. იოანე ოქროპირი, თარგმანებაჲ მათეს სახარებისაჲ, წიგნი II, თბილისი 1996 წ. ბერძნული ტექსტისათვის იხ. PG. 57, 280. პომილია XIX).

ლისწინებს თითოეული ადამიანის ქრისტესმიერ ცხოვნებას, რომელთა ცხოვნების გარეშეც ვერც ჩვენივე ცხოვნებას მივაღწევთ.

მხოლოდ ამგვარი შერიგებითა და ყოფიერების ტრანსფორმაციებით ერთო შედეგის მიმართ, დაითრგუნებიან პიროვნულ მისწრაფებებში, რომელნიც ხშირად ხლებიან მიზეზი შეგაკებებისა ადამიანთა შორის, რისი შეცვლაც შესაძლებელია ერთიანობით ქრისტეს სამსახურში, საერთო მიზანსწრაფვით, საერთო პერსპექტივებით, რაც, ჭეშმარიტად, ყოველი ეკუმენური მოძრაობის მთავარ მიზანს უნდა წარმოადგენდეს.

აქედან გამომდინარე, მოვიწოდებთ ყველას შერიგების სიღრმისეული განცდის გასაცნობიერებლად და ვისურვებთ მას. ეს განცდა არის სწორედ ის ერთადერთი და უსაფრთხო გზა, შერიგებისა და სოლიდარობის გრძნობით გამსჭვლული, მშვიდობიანი და სამართლიანი ევროპისაკენ. ამიგომაც ეუსურვებ ყოველ თქვენგანს და გრაცში მიმდინარე ევროპის ეკლესიათა II ეკუმენურ ასამბლეას ყოველგვარ წარმატებას და შევთხოვთ ღმერთს კურთხევას.

მსოფლიო პაგრიარქი ბართლომე I

გრაცის ამ ასამბლეაზე სხვადასხვა სექცია მუშაობდა. ესენია:

1. დიალოგი ეკლესიათა შორის;
2. დიალოგი რელიგებსა და კულტურებს შორის;
3. თანამოღვაწეობა სოციალური სამართლიანობის განხორციელებისათვის, სიღარიბისა და სოციალური დისკრიმინაციის დაძლევისათვის;
4. შერიგება ეროვნებათა და ხალხთა შორის. კონფლიქტების არაძალისმიერი გადაწყვეტისათვის ხელშეწყობა;
5. ბრძოლა ადამიანთა გონივრული დამოკიდებულებისათვის ეკოლოგიური პრობლემებისადმი და მისი პასუხისმგებლობისათვის მომავალი თაობების წინაშე.
6. მონაწილეობა სამართლიანობისა და თანასწორობის დამყარებისათვის მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონებში.

რა თქმა უნდა, ყველა ამ სექციის მუშაობას ვერ დავესწრებოდი. ფიზიკურად შეუძლებელი იყო. მე მხოლოდ პლენარულ სხდომებს და თითო მოხსენებას დავესწარი ყოველ სექციაში, შერჩევით, რათა წარმოდგენა მქონოდა, თუ რა ხდებოდა იქ. კონფლიქტური ზონების სექცი-

ამი ცალკე იყო გამოყოფილი 28 ივნისს „კავკასიური პრობლემები“. მე და მაშუკამ მთელი დღე იქ დავალამეთ. თუმცა ვიცოდით, რომ მხოლოდ ჩენეთის, ჩრდილოეთ ოსეთის და ინგუშეთის პრობლემებზე იქ იქნებოდა იქნებ აფხაზეთი და შიდა ქართლიც ახსენოს ვინმემ და იქ უიყარათ, ვამბობდით. იქნებ საჭირო გახდეს თუნდაც პატარა რეპლიცით გამოსვლა, მაგრამ ამოდ. არავის ეს რეგიონები არ უხსენებია. ჩენები გამოვიდნენ და ბრალი დასდეს კაცობრიობის წინაშე მართლმადიდებელ რუსეთს ჩენეთში გაჩაღებული ომის გამო; ასევე სხვებმაც: ინგუშებმა, ჩრდილოეთ ოსეთის წარმომადგენლებმა. პოდა, მე გეკითხებით: უნდა განხილულიყო თუ არა აფხაზეთისა და შიდა ქართლის პრობლემა ამ ფორუმზე? უნდა გამოსულიყო თუ არა ან ბერის, ან ერის წარმომადგენელი და განცხადება გაეკეთებინა ჩვენს თავს დატრიალებულ უბედურებაზე? როცა ვამბობ, რომ მტერს არ უნდოდა საქართველოს იქ გამოჩენა და ყოველი ღონე იხმარა, რომ ეს ასე მომხდარიყო-მეთქი, ამას ვგულისხმობ და ჩვენი მუამბოხე „მართლმადიდებლობის დამცველი მამები“ კი ბრმა იარაღი აღმოჩნდნენ იმათ ხელში, თორემ რაღა მაინცდამაინც ახლა, ამ ასამბლეის დაწყების წინ მოხდა ეს ამბოხება ჩვენს ეკლესიაში; რაღა ახლა მიაღწია კულმინაციას დამაბულობამ! გამოგვეყენებინა ეს ტრიბუნა, გვეთქვა ჩვენი სატკივარი, მოგვეხმო მთელი მსოფლიო ჩვენდა საშველად და, ბოლოს და ბოლოს, ამის შემდეგ გამოვსულიყავით იმ ორგანიზაციებიდან. 1962 წლიდან ვართ იმათი წევრი და ერთი თვე რაღა იყო. 20 მაისის ნაცვლად 20 ივლისს გამოვსულიყავით, თუ ეს ასე აუცილებელი იყო. არ გაგონებთ სტამბულში გამგზავრების წინ მომხდარ შემთხვევას?

ან ვინმეს ის ხომ არ ჰგონია, რომ ჩენები და ინგუშები გაქრისტიანდნენ, რაყი ამ ასამბლეას დაესწრნენ და მონაწილეობა მიიღეს?

მე ასე ვფიქრობ, რომ უფრო გონივრული ის იქნებოდა, რამდენი სექციაც მუშაობდა ამ ფორუმზე, იმდენ დელეგატს მიეღო მონაწილეობა საქართველოს ეკლესიიდან, რათა ყველა ამ სექციის მუშაობისათვის ედევნებინა თვალი და შეძლებისდაგვარად თავისი სიტყვაც ეთქვა. რაც შეეხება კონფლიქტური ზონების სექციას, იქ ამ პრობლემათა მცოდნე, კარგად მომზადებულ კადრს წარგზავნიდა, ამ საქმის ნამდვილ სპეციალისტს. ეკუმენურ ასამბლეაში მარტო სასულიერო პირები კი არ იღებენ მონაწილეობას, არამედ სხვადასხვა საზოგადოებების წარმომადგენლებიც.

ამ ასამბლეაზე უსათუოდ უნდა გამოსულიყო სიტყვით ცხუმ-აფხაზეთის მთავარეპისკოპოსი დანიელი, როგორც ეპარქიიდან გამე-

კებული მთავარეპისკოპოსი, რომელსაც ხუთი წელია ფეხი არ ჩაადგმევინეს ეპარქიაში და სამწყსო მიტოვებული ჰყავს. უნდა ელვაპარაკა 300 ათასი ლტოლვილის ბედზე. უნდა ელაპარაკა იმ ანტიკონონიკურ ქმედებებზე, რაც რუსეთის საპატრიარქოში ჩაიდინა; იმაზეც, რაც ათონის მთის წმ. პანტელეიმონის მონასტრის ბერებმა ჩაიდინეს. უნდა ელაპარაკა, აფხაზეთის ეპარქიის ისტორიის გაყალბებას რომ ცდილობენ ჩვენი „კეთილისმყოფელი“ მართლმადიდებელი ძმები.

აი, ეს რომ არ გაკეთდა, ამაზე უნდა აცხადებდეთ პროტესტს, მაძანო, და მათ უკან ამოფარებულო ძალებო, და მაშინ მეც თქვენთან ერთად ვიქნებოდი.

ჩემი საერთო შთაბეჭდილება საბოლოოდ ის არის, რომ ასეთ ფორუმებში არმონაწილეობა სიმხდალეა და სხვა არაფერი. ეს ბრძოლის ველიდან გაქცევის ტოლფასია. ამაში განსაკუთრებით დავრწმუნდი პრესკონფერენციაზე.

როდესაც მე შეკითხვებზე ვპასუხობდი, ერთმა პროტესტანტმა ქალბატონმა მიმდინარე წლის მაისის თვეში სტამბულში ჩატარებული კონფერენცია გაიხსენა. კონფერენცია ეძღვნებოდა ქალის როლს ქრისტიანულ ეკლესიაში. ქალბატონს მართლმადიდებელ ეკლესიაში ქალების ხელდასხმის შესახებ დაუსვამს შეკითხვა. წამომდგარან რუსი ქალები და დარბაზი დაუტოვებიათ პროტესტის ნიშნად – ეს პრობლემა ჩვენ არ გვაწუხებსო. ამ ქალბატონმა მკითხა: იგივე შეკითხვით რომ მოვმართოთ, თქვენც დატოვებთ დარბაზსო? გამეცინა. არა-მეთქი, ვუპასუხე და შევეცადე ამეხსნა მისთვის, თუ რას ნიშნავს ტრადიცია მართლმადიდებელთათვის. შევეცადე ამეხსნა, რომ ხელდასხმა ერთ-ერთი საიდუმლოა მართლმადიდებელ ეკლესიაში და არ შეიძლება მისი გაიგივება პროტესტანტულ არჩევნებთან. აქ კამათში ჩაუბნენ ქალბატონი კატერინა კრუტიდან და ქალბატონი დესპინა გერმანიიდან. ისინი ხომ მართლმადიდებლები არიან და თანაც ღვთისმეტყველები. იმათ სჯულის კანონზე და დოგმატურ საფუძვლებზე დაყრდნობით წარმართეს შემდგომ ეს დიალოგი. საბოლოოდ კი მე ისიც ვუთხარი, რომ შესაძლოა, იერარქიასთან იმდენ პრობლემას არ გადავაწყდე, რამდენსაც თვით ჩვენს ქალებთან გადავაწყდები-მეთქი, თუკი მე ამ პრობლემას დავსვამ. თუმცა ამასთანავე ხაზგასმით აღვნიშნე, რომ მე ქალთა ხელდასხმის მომხრე არა ვარ, დარბაზში მსხდომნი ვაგებით შეხვდნენ ჩემს განცხადებას. რა კარგია, რომ დიალოგის წინააღმდეგი არა ხართო; რა კარგია, რომ

გარყვეულწილად გაგვაგებინეთ, თუ რაში მდგომარეობს პრობლემაო, ასე რომ, ნურავის შეეშინდება დიალოგის! აუცილებელი კი არ არის, იმათი აზრის ქვეშ მოვექცეთ მაშინვე. პირიქით, ეს ფორუმები ჩვენნი კულტურის, ჩვენი რწმენის ჭეშმარიტების საქადაგებლად უნდა გამოვიყენოთ. მარტო ის რად ღირდა, რომ ამდენმა ხალხმა მოისმინა და გაიგო წმიდა ნინოს, წმიდა შუშანიკის, წმიდა ქეთევანის და წმიდა კეთილმორწმუნე თამარ მეფის შესახებ. მათი ღვაწლისა და მათი თავდადების შესახებ სარწმუნოებისა და მამულისათვის. ეს ფორუმები უნდა გამოვიყენოთ ჩვენივე თვალსაწიერის გასაფართოებლად. რატომ არ უნდა ვიცოდეთ ჩვენ, რა პრობლემების წინაშე დგას დღეს ეკონომიკურად წელგამართული ევროპელი ქალი თუ კაცი. ეს ხომ სამომავლოდ გამოგვადგება. ხულ ასე ხომ არ ვიქნებით!

ახლა, რაც შეეხება ლოცვას და თანალოცვას.

გრაჯის გამოფენის ეზოში დადგმული იყო უზარმაზარი კარავი. მსურველს შეეძლო ან იქ დასწრებოდა ერთობლივ ლოცვას, ან წასულ-იყო თავისი კონფესიის მიხედვით გრაჯში მოქმედ ეკლესიაში. მე გრაჯის ბერძნულ ეკლესიაში დავდიოდი. სადაც დღეებში წირვას ამ ეკლესიის მოძღვარი ატარებდა, ხოლო 29 ივნისს, კვირა დღეს, იქ სამღვდელმთავრო წირვა ჩატარდა. წირვა შეასრულა შვეიცარიის მიტროპოლიტმა დამასკინოსმა და მამა პროკოპიმ ელადის ეკლესიიდან. წირვას დაესწრნენ დელეგაციები საბერძნეთიდან, კვიპროსიდან, ბულგარეთიდან, რუმინეთიდან... აგრეთვე გრაჯის ადგილობრივი მოსახლეობა, უმეტესწილად ბერძნები. რუსები მე ამ ეკლესიაში არ შემინიშნავს. შესაძლოა, გრაჯში რუსული ეკლესია არსებობს და ისინი იქ წავიდნენ. დანამდვილებით ვერ გეტყვით. გამომრჩა მხედველობიდან, რომ ამის შესახებ მაშინ მეკითხა.

წირვის დამთავრების შემდეგ ყველანი ერთად გრაჯის პარკისაკენ გავეშურეთ, ასამბლეის დახურვაზე. მართლმადიდებელთა ლიტანიას ჰგავდა ჩვენი მსვლელობა. წინ მღვდელმთავრები და სამღვდლოება მიდიოდა, უკან ჩვენ მივეყვებოდით.

ხალხს ვერ იტყვდა გრაჯის პარკის მოედანი. მოწყობილი იყო სპეციალური სცენა. იქიდან კიდევ ერთხელ მოგვიწოდეს შერიგებისაკენ და მერე ყველამ ერთად იგალობა სპეციალურად დაწერილი საგალობელი „შერიგება“. „ღმერთმა ინებოს, ღმერთმა ინებოს ქრისტიანთა საყოველთაო შერიგება“ – ასეთი იყო ამ საგალობლის ტექსტი.

მერე კი დაიწყო ე. წ. „ეკუმენური ლიტურგია“.

სცენაზე გუნდი იდგა. გუნდის რეგენტი მოგვიწოდებდა: ახლა გუნდთან ერთად ვითხოვთ იგალობოთ 66-ე და 67-ე ფსალმუნები. ახლა ბერძნულ ენაზე ვიგალობოთ „წმიდაო ღმერთო“, ახლა წავეყიებოთ ნაწილი წყვეტი იოანეს სახარებიდან (20, 19-23), ახლა ყველამ თავის მშობლიურ ენაზე წაყიებოს მრწამსი (ეკუმენურ ლიტურგიაში მიღებულია მართლმადიდებლური მრწამსი). მრწამსის შემდეგ კი ერთმანეთის მონაცვლეობით სრულდებოდა ძველი და ახალი საგალობლები სლაჟურად, ფრანგულად, გერმანულად, იტალიურად, ესპანურად, ჩეხურ, ზორვატიულ, სლოვაკურ, პოლანდიურ, შვედურ, ფინურ ენებზე. დამთავრდა ეს ე. წ. ლიტურგია თუ ლოცვა, არც ვიცი, რა დავარქვა. იქნებ, სულაც „ეკუმენური მანიფესტაცია“ გვეწოდებინა*. მერე ასამბლეის საბოლოო რეზოლუცია გაგვაცნეს და ბოლოს მოგვიწოდეს, რომ შერიგების ნიშნად ერთმანეთისათვის ხელი ჩამოგვერთმია. დაიხურა ოფიციალური ნაწილი, მაგრამ ისევ ისმოდა მუსიკა, სიმღერა, ხალხი ცეკვავდა მოედანზე. ერთმანეთს ეხვეოდა. ვერ გეტყვით, რამდენ ხანს გასტანა ამ ეიფორიამ. მართლმადიდებელთა ჯგუფმა „თანალოცვის“ დამთავრებისთანავე დატოვა მოედანი და მეც იმათთან ერთად.

რაკი სიტყვა თანალოცვაზე და შერიგებაზე ჩამოვარდა, არ შემიძლია, არ გიაშბოთ ერთი მეტად საინტერესო მაგალითი, რომელსაც შემთხვევით გადავაწყდი. როგორც უკვე ვითხარით, გრაცში სასტუ-

* დამერწმუნებით, ეს ტერმინი უფრო მიესადაგება ზემოთაღწერილ ცერემონიალს და მაშინ გადაურჩებოდით კიდევაც იმ სკანდალს, რასაც სიტყვა „თანალოცვა“ იწვევს მორწმუნეთა შორის. მაგრამ აქვე ერთ სხვა გარემოებაზე მინდა შევაჩერო მკითხველის ყურადღება.

სინას მთას ტურისტთა დიდი ნაკადი აწყდება. ცხადია, მათ შორის ბევრი არამართლმადიდებელია. წირვისას, მართალთა ლიტურგიის დაწყებამდე, ისინი ტაძარში იმყოფებიან, ზოლო როდესაც დიაკონი განაცხადებს: „რაოდენი კათაქმეველნი ხართ, ვანვედით“, მათე სათითაოდ ჩამოუვლის მათ და სთხოვს, დატოონ ტაძარი. ტურისტებიც ნართექსში, ან უბოში გადაინაცვლებენ. ზოგი ცხადად ლოცულობს და პირველს იწერს, ზოგიც თავის გულში, ალბათ, თავისი მრწამსის შესაბამისად მოუხმობს ღმერთს. ასევე ხდება, რამდენადაც ვიცი, ათონის მთაზეც, მაგრამ ეს ფაქტი, რატომღაც, არ ამჟღავნებთ მართლმადიდებლობის დამცველთ. აქედან გამომდინარე, ცოტა არ იყოს გასაკვირია, რატომ ითვლება მომავლდინებულ ცოფად პარკში, ან სახელდასხელოდ დადგმულ კარავში აღსრულებულ „თანალოცვამ“ დასწრება.

და გარდა ამისა, საქვეყნოდ ცნობილია, რომ ათონის მთის მონასტრები, რომელნიც ჩვენი ბერების მისაბამ მაგალითის წარმოადგენენ, უამრავ არამართლმადიდებელ ტურისტს მასპინძლობენ, ღამეს ათევენებენ და ა. შ. საყთხავია, რატომ გამოიწვია, ამ რამდენიმე წლის წინ, ერთი კათოლიკე ბერის ხიონის ტაძარში „თანაწირველობა“ კი არა, ლოცვამ დასწრებამ?

მროები გადაჭედელი იყო და ამიტომ მე ერთ-ერთ ოჯახში მომიხდა ცხოვრება. ოჯახის უფროსი ავსტრიელი კათოლიკე აღმოჩნდა, დიასახლისი — ბერძენი მართლმადიდებელი. პირველივე დღეს შევნიშნე, რამდენად ტკბილი ცოლ-ქმრობა ჰქონდათ.

— თქვენს ურთიერთობას ხელს არ უშლის კონფესიური განსხვავება? რომელი თქვენგანი წავიდა დათმობაზე? — ვკითხე დიასახლისს, რომელსაც ძალიან დაუუმეგობრდი სულ ორიოდე დღეში. სარწმუნოებით ერთნი ვართ, თან მისი მშობლიური ენა ვიცი, სხვა რაღა იყო საჭირო?! — დათმობაზე? არც ერთი. ჩემი ქმარი კათოლიკეა. იგი კვირაობით კათოლიკურ ეკლესიაში დადის, მე — მართლმადიდებლურში. წირვის შემდეგ შევხვდებით ხოლმე ერთმანეთს დათქმულ ადგილზე და შინ ერთად ვბრუნდებით. დიდი დღესასწაულები კი განაწილებული გვაქვს. შობას მე მივყვები კათოლიკურ ეკლესიაში, აღდგომას ის მოდის მართლმადიდებლურ ეკლესიაში. კათოლიკეები ძალიან ლამაზად დღესასწაულობენ შობის დღესასწაულს და მე ამიტომ უფრო მივიღივარ იქ. ეტყობა ქალისთვის სილამაზეს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ჩემი ქმარი კი შეგნებით მოდის აღდგომის ლიტურგიაზე მართლმადიდებლურ ეკლესიაში. მას მართლმადიდებლური აღდგომა უფრო მოსწონს, უფრო სწორად მიიჩნევს. მარტო ლიტურგიაზე კი არა, ვნების კვირაში არც ერთ განგებას არ დააკლდება, — მიპასუხა დიასახლისმა.

— შვილები? — შვილები რომელ სარწმუნოებას მისდევენ? — შევეკითხე ისევ მე.

— მე ხომ სამი ვაჟი მყავს. სანამ პატარები იყვნენ, მე დამყავდა მართლმადიდებლურ ეკლესიაში. ახლა წამოიზარდნენ და მამასთან ყოფნა ურჩევენიათ. ხომ იცი, ბიჭებისთვის მამა რას ნიშნავს, თანაც ამ ასაკში. მე სულაც არ განვიცდი ამას. ნეტავ, მამასავით კარგ ადამიანებად ჩამოყალიბდნენ. მერე კი, როცა გაიზრდებიან, როგორც მათ ენდომებათ, ისე გადაწყვიტონ. მე კი მშვენივრად ვგრძნობ თავს, თავისუფალი ქალი ვარ, — იცინის, — იქ ჩემს თანამემამულეებს ვხვდები. ლიტურგიის შემდეგ იქვე კაფეში შევალთ ყავის დასალევად. საბერძნეთს ვიგონებთ. თუ შემაგვიანდა და დათქმულ დროს არ მივედი დანიშნულ ადგილზე, მაშინ ოთხივე იქ მომაციტხავს და ჩემს კომპანიას შემოუერთდება.

უფრო მეტად საინტერესო აღმოჩნდა საუბარი ოჯახის უფროსთან. იგი ფრიად განათლებული კაცია. პროფესიით იურისტი. იმდენი რამ იცოდა საქართველოს შესახებ, რომ გაოგნებული დავრჩი. გადმომილაგა ცნობილი ავსტრიელი მეცნიერის ჰერბერტ ჰუნგერის წიგნები

და ის ადგილები წამიყივნა, სადაც ბიზანტია-საქართველოს ურთიერთობა ლაპარაკი. ჩვენი დღევანდელი პრობლემები ჩემზე უკეთესად იცოდა. საოცრად მძიმე აქცენტით, მაგრამ მშვენივრად ლაპარაკობს ბერძნულად. ამაშიც ხომ ცოლისადმი პატივისცემა და სიყვარული ჩანს.

– ერთის მხრივ, კარგი აღმოჩნდა სხვა ეროვნებისა და სხვა კონფესიის ქალზე რომ დავქორწინდი, – მითხრა ღიმილით. მე მოსამართლე ვარ. განსაკუთრებული სისათუთით და პასუხისმგებლობით ვეკიდები ორივე მხარეს, თუკი ეს შერეული ქორწინების დარღვევასთანაა დაკავშირებული. ვცდილობ, არცერთი მხარე არ დაზარალდეს. ორივე მხარის კონფესიურ ტრადიციებს ვითვალისწინებ.

ძალიან გთხოვთ, ამ მაგალითს შერეული ქორწინების პროპაგანდად ნუ გაიგებთ. მე ამის მომხრე სულაც არა ვარ. მე ეს შემთხვევა, უბრალოდ, მშვიდობიანი, შეგნებული თანაცხოვრებისა და თანაარსებობის მაგალითად აღვიქვი და ასევე მინდა გაიგოთ თქვენც.

გრაჯის შთაბეჭდილებები სრულყოფილი არ იქნება, თუკი იმ კვირის კულტურულ ცხოვრებაზეც არ გაამბობთ ორიოდ სიტყვით.

რაც ადრე დამაინფყდა ამაზე მეთქვა, იქიდან დავიწყებ, რომ გრაჯის გამოფენის ერთ უკიდუგანო პავილიონში, პლენარული დარბაზის გვერდით, ყველა ეკლესიას, ყველა ორგანიზაციას დათმობილი ჰქონდა პატარა კუთხე, ანუ ჯიხურები, როგორც ისინი უწოდებდნენ. იქ მოეწყო გამოფენა-გაყიდვა. გამოფენილი ჰქონდათ პლაკატები და აფიშები სხვადასხვა მოწოდებებით, ბრძნული გამონათქვამებით, თავ-თავიანთი ქვეყნის ხედებითა და ეკლესიებით. ყიდდნენ ბუკლეტებს, საღვთისმეტყველო და ისტორიული ხასიათის წიგნებს, სუვენირებს, ღია ბარათებს. ვათვალისწინებდი ამ დარბაზს და სულ იმაზე ვფიქრობდი: რა იქნებოდა, საქართველოს ხედებიც რომ ეკიდოს აქ? რა იქნებოდა ჩვენი ლამაზი ტაძრების ფოტოები რომ ამშვენებდეს აქაურობას? რა იქნებოდა ჩვენც გაგვევრცელებინა წიგნები და ბუკლეტები ჩვენს ქვეყანაზე, ჩვენს სარწმუნოებაზე. ვისზე ნაკლები ვართ? ჩვენც გაგვეყიდა ქართული სუვენირები... ნუთუ ამით დავკარგავდით მართლმადიდებლობას?

ასამბლეის მონაწილეთათვის ღია იყო გრაჯის მუზეუმები და საგამოფენო დარბაზები. გალერეაში მოეწყო ევროპის ცნობილ მხატვართა და გრაფიკოსთა ნამუშევრების გამოფენა.

ყოველდღე იცვლებოდა აფიშები გრაჯის ფილარმონიის წინ. შესრულდა ვერდის, მოცარტის, ბიზეს, ბახის, შტოლცის, ბრამსისა და

მტრის ნაწარმოებები, ვენის სახელმწიფო ოპერის, გრაცის ოპერის, ვენის სიმფონიური ორკესტრისა და ვენის ფილარმონიის მუსიკოსთა მიერ. 27 ივნისს, ლა-სკალას ოპერის თეატრმა, ფრაიპიტატიტლაცზე იმ მოედანზე, სადაც ასამბლეა გაიხსნა, საგანგებოდ მოწყობილ სცენაზე „ნაბუქო“ წარმოადგინა. მეორე დღეს იქვე კოპენჰაგენის ვაჟთა სამეფო გუნდის კონცერტი ჩატარდა. კათოლიკურ ეკლესიაში საორღნო მუსიკის კონცერტი ჩატარა ცნობილმა ორლანისტმა ემანუელ არტმანმა...

კინოდარბაზებში ეწყობოდა აღიარებული ფილმების ჩვენება და დისკუსიები. წარმოდგენილი იყო ანგელოპულოსის „ოლისევსი“ და კოსტორიკას „უნდერგუნდი“. და კიდევ ბევრი სხვა, მაგრამ ყველაფერი არ დამამახსოვრდა. ყველაფერს ხომ ვერ დავესწრებოდი.

მერიის საგამოფენო დარბაზში მოეწყო ფოტოგამოფენა: „ეკლესია და სინაგოგა“. წარმოდგენილი იყო ფოტოდოკუმენტები მთელი ევროპიდან.

ყოველ საღამოს ცხრა საათიდან თორმეტ საათამდე გრაცის პატარა და ლამაზ მოედნებზე სახელდახელოდ მოწყობილ სცენებზე გამოდიოდნენ ფოლკლორული ანსამბლები სხვადასხვა ქვეყნიდან. იქვე იყიდებოდა სუვენირები, ტბილეული... სახელდახელოდ დადგმულ სამზარეულოებში კეთდებოდა ეროვნული კერძები. მე მხოლოდ ბელორუსიის ანსამბლ „ალექსას“ და ბერძნული ფოლკლორული ჯგუფის გამოსვლებს გადავყარე შემთხვევით, თორემ გრაცის ნებისმიერი მოედანი რომელიღაც ქვეყანის წარგზავნილთ ჰქონდა დაკავებული. სპეციალური პროგრამაც კი არსებობდა, თუ რომელ დღეს რომელი ქვეყანა იყო ამა თუ იმ მოედანზე. ყოველდღე იცვლიდნენ ადგილს. ამისი თვალის გადავინების საშუალება ნამდვილად არ მქონდა. გადავდიოდი ერთი მოედნიდან მეორეზე მარტო და სულ იმას ვფიქრობდი: ქართული ხალხური სიმღერისა და ცეკვის რომელიმე ანსამბლს რომ გაემართა აქ კონცერტი, დაკარგავდით მართლმადიდებლობას?

სულ ბოლოს კი, როცა ასამბლეამ მუშაობა დაასრულა, 29 ივნისს საღამოს 9 საათიდან 30 ივნისის დილის 6 საათამდე, ისევ ფრაიპიტატიტლაცზე ჩატარდა დიდი კონცერტი: „მუსიკა მთელი ლამის განმავლობაში“. იმ ღამეს ყველა ფოლკლორულმა ანსამბლმა ამ მოედანზე მოიყარა თავი და ერთიმეორის მიყოლებით გათენებადმდე მღეროდნენ და ცეკვავდნენ.

მთელი ამ კვირის განმავლობაში გრაცში თეთრი დროშები ფრიალებდა წარწერებით: RECONCILIATION, POMIRENIE,

VERSOHNUNG, KATALLAGI, SCHERIGEBА ... და ა.შ. თითქმის ყველა ენაზე.

SCHERIGEBА-ს რომ წავიკითხავდი, გული მეკუმშებოდა! ნეტავ, სხვა ვის წინაშე დგას ასე მწვავედ ეს პრობლემა?! ნეტავ ვის სჭირდება იგი ჩვენზე მეტად?! ქალაქი აჭრელებული იყო ნაირფერი ტრანსპარანტებით, მოწოდებებით შერიგებისაკენ. აფიშებით: თეთრკანიანი შაკანიანს ყვავილს უწვდის, სხვადასხვა ფერის ხელები მშვიდობის თეთრი მტრედის აფრენას ლამობენ და ა. შ. ჩვენს საქალაქლებზეც, იქ რომ დაგვირიგეს, ყველა ენაზე აწერია სიტყვა „შერიგება“. მაშინვე მოვძებნე ლათინური ასოებით დაწერილი ქართული სიტყვა SCHERIGEBА, წითელი მელანი შემოვავლე და ასე დავდიოდი გრაცის ქუჩებში მარტოდმარტო ამ სიტყვის იმედით.

ერთი სიტყვით, ასეთი ეკუმენური ასამბლეის მომსწრე გავხდი. მართალი ვითხრათ, ბედნიერი ვარ, რომ ეს ყველაფერი საკუთარი თვალით ვნახე. შევხვდი დიდი ხნის უნახავ მეგობრებს და გავიხარე. ახლებიც შევიძინე. მე კმაყოფილი ვარ, თანაც ძალიან. თქვენ?

1997 წლის ივლისი.

გვჭირდება თუ არა კავშირი მართლმადიდებელ ეკლესიებთან?

1997 წლის 20 მაისს საქართველოს ეკლესიის სინოდმა დააკმაყოფილა შეამბოხე ბერთა მოთხოვნა, გამოვიდა ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოდან და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან. არ წარგზავნა დელეგაცია ავსტრიის ქალაქ გრაცში 23-29 ივნისს გამართულ ეკუმენურ ასამბლეაზე. არა მგონია, რომ საქართველოს საპატრიარქომ არ იცოდა, სიმართლე ვის მხარეზე იყო, ან კიდევ ის ვერ გაეგო, თუ რას ნიშნავს დღევანდელ პირობებში ევროპას მოსწყვეტო ერი და სამწყსო. მაგრამ ეს ნაბიჯი გადადგა იმის გამო, რომ არ გათიშულიყო 1500 წლის ერთიანი ეკლესია, და მერე მძიმე ცოდვად არ დასდებოდა ეკლესიის გახლეჩა.

საკითხის აგრერივად გადაჭრას, ალბათ, იმ ფაქტმაც შეუწყო ხელი, რომ დღემდე გაურკვეველია ჩვენი სახელმწიფოს პოლიტიკური ორიენტაცია. ისევე როგორც ნებისმიერ ჩვენთაგანს, ჩანს, ეკლესიასაც ვერ გაურკვევია, საითყენ მიგვიძღვის ჩვენი ხელისუფლება – დსთ-საკენ, თუ ევროპისაკენ?

ასეა თუ ისე, მონასტრების გადაყენებულმა „გამარჯვებულმა“ წინამძღვრებმა პატრიარქს მადლობა გადაუხადეს პრესის საშუალებით და თან მოინანიეს თავიანთი ურჩობა, ანუ ეკლესიის ეკლესიის გაწყვეტა (იხ. გაზეთი „დროის ქრონიკა“ №2, 1997 წ. და სხვა გაზეთებიც).

მიაღწიეს საწადელს შეამბოხებმა, მოინანიეს კიდევ ურჩობა. ამის შემდეგ თითქოს მშვიდობა უნდა დამყარებულიყო საქართველოს ეკლესიაში. მაგრამ მტრის მიზანი მარტო ის ხომ არ არის, ევროპას ჩამოაშოროს საქართველოს ეკლესია. მისი მიზანი უფრო შორს მიმავალია. საქართველოს ეკლესია უნდა განმარტოვდეს, უნდა მოსწყდეს მთელს მსოფლიოს. არსად, არავინ ხმა არ უნდა ამოიღოს მის დასაცავად. ამიტომაც სასწრაფოდ ახალი დირექტივები მისცეს შეამბოხეთ – საქართველოს ეკლესიას სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთან ეკლესიის-ტული კავშირის გაწყვეტა მოსთხოვეს. ამის არგუმენტად ის

გამოიყენეს, რომ საქართველოს ეკლესიის გარდა ყველა დანარჩენი მართლმადიდებელი ეკლესიები ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციის წევრებია. აქედან გამომდინარე კი, ისინი ყველანი მწვალებლები არიან და საქართველოს ეკლესიამ კავშირი უნდა გაწყვიტოს მწვალებლებთან. ერთი შეხედვით, რკინისებური ლოგიკაა. პირველი „გამარჯვებით“ თავბრუდახვეული მამები ისევ წამოეგნენ ანკესზე.

მე კი ვისარგებლებ წლების განმავლობაში საქართველოს საპატრიარქოში დაკავებული თანამდებობის წყალობით მოპოვებული ინფორმაციით და სააშკარაოზე გამოვიტან იმ დოკუმენტაციას, რომელიც ნათლად გვაჩვენებს, თუ რატომ არ უნდა გაწყვიტოს საქართველოს ეკლესიამ კავშირი სხვა მართლმადიდებლებთან. ვიცი, ეს ფაქტი ბევრს გააღიზიანებს. იქნებ თვით საპატრიარქოსაც არ ესიამოვნოს, მაგრამ ამდენმა სიფრთხილემ და ბოდიშობამ სავალალო შედეგამდე მიგვიყვანა.

საპატრიარქოს სიფრთხილე ბუნებრივია. იგი ცდილობს, არ დაძაბოს ურთიერთობა ქართველ და რუს მორწმუნეთა შორის, მაგრამ განა ქართველმა ხალხმა არ იცის ვისი შექმნილიცაა აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს პრობლემები და მაინც, მიუხედავად ამისა, საქართველოში არ მომხდარა არც ერთი ინციდენტი ქართველებსა და რუსებს შორის. ხუთი-ექვსი პოლიტიკური მოღვაწისა და საეკლესიო იერარქიის იმპერიალისტური მიზნების გამო, ნამდვილად ვერ აგებს მთელი ერი პასუხს და ეს შესანიშნავად ესმის ქართველ ხალხს. მეგობრული და ძმური ურთიერთობა გვჭირდება ჩვენ რუსეთის ეკლესიასთან, მაგრამ სწორედ ძმასთან მიმართებაში ყველაფერი ნათელი და გარკვეული უნდა იყოს.

1994 წლის 30 აგვისტოს მოსკოვისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქმა ალექსიმ წერილობით მიმართა საქართველოს პატრიარქ ილია II-ს და მსოფლიო პატრიარქ ბართლომე I-ს (შესაძლოა, სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიების საჭეთმპყრობელებსაც, ამის შესახებ მე ინფორმაცია არ გამაჩნია), რომ ცხუმ-აფხაზეთის მთავარეპისკოპოსმა დანიელმა და საქართველოს ეკლესიის მოძღვრებმა მიატოვეს აფხაზეთის ეპარქია, სამწყსო სამღვდელთების გარეშე დარჩა, არ სრულდება აუცილებელი რიტუალები. აფხაზეთის მოსახლეობამ თხოვნით მომმართა, რომ იქ სამღვდელო პირები წარგზავნო და მე მზად ვარ საამისოდ, როგორც კი თქვენგან დადებითი პასუხი მომივაო.

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა რომ პროტესტი განაცხა-
და და სთხოვა რუსეთის პატრიარქს არ ჩარეულიყო აფხაზეთის საკი-
თხებში, ეს ბუნებრივია; სხვაგვარად აბა როგორ მოიქცეოდნენ მაგრამ...
აბა, დააკვირდით მსოფლიო პატრიარქის, ბართლომე I-ის რეაქციას...

მსოფლიო პატრიარქმა ბართლომემ მაშინვე საპროტესტო წერილი
გაუგზავნა რუსეთის პატრიარქ ალექსის და განუცხადა, რომ აფხაზეთში
რუსი სამღვდელთა შეყვანა საქართველოს ეკლესიის იურის-
დიქციაში შეჭრას ნიშნავს და ამას მსოფლიო საპატრიარქო მხარს არ
დაუჭერს. პატრიარქ ალექსისადმი გაგზავნილი თავისი წერილის ასლი
კი საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს გამოუგზავნა. აი, ამ ასლის
მეშვეობით ვახდა ჩემთვის ცნობილი პატრიარქების, ალექსისა და
ბართლომეს, პოზიციები აფხაზეთთან დაკავშირებით.

რუსეთის საპატრიარქო აღარ წარგზავნა სამღვდელთა აფხაზეთში,
მაგრამ...

1994 წლის გაზაფხულზე საქართველოს მართლმადიდებელი ეკ-
ლესიის ნებართვის გარეშე აფხაზეთში შევიდნენ ათონის მთის წმიდა პან-
ტელეიმონის სახელობის რუსული მონასტრის ბერები. არაჩვეულებრივი
სტრატეგიული სვლა იყო. ათონის მთა მსოფლიო საპატრიარქოს
იურისდიქციაში შედის და ამიტომ ათონის მთის ნებისმიერი მონასტრის
ქმედებაზე მსოფლიო საპატრიარქო აგებს პასუხს.

აფხაზეთში უკანონოდ შემოჭრილი ათონის მთის რუსული მონას-
ტრის სამღვდელთა სასწრაფოდ გაწვეულ იქნა მსოფლიო პატრიარქის
მიერ. მაგრამ ამ მონასტრის ილუმენი პეტრე (პიგოლი) კვლავ აგრძელებს
თავის უკანონო მოქმედებას აფხაზეთის ეპარქიაში. მოსკოვში არსებობს
ათონის მთის წმ. პანტელეიმონის სახელობის მონასტრის წარმომად-
გენლობა და ილუმენმა პეტრემ მოსკოვის ამ წარმომადგენლობასთან
დააარსა აფხაზეთის ახალი ათონის სიმონ კანანელის სახელობის მონ-
ასტრის წარმომადგენლობა. ამასთან დაკავშირებით, საქართველოს კათო-
ლიკოს-პატრიარქმა კვლავ საპროტესტო წერილით მიმართა რუსეთის
პატრიარქ ალექსის, ათონის მთის წმ. პანტელეიმონის რუსული მონას-
ტრის ილუმენს და მსოფლიო პატრიარქ ბართლომეს. საპასუხო წერი-
ლებიც დაუყოვნებლივ მოვიდა.

გაეცანით ამ წერილებს და ნახავთ, სჭირდება თუ არა საქართველოს
ეკლესიას მსოფლიო საპატრიარქოსთან და სხვა ნებისმიერ მართლ-
მადიდებელ ეკლესიასთან ურთიერთობა და თანამშრომლობა. დააკვირ-
დით ამ წერილებს და ამოიკითხავთ მათში, ვინ უდგას მხარში საქართ-

ველოს ეკლესიას და ვინ ცდილობს ათონის მთიდან აფხაზეთში უკანონოდ შეჭრილი რუსი ბერების თვითნებობის აღკვეთას, ხოლო მეორე მხრე, ვინ ცდილობს, თითქოსდა მხოლოდ და მხოლოდ ქრისტიანული სიყვარულიდან გამომდინარე, რუსული მონასტრის ქმედების უფრო სწორად კი თავისი ეკლესიის მიერ ჩადენილი დანაშაულის მიჩქმალვას და იმ ბერების დაცვას. დააკვირდით პატრიარქ ბართლომეს სიმკაცრეს, მის კატეგორიულ განცხადებას.

მის უწმიდესობას და უნეგარესობას, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია II-ს

ძმური სიყვარულით გაუწყებთ, რომ ფრიალ დამძიმებული ველით გავეცანიტ წმ. სინოდის სხდომაზე თქვენი უნეგარესობის ა. წ. 5 თებერელის წერილს. ჩვენ დარწმუნებულნი ვიყავით, რომ ათონის წმ. პანგელეიმონის მონასტრის მიმართ 25.07 და 16.08. გაგზავნილი წერილების შედეგად ამ მონასტრის ბერთა მიერ თქვენი უფლებამოსილების ფარგლებში შემოჭრის თემა ამოწურული უნდა ყოფილიყო. ამიგომ ჩვენთვის ეს იყო მოულოდნელობა და დიდად ეწუბვართ, რომ უნებართვო ქმედებანი კვლავ გრძელდება.

ჩვენ კვლავ განვიხილეთ აღნიშნული საკითხი და გადაწყვეტიტე, გაგვეგზავნა ახალი წერილი მკაცრი გაფრთხილებით უწესრიგობის მოთავე ამ მონასტრისადმი. აქვე დაეძენთ, რომ მათი მხრიდან უარყოფითი ან საქმისადმი გულგრილი დამოკიდებულების შემთხვევაში მიემართავთ საეკლესიო კანონებით გათვალისწინებულ დამსჯელ ზომებს ამ ანგეიანონიკური ქმედების მოთავეთა მიმართ. ამასთან ვიგზავნიტ წმ. პანგელეიმონის მონასტრისა და წმ. მთის ძმობისადმი გაგზავნილი ჩვენი საპატრიარქო წერილების ასლებს.

გვინდა დაგარწმუნოთ, ფრიალ პაგივეცემულო ძმაო, რომ კონსტანტინეპოლის დედა ეკლესია არავითარ ანგეიანონიკურ ქმედებას არ დაუშვებს და არც მოიწონებს. ვთხოვთ, კვლავაც მოგვაწოლოთ ცნობები მოვლენათა განვითარების თაობაზე.

ვისურვებთ, მალე მოგვარებულისა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის პრობლემები.

კვლავაც ძმური სიყვარულიტ ვეამბორებით თქვენს უნეგარესობას დიდი სიყვარულიტ და ღრმა პაგივისცემით

ბართლომე კონსტანტინეპოლელი
26 თებერვალი, 1997 წ.

9 აპრილი. 1997 წ. №1547

მის უწმიდესობას, უწმიდეს ილია II-ს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს

თქვენო უწმინდესობავე, ქრისტეს მიერ საყვარელი ძმური სიყვარულით მოგესალმებით და გისურვებთ ღვთის დიდ

შეწევნას თქვენს საპასუხისმგებლო მამამთავრულ მოღვაწეობაში.

თქვენი №75 05.02.97 წერილის პასუხად გაცნობებთ, რომ ჩვენს მიერ გულმოდგინედ შემოწმდა 31.01.97-ის „Независимая Газета“-ში გამოქვეყნებული ინფორმაცია, რომელიც ეხებოდა ილუმენ პეგრეს (პიგოლი) მიერ მოსკოვში ათონის წმ. პანგელეიმონის წარმომადგენლობასთან, ახალი ათონის სიმონ კანანელის მონასგრის წარმომადგენლობის დაარსების საკითხს. შემოწმების შედეგად მსგავსი არაფერი დადასტურებულა.

იურიდიული უფლებების და საბაზო ანგარიშის მქონე ახალი ათონის მონასგრის წარმომადგენლობა მოსკოვში მყოფ ათონის წარმომადგენლობასთან არ არსებულა და არც ღღევანდელ ღღეს არსებობს.

რაც შეეხებათ ილუმენ პეგრეს (პიგოლი) და ათონის წმიდა პანგელეიმონის მონასგრიდან მოსკოვში ჩამოსულ სხვა პირებს, ისინი, ისე როგორც ყველა სხვა მღვდელმსახურნი, ღღეულობდნენ ნებართვას ათონის წარმომადგენლობაში მხოლოდ ღღემის გასათეველ დარჩენაზე.

შეეებოვ ყოვლადმოწამე უუალს, რომ მღგომარეობა აფხაბეთში სულ მალე მოწესრიგღეს მთელი ეკღესიის სასიეეთოდ.

ქრისტესმიერი ძმური სიყვარულით
ალეკსი
პატრიარქი მოსკოვისა და სრულიად რუსეთისა

მის უნგარესობას, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია II-ს

თქვენო უნგარესობავე, ღღმა მოწინეებითა და ქრისტესმიერი შვილური სიყვარულით გაუწყებთ, რომ მივიღეთ თქვენი №74/52. 1997წ. დათარიღებული წერილი, რომლითაც კვლავ გვამცნობთ, ახალი ათონის (აფხაბეთი) წმ. სვიმონ კანანელის ჩვენი მეგოქის თაობაზე.

ამასთან დაკავშირებით გაუწყებთ, რომ აღნიშნული საკითხის არსიდან გამომდინარე, ჩვენ სრულიად არ გვქონია ჩაფიქრებული რაიმე ანგვიანონიყური ქმეღება, როგორაღაც იქნა მიჩნეული ჩვენი

საქციელი; ქრისტესმიერი სიყვარულისა და მშვიდობის წყალობით ჩვენ არ განგვიზრახავს არაფერი მსგავსი. ყოველ შემთხვევაში, 1995 წლის ზაფხულს ჩვენს შორის კორესპონდენციების ურთიერთ-გაცვლის შემდეგ, ყველანაირი სკანდალური შემთხვევის თაიდან აცილების მიზნით, ჩვენმა წმინდა მონასტერმა გადაწყვიტა, შეეწყვიტა საქმიანობა აღნიშნულ მონასტერში (იგულისხმება ახალი ათონის მონასტერი) და უკან გამოეხმო დასახელებული მღვდელ-მონაზონი პეტრე (პიგოლი). ხოლო ვინაიდან იგი არ დამორჩილდა ჩვენს დადგენილებას, 1996 წლის 3 იანვრიდან ამოღებულ იქნა ჩვენი მონასტრის ნუსხიდან და გამოქვეყნებულ იქნა კიდევ შესაბამისი განსატყეპებელი ბარათი. ამდენად, ამჟამად ჩვენს ძმათაგან არც ერთი არ იმყოფება აფხაზეთში.

ამასთან, იმედს ვიკოვებთ, რომ მღვდმარეობის გაუმჯობესების შემდეგ თქვენი უნეგარესობა ნებას დაგვრთავს, ვითანამშრომლოთ ამ მონასტრის საკითხთან დაკავშირებით.

ვითხოვთ თქვენს ღვთიურ ლოცვებს და მოწიწებით ვეამბორობით თქვენი უნეგარესობის მარჯვენას.

არქიმანდრიტი იერემია და
ათონის წმ. პანტელეიმონის
რუსული მონასტრის ქრისტესმიერი სამძღო.

არქიმანდრიტი იერემიას განცხადებით, მღვდელმონაზონი პეტრე (პიგოლი) „ამოღებულ იქნა მონასტრის ნუსხიდან 1996 წლის 3 იანვრიდან და გამოქვეყნებულ იქნა კიდევ შესაბამისი „განსატყეპებელი ბარათი“ და თავს ამ სიტყვებით იზღვევს: „ამდენად, ამჟამად ჩვენს ძმათაგან არც ერთი არ იმყოფება აფხაზეთში“. რა შესანიშნავადაა აწყობილი ყველაფერი. პეტრე პიგოლი განაგრძობს თავის ბოროტ ქმედებას აფხაზეთის ტერიტორიაზე და მოსკოვში, ხოლო არქიმანდრიტი იერემია მშვიდად გვიცხადებს, რომ ჩვენს ძმათაგან არც ერთი არ იმყოფება აფხაზეთში.

ეს საკითხი, რა თქმა უნდა, ამ სამი წერილით არ ამოწურულა. მსოფლიო პატრიარქის კატეგორიულობა კიდევ უფრო მძაფრად ჩანს მის მიერ პანტელეიმონის მონასტრის ბერებისადმი გაგზავნილ წერილებში. ძალიან მინდოდა ის წერილებიც გამეცნო მკითხველისათვის. ამიტომაც საპატრიარქოს არქივს მივამოწურე, მაგრამ ხელმოცარული დავბრუნდი, რადგან მთელი ეს მიმოწერა კათოლიკოს პატრიარქ ილია

II-ს ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ დანიელისთვის გადაუცია. მეუფეს კი ამ წერილებზე ემბარგო აქვს დადებული. როგორც ჩანს, უფრო ხელსაყრელ დროსა და ვითარებას ელოდება მათ გამოსაქვეყნებლად.

1997 წლის 31 იანვრის „Независимая Газета“-მ სრულიად დამახინჯებულად წარმოადგინა ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის ისტორია. მე არ შევეუდგები ამ სტატიის განხილვას და გაყალბებული ისტორიული მოვლენების აღნუსხვას. მას შესანიშნავი პასუხი გასცა თბილისის სასულიერო აკადემიის საქართველოს ისტორიის კათედრის გამგემ ისტორიკოსმა სერგო ვარდოსანიძემ. გაზეთში „ლიტერატურული საქართველო“ (28 მარტი - 4 აპრილი, 1997წ.) დაიბეჭდა როგორც „Независимая Газета“-ში გამოქვეყნებული კირილ ფომინის სტატიის ქართული ვარიანტი („ტაძარი თუ მეჩეთი“), ასევე სერგო ვარდოსანიძისეული პასუხიც. ჩვენთვის მთავარი კირილ ფომინის ეს განცხადებაა: „1993 წელს აფხაზეთის პრეზიდენტმა ვლ. არძინბამ თავის გამოსვლაში მიმართა მოსკოვისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქს ალექსი II-ს თხოვნით, რომ სოხუმ-აფხაზეთის ეპარქია მიიღონ რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის შემადგენლობაში“. აი, საიდან იღებს სათავეს ალექსი II-ის მიერ კათოლიკოს-პატრიარქ ილიასადმი გამოგზავნილი წერილი. მოსკოვის საპატრიარქო აფხაზი სეპარატისტების წისქვილზე ასხამს წყალს.

თუმცა ეს მოვლენა მოსკოვში 1993 წელს არ დაწყებულა, მას უფრო შორეული ძირები აქვს. უფრო ადრე ისინი ქართველ მღვდელმთავრებში ეძებდნენ დასაყრდენს, მათ გადაბირებას ცდილობდნენ. ამის მოწმე მე 1990 წლის დეკემბერში გავხდი, უნიის საკითხებთან დაკავშირებით სტამბულში გამართულ კონფერენციაზე. შესვენებებზე სხდომათა შორის თუ სადილ-ვახშამზე, სმოლენსკის მიტროპოლიტი კირილე დროს არ კარგავდა და ცხუმ-აფხაზეთის მაშინდელი მიტროპოლიტის, დავითის (ჭკადუა) აფხაზეთის ეპარქიის ისტორიის საკითხებში „გაცნობიერებას“ ცდილობდა: აფხაზეთი დამოუკიდებელ სამეფოს წარმოადგენდა, დამოუკიდებელი ეკლესიით, მას თავისი კათოლიკოსი ჰყავდა; დღევანდელ პირობებში კი ყოვლად გამართლებულია აღდგეს აფხაზეთის ეკლესიის ავტოკეფალიაო; პატრიარქობისაკენ აქეზებდა მიტროპოლიტ დავითს.

მიტროპოლიტი დავითი მოთმინებით უგდებდა ყურს და ხმას არ იღებდა. ეჭვგარეშეა, ეს პირველი შემთხვევა არ იქნებოდა, ამგვარი

გაკვეთილები მას არაერთგზის ექნებოდა მოსმენილი. თავიდან აღმაშფოთა მეუფე დავითის ღუმილმა, მაგრამ მალე მივხვდი, რომ მისი ღუმილი გარკვეული ტაქტიკა იყო; მის ნებისმიერ პასუხს შეიძლებოდა მეკვეთი რეაქცია მოჰყოლოდა სათანადო ინსტანციებიდან*. ამიტომაც გადავწყვიტე, მე გამეცა პასუხი; მე არაფერი მქონდა დასაკარგი.

რუსმა მღვდელმთავარმა ყურადღებით მოისმინა ჩემი პროტესტი, მაგრამ ჩემთან დისკუსიაში ჩაბმა არ იკადრა. იგი მეუფე დავითს მიუბრუნდა და უთხრა:

– Владыка, девочка прекрасно владеет греческим, но она совершенно не знает историю. Вы обязаны осведомить ее по данному вопросу, и не только ее...

სამწუხაროდ, ცხუმ-აფხაზეთის მაშინდელი მიტროპოლიტი დავითი (ჭკადუა) გარდაცვლილია, თორემ ის ამ ფაქტს თავად დაამოწმებდა.

უფრო შორეული წარსულის შესახებ ბევრი რამ ეცოდინება ეკლესიიდან განკვეთილ ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტ ნიკოლოზს (მახარაძე). მე ერთ-ერთი ასეთი ფაქტის თვითმხილველიც ვარ: მახსოვს, როგორ იგერიებდა იგი 1978 წლის სექტემბერში აფხაზი მეცნიერის ინალიფას შეტევებს. კარგი იქნება, თუკი ის მომავალ თაობებს ამცნობს ყოველივე ამის შესახებ. მაგრამ ახლა კვლავ მოვლენებს მივყვით.

1997 წლის 28 იანვარს სოხუმის რადიომ გადასცა ინფორმაცია, რომ 21 იანვარს შედგა ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის სამღვდელოების კრება (ნეტავ რომელი სამღვდელოების?) და გადაწყვეტილება მიიღო, გავიდნენ საქართველოს საპატრიარქოს იურისდიქციიდან და შეუერთდნენ ე. წ. „ჩრდილოეთ-კავკასიის“ ეპარქიას**. ასეთი ერთიანი ეპარქია არ არსებობს, ხოლო ჩრდილოეთ კავკასიაში არსებული ცალკეული ეპარქიები რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის იურისდიქციაში შედიან.

შესანიშნავად იღვწის პეტრე პიგოლი, რას ერჩით! ამ ცოტა ხანში ამდენს მიადწია; კიდევ ბევრს შეძლებს. ჩვენ კი... ჩამოვშორდეთ ყველას „ჭეშმარიტი მართლმადიდებლების“ ლოზუნგით და გავმაგრდეთ თბილისში!

* აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოსთან აწესებული რელიგიის საქმეთა რწმუნებული უშუალოდ მოსკოვს ექვემდებარებოდა.

** ვეყრდნობით საქართველოს საპატრიარქოს განცხადებას. იხ. გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 23-30 მაისი, 1997წ.

ზემ თქვა: ცული მე რას დამაკლებდა, ჩემი ჯიშისა რომ არა ურის მასშიო. დიახ, რუსეთის ბოროტი ძალები რას დაგვაკლებდნენ, ქართველებიც რომ არ ვუწყობდეთ ხელს საკუთარ უბედურებას. სრულიად აშკარაა, რომ საქართველოს ეკლესიის განხლებას ჩვენი ზოგიერთი პროლიტარული პარტიაც უწყობს ხელს. ღმერთმა ყოველ მათგანს ხელი მოუშაროს იმ საქმეში, რაც კი საქართველოს სასიყუთოდაა გამიზნული, მაგრამ არა ეკლესიის განხლების ფასად. გავა დრო, ახალი თაობა მოდის, ახალი პარტიები ჩამოყალიბდება და არავინ იცის, სულ რაღაც 10 წლის შემდეგ, რომელი პარტია იქნება წარმმართველი საქართველოში. ერთხელ გახლენილი ეკლესია კი აღარ შეერთდება! ასეთი რამ ეკლესიათა ისტორიაში არ მომხდარა. ნუ დაუტოვებთ მომავალ თაობას ორად განხლებილ საქართველოს ეკლესიას, უფრო ზუსტად კი – ორად განხლებილ ერს!

ამის შესანიშნავი მაგალითი სწორედ ჩვენი „მეამბოხე მამების“ მიერ არჩეული „ჭეშმარიტ მართლმადიდებელ ქრისტიანთა“, ანუ ძველი კალენდრის მიმდევართა ბერძნული ეკლესიაა. მე მოკლედ მოგიტხრობთ ამ ეკლესიის ისტორიას იმისათვის, რომ ნახოთ, თუ რა გველოდება წინ.

„ჭეშმარიტ, ანუ ძველი კალენდრის აღმსარებელთა ეკლესია“

1923 წელს საბერძნეთის რესპუბლიკამ მიიღო ახალი კალენდარი. ეკლესიამ გამოყო ხუთი კაცისაგან შემდგარი საბჭო, იმის დასადგენად, თუ რომელი კალენდრით უნდა ესარგებლა საბერძნეთის ეკლესიას. 1923 წლის 18 იანვარს გამოიცა ეკლესიის გადაწყვეტილება, რომ სახელმწიფოს უნდა ემუშავა ახალი კალენდრით, მაგრამ ეკლესია ისევ იულიანეს კალენდარს უნდა გაჰყოლოდა.

იმავე წლის 10 მარტს საბერძნეთის ეკლესიის მთავარეპისკოპოსად აღსაყდრებულ იქნა ქრიზოსტომოს პაპადოპულოსი. იგი 1923 წლის 18 აპრილს სინოდის წინაშე წარსდგა მოხსენებით, რომ ეკლესია და ერი არ უნდა გათიშულიყო და საჭიროდ მიიჩნია ახალი კალენდრის მიღება ელადის ეკლესიაში. სინოდმა გადაწყვიტა, ეს საკითხი სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთანაც შეეთანხმებინა. 1923 წლის 27 დეკემბრის სინოდის სხდომაზე საბერძნეთის ეკლესიამ, გაითვალისწინა რა სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიების აზრიც, სინოდის წევრთა უმრავლესობის გადაწყვეტილებით, მიიღო ახალი კალენდარი.

ამ გადაწყვეტილების საწინააღმდეგოდ გამოვიდა მთავარეპისკოპოს ქრიზოსტომოსის მოწინააღმდეგე სამთავარეპისკოპოსო არჩევნებისას — დიმიტრიადოსის მიტროპოლიტი გერმანოსი. მას მხარი დაუჭირა კიდევ სამმა მიტროპოლიტმა. მათ საპროტესტო წერილები დაუგზავნეს საბერძნეთისა და ევროპის მთავრობებს და მოითხოვეს სამოქალაქო კალენდრის შეცვლა ძველი კალენდრით, რასაც, რა თქმა უნდა, მხარი არავინ დაუჭირა.

კალენდრის შეცვლა სამღვდლოების გარკვეულმა ნაწილმა და განსაკუთრებით კი ათონის მთის ზოგიერთმა მონასტერმა ეკლესიის მოდერნიზაციის მცდელობად ჩათვალა და მოუწოდეს მორწმუნე ხალხს, წინ აღდგომოდნენ საბერძნეთის ეკლესიისა და ხელისუფლების ამ გადაწყვეტილებას.

სამღვდლოების გარკვეულმა ნაწილმა და საბერძნეთის მაშინდელი ხელისუფლების მიმართ ოპოზიციურად განწყობილმა ძალებმა მღვდლის იოანე ფლოროსის თავმჯდომარეობით ჩაატარეს კრება და დააფუძნეს „ძველი კალენდრის მიმდევართა საზოგადოება“ და გაზეთი „ფონი ტის ორთოდოქსიას“. დაიწყო წირვა-ლოცვის ჩატარება კერძო სახლებსა და (საგვარეულო) ეკლესიებში.

1925 წლის 19 იანვარს, ნათლისღების დღესასწაულის შემდეგ მღვდელმა იოანე ფლოროსმა ჩაატარა მიტინგი. საბერძნეთის ხელისუფლებამ დაუშვა დიდი შეცდომა და მიტინგი დაარბია. დროებით დააპატიმრა 29 ადამიანი. ეს მიტინგი ძველი კალენდრის აღმსარებლებმა შეაფასეს, როგორც ხალხის პროტესტი ოფიციალური ეკლესიის მიმართ და ამ დღიდან მას თავიანთი ეკლესიის გამარჯვების დღესასწაულად ზეიმობენ.

1926 წელს „მართლმადიდებელთა საზოგადოება“ გადაკეთდა „ჭეშმარიტ მართლმადიდებელ ქრისტიანთა რელიგიურ საზოგადოებად“. მათ მოღვაწეობა გაშალეს ათენის გარეთაც, სხვა ქალაქებშიც ჩამოაყალიბეს ფილიალები. სულიერ მოძღვრად ათონის მთის „ზილოტები“ მოიწვიეს. 1926 წელს დააარსეს გაზეთი „ო კირიქს ტონ ორთოდოქსონ“. განსაკუთრებით დიდი როლი ითამაშა ძველი კალენდრის მიმდევართა ეკლესიის დაარსებაში რუმინულმა ბერმა, ათონის მთიდან, არსენიოს Gottea-მ. მან რუმინული ენიდან თარგმნა და გაავრცელა 1923 წლის დიორთოდოქსალური (ქრისტიანთაშორისი) საბჭოს წინააღმდეგ დაწერილი თავისი ნაშრომი. მას ბრალი ედება აგრეთვე, როგორც ელადის ეკლესიის მთავარეპისკოპოს ქრიზოსტომოსის წინააღმდეგ გამართული

კამპანიის სულისჩამდგმელსა და ორგანიზატორს. 1927 წელს ქ. პირეასის წმიდა კონსტანტინეს სახელობის ტაძარში ძველი კალენდრის აღმსარებლები თავს დაესხნენ მთავარეპისკოპოს ქრიზოსტომოსს და კ. კარაიანიდისი შეეცადა წვერი მოეკრიჭა მთავარეპისკოპოსისათვის. ამ შეხლა-შემოხლაში მთავარეპისკოპოსი ქრიზოსტომოსი მძიმედ დაშავდა. არსენიოს Gottea ცდილობდა მთელი ათონის მთაც გადაებირებინა თავის მხარეზე.

ერთი სიტყვით, 1929-31 წლებში საბერძნეთში დაარსდა ძვ. კალენდრის მიმდევართა საზოგადოების 245 ფილიალი. 1931 წელს მსოფლიო საპატრიარქომ კალენდრის საკითხი შეიტანა მომავალ მსოფლიო კრებაზე განსახილველ საკითხთა შორის და შექმნა კიდევ კალენდრის საკითხის შემსწავლელი 5 წევრისაგან შემდგარი კომისია. იმავე წლის 29 ოქტომბერს მოუწოდა აგრეთვე ყველა მართლმადიდებელ ეკლესიას ამ საკითხის მეცნიერული შესწავლა. „ძველი კალენდრის აღმსარებელთა საზოგადოება“ ამის წინააღმდეგი წავიდა.

1932 წლის 10 დეკემბერს საბერძნეთის მთავრობა ჩაერია ეკლესიისა და ძვ. კალენდრის მიმდევართა საზოგადოების ურთიერთობაში, აუკრძალა მათ ერთმანეთის დევნა, მაგრამ ამ ფაქტმა ვერანაირი შედეგი ვერ გამოიღო, კიდევ უფრო დამაბა ურთიერთობა.

1934 წლის 6 აგვისტოს ათონის მთის „ზილოტები“ – მათეოსი, იერონიმე, აკაკიოსი, პართენიოსი და ილარიონი ხელს აწერენ საპროტესტო განცხადებას, რომ პარლამენტი, ვითარცა „ბაბილონური ორგანიზმი“ (ვინაიდან მასში არამართლმადიდებლებიც შედიან), ვერ დაუდგენს კანონებს ეკლესიას და მოითხოვეს ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსაგან. საკითხი დასვეს აგრეთვე, ძველი კალენდრის მიმდევართა საზოგადოებაში მღვდელმთავრის კურთხევის შესახებ. 1934 წელს ძველი კალენდრის მიმდევრებმა ფერისცვალების სახელობის მონასტერი დააარსეს ატიკაში, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა ვიქტორ მათეოს-სტამატულისი და იმავე წელს წერილობით მიმართეს რუსული ემიგრანტული ეკლესიის² მეთაურს და სთხოვეს მღვდელმთავართა ხელდასხმა, მაგრამ უშედეგოდ.

1935 წელს ელადის ეკლესიის პროტოსინკელოსი იაკოვოს ვავანაცოსი ეპისკოპოსად აყურთხეს. ამ ფაქტმა გააღიზიანა დიმიტრიადის მიტროპოლიტი გერმანოსი და შეეცადა სახელმწიფო საბჭოს მეშვეობით გაეუქმებინა ეს ხელდასხმა. მიტროპოლიტი გერმანოსი პოლიტიკური პირების თანადგომით ჯერ შეეცადა ათენისა და სრულიად ელა-

დის მთავარეპისკოპოს ქრისტოსტომოსის გადაყენებას, მაგრამ რაჟი ვერ მიაღწია შედეგს, მოწინააღმდეგეთა ბანაკს მიაშურა. იგი ძველი კალენდრის მიმდევართა მოძრაობის ბელადად დაინიშნა და იმავე წლის 27 მაისს ოცდახუთი ათასი კაცის წინაშე განაცხადა, რომ გადადის ძველი კალენდრის მიმდევართა მხარეს და დაიცავს მათ. 28 მაისს დეპეშით აცნობა ელადის მთავარეპისკოპოსს, რომ ყოველგვარ კავშირს წყვეტს სინოდთან. იენისის პირველ დღეებში ამ სამმა განდგომილმა მიტროპოლიტმა ეპისკოპოსად აკურთხა ოთხი არქიმანდრიტი. ხელდასხმის შემდეგ ჩამოყალიბდა 7 წევრისაგან შემდგარი სინოდი, რომელმაც პროტესტი გამოუცხადა ყველა მართლმადიდებელ ეკლესიას და თავს იღო „ჭეშმარიტ მართლმადიდებელთა ეკლესიის“ ხელმძღვანელობა.

შემფოთებულმა საბერძნეთის ხელისულებამ პოლიტიკური საფუძველი დაინახა მომხდარ ამბებში. ალყა შემოარტყა ახლადჩამოყალიბებულ სინოდს 24 საათის განმავლობაში. მათმა მომხრე სამღვდლოებამ და ხალხმა კი ელადის ეკლესიის მთავარეპისკოპოსის რეზიდენციის წინ მოიყარა თავი და ღვთისმშობლის პარაკლისი შეასრულეს. ელადის ეკლესიის სინოდმა განკვეთა თავისი წიაღიდან ახლადნაკურთხი ეპისკოპოსები და 5 წლით მონასტერში ყოფნა მიუსაჯა. ამ გადაწყვეტილებამ სისხლისმღვრელი შეტაკებები გამოიწვია. ბოლოს ხალხი დაშოშმინდა, რადგან მიხვდა, რომ ეს ოთხი მიტროპოლიტი, სახელმწიფო საბჭოსთან შეთანხმებით, თავად მიიღტვოდა განკვეთისაკენ.

ასე ჩამოყალიბდა ძველი კალენდრის მიმდევართა ანუ „ჭეშმარიტ მართლმადიდებელთა“ ბერძნული ეკლესია. დროთა განმავლობაში, ეპისკოპოსთა და მიტროპოლიტთა რიცხვმა იმატა. 1942 წელს მთავარეპისკოპოსიც აირჩიეს. ყველაზე სამწუხარო მაინც ის არის, რომ დღემდე სისხლიანი ეპიზოდებით მთავრდება ამ ორი მართლმადიდებელი ეკლესიის შეტაკებები. მსოფლიო საპატრიარქომ რამდენჯერმე მიიწვია ისინი დიალოგზე, მაგრამ ძველი კალენდრის აღმსარებლები ყოველგვარი დიალოგის წინააღმდეგნი არიან. ეწინააღმდეგებიან, როგორც მართლმადიდებლებთან, ისე სხვა ქრისტიანებთან დიალოგს, ეწინააღმდეგებიან ეკუმენურ მოძრაობას. კავშირი აქვთ მხოლოდ რუსულ ემიგრანტულ ეკლესიასთან.

აი, ასეთია ჩვენი ეკლესიისა და ჩვენი ერის მომავალიც, თუკი დროზე არ გაიცნობიერებს ყოველი ჩვენგანი, თუ რა გზას ვადგავართ.

იმისათვის, რომ კარგად გაისივრძეგანოს მკითხველმა, თუ რა დიდი გაქანება აქვს ბოროტ ძალას, ორიოდ სიტყვით მინდა ვიამბოთ ელადის მთავარეპისკოპოს ქრიზოსტომოსის შესახებ, ვის დროსაც ეს განხეთქილება მოხდა ეკლესიაში. იგი გამორჩეული პიროვნება იყო ასეთი განსწავლული იერარქი ელადის ეკლესიას ბევრი არ ჰყოლია. სადოქტორო დისერტაცია მან 1895 წელს პეტერბურგის უნივერსიტეტში დაიცვა, პროფესორ ვ. ბოლოტოვის ხელმძღვანელობით. პეტერბურგიდან დაბრუნებისთანავე მან იღვაწა იერუსალიმის, ხოლო შემდეგ ალექსანდრიის ეკლესიებში. 1914-1923 წლებში კითხულობდა ეკლესიის ისტორიას ათენის უნივერსიტეტში. 1923 წლიდან არჩეულ იქნა ათენისა და სრულიად ელადის მთავარეპისკოპოსად. 1926 წელს აირჩიეს ათენის მეცნიერებათა აკადემიის წევრად. იგი ხომ 500 სამეცნიერო ნაშრომისა და გამოკვლევის ავტორია. ამათგან 25 სქელტანიანი, ათასგვერდიანი წიგნია. მის კალამს ეკუთვნის: „იერუსალიმის ეკლესიის ისტორია“, „ალექსანდრიის ეკლესიის ისტორია“, „ანტიოქიის ეკლესიის ისტორია“, „ელადას ეკლესიის ისტორია“, „ბულგარეთის ეკლესიის ისტორია“, „კვიპროსის ეკლესიის ისტორია“. გამოკვლევები იოანე ოქროპირზე, კირილე ალექსანდრიელზე და სხვა წმიდა მამებზე. სამასგვერდიანი გამოკვლევა აქვს დაწერილი იერუსალიმის ჯვრის მონასტერზე და მასთან არსებულ საღვთისმეტყველო სასწავლებლის შესახებ. იგი ხომ ამ სასწავლებელში სწავლობდა ჯერ, ხოლო პეტერბურგიდან დაბრუნებულმა, იქ დაიწყო თავისი პედაგოგიური მოღვაწეობა, ოთხი წლის შემდეგ კი ამ სასწავლებლის რექტორი გახდა. იერუსალიმში მოღვაწეობისას დააარსა ჟურნალი „ნეა სიონ“ (1903 წ.), ხოლო ათენში ჟურნალები – „ეკლესია“ და „თეოლოგია“ (1923 წ.). მთავარეპისკოპოს ქრიზოსტომოსზე კიდევ ბევრის თქმა შეიძლება, მაგრამ ეს პატარა ამონაწერიც მისი ბიოგრაფიიდან საკმარისია, რომ მორწმუნეები მოწინააღმდეგეებით და სიყვარულით განიმსჭვალონ მის მიმართ. ბოროტი ძალით შეპყრობილმა მოწინააღმდეგეებმა კი, იმ შეხლა-შემოხლაში, თვალი დაუხიანეს ამ პატივსაცემ პიროვნებას.

აქვე მინდა შეგახსენოთ 1923 წლის, ანუ იმ დროის საბერძნეთის მდგომარეობა, როდესაც საბერძნეთის ეკლესიაში ეს განხეთქილება დაიწყო კალენდრის საკითხთან დაკავშირებით, რადგანაც იგი ძალიან ჰგავს ჩვენს დღევანდელ ყოფას.

1915 წელს საბერძნეთი პირველ მსოფლიო ომში ჩაება, ანტანტის ქვეყნების მოკავშირე გახდა, რათა თავის სასარგებლოდ გამოეყენებინა

ბალკანეთის ქვეყნების გადანაწილების პროცესი და შემოეერთებინა მცირე აზია. შედეგი საშინელი აღმოჩნდა. ომში ჩაბმამ დააუძლორა ისედაც სუსტი ქვეყანა, ხალხი გაითიშა. 1922 წელს თურქებმა გადაწვეს ქ. სმირნი (იზმირი) და განდევნეს იქაური მკვიდრი ბერძნები, ასევე პონტოს მკვიდრნიც. საბერძნეთი მცირე აზიიდან და პონტოდან ლტოლვილი თანამემამულეებით აივსო. ჩაკვდა „დიდი იდეა“. 1915-1924 წლები და იმის შემდეგაც კარგა ხანს ურთულესი პერიოდი აღმოჩნდა საბერძნეთის ცხოვრებაში. ხელისუფლება ხელისუფლებას ცვლიდა. დაპირისპირებული პარტიები ერთმანეთს ჭამდნენ. ეს ტალღა ეკლესიასაც მისწვდა. კალენდრის საკითხი საბაბი იყო ეკლესიის გასათიშად, მიზეზი სხვა იყო – როგორც შიდა, ისე გარეშე პოლიტიკურ ძალებს ხელს აძლევდა ეკლესიის გახლეჩა.

ჩვენთანაც სწორედ ახლა, ახლა, როდესაც ასე მწვავედ დგას აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს პრობლემები, ახლა აზვირთდა ეს ტალღა. პატრიარქთა მიმოწერიდან თქვენ თვალნათლივ დაინახეთ რუსეთის ეკლესიის დამოცილებულება აფხაზეთის საკითხისადმი. არც ის არის გამორიცხული, რომ ისინი რუსეთის პოლიტიკური ძალების ზეწოლას განიცდიდნენ. თუკი აფხაზეთს პოლიტიკურად ვერ დაიბრუნებს საქართველო და იგი რუსეთის შემადგენლობაში შევა, მაშინ რუსეთის ეკლესია, უნდა ეს მას თუ არა, თავის სამღვდლოებას შეიფყანს იქ. ეჭვიც არაა, რუსეთის ეკლესიის იერარქია არ გააპროტესტებს ამ ანტიკანონიკურ ქმედებას, არ ეცდება სიმართლის დადგენას. პირიქით, რუსეთის ეკლესიის იურისდიქციის ფარგლების გაფართოება მათ ინტერესებში შედის... ამიტომაც მიმდინარეობს ის დიდი პროპაგანდა, რომ საქართველოს ეკლესიამ კავშირი გაწყვიტოს მსოფლიო საპატრიარქოსთან და სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთან.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ რუსეთის საპატრიარქომ თავად გაწყვიტა ევქარისტიული კავშირი მსოფლიო საპატრიარქოსთან ბალტიისპირეთის რუსკუბლიკების, კერძოდ კი, ესტონეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის გამო³. და დაიწყო მსოფლიო საპატრიარქოს დისკრედიტაციის კამპანია. რუსეთის ამოცანა იყო, კონსტანტინეპოლის წინააღმდეგ დაერაზმა მთელი მართლმადიდებელი სამყარო – ჩვენც და ყველა მართლმადიდებლებს ზურგი უნდა შეგვექცია მსოფლიო საპატრიარქოსათვის. შედეგმაც არ დააყოვნა. ქართველი მემამბოხე ბერები და მათი თანამდგომნი მსოფლიო საპატრიარქოს აქტიური კრიტიკოსები რომ

არიან, ამით, ნებსით თუ უნებლიეთ, რუსეთის ეკლესიის მიერ დასახულ გეგმას ახორციელებენ. თუმცა, უფრო მრავლისმეტყველი ხზვა მოვლენაა:

ერთადერთი, ვისი ქება-დიდებაც ისმის რუს ღვთისმეტყველთა წერილებიდან, ეს იერუსალიმის საპატრიარქოა. ამ შემთხვევაშიც მიზანი მიღწეულია. ჩვენი მეამბოხე მამები საკუთარ პატრიარქს აღარ მოიხსენებენ წირვა-ლოცვაში და იერუსალიმის პატრიარქს ასხენებენ თურმე (იხ. გაზეთი „დროის ქრონიკა“, №2 1997 წლის მაისი).

იერუსალიმის ეკლესიისა და მისი წმიდა ადგილების მიმართ მოწიწებასა და სიყვარულს ქართველ ხალხს ვერაფერს ასწავლის. ამის მოწმეა ჯვრის ქართველთა მონასტერი და ის მრავალსაუკუნოვანი ისტორია, რაც ჩვენს ქვეყნებს აყავშირებს. და მაინც, მეამბოხე მამების ამ ქმედებას არა აქვს არანაირი გამართლება, თუნდაც დაწმუნებული ვიყოთ, რომ ეს მხოლოდ და მხოლოდ არსებული ტრადიციის გამო ხდება და არა იმ პროპაგანდის წყალობით, რასაც რუსეთი ეწევა.

მე თავიდანვე შეგპირდით, რომ შევეცდებოდი ამ ფაქტის ახსნას.

რამია საქმე? – საქმე იმაშია, რომ უკვე ათი წელია იერუსალიმის პატრიარქი დიოდოროსი მძიმედ ავად გახლავთ. იგი თითქმის მთლიანად გამოთიშულია ამ ეკლესიის ცხოვრებიდან. ყოველდღე სისხლს უსხამენ და ძალად აცოცხლებენ. საპატრიარქოს კი მართავს მისი მდივანი, მიტროპოლიტი ტიმოთე, რომელსაც ლენინგრადის საღვთისმეტყველო აკადემია აქვს დამთავრებული. თუკი ისოკრატეს ცნობილ გამონათქვამს გავიხსენებთ – „ბერძენი არის ის, ვისაც ბერძნული განათლება აქვს მიღებული“, – მაშინ გასაგებია, რა ორიენტაციასაც ადგას მიტროპოლიტი ტიმოთე. ამ ათ წელიწადში დაიძაბა სწორედ ურთიერთობა მსოფლიო საპატრიარქოსა და იერუსალიმის საპატრიარქოს შორის. ამ ათ წელიწადში დაიძაბა ურთიერთობა საქართველოსა და იერუსალიმის საპატრიარქოებს შორისაც.

ჩვენი ურთიერთობების დაძაბვის მიზეზი ჯვრის მონასტერი აღმოჩნდა. იერუსალიმის საპატრიარქო კატეგორიულად უკრძალავს საქართველოს საპატრიარქოს ამ მონასტერზე სიტყვის დამერას, მაგრამ ამ ფაქტს მხოლოდ რუსებს ვერ დავაბრალებთ. როგორც ყოველთვის, ამ შემთხვევაშიც ლომის წილი ჩვენ მიგვიძღვის.

როგორც კი საზღვრები გაიხსნა და შესაძლებელი გახდა წმიდა ადგილების მოლოცვა, ნებისმიერმა ქართველმა ტურისტმა თუ ისრა-

ელში გადასახლებულმა ებრაელებმა – დარწმუნებული ვარ, კეთილი განზრახვით, მაგრამ სრულიად მცდარი გზით – დაიწყეს მოლაპარაკებები სხვადასხვა ინსტანციებში ამ მონასტერთან დაკავშირებით. სსსრ-ის ხელისუფლებამ ამერიკაში გადასახლებულმა ერთმა ქართველმა, ვახუშტ მარგველაშვილმა (იგი თბილისში ინტურისტის მთარგმნელთა ჯგუფის ხელმძღვანლად მუშაობდა) ადვოკატიც კი დაიქირავა და დაიწყო მიმოწერა იერუსალიმის ხელისუფლებასთან და პატრიარქთან ჯვრის მონასტრის საკითხთან დაკავშირებით. გაღიზიანებულმა იერუსალიმის პატრიარქმა საქართველოს პატრიარქს საპროტესტო წერილი გამოუგზავნა. როგორ ბედავენ და იმ საკითხებში, რასაც ჩვენ ორი უნდა ვწყვეტდეთ, სხვები ერევიანო.

იერუსალიმის პატრიარქი ამაში სრულიად მართალია. ჩვენ ყველას დიდი მამულიშვილის სახელი გვინდა დავიმკვიდროთ და ის კი არ ვიცით, რომ საკითხები, რომლებშიც კომპეტენტურები არა ვართ, არ უნდა ჩავერიოთ. თუკი საქმე წარმატებით დამთავრდებოდა, რა თქმა უნდა, დიდი მამულიშვილის სახელს დაიმკვიდრებდა ნებისმიერი მათგანი, ვინც ამ საქმეში ჩაერია, მაგრამ დღეს, როცა საქმე სულ სხვაგვარად წავიდა, რა დავარქვათ მათ საქციელს? თვითონ მათ კი ეყოფათ გამბედაობა და აღიარებენ, რომ დაძაბეს ურთიერთობა ორ საპატრიარქოს შორის? ეყოფათ გამბედაობა თავად შეაფასონ თავიანთი საქციელი? საქმის ვითარება კი ისევ კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია II-მ უნდა გამოასწოროს, ან სულაც მის შემდგომმა პარტიარქმა. რატომ აეჩქარდით, რატომ გავართულეთ მდგომარეობა? რატომ არ ვაცალეთ ეკლესიას ამ საკითხის მოგვარება? ნუთუ ვინმეს ჰგონია, რომ საქართველოს ეკლესია ნაკლებადაა დაინტერესებული ჯვრის მონასტრის საკითხით?

ჯვრის მონასტრის საკითხი კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია II-მ 1980 წელს იერუსალიმში თავისი ოფიციალური ვიზიტის დროს წამოაყენა ჯერ კიდევ პატრიარქ ბენედიქტესთან. 1981 წელს იერუსალიმის ეკლესიის ანკლადნკურთხი პატრიარქი დიოდოროსი ეწვია საქართველოს ეკლესიას. მე თავად გახლავართ იმის მოწმე, რომ კვლავ დაისვა ჯვრის მონასტრის საკითხი იერუსალიმის პატრიარქთან. მაგრამ ასეთი საკითხები უცებ არ წყდება. ამას დრო სჭირდება და მოთმინება, შესაფერისი პოლიტიკური სიტუაცია. არ დაგვიწყდეთ, რომ ავტოკეფალიის საკითხის გადაწყვეტას 12 წლის რუდუნებით მუშაობა დასჭირდა.

ყოველმა ჩვენგანმა უნდა გაისივრძეგანოს ის ჭეშმარიტება, რომ თითოეული ჩვენგანი იმ საქმით უნდა იყოს დაკავებული, რაც ვიცით.

არ არსებობს დიდი და პატარა საქმე. ჯვრის მონასტრის დამბრუნებელზე არანაყოლებ მამულიშვილურ საქმეს აყეთებს დღეს გლეხი, რომელიც მიწას უკლის და მოსავალი მოჰყავს, თორემ ხომ შიმშილით დაგინოცებოდი ამ წლებში. არანაყოლებ მნიშვნელოვან საქმეს აყეთებს დღეს. მექორევე თორემ ხომ სულ მთლად შეგეკვამდა ნაგავი, ხომ გაგვწყვეტდა ეპიდემია. ერთი სიტყვით, იერუსალიმისა და საქართველოს ეკლესიების საკითხი ცალკე მსჯელობის საგანია, აქ უბრალოდ სიტყვამ მოიტანა. ჩვენი განდგომილი მამების ქმედებამ მომაგონა. იციან „ჭეშმარიტი მართლმადიდებლობის“ დამცველმა ჩვენმა მამებმა ეს ყველაფერი და მაინც იერუსალიმის პარტიარქს იხსენიებენ წირვა-ლოცვაში?⁴ საკუთარ პატრიარქს აღარ მოიხსენიებენ, ხოლო მსოფლიო პატრიარქს, რომელიც დღეს ასე უდგას ჩვენს ეკლესიას მხარში, სასტიკად ებრძვიან. ან სად არის ჩვენი ჭეშმარიტი ქრისტიანობა და მართლმადიდებლობა, როდესაც თავს ვესხმით მუსლიმანურ გარემოცვაში მყოფ ისედაც შევიწროებულ მსოფლიო საპატრიარქოს, იმის ნაცვლად, რომ მხარში ვედგეთ. დაფიქრებულხართ მსოფლიო საპატრიარქოს ბედზე? რა გადაიტანა ამ საპატრიარქომ 1453 წლიდან, მას შემდეგ, რაც ბიზანტიის იმპერია დაეცა? როგორ შეძლო ამდენი საუკუნის განმავლობაში გამაგრებულიყო სტამბულში. იცით თუ არა თქვენ, რომ როდესაც საბერძნეთში ეროვნულ განმათავისუფლებელი ბრძოლა დაიწყო 1821 წელს, სრულიად უდანაშაულო კონსტანტინეპოლის პატრიარქი გრიგოლ V, აჯანყების პირველივე დღეს თურქეთის სულთანის ბრძანებით საპატრიარქოს კარიბჭეზე ჩამოახრჩვეს და კიდევ რამდენი ასეთი მაგალითის მოხმობა შეიძლება კონსტანტინეპოლის ეკლესიის მოწამეობრივი ცხოვრებიდან.

სულ ახლახან, 1987 წელს, როდესაც მსოფლიო პატრიარქი დიმიტრიოსი საქართველოს ეწვია ოფიციალური ვიზიტით, მას რეზიდენცია არც კი გააჩნდა. ჩვენთან გამომგზავრების წინ, ერთი თვით ადრე თურქებმა გადაწვეს კონსტანტინეპოლის საპატრიარქოს რეზიდენცია. ჩვენგან უკან დაბრუნებულმა პატრიარქმა ჯერ საბერძნეთში გაიარა, საბერძნეთის მთავრობისათვის უნდოდა ეთხოვა დახმარება საპატრიარქო რეზიდენციის აღსადგენად. როგორც კი ეს ფაქტი საბერძნეთში ცნობილი გახდა, ღვთის შეწევნით მაშინვე გამოჩნდა დიდი მაგნატი, თავზე აიღო საპატრიარქოს მეცენატობა და ერთ წელიწადში აღადგინა საპატრიარქო რეზიდენცია საკუთარი ხარჯებით. შარშან შემოდგომაზე ისლამელმა ფუნდამენტალისტებმა ალფა შემოარტყეს კონსტანტინეპოლის საპატრიარქოს რეზიდენციას და მოითხოვეს პატრიარქისა და მთელი სა-

მღვდელოების გაძევება თურქეთიდან. ანთებული ჩირალდნები ჩაყარეს საპატრიარქოს ეზოში და კინალამ ისევ გადაწვეს საპატრიარქო. მთელი მსოფლიოს პროგრესული ძალები აღუდგა წინ ამ ვანდალურ აქტს. თურქეთის მთავრობას მოუწოდეს, რომ დაეცვა მსოფლიო საპატრიარქო, ვიდრე თურქეთის მთავრობა ჩაეროდა და დაამოშმინებდა ამ აბორქრებულ მასას, საპატრიარქოს გალავანს შიგნით ხუთიოდე სამღვდელო პირი ებრძოდა და აქრობდა ამ ჩირალდნებს, ხუთიოდე კაცმა გადაარჩინა საპატრიარქო რეზიდენცია.

ამ საპატრიარქოს სდებთ ბრალს მართლმადიდებლობის ღალატში? ნამდვილი ქრისტიანები, მე ასე ვფიქრობ, პირიქით უნდა იქცეოდნენ. პირიქით უნდა იქცეოდეს რუსეთის ეკლესიაც. იგი ხომ კონსტანტინეპოლის ეკლესიის მიერ არის კურთხეული, მისგან აქვს მიღებული ავტოკეფალია. მაგრამ აქ სხვა მომენტია, ის განსაზღვრავს ყველაფერს.

1453 წელს კონსტანტინეპოლის დაცემის შემდეგ, ცარისტული რუსეთი თავს ბიზანტიის მემკვიდრედ თვლიდა, მოსკოვს - მესამე რომად, რის გამოც პრეტენზიებს აცხადებდა კონსტანტინეპოლზე და მის მიმდებარე სრუტეებზე. მათი დევიზი ხომ ასეთი იყო: „Москва третий Рим, четвертому не бывать”. დიახ, „მესამე რომის“ ამბიციებს ეწირება მართლმადიდებლური რწმენაც, კაცთმოყვარეობაც და სიყვარულიც.

რაკი ცარისტული რუსეთი ვახსენეთ, აქ ერთი საკითხიც უნდა განათდეს. ვინც რუსეთის ტელევიზიასა და პრესას ადევნებს თვალს, კარგად ხედავს, თუ რა დიდი კამპანიაა გაჩაღებული რომანოვების დინასტიის აღსადგენად რუსეთში. ამ დინასტიის აღდგენასთან ერთად, ბუნებრივია, უნდა დაბრუნდეს რუსული ემიგრანტული ეკლესიაც. ეს ეკლესია არა სცნობს საქართველოს ეკლესიის მიერ 1917 წლის 12 მარტს აღდგენილ ავტოკეფალიას და მით უფრო 1990 წელს მსოფლიო საპატრიარქოს მიერ აღიარებულ საქართველოს ეკლესიის უძველეს ავტოკეფალიასა და მისი საჭეთმპყრობლის საპატრიარქო ტიტულს. ჩვენი „მართლმადიდებლობის დამცველი მამები“, კერძოდ, კი იოანე შეყლაშვილი ამერიკას გაემგზავრა, რუსულ ემიგრანტულ ეკლესიას მიმართა. ვინ იცის, იქნებ ეპისკოპოსის ხარისხის მისაღებად. ემიგრანტულმა ეკლესიამ იცის, რასაც აკეთებს. თუ რომანოვების დინასტია აღდგა რუსეთში, მაშინ ხომ საქართველო ისევ რუსეთის გუბერნიად გადაიქცევა და რუსეთის ეკლესიასაც საქართველოსათვის ეგზარხოსი სჭირდება. ხვდება ამას მამა იოანე?

ვიცი, ამ ჩემს მოსაზრებას ბევრი ოპონენტი გამოუჩნდება. რა დროს მონარქიაა! რა დროს გუბერნიააო! მე კი ასე ვიპასუხებთ, ოღონდ ჩემი კი არა, იმ სიტყვებით, რითაც რომანოვების დინასტიის აღმკვეთი მიძღვნილი ფილმი „რასპუტინი“ მთავრდება: „გჯეროდეთ სასწაულის, ყველაზე დაუჯერებელი სასწაულისაც კი!“*

გაიხსენეთ ისიც, თუ როგორ დასრულდა 1918-21 წლების საქართველოს დამოუკიდებლობა. ნურავის ჰგონია, რომ 1991 წლის 9 აპრილს გამოცხადებული საქართველოს დამოუკიდებლობა ხელშეუვალია, რომ მას საფრთხე არ ეშუქება.

საამისოდ პირველი ნაბიჯები უკვე გადადგმულია კიდევაც. აფხაზეთის საკითხი სწორედ ამის მაუწყებელია. თუ ვინმეს ჰგონია, რომ გაეროს სამშვიდობო მისიის შემოყვანით აფხაზეთის საკითხი უკვე საქართველოს ინტერესების სასარგებლოდ გადაწყდა, ძალიან შემცდარა. ამის თქმის უფლებას მე კვიპროსის დღევანდელი ყოფი მაძღვეს. ჩვენი მთავრობისა და პარლამენტის წევრებს, ახლადგამომცხვარ მილიონრებსა და სარფიან ბიზნესმენებს მოუუწოდებ, რომ კანარის კუნძულების ნაცვლად კვიპროსს ეწვიონ, იქ გაატარონ თავიანთი არდადეგები. იქ თვალნათლივ დაინახავენ საქართველოს დღევანდელ ყოფასა და მის მომავალს.

კვიპროსის დედაქალაქი – ლევკოსია – შუაზეა გაყოფილი. მავთულხლართების ერთ მხარეს კვიპროსელი ბერძნები იცავენ, მეორეს – კვიპროსელი თურქები. შუაში კი, ნეიტრალურ ზონაში, გაეროს სამშვიდობო ჯარების ცისფერ დროშიანი მანქანები დაქრიან. დაპყრობილი ტერიტორიიდან ლტოლვილი ბერძნები კი ცრემლმორეულნი შესცქერიან თავიანთ სახლებს, ეზოებს, ეკლესიებს... ეს ყველაფერი კი, აი, ასე წარიმართა:

* ფილმი ასე მთავრდება: ნიკოლოზ II თავისი ოჯახის წევრებით სარდაფში ჩაკეცილ და ტყვეებს დაუშენ. იატაკზე ყრია მათი გვაშები. უმცროსი ვაჟი, 12 წლის ალექსი ტყვეებისაგან დაცხრილული დედისაკენ გასობდება, ყელზე შემოხვევს ხელებს და გაირინდება. ამის შემდეგ დოქტორი გვაშცნობს, რომ პრეზიდენტ ულცინის ბრძანებით ნიკოლოზ II და მისი ოჯახის წევრებს ნეშტი ციმაბიდიდან მოსყოფი გადმოსავენეს. რუსეთის ეკლესიას მათი კანონზღაცა უნდა მოეხდინა და მოსკოვის ერთ-ერთ მონასტერში დაეკრძალა. მაგრამ პატრიარქი ალექსი თავს იყავებს, რადგან ჯერჯერობით არ არის ნაპოვნი პატარა ბიჭის ნეშტი, ყველა დანარჩენი დღეს კრემლის საწყობში ინახებაო. ამიტომაც, „გჯეროდეთ სასწაულის, ყველაზე დაუჯერებელი სასწაულისაც კი!“ - აი, ამ სიტყვებით მთავრდება ფილმი.

ვ. ი. ამ ფილმის ვერსიით ალექსი ცოცხალი გადარჩა. რომანოვების დინასტიას არ შეუწყვეტია სიცოცხლე ... როგორ ფიქრობთ, უმეზოდ ზდება ეს პროპაგანდა?

კვიპროსი 1870 წლიდან ინგლისს ჰქონდა დაპყრობილი. 1950 წელს კვიპროსის მთავარეპისკოპოსის მაკარიოსის ხელმძღვანელობით კვიპროსელმა ბერძნებმა, რომლებიც საერთო მოსახლეობის 82% შეადგენდნენ, რეფერენდუმი ჩაატარეს და გამოთქვეს სურვილი, კუნძულის საბერძნეთის შეერთებოდა. ამ იდეას მოსახლეობის 96% დაუჭირა მხარი, მაგრამ ინგლისი წინ აღუდგა კვიპროსის მოსახლეობის სურვილს. კვიპროსელებმა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ფრონტი (E.O.K.A.) შექმნეს და შეეწინააღმდეგნენ ინგლისელებს. ინგლისელებმა კი დააპატიმრეს და დახვრიტეს აჯანყების მოთავენი, გადაწვეს სოფლები, მთავარეპისკოპოსი მაკარიოსი სეიმელის კუნძულებზე გადაასახლეს. ბრძოლა ხანგრძლივი და მწვავე გამოდგა. საბოლოოდ ინგლისელებმა უკან დაიხიეს. 1959 წელს შედგა მოლაპარაკებები ციურინსა და ლონდონში, სადაც ბოლოს და ბოლოს სცნეს კვიპროსის დამოუკიდებლობა, მაგრამ კუნძულზე მცხოვრებ თურქულ მოსახლეობას განუსაზღვრელი ძალაუფლებები და პრივილეგიები მიანიჭეს⁵. ამრიგად, 1959 წლის 16 აგვისტოს გამოცხადდა კვიპროსის დამოუკიდებელი რესპუბლიკა, რომლის პირველი პრეზიდენტიც მთავარეპისკოპოსი მაკარიოსი გახდა.

ახალშექმნილ დამოუკიდებელ კვიპროსის სახელმწიფოს სხვა სირთულეებთან ერთად განუწყვეტელ პრობლემებს უქმნიდა თურქული უმცირესობა. 1963 წელს მთავარეპისკოპოსი მაკარიოსი შეეცადა ცვლილებები შეეტანა კონსტიტუციაში. ამას თურქეთის მწვავე რეაქცია მოჰყვა, კვიპროსელი თურქები დაუპირისპირა მას. 1974 წელს კი საბერძნეთში არსებულმა დიქტატორულმა მთავრობამ სახელმწიფო გადატრიალება მოაწყო მაკარიოსის წინააღმდეგ. ამ შემთხვევით ისარგებლა თურქეთის მთავრობამ, ჯარები შეიყვანა კვიპროსზე და დაიპყრო კუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი, ტერიტორიის 40%. ერთი სიტყვით, ორი დამოუკიდებელი ბერძნული სახელმწიფოს მთავრობამ ერთმანეთში საერთო ვერ გამოინახა და გარეშე ძალამ იმარჯვა. ასეთ შედეგს იმკის ნებისმიერი შინაური აშლილობა...

1974 წლიდან კვიპროსი მშვიდობიანი მოლაპარაკებების გზით ცდილობს ოკუპირებული ტერიტორიის დაბრუნებას და ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენას. თითქმის ყოველ წელიწადს ეწყობა ევროპისა და ამერიკის სხვადასხვა ქალაქებში მსოფლიოს წამყვანი პოლიტიკოსების შეხვედრა ამ საკითხთან დაკავშირებით. იმედები და დაპირებები

ბევრია, მაგრამ... არსებული რეალობა მე უკვე აღვიწერეთ, დაპირებები დაპირებებად რჩება*.

დამეთანხმებით ალბათ, საქართველოს დღევანდელი ყოფა-ცხოვრებას გავს კვიპროსისას. სამწუხაროდ, საქართველოს მომავალსაც იგივე პიკური უჩანს.

აქედან გამომდინარე, საქართველოს და მასთან ერთად მისი ეკლესიის ბედიც ბევრადაა დამოკიდებული იმაზე, თუ რომელი ძალები გაიმარჯვებენ რუსეთში და არა მარტო ამაზე...

საქართველო მუსლიმანური ქვეყნებითაა გარშემორტყმული. იმათ თავიანთი ინტერესები ამოძრავებთ. საქართველოში უკვე ფუნქციონირებს დემირელის სახელობის კოლეჯი და გახსოვთ, ალბათ, თურქული უნივერსიტეტის დაარსების მცდელობაც. საქართველოში ვრცელდება ცუდი ქართულით თარგმნილი, მაგრამ შესანიშნავად გაფორმებული ყურანი სკოლის მოწაფეებისათვის. უნივერსიტეტის წინააღმდეგ გაილაშქრა ჩვენმა საზოგადოებამ და გარკვეულ წარმატებასაც მიაღწია, მაგრამ ყურანის წინააღმდეგ რომც გაილაშქროს, ვერაფერს გახდება. წიგნების ავტოდაფე, ისე როგორც ეს გლადნის ეკლესიის მოძღვარმა მოაწყო იელოვურ ლიტერატურასთან დაკავშირებით, შედეგს ვერ გამოიღებს. წიგნის გავრცელების უამრავი ხერხი არსებობს და აკრძალულ ხილს უფრო ეტანება ადამიანი. გავიხსენოთ, როგორ დავეძებდით კომუნისტთა მიერ აკრძალულ ლიტერატურას, ან თუნდაც სახარებას, სანამ ის ძნელად საშოვნელი იყო.

განათლებულმა ადამიანმა ბიბლიაც უნდა წაიციტხოს, ყურანიც და ბუდას მოძღვრებაც. მაგრამ უნდა წაიციტხოს შეგნებით, თავისი სარწმუნოებისა და ერის დასაცავად. სასულიერო პირებმა კი უნდა ეცადონ ქრისტიანული სარწმუნოების უპირატესობა აჩვენონ ახალგაზრდებს. ეკლესიამ უნდა მოამზადოს ისლამისა და სხვა რელიგიათა სპეციალისტები. არავინ იცის, როგორ დატრიალდება ისტორიის ბორბალი. ამის შესანიშნავი მაგალითი ჩვენს თვალწინ მოხდა. ალბანეთის ავტონომიური ეკლესიის ახლანდელი მთავარეპისკოპოსმა ანასტასიოსმა 30 წლის წინათ დაიცვა დისერტაცია ისლამზე. მოგეხსენებათ, რომ ალბანეთი

* ერთ-ერთ ბოლო სხდომაზე (2000 წლის მაისში), კვიპროსელ ბერძნებს შესთავაზეს, აღიარონ ჩრდილოეთ კვიპროსის დამოუკიდებელი თურქული რესპუბლიკა, ვინაიდან ამ 25 წელიწადში იქ ახალი თაობა დაიბადა და დამკვიდრდა, მათ სხვა სამშობლო არ გააჩნიათ, ამიტომ მათ კანონიერი უფლება აქვთ ამ ტერიტორიაზე.

ყველაზე ათეისტურ ქვეყნად გამოცხადდა 1969 წელს, მაგრამ, როცა შეიცვალა იქ პოლიტიკური სიტუაცია და მართლმადიდებელი ეკლესიის აღდგენა შესაძლებელი გახდა, მსოფლიო საპატრიარქო აღბანეთის ეკლესიის მთავარეპისკოპოსად ანასტასიოსი დანიშნა. მან შესანიშნავად იცის, რა ენაზე უნდა ესაუბროს იქაურ მუსლიმანებს, და ამიტომაც მიაღწია დიდ წარმატებებს. არც ჩვენ ვიცით, რა დროს დაგვეჭირდება ასეთი კადრი. დღესაც კი, აჭარისა და საინგილოს რეგიონებში ურიგო არ იქნებოდა ასეთი სამღვდლო პირების ყოლა.

ამ ათიოდე წლის წინ შვეიცარიაში, შამბეზის მართლმადიდებლურ ცენტრში, მსოფლიო საპატრიარქოს ვეგდით ჩატარდა დიალოგი ქრისტიანთა და მუსლიმანთა შორის. დიალოგში მონაწილეობა მიიღეს ცნობილმა ღვთისმეტყველებმა და სოციოლოგებმა, გამოჩენილმა ისლამისტებმა.

არაბეთისა და სხვა მუსლიმანური ქვეყნების წარმომადგენლებმა ხაზგასმით აღნიშნეს, რომ ქრისტიანთა და მუსლიმანთა შორის დიალოგი ყოვლად აუცილებელია, რომ იუდეურ, ქრისტიანულ და მუსლიმანურ რელიგიებს ერთი საერთო ძირი აქვთ – ძველი აღთქმა, და ყველას ერთნაირად გვწამს სამყაროს შემოქმედი ერთი ღმერთი. დიალოგის მონაწილეებმა ასეთი რეზოლუცია შეიმუშავეს: „დღეს ისლამური ქვეყნები დასავლეთის დიდ გავლენას განიცდიან სახელმწიფო სტრუქტურის ფორმირების საკითხში. პოლიტიკური, სავაჭრო, კულტურული და საერთაშორისო სამართლის ურთიერთობიდან გამომდინარე, მიუხედავად უზარმაზარი განსხვავებისა რელიგიურ სფეროში, ვალდებული ვართ, ხშირად შევხვდეთ ერთმანეთს და ვაწარმოოთ ასეთი დიალოგები. ყველამ საყუთარ აღმსარებლობას უნდა სცეს პატივი, მაგრამ რელიგიური საკითხები არ უნდა იქცეს კონფლიქტისა და უთანხმოების მიზეზი ქვეყნებს შორის“.

ქრისტიანული რელიგია ყველაზე ჰუმანურიად ვაცხადებთ, მართლმადიდებლობა – ყველაზე შემწყნარებლური. რაში გამოიხატება ეს? მუსლიმანები (რა თქმა უნდა, ყველა არა!) მზად არიან დიალოგისათვის, ჩვენ კი თვით ქრისტიანებთან არ გვინდა თანამშრომლობა.

ასეთი დიალოგები ეკუმენური მოძრაობის ფარგლებში ეწყობა იუდეველებთან, ბუდისტებთან და აბსოლუტურად ყველა რელიგიური მიმდინარეობის წარმომადგენლებთან.

საქართველოს ეკლესიამაც ამ მიმართულებით უნდა წარმართოს მუშაობა. ჩვენ დიალოგს უნდა ვმართავდეთ თუნდაც კათოლიკე ქართვე-

ლებთან, მუსლიმან ქართველებთან, ქართველ ბაპტისტებთან და სხვებთანაც. ასეთი გეზი ჰქონდა კიდევაც საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ს. მახსოვს, როგორ ცდილობდა იგი ქართველთა გვერდინებამს ქრისტიანული სიყვარულისა და ურთიერთგაგების მეშვეობით; მაგრამ სწორედ ეს გეზი არ აბატიეს; საქმე ისე წაიყვანეს, რომ არათუ სხვა დოგმებისა და რელიგიების მიმდევრებთან, თავის ერთ მუჭა სამღვდლოებასთან ვეღარ გამოუნახავს საერთო.

კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ს ამბიონიდან არაერთხელ მოუწოდებია: „დღეს ის დროა, როდესაც მორწმუნეებს ტაძრებში კი არ უნდა ველოდოთ, არამედ ჩვენ უნდა მივაყითხოთ მათ; მოციქულებივით უნდა ვიართოთ კარდაკარ და ვიქადაგოთ ქრისტეს სახარება“. მისი ოპონენტები კი რას შერებით, სახარება ყველას დავისწყებული გაქვთ და რატომღაც სჯულის კანონს კითხულობთ და მისგან ამოგლეჯილ ციტატებს ქადაგებთ, რის გამოც უამრავ შეცდომას უშვებთ. თუკი სამოქალაქო კანონის გამოყენება და მისით მოქმედება მხოლოდ იურისტების კომპეტენციამი შედის, რატომ გვერნია, რომ საეკლესიო სჯულისკანონი ყველასათვის გასაგებია და მისი ამოქმედებაც დასაშვებია ყოველი ჩვენთაგანის მიერ?!

„ზოგჯერ კანონში „გატარებული ხაზი“, მისი ხასიათი, ცხოვრებისეული რეალობის საწინააღმდეგო ჩანს, – წერს პენდელის მონასტრის ბერი ტიმოთე, – რადგანაც კანონი შეიქმნა სხვა ისტორიულ პერიოდში, ან სულაც სხვა რეგიონში და მას სხვა გარსი აკრავს; სხვა სამოსელი. მაგრამ კანონი არსებითად არ ეწინააღმდეგება რეალობას, რადგან იგი გვთავაზობს ჭეშმარიტების ყველაზე ღრმა კრიტერიუმს, რათა სწორად წარვმართოთ ჩვენი ცხოვრება. კანონი ზოგადსაყვარელი გზამკვლეულია.

მაგალითისათვის მოვიყვანოთ კართაგენის ადგილობრივი კრების 58-ე და 84-ე კანონებს, სადაც ნათქვამია:

„კერპების ნაშთის ძირფესვიანი აღმოფხვრის შესახებ.

ასევე საჭიროდ მიგვაჩნია, დიდებული მეფეებისაგან გამოვითხოვოთ, რომ კერპთმსახურების ნაშთი საცსებით აღიხოცოს და აღმოფხვრას არა მარგო ძეგლებისა და ქანდაკებების სახით, არამედ სხვადასხვა ადგილებში, კლდეებსა და ხეებზე“ (84-ე კანონი).

ასეთ ნაშთად შეიძლება ჩაითვალოს აკროპოლისი ან თისიონი, ან ჩვენი სხვა დიდებული ძეგლი, – განაგრძნობს ბერი ტიმოთე, – მაგრამ რაკი ეკლესიამ სწორად განსაზღვრა ელიზინძის სულისკვეთება, არასოდეს, არც ერთი მმართველისათვის არ მოუთხოვია ამ ძეგლების შექმნა. პირიქით, ზოგიერთი მათგანი გაითავისა კიდევაც და სულიერად გარდასახა. თუმცა, კანონის უმთავრესი არსი – არ უნდა გვწამდეს კერპების – ეკლესიისათვის ურყევი რჩება, კანონში გატარებული ხაზი მონარა.

ვინც ჭეშმარიტებით მიუდგება კანონს, მისი ფორმულირების მიღმა აუცილებლად იპოვის ჭეშმარიტების ნამდვილ არსს და გაითავისებს მას. კანონებში არსებული ზოგიერთი „წინააღმდეგობანი“ ფენომენალურია, რადგანაც ისინი ეხებიან, როგორც უკვე აღვნიშნე, იმ პერიდის, ან იმ რეგიონის მოვლენებს, სადაც ეს კანონები შეიქნა. და მაინც, მთავარი არსი კანონთა ჭეშმარიტია. იგი კრიტერიუმია მართლმადიდებლობისათვის. ვინაიდან მასში სიყვარულია ჩადებული. სიყვარულის გარეშე არც ერთი კანონი არ არის უტყუარი.

კანონთა კანონი სიყვარულია. სიყვარულის მეშვეობით ყველა კანონი სწორად განიმარტება“ [11, 30-31].

ამ სიყვარულს კი საეკლესიო სამართლის ენაზე განგებულება (ბერძნ. Οἰκονομία, რუს. Домостроительство) ჰქვია. აი, როგორ განმარტავენ წმინდა მამები და საეკლესიო სამართლის სპეციალისტები მას:

„განგებულება არის ქრისტიანული სულისკვეთებიდან გამომდინარე შესატყვისი სიყვარული, დროული და ლოგიკური გადახრა კანონთა სიზუსტისაგან, დოგმატური საფუძვლების შერყევის გარეშე; მიზნად ისახავს ცხოვნებას ადამიანთა, რომელნიც არსებობენ ეკლესიაში, ან მის ფარგლებს გარეთ...“ ამიტომაც ეკლესია ქმედებისას ხელმძღვანელობს ორი ვზით – სიზუსტის დაცვით და განგებულებით.“ [7, 55].

ერთი სიტყვით, განგებულების მეშვეობით დასაშვებია კანონიდან გადახრა, მაგრამ დაცული უნდა იყოს ამ კანონის ძირითადი მიზანი. ხოლო ვინაიდან განგებულებით მიიღწევა ადამიანის ცხოვნებაც, რაც სიზუსტის მიზანსაც წარმოადგენს, ამიტომ სიზუსტე და განგებულება საეკლესიო მსახურებისა და უფლებამოსილების ორ, თანაბარი უფლებების ინსტიტუტად განიხილება. მათ ხშირად ერთი მონეტის ორ მხარეს ადარებენ. ეკლესია უფრო მაღლა აყენებს მიზანს, ანუ ადამიანთა

ცხოვნების საკითხს, – ამიტომ მას აქვს უფლებამოსილება გამოიყენოს ორივე ინსტიტუტი, ისე რომ არ შეარყიოს ეკლესიის საიდუმლო.

ბუნებრივია, ყოველ ჩვენგანში იბადება კითხვა: „განგებულად თუ თლებს საშუალებას?“

ამ შემთხვევაში თეოლოგები ასეთ პასუხს გვცემენ: „განგებულად არ წარმოადგენს საშუალებას, იგი მაცხოვრებელი „ზომის განხორციელებაა.“ ეს არის ინსტიტუტი, რომელიც გარკვეული პრინციპების საფუძველზე არსებობს და მოქმედებს, ხოლო ეს პრინციპები არის სახარებისეული, კანონიკური და ლოგიკური საფუძველები. ამიტომაც, თეოდორე სტუდიელის თანახმად, „შესაბამისი საეკლესიო ორგანო განგებულებას ახორციელებს „დროდადრო და გარკვეულ მიზეზთა გამო“.

„საეკლესიო განგებულება არის გაგრძელება და მიბაძვა ღვთაებრივი განგებულებისა, ღვთაებრივი კაცთმოყვარეობისა და განკაცებისა. თავად ღმერთმა „წარმოიცალიერა თავი თვისი“, „მოდრიცა ცანი“ და „გარდამოგდა ქუეყანასა ზედა“, რათა ეხსნა ადამიანის მოდგმა. განკაცებულმა ქრისტემ კი გვიბრძანა ამგვარი მიბაძვისაკენ: „იყვნით თქუენ მოწყალე, ვითარცა მამად თქუენი მოწყალე არს“ (ლკ. 6, 36) [7, 60].

ამიტომაც საეკლესიო „განგებულების“ ამოქმედება მხოლოდ შესაბამის საეკლესიო ორგანოს შეუძლია; დადგენილია აგრეთვე ის კრიტერიუმები, თუ რა შემთხვევაში შეიძლება მიმართოს ეკლესიამ ამ გზას. ჩვენ, რა თქმა უნდა, ყველა კრიტერიუმს ვერ ჩამოვთვლით, ეს ძალიან ვრცელი და სერიოზული საკითხია, მაგრამ მინდა იცოდეთ, რომ „განგებულებით“ სარგებლობენ მაშინაც, როდესაც ეკლესიის ერთიანობის დაცვაა საჭირო. როდესაც ეკლესიაში თავს იჩენს ერესი, სქიზმა, ფატრია, კიდემესაკრებლობა და სხვა, მაშინ ეკლესია და საზოგადოება ერთიანი ძალით მოქმედებს, რომ დააბრუნოს კათოლიკე ეკლესიის წიაღში განდგომილნი. ამით აიხსნება ის ფაქტიც, თუ რატომ არის ეკლესიის ქმედება ზოგჯერ ძალიან ღმობიერი და ზოგჯერ მეტისმეტად მკაცრი სხვა დოგმის აღმსარებელთა მასში შემოყვანის, ან მათი განკვეთის დროს; იმიტომ, რომ „განგებულება“ მხოლოდ პატიება არ არის, არამედ ზოგჯერ მკაცრი სასჯელის დადებაცაა, ისევ და ისევ ქრისტიანული სიყვარულიდან გამომდინარე. ასე მაგ.: როდესაც ავადმყოფს ნება ეძლევა არ იმარხულოს ოთხშაბათს და პარასკევს, ეს საეკლესიო განგებულებით აიხსნება, მაგრამ თუკი ეკლესია ვინმეს არასამარხვო დღეებშიც დაუდგენს მარხვას, ისიც სა-

ეკლესიო განგებულებაა, რადგან ამ სიმკაცრით, ცოდვის გამოსყიდვის ფასად, მას ცხოვნებისაკენ უკვალავს გზას.

ცხადია, „განგებულების“ არსის სრული განმარტება ამ პატრიარქის ალსვლით შეუძლებელია და, რაც მთავარია, ჩვენს მიზანზე არ წარმოადგენს. ჩვენ ამ საკითხზე იმ მარტივი მიზეზის გამო გავამახვილეთ ყურადღება, რათა გვეჩვენებინა, რომ სჯულისყანონით მოქმედება არც ისე ადვილია, როგორც ეს ჩვენს შეამბოხებერებს, მორჩილებს და, შესაბამისად, მათ მრევლს ჰგონია. იმპერიული ძალები მათ სპეციალურად ამახვილებინებენ ყურადღებას სჯულისყანონის ზოგიერთ მუხლზე, ამ გზით კი საზოგადოებაში გაურყვევლობას და პანიკას თესავენ, რადგან ამღვრულ წყალში თევზი უკეთესი დასაჭერია.

როდესაც პოლიტიკური ვითარება მძაფრდება, როგორც წესი, სულიერი და იდეოლოგიური საკითხებიც მწვევდება. აქედან გამომდინარე, სრულიად ბუნებრივია ის ვნებათაღელვა, რაც ჩვენს ქვეყანაში ტრიალებს. იმისათვის, რომ სწორად გავაანალიზოთ დღევანდელი სიტუაცია, ურიგო არ იქნება ნშირად გადავავლოთ თვალი 1918-1921 წლებს, როდესაც საქართველომ ხანმოკლე დამოუკიდებლობა მოიპოვა. მე არ შეგაწყენთ თავს საზოგადოებისათვის მეტ-ნაკლებად ცნობილი პარალელების გავლებით. კვლავ ბერძნულ მასალას მოვუბნობ და შევეცდები დაგანახოთ ის სურათი, რაც გარეშე თვალმა შენიშნა მაშინ, და რაში დაინახა გამოსავალი:

1919 წელს ტრაპიზონის მიტროპოლიტი ქრისანთოსი თბილისს ეწვია. იმ მთავარ მისიასთან ერთად, რაც მას სომხეთში უნდა განეხორციელებინა, მსოფლიო საპატრიარქოსაგან საგანგებო დავალებაც ჰქონია, რომ შესწავლა მდგომარეობა საქართველოს ეკლესიისა, რომელმაც სულ ცოტა ხნის წინა აღადგინა თავისი ავტოკეფალია. მიტროპოლიტი თავის მემუარებში წერს: „არაერთგზის ვეწვიე საეკლესიო წრეებს და მსოფლიო საპატრიარქოს ვრცელი მოხსენებითი ბარათი მივწერე, რომელშიც მხარი დავუჭირე საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენას...“

მივწერე, აგრეთვე, სინოდს, რომ აუცილებელია დავიცვათ ისინი კათოლიკური ეკლესიის პროპაგანდის ქსელისაგან, რომელიც ფართოდაა გაშლილი და ამის გამო მოვითხოვე, რომ საქართველოს ეკლესიას განეახლებინა მჭიდრო კავშირი მსოფლიო საპატრიარქოსთან“ [8, 272].

იმ წლებში კათოლიკური სამყაროსთან მტრული დამოკიდებულება გრძელდებოდა, არ იყო დაწყებული დიალოგი (დიალოგი დაიწყო 60-იან

წლებში), არ არსებობდა შეთანხმება პროსელიტიზმის აკრძალვის შესახებ. კათოლიკეები, როგორც ჩანს, ცდილობდნენ სათავისოდ გამოეყენებინათ არსებული სიტუაცია. მართლმადიდებელი მღვდელმთავარი კი არსებული პოლიტიკური და რელიგიური მოვლენების ფონზე, ცდილობდა გამოენახა გზები, რომელნიც მართლმადიდებელი სარწმუნოების განმტკიცებას დაეხმარებოდა:

„1917 წლის 14 ივნისს რუსეთის ეკლესიამ სახელდახელო კანონი გამოსცა კავკასიაში რუსული ეკლესიის მმართველობის საკითხებთან დაკავშირებით, — წერს მიტროპოლიტი ქრისანთოსი, — თბილისში თავის წარმომადგენლად ჰყავს ელისაბეტპოლისის ეპისკოპოსი თეოფილაქტე, რომლის იურისდიქციაშიც შედიან კავკასიაში მცხოვრები მართლმადიდებელი რუსები და ყველა სხვა, ვისაც კი ამის სურვილი აქვს. ამგვარად, ამ გეოგრაფიულ არეალში ანტიკანონიკურად მოქმედებს ორი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი ეროვნული ეკლესია.

ჩემი მოყრდამებული აზრია, რომ უპირატესობის მქონე კონსტანტინეპოლის ეკლესიის სერიოზული, შემრიგებლური ჩარევა, რაც ისტორიის მანძილზე, ასეთ ექსტრემალურ სიტუაციებში შედეგიანი აღმოჩნდა რუსეთის ეკლესიისა და საქართველოს ეკლესიისათვის, მოაწესრიგებს ამ გაუგებრობას და დაარწმუნებს რუსეთის ეკლესიის წმიდა სინოდს, სცნოს საქართველოს ეკლესიის აღდგენა იმ ადგილზე, რაც მას ასი წლის წინ გააჩნდა, ვითარცა ავტოკეფალურ ეკლესიას. თუკი ამჟამადაც ორივე მხრიდან იარსებებს ეს კეთილი სურვილი, ასეთ შემთხვევაში მორწმუნე ქართველი ერი აღდგება იგივე სახელმწიფოებრივ სტატუსით. ამ გზით კი, დაცული იქნება ყოველგვარი გადახრებისაგან მართლმადიდებელი საეკლესიო სტრუქტურა მართლმადიდებელი ეკლესიისათვის ამ მეტად კრიზისულ და რთულ პერიოდში, როდესაც მრავალთა ხაფანგთა შორის მივიკვლევთ გზას და წვეტიან ქვებზე დავაბიჯებთ, ავის მოსურნენი მრავალნი და მრავალგან გვყავს, კეთილის მსურველნი კი არსად ჩანან, ან ძალიან ცოტანი არიან“ [13, 306].

როგორც ხედავთ, ესოდენ ხანმოკლე რომ არ აღმოჩენილიყო საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა, მაშინ საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საკითხი ამ რამდენიმე წლის წინ კი არა, 20-იან წლებში გადაწყდებოდა. იმ მარტივი მიზეზის გამო გადაწყდებოდა, რომ მართლმადიდებლობა ერთიანი ძალით აღდგომოდა წინ საერთო მტერს — განსხვავებული დოგმის წარმომადგენლები იქნებოდნენ ისინი, თუ რომელიმე სექტა.

აქედან გამომდინარე, როდესაც მართლმადიდებელ ეკლესიებთან-
 კავშირის გაწვევტაზე ვსაუბრობთ და ამას მოვუწოდებთ ეკლესიას და
 ერს, ვფიქრობ, უფრო მეტი დაფიქრება გვმართებს. საქართველოს ეკლესიის
 ადგილი მართლმადიდებელი ეკლესიების მხურ უწყობშია და არა
 სადაც განმარტოებული და ყველასგან მოწყვეტილი.

1997 წლის ოქტომბერი.

ხარარმ. 1998 წლის დეკემბერი.

VIII ეკუმენური ასამბლეა

ზიმაბავეს დედაქალაქ ხარარეში ჩატარდა ეკუმენური მოძრაობის VIII ასამბლეა დევიზით: „ერთად ვიაროთ ღმრთისაგენ მიმავალ გზაზე“. იგი მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს დაარსების 50-ე წლისთავს მიემდენა. გრაცის ასამბლესთან შედარებით, მასში გაცილებით უფრო მეტმა ქრისტიანული მიმდევრობის წარმომადგენელმა მიიღო მონაწილეობა და თემატიკის თვალსაზრისითაც უფრო მრავალფერო იყო ეს სხდომები.

მე არ შევუდგები ამ სხდომათა და იქ მომხდარი ამბების დაწვრილებით აღწერას იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ გარკვეულწილად, ეს მოვლენები გრაცის ასამბლეისას ჰგავდა. ჩემი ყურადღება აქ სულ სხვა რამემ მიიპყრო, მაგრამ ის კი მინდა ვითხრაოთ, რომ ასამბლეის მონაწილენი, როგორც კი ჩემს სამკერდე ბარათზე „GEORGIA“-ს შენიშნავდნენ, მაშინვე ამას შეკითხებოდნენ: მაინც რატომ არ ვინდათ ქართველებს ჩვენთან ერთად ყოფნაო. მე კი დავიღალე იმის აზრით, რომ ქართველები სულაც არა ვართ უთვისტომო და სხვათა მოძულე ხალხი. მადლობა ღმერთს, ამ ასამბლეს დაესწრო მამა ბასილი (კობახიძე). მას საშუალება მიეცა სიტყვით გამოსულიყო, განემარტა ის მიზეზი, თუ რატომ გამოვიდა მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოდან საქართველოს ეკლესია. ასამბლეა, როგორც ვითხარით, დაემთხვა მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს 50-ე წლისთავს, ამიტომაც ბოლო სხდომაზე აჩვენეს დოკუმენტური ფილმი საბჭოს 50 წლის მოღვაწეობის შესახებ. კადრებში რამდენჯერმე გამოჩნდა მისი უწმინდესობა და უნეტარესობა საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი ილია II, ვინაიდან იგი წლების მანძილზე ამ საბჭოს ერთ-ერთი პრეზიდენტი იყო. დარბაზი მქუხარე ტაშით ხვდებოდა ყოველ მის გამოჩენას ეკრანზე. გამოთქვეს იმედი, რომ როდესაც ქართველი ხალხი გაერკვევა სიმართლეში, ეკლესია და ერი კვლავ განაგრძობს მეგობრულ თანამშრომლობას მსოფლიოს მნიშვნელოვან საეკლესიო ორგანიზაციებში სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთან ერთად. ამის მომხრეა მართლმადიდებელი ეკლესიებიც. მათ

მიანიხათ, რომ ან ყველა ერთად უნდა გამოვიდეს ასეთი ორგანიზაციებიდან, ან ყველანი ერთად თანამშრომლობდნენ მათთან.

სხდომები ჩატარდა ზიმბაბვეს უნივერსიტეტში. ეს არის უზარმაზარი საუნივერსიტეტო კომპლექსი, რომელშიც სპეციალური გვემის გარეშე ადამიანი ვხასაც ვერ გაიგებს. ყველა ფაყულტეტს ცალკე კორპუსი აქვს. ამ კორპუსების მახლობლად არის განლაგებული ამ ფაყულტეტების სტუდენტთა საერთო საცხოვრებლები. სტუდენტური ქალაქი ყველა აუცილებელი კომპონენტითაა აღჭურვილი. აქ არის უზარმაზარი სხდომათა დარბაზები დიდი ფორუმების ჩასატარებლად. ყოველი ფაყულტეტის კორპუსს აქვს თავისი მცირე დარბაზი. უნივერსიტეტის ტერიტორიაზე არის დიდი და მცირე სპორტული მოედნები, შესანიშნავი წიგნების, სასურსათო და საყოფაცხოვრებო მაღაზიები, სასადილოები, საბანკო ფილიალი, ფოსტა, საპარიკმაზერო. ერთი სიტყვით, იქ მცხოვრებთ ამ ქალაქიდან გასვლა არც კი სჭირდებათ, ისე შეუძლიათ მოაგვარონ ნებისმიერი თავიანთი პრობლემა.

სტუდენტური ქალაქი ძალიან ახლოს არის ხარარესთან, უფრო სწორად, ის ამ ქალაქის ერთ-ერთი გარეუბანია. მანქანით სულ 10 წუთის სავალია ხარარეს ცენტრამდე. ამ ქალაქში მოხვედრილს სინარულისაგან თავბრუ დამესხა. ზიმბაბვემ ერთი წლის წინ იხეიმა დამოუკიდებლობის 20 წლისთავი. წარმოვიდგინე საქართველო დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან ოცი წლის შემდეგ. გაგონილი მქონდა ზიმბაბვეს მცხოვრებთა გასაჭირის შესახებ. იგი ხომ ე.წ. მესამე ქვეყნებს მიეკუთვნება. არა უშავს, — გავიფიქრე, ამდაგვარ გასაჭირს გაუძლებთ, რომელი კატეგორიის ქვეყნადაც უნდათ, იმად ჩაკეთვალონ ევროპელებმა და ამერიკელებმა. უკეთესის უკეთესს რა დალევს, ჩვენ დამოუკიდებლები ვიყოთ და ესეც გვეყოფა. ეს შთაბეჭდილება არ გაუნელებია არც დედაქალაქის დათვალიერებას. ქალაქი ახალი, ევროპული ქალაქების სტანდარტზეა აშენებული. უზარმაზარი შენობები სამინისტროებისა და უწყებებისათვის, საერთაშორისო ბანკები, სასტუმროები, უნივერსიტეტები, უნივერსამები... ერთი სიტყვით, ყველაფერი, რაც კი ადამიანს სჭირდება. ქალაქი მწვანეა, ეგზოტიკური ხეებითა და ყვავილებით გაშენებული სკვერები ამ თანამედროვე, რყინა-ბეტონითა და შუშით ნაგებ მრავალსართულიან შენობებს ხიბლს სძენენ.

სინარული გამიორყევდა. წარმოვიდგინე თბილისი და საქართველოს სხვა ქალაქები ოცი წლის შემდეგ. ჩვენი ქალაქები კიდევ უფრო ლამაზები იქნება, იქ სიძველეს და ძველ ქართულ კოლორიტს შეერწყმება

ასეთი გარეუბნები, ჩვენ მსოფლიოში ულამაზესი ქალაქები გვექნება, ვფიქრობდი ხარარეს ქუჩებში სიარულისას.

დავიღალე. მახლობელი სკვერისაკენ შევუხვიე. შადრევნის წინ მდებარე მერხზე ჩამოვჯექი. თვალი მომწვივითა უცნაურმა ხეობამ რომელთა მსგავსიც არსად მინახავს. რალაცნაირი უზარმაზარი ფოთლებით, დაგრებილი ტანებით, ტოტებგადამლილი, მიწისკენ გადაწვნილი, თითქოს რალაცას, ან ვილაცას უნდა გადაეფაროსო. წუთსაც არ გაუვლია და ძონძებით შემოსილი, ხელებგაწვდილი ზანგი ბავშვების გროვა შემომეხვია. დავიბენი. ცოტა კიდევაც შევშინდი, ზოგი ჩანთაზე მექაჩებოდა და ზოგიც ტანსაცმელზე. ყველაზე პატარამ ხელი ჩამავლო და წამომაყენა, რალაცისკენ მიმითითებდა. იმ მხარეს გავიხედე, სკვერში ფუნთუშებითა და კამფეტებით მოვაჭრე იდგა. მივხვდი, პატარა რალაცის ყიდვას მთხოვდა. გავყვი, ვუყიდე ფუნთუშა. ამასობაში სხვებიც შემომესივნენ. ვიყიდე კარამელის რამდენიმე შეკვრა და ბავშვებს მივაწოდე, რომ ერთმანეთში გაენაწილებინათ. ბავშვები გამხიარულდნენ, მთელს სკვერს მოედვნენ, დარბოდნენ, იცინოდნენ, კინკლაობდნენ...

ისევ დავუბრუნდი ჩემს მერხს. პატარა გვერდით მომიჯდა და ფუნთუშას შეექცეოდა. რა ხდება, – ვფიქრობდი. საიდან გაჩნდნენ ეს ბავშვები? აღმოსავლეთის ქვეყნებში მოგზაურობისას ხშირად მინახავს ბავშვების გროვა კაფეებში, ტავერნებში რომ შემოგვეყვიან, ან რალაცას ყიდიან, ან ფულს გთხოვენ. ტრასაზეც კი არიან გამოფენილნი, ლამის ბორბლებში ჩაუცკვიდნენ მანქანებს. ვარაზისხვევი გამახსენდა... აქაც შემომჩნევია ასეთი ბავშვები. გუნება-განწყობა გამიფუჭდა.

ვილაც ქალი მომიახლოვდა, პატარას ხელი ჩაავლო და თან გაიყოლა. თვალი გავადევნე. ერთ-ერთი ხის ტოტის ქვეშ შეძვრნენ. ფოთლები რომ გადასწია ქალმა, დავინახე ქვაბები, ტაშტები, ნავთქურა, ძონძები... იქ თურმე იმათი სახლი იყო. ამის შემდეგ თვალი აღარ შემივლია ლამაზი და ფეშენებელური სასტუმროებისათვის. მხოლოდ ხის ძირებში ვიხედებოდი და ცვდილობდი გამეგო, ის ერთადერთი სკვერი იყო ამ უბან-რუკ ადამიანთა თავშესაფარი, თუ კიდევ სხვაც. აღმოჩნდა, რომ ქალაქის ყველა სკვერი ლატაკების თავშესაფარია. პოლიციელები მათ არ დევნიან. უბრალოდ, სკვერში დგანან და თვალყურს ადევნებენ, რომ ზედმეტად არ შეაწუხონ მერხზე სულის მოსათქმელად ჩამომჯდარი უცხოელი, თორემ ქალაქის მდიდარმა ნაწილმა შესანიშნავად იცის, რაც ხდება ამ სკვერებში და ისინი იქ არ შედიან.

როდესაც ეს ამბავი უკაბე ერთ იქაურ ბერძენს (ორიოთასზე მეტი ბერძენი ცხოვრობს ხარარეში), შეშფოთდა და ამიყრძალა ამ სკვერებში შესვლა. იქ, სადაც მე მოვხვდი, ქალაქის ცენტრალური სკვერი ყოფილა და ამიტომ გამოვალწიე თურმე ასე მშვიდობიანად, ქალაქს გარეუბნებში შეიძლება ჩანთა წაგვლიჯონ, ან რაიმე სხვა სახის უსიამოვნება შეგხვდეს.

დეკემბრის თვე ზიმბაბვეში ზაფხულის პერიოდად ითვლება. კარგ ამინდში საკმაოდ ცხელა, მაგრამ სწორედ ამ პერიოდში ძალიან ხშირად წვიმს. წვიმა შეიძლება სრულიად მოულოდნელად მოვიდეს და ასევე მოულოდნელად გადაიღებს. მაგრამ თუ გაწვიმდა, ისეთი თავსხმა წამოვა, რომ მე, ბათუმში დაბადებულსა და გაზრდილს, მსგავსი არაფერი მი-ნახავს. ვერანაირი ქოლგა, ვერანაირი ლაბადა ვერ დაგიცავს. ზიმბაბვეში იყიდება კიდევაც რალაცნაირი კონუსისებური გამჭვირვალე უზარმაზარი ქოლგები, რომელიც თითქმის წელამდე გფარავს, მაგრამ იმ თავსხმაში მაინც ვერაფერს გშველის. ზოგჯერ კი, ორი-სამი დღის განმავლობაში გადაუღებლად წვიმს, ცა მოღრუბლულია, ცრის, რალაც მონოტონურად, ერთნაირი ძალით წვიმს, არც მოიმატებს და არც შენელებს. აი, ამ წვიმის შემდეგ უნდა ნახოთ ეს სკვერები. ბუჩქები და სკვერის მესერი გასაშრობად გამოტანილი ძონძებით ივსება. როგორც ჩანს, ხის უზარ-მაზარი, ბრტყელი ფოთლები ბოლომდე მაინც ვერ იფარავს პარკის ბინადართ. წვიმის დროს ძალიან ცივა. მიუხედავად აფრიკული ზაფ-ხულისა, შალის ჯემპრითაც ვერ გათბებით, ხოლო გამოანათებს მზე თუ არა, საშინლად ცხელა. ორთქლდება მიწაზე დაღვრილი წყალი და საშინელი სინესტის შეგრძნებაა. კიდევ უფრო საშინელი და სულის შემძვრელი კი - ამ ადამიანების ხვედრია.

მდიდრებს გამოუნახავთ გამოსავალი - სკვერებში არ შედიან, რომ არ იძალოს მათში ადმიანისათვის ღმერთის მიერ ნაბოძებმა სიბრა-ლულის გრძნობამ და არ შეწუხდნენ, იმის ნაცვლად, რომ დახმარების ხელი გაუწოდონ იმ ბედკრულებს. იმ წუთში ისეთი გრძნობა შეიძლება დაუფულოს ადამიანს, რომ აღარც კაცის მოდგმისა იწამოს რამე და აღარც ღმერთის. ვის სჭირდება ეს კონფერენციები, - ვფიქრობდი, - გაუთავებლად სახარებისეულ სიყვარულზე და მშვიდობაზე ლაპარაკო-ბენ და ნეტავ თუ იციან, როგორ უჭირს ამ ქვეყანაში ადამიანს.

აღშფოთებული დავბრუნდი საუნივერსიტეტო ქალაქში და მეორე დღეს, კონფერენციის დაწყებამდე, ჩემს ნაცნობ საეკლესიო პირებს ვუსაყვედურე. მათთან საუბარმა ცოტათი დამამშვიდა. როგორც მათგან გავიგე, მსოფლიო ეკლესიათა საბჭო სპეციალურად აწყობს ასეთ დიდ

ფორუმებს ამგვარ ქვეყნებში, იმისათვის, რომ მასში მონაწილეებმა საკუთარი თვალთ დაინახონ, თუ რას ნიშნავს გაჭირვება, სოლო შემოსავალი, რომელიც ასეთ დიდ ფორუმებს შეაქვს ქვეყნის ბიუჯეტში, გაჭირვებულ ქვეყანას მოხმარდეს. მათი გაანგარიშებით, ამ კონფერენციას ზიმაბევისათვის ასი მილიონი დოლარის მოგება უნდა დაეტოვებინა. გარდა ამისა, მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს განზრახული აქვს ერთ-ერთ პლენარულ სხდომაზე საკითხი დასვას იმის შესახებ, რომ ევროპის განვითარებულმა ქვეყნებმა მოუხსნას ამ ქვეყანას ის ვალები, რაც დამოუკიდებლობის გამოცხადების პირველ წლებში მისცეს სესხად და ახლა კი მათი გასტუმრება მძიმე ტვირთად აწევს ქვეყანას.

გულზე მომეშვა. არა, არ ვყოფილვარ მართალი; თურმე მართლ ლაპარაკიც არ ყოფილა. ბევრ ლაპარაკთან ერთად პატარა სიკეთეც თუ გაკეთდება, მაშინ მაინც აქვს გამართლება ასეთ ფორუმებს. სულ-მოუთქმელი ველოდი იმ პლენარულ სხდომას. დადგა ის ნანატრი დღეც. ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს გენერალურმა მდივანმა, ბატონმა კონრად რაინერმა დარბაზში მსხდომთ თხოვა კენჭი ეყარათ ზემოხსენებული წინადადებისათვის. მაშინვე აფრიალდა მანდატები. ყველა მომხრე აღმოჩნდა, უარი არავის განუცხადებია, მაგრამ ერთმა ნაწილმა თავი შეიკავა გარკვეული მოსაზრების გამო. ვერაფერი გავიგე, რა ხდებოდა დარბაზში. ისევ გავოცდი; ნუთუ შეიძლება, ქრისტიანობაზე დებდეს თავს და ასეთ კეთილშობილურ საქმეში მონაწილეობაზე კი თავს იკავებდეს, ვინც ვინდა იყოს იგი, — საეკლესიო თუ საერო მოღვაწე. კულუარებში გავიგე, რაშიც იყო საქმე. საქმე იმაში ყოფილა, რომ თურმე ზიმაბევის პრეზიდენტ მუგაბეს საკუთარი ოქროს საბადოები ჰქონია კონგოში. იმ ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური და სამხედრო დაძაბულობის გამო, მარტივად რომ ვთქვათ, ომის გამო, მუგაბე იძულებული გამხდარა სამხედრო ნაწილები გადაეტყორცნა ამ საბადოების დასაცავად. სამხედროების იქ შენახვა დღეში რამდენიმე ათასი დოლარი ჯდება. თავი რომ შეიკავა, იმ ჯგუფმა მოითხოვა, რომ პრეზიდენტს ახსნა-განმარტება მიეცა, თუ საიდან იხდის ამ თანხას და ვინ, ან რომელი ქვეყანა უწყობს ხელს მას ამ საქმეში. ჩვენ დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, — განაცხადეს მათ, — რომ თანხები, რომელსაც ევროპის ქვეყნები აპატიებს ზიმაბევის მოსახლეობას, მასვე მოხმარდება და არა პრეზიდენტის პირადი ქონების დამცველი ჯარის შენახვას.

ბოლო პლენარულ სხდომას დაესწრო პრეზიდენტი მუგაბეც. საღამოს სხდომას — ნელსონ მანდელა. პრეზიდენტმა მუგაბემ ვრცელი

„ძირვის დახარჯებით“, ხაზარე, 1998 წლის სექტემბერი.

სიტყვა წარმოთქვა და ხაზგასმით აღნიშნა, თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა აქვს ასეთ ფორუმებს ხალხთა დამეგობრებისა და მშვიდობის განმტკიცების საქმეში მთელს მსოფლიოში. ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს კი მაღლობა გადაუხადა იმისათვის, რომ ფორუმის ჩატარებულადგილად ზიმბაბვე აირჩიეს. ეკლესიათა მსოფლიო საბჭომ სამახსოვრო საჩუქრები (ზიმბაბველი ქალისა და მამაკაცის ორი დიდი ბიუსტი) და ასამბლეის რეზოლუციები გადასცა მას. არ ვიცი, რეზოლუციებსა და ქალაქებში იმ ზემოხსენებული ჯგუფის მოთხოვნაც თუ იყო ჩართული. ვერც იმას გეტყვით, აპატიეს თუ არა ზიმბაბვეს ვალი. ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს შტაბი კიდეც ერთი კვირის განმავლობაში უნდა დარჩენილიყო ხარარეში საქმის ბოლომდე მისაყვანად, ასამბლეის მონაწილეებმა და დამკვირვებლებმა ჩვენს ქვეყნებს მივაშურეთ.

ეკუმენური ასამბლეის მონაწილეთათვის ლოცვა სადავ დღეებში უნივერსიტეტის ტერიტორიაზე სახელდახელოდ დადგმულ კარავში სრულდებოდა. დასწრება სავალდებულო არ იყო. კვირა დღეს კი ყველამ თავ-თავიანთ ეკლესიას მიაშურა სპეციალურად გამოყოფილი ავტობუსებით. მართლმადიდებლები ბერძნულ ტაძარში წაგვიყვანეს. სწორედ იქ გავიცანი და დავეუახლოვდი ხარარეში მცხოვრებ ბერძნებს. ისინი ძალიან გულისხმიერები აღმოჩნდნენ. სხდომის დამთავრებისას კარებთან მელიოდებოდნენ, უხერხულ მდგომარეობაში ვვარდებოდი, აღარ ვიცოდი, რომელს გაეყოლოდი, რომლის წინადადება მიმელო. ბოლოს ისევ თვითონ გამონახეს გამოსავალი, შეთანხმდნენ ერთმანეთში და ისე დაგვემეს, რომ ყოველ საღამოს ხან ერთ ოჯახში და ხან მეორეში ვიყრიდით თავს. ამ ოჯახებში გავიცანი ხარარეში მცხოვრები სამი ინგლისელი (მათ შორის ერთი მხატვარი) და ზიმბაბვეს უნივერსიტეტის დოცენტი ზანგი ქალი. ეს შეხვედრები და ნაცნობობა ფრიად ნაყოფიერი აღმოჩნდა. მათთან საუბარში ბევრ რამეში გავერყვიე, თორემ ისე, ჩემი შთაბეჭდილებები ზიმბაბვეს შესახებ გაცილებით უფრო მწირი და ზედაპირული იქნებოდა. ინგლისელმა მხატვარმა მუწეუმები დამათვალისწინებინა და შეეცადა ჩემთვის იქაური ხელოვნება გაეცნო. ზანგი მეცნიერი ქალი პროფესორ-მასწავლებელთა დაბალ ანაზღაურებაზე და ინტელიგენციის პრობლემებზე მესაუბრა. ჩვენი ამბებიც გამოგვითხა. ჩვენი პროფესორ-მასწავლებლების ხელფასის რაოდენობა რომ გაიგო, ისიც კი შოკში ჩავარდა. მაგრამ მე ვანუგეშე. აუუნსენი, რომ ჩვენ იმით მაინც ვართ ბედნიერები, რომ ხის ძირში არავინ ცხოვრობს. ძველ წყობილებას ის სიყეთე მაინც ჰქონდა, რომ თუნდაც თავშესაფარი შერჩა ხალხს.

ზანგი მეცნიერისაგან ისიც გავიგე, რომ ხალხს არ უყვარს საკუთარი მთავრობა, დღეს ისინი ნატრობენ იმ ინგლისელებს, რომელნიც 20 წლის წინ თავიანთი ქვეყნიდან გააქვეყნეს საუნდი ვერსიტეტო კომპლექსიც და ყველა დიდი შენობა-ნაგებობა ქრისტიან კარგი და ნორმალურია ხარარეში, მათი აშენებულია, თორემ ჩვენს მთავრობას და ხელისუფლებას საკუთარი ვილებისა და სასახლეების მეტი არაფერი აუშენებიაო. ამის დასადასტურებლად, მეორე დღეს, სხდომის დამთავრების შემდეგ მომპყიონა და ჩემი ბერძენი მეგობრის მანქანით (აბა, იქაურ მეცნიერს მანქანა საიდან ექნება!) პრეზიდენტისა და ქალაქის მერის საცხოვრებელი სასახლეებისა და კარმიდამოს მახლობლად გამატარა. უნდა გითხრათ, რომ ქალაქის მერს უჯობნია მუგაბესათვის. უზარმაზარ ეზოში, უფრო სწორად კარმიდამოში, ჩვენი მთავრობის სასახლის შსგავსი სვეტებიანი სასახლე დგას. სიდიდით მასზე ოდნავ პატარაა, პარლამენტის, ანუ „იმელის“ შენობაზე დიდი. იმ ეზოში ზუსტად ისეთივე, სვეტებიანი, შედარებით პატარა ზომის, ორსართულიანი სასახლე დგას მომსახურე პირთათვის, ანუ პირადი დაცვისათვის. სასახლე ახალია, მერი ჯერ არ იყო შესახლებული შიგ. ეზოს აპირკეთებდნენ, ყვავილებს რგავდნენ ზანგი ქალები. ოცი წლის დამოუკიდებლობის მანძილზე ეს რიგით მესამე მერი ყოფილა. შარშან დაუნიშნავთ ამ თანამდებობაზე. პირველი მერი ბერძენი ყოფილა. მე მის ოჯახშიც მოვხვდი. ჩემს მიერ უკვე აღწერილ სასახლეს ვერ შეედრება მისი საცხოვრებელი, მაგრამ საკმაოდ ლამაზად და მდიდრულად გამოიყურება. ახლა იგი პენსიონერია. მის ოჯახში მუგაბეს კულტია, ვერც კი წარმოუდგენიათ სხვა ვინმე პრეზიდენტად.

პრეზიდენტის სასახლეს ვერ აღვიწერთ. მის მახლობლად მანქანებმა ძალიან სწრაფად უნდა ჩაიქროლონ, შეყოვნება არ შეიძლება. მანქანის შეყოვნება არ შეიძლება ტრასაზეც კი, თუკი იქ პრეზიდენტმა უნდა გაიაროს. ჩემმა ნაცნობმა ბერძენმა ქალმა ერთი ასეთი ამბავი მიაგმო. ერთხელ დილით თურმე ეკლესიაში მიდიოდა, უცებ მანქანა ჩაუქრა და ვეღარ ძრავდა. მივკარდი პოლიციელს და დახმარება ვთხოვეო. პოლიციელმა მანქანა ვერ დაძრა, მაგრამ სასწრაფოდ გამოიძახა ახლომახლო მდგომი პოლიციელები, ხელი სტაკეს მანქანას და ფეხით მოსიარულეთა საკალ ნაწილზე გადაიტანეს სასწრაფოდ, მაშველის გამოძახების დრო აღარ იყო, სულ რაღაც ხუთ-ათ წუთში პრეზიდენტის ესკორტს უნდა ჩამოეველო. მე კი ამასობაში სიცოცხლე გავათავეო, რადგან რამდენიმე წლის წინ ასეთ შემთხვევას უდანაშაულო ადამიანი ემსხვერპლა. თუ დროზე არ

მოისაზრე, მანქანიდან არ გადმოხვედი და პოლიციას არ სთხოვე დახმარება, იქვე ჩაგკლავენ, შენსავე მანქანაში, თვალის დაუხამა-
მებლად. კიდევ კარგი, რომ აქაურებმა ყველამ ვიცით, თუ რატომ უნდა მოვიქცეთ ასეთ შემთხვევაში. იმ უბედური შემთხვევის შემდეგ, სწორედ შეგვასხენებენ ხოლმეო ტელევიზიით ჩვენს მოვალეობას.

ზიმბაბვეს გარეუბნები ორ ნაწილადაა გაყოფილი: მდიდართა და ღარიბთა უბნებად. საშუალო ფენა ზიმბაბვეში არ არსებობს, ამიტომ არც ასეთი უბანი არსებობს. შემოვიარეთ თუ არა ამ ეგზოტიკურ სიმწვანეში ჩაფლული ვილების კვარტალი, ღარიბთა უბნებისაკენ წამიყვანეს. აქ „ზრუშჩოვკის“ ტიპის, გაცილებით უფრო უბადრუკი, უაივნო და ოთხკუთხა შენობებია ჩამწკრივებული. სახლები ერთმანეთთან იმდენად ანლოსაა აშენებული, რომ ერთი ხის ჩასარგველი ადგილიც კი არ დაუტოვებიათ, რაც კიდევ უფრო უსახურსა და გულისმომკვლელს ხდის იქაურობას.

ჩემმა მასპინძლებმა გადაწყვიტეს, ბოლო დღეს ნაკრძალიც ეჩვენებინათ ჩემთვის. ზიმბაბველები ძალიან ამაყობენ ამ ნაკრძალით. როგორც კი გასცდები ქალაქს და ცენტრალური ტრასით ცნობილი ნაკრძალისაკენ მიემართები, სულ უფრო მცირდება კორპუსებისა და ბარაკების რაოდენობა და მერე ისლის ქოხები ჩნდება. ნაკრძალის აღწერას მე არ შევუძლები. ტელევიზიის საშუალებით ის, ალბათ, ყველას უნახავს. ერთი კი ცხადია, მხეცებზე მეტი იქ ჯიპებით მოსეირნე უცხოელები არიან. მხეცები ისე არიან შეჩვეული ადამიანებისა და მანქანების სეირნობას, რომ არავითარი რეაქცია აღარ აქვთ.

ათიოდე წლის წინ ისე დაძაბულა ურთიერთობა ზიმბაბვეში მცხოვრებ თეთრკანიანებსა და ზანგებს შორის, რომ ინგლისელებს ერთიანად მიუტოვებიათ იქაურობა, ბერძნებიც ნელ-ნელა მიდიან. მათ მხოლოდ ეკონომიკური მხარე აჩერებთ. სანლებს ვერ ყიდნიან სასურველ ფასად. იმით, რასაც ისინი თავიანთ ვილებში აიღებენ, საბერძნეთში სამოთახიან ბინასაც ვერ იყიდიან. არადა, ბერძენთა მესამე თაობა ცხოვრობს უკვე იქ. მთელი მათი ავლადიდება, ასი წლის ნაშრომ-ნაჯაფი ორ და სამოთახიან ბინებში გასაცვლელად არ ემეტებათ. ამას ისიც დაემატა, რომ ნელ-ნელა ვითარებაც შეიცვალა. ზანგები თეთრკანიანებს აღარ ერჩიან. ახლა ისინი ახალი კოლონიზატორების, ელვისუსწრაფესად გამდიდრებული საკუთარი თანამომკმეების წინააღმდეგ არიან ამხედრებულნი, რომელნიც მათ თეთრკანიანებზე მეტად ჩაგრავენ.

ასეთია ზიმაბავე დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან ოცი წლის შემდეგ. ხომ არ გენიშნებათ რაიმე?

ერეკნული

P.S. კი, მაგრამ ეკლესია რა შუაშია, მას რა შეუძლია ამის მეთვით.

ეკლესიას ის შეუძლია, რომ იმ ახლადგამოცხვარ მაგნატებს ხალხზე ზრუნვა დააკისროს. ხშირ-ხშირად შეახსენოს მათ საკუთარი ქვეყნისა და, რაც მთავარია, ხალხის სიყვარული. თორემ რა ხდება?! საქართველოში ყველას უყვარს საქართველო. თითქოს ყველა ერთიანად საქართველოსთვის ზრუნავს და მას იფიცებს, ადამიანი კი არავის ახსოვს. რას წარმოადგენს საქართველო მისი მოსახლეობის გარეშე?!

ამ ბოლო დროს, ამ გაჭირვებაში არა ერთი ეკლესია აშენდა და ეს მართლაც მისასალმებელია. მაგრამ ისე არ მოხდეს, რომ ცარიელი ტაძრები დაგვრჩეს ბოლოს, ჩვენი მორწმუნენი კი სხვებმა გადაიბირონ.

გამდიდრებულ კაცს სახელის უკვდავყოფის უნინი მოერევა. ამიტომაც ტაძრების მშენებლობას მიჰყოფენ ხოლმე ხელს, რომ რომელიღაც ქვაზე, თარიღთან ერთად, საკუთარი გვარიც ამოტვიფრონ, თან ცოდვებიც მოინანიონ (დიდი ფულის შოვნა დიდი ცოდვების საფასურია) და სიმშვიდე მოიპოვონ. ეკლესია არის ის ორგანო, რომელსაც შეუძლია შეახსენოს მათ, რომ ყველაზე დიდი ტაძარი ადამიანია, მისი სულიერი და ფიზიკური გადარჩენა რომ ღმერთისთვის გაწეული ყველაზე დიდი სამსახურია, თორემ ზიმაბავეს ყოფა არ აგვცდება.

„მართლმადიდებლობის დამცველი მამები“ ხშირად მიმართავენ სჯულის კანონს. ამა თუ იმ კრების კანონებს მოიხმობენ თავიანთი საქციელის გასამართლებლად და ამით საზოგადოებას აბნევენ. მე კი მოვუწოდებ მათ, თავიანთი ძალა და ენერგია, ისევ სჯულის კანონზე დაყრდნობით, სულ სხვაგან მიმართონ. იქნებ შეახსენონ მავანთ და მავანთ გრიგოლ ნეოცესარიელი ეპისკოპოსის კანონიკური ეპისტოლე:

„... ბარბაროსთა დამარბეველი შემოსევებისა და ისეთი განწირულობის დროს, როდესაც ყოველმხრივ თავში ცემასა და გოდებაში არიან და ყველა ვაებითაა სავსე, ამ დამლუპველი დროის თავის სასარგებლოდ გამოყენება და ქონების მოხვეჭა არის უღეთო და ღმერთის გამამწარებელი კაცთა დამახასიათებელი, რომლებიც უკიდურეს უღმერთობამდე არიან მისულნი. ასეთები შეჩვენებით განქიქებულ უნდა იქნან, რომ მათი საქციელით გამოწვეული რისხვა მთელ ერს არ დაატყდეს თავს. პირველად უნდა დაისაჯონ ხელისუფლების მქონენი და

ასეთი საქმის მოქმედ კაცთა წინამძღოლნი, რადგან მეშინია, როგორც წერილი ამბობს „ვაი თუ, წარწყმდეს მართალი უღვთოსთან ერთად“ (შესაქმ. 18,23)...

ეროვნული
კულტურული

ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, მიმოიხედეთ მაშინვე მარტივი მართლმადიდებლობის დამცველნი“, და თქვენც, ეკლესიის წიაღში დარჩენილებო, მიმოიხედეთ ყველამ ერთად და ნახეთ თბილისში რამდენი კაზინოა. შემოდინარ თუ არა თბილისში, დასავლეთის მხრიდან, გაგარინის მოედანზე კაზინოა, დავით აღმაშენებლის გამზირზე – „კაზინო იმპერიალი“, სასტუმრო ივერიაში, სადაც ლტოლვილებს თავშესაფარი გამოუყვეს, კაზინოა, რუსთაველის პროსპექტზე კაზინოა და ვინ მოთვლის კიდევ, ალბათ, სხვაგანაც არის. მე ამათ ვახსენებ, რადგან ისინი ქალაქის ყველაზე ცენტრალურ რაიონებში მდებარეობენ. ეს არის საქართველოს მომავალი? ამას ჰქვია კულტურული ერი? ამისთვის იბრძოდა ჩვენი ხალხი? ასეთი თავისუფლებისათვის?

დამერწმუნეთ, რომ ევროპის ქვეყნების ვერც ერთ დედაქალაქში ვერ ნახავთ კაზინოს ქალაქის ცენტრალურ პროსპექტსა და მოედანზე. ასეთი რამ ხარარეშიც კი არ მინახავს. კი, ბატონო, ევროპაში არის კაზინოები, მაგრამ სადღაც ქალაქიდან მოშორებულ, განმარტოებულ ადგილებში, ასობით კილომეტრი მანქანით უნდა იაროთ, რომ კაზინომდე მიაღწიოთ. ნუთუ არ მოგიკრავთ ყური, რამდენი ადამიანი გაუბედურდა საქართველოში ამ დაწესებულებების გამო. ნუთუ არ გაგივიათ თუნდაც გაზეთ „ახალი საქართველოს“ ბედი. ამ გაზეთის მთელი ფული ხომ კაზინოში იქნა წაგებული. გაზეთი ისე დაიხურა, რომ ყურალისტებს კუთვნილი ჰონორარებიც კი არ აუღიათ, ასობით ყურნალისტი უსამსახუროდ დარჩა და ახლა მე მათ სხვადასხვა ქვეყნის საელჩოების წინ ვხედავ, ისევ უცხოეთის იმედი აქვთ, იქნებ იქ მაინც ფიზიკური შრომით იშოვონ ლუკმაპური. ამ ფულის წამგები კი დღეს ტელევიზიით გამოდის და ილია ჭავჭავაძის ღვაწლსა და დამსახურებაზე გვესაუბრება. რატომ არ იღებთ ხმას ამ ბოროტების ბუდის წინააღმდეგ? რა სიყეთე შეიძლება მოუტანოს ერთი მუჭა ქართველ ხალხს ამდენმა კაზინოებმა? იქნებ შეშლება და კაზინო მართლმადიდებლური სარწმუნოების განმტკიცების ერთ-ერთი საშუალებაა? მაგრამ თუკი მე შეშლება, და ეს არ არის ეკლესიის საქმე, მაშინ რატომ ატეხა საქვეყნო განგაში მიტროპოლიტმა იუსტინიანოსმა საბერძნეთ-ალბანეთის საზღვარზე ახლადგახსნილი კაზინოს წინააღმდეგ?

ნუთუ ვერ ხვდებით, რომ ეკლესიას დღეს გაცილებით უფრო მეტი საზრუნავი აქვს, ვიდრე ოდესმე ჰქონდა? ნუთუ ამას მტკიცება უნდა,

რომ ძალა ერთობაშია და დღეს ეკლესიას გახლეჩა და დასუსტება კი არა, მხარში ამოდგომა და გაძლიერება სჭირდება. მის წიაღში უნდა გაერთიანდეს მთელი ქართველი ერი, ყოველი კეთილი ნების ადამიანი და ერთიანი ძალით შეეჭიდოს იმ გლობალურ, თუნდაც ყოფიერებას, რომელიც ახლა გლობალურ ლემებს, რომლებიც ასე დამლუპველად მოქმედებს ჩვენი ქვეყნის მომავალზე. სულზე ზრუნვა, საქვეყნო საზრუნავის გარეშე – შეუძლებელია. ჯანსაღ სულს ჯანსაღი სხეულიც (ანუ სახელმწიფო) სჭირდება. ერთი, მეორის გარეშე, ვერ მიიღწევა.

1998 წლის დეკემბერი

საეკლესიო განხეთქილება და სახელმწიფოებრიობა

ეკუმენურ მოძრაობას და ქრისტიანთა მშვიდობიან თანაცხოვრებას იერარქებზე და ღმრთისმეტყველებზე მეტად პოლიტიკოსები ებრძვიან. „გათიშე და იბატონეს“ პრინციპი უფრო მოქმედებს ამ შემთხვევაში, ვიდრე მართლმადიდებლური სარწმუნოების ჭეშმარიტების დაცვა. ვინც მეტ-ნაკლებად იცნობს ეკლესიათა ისტორიას, ის უსათუოდ დამეთანხმება, რომ ნებისმიერ გათიშვას, სქიზმას და გაუცხოებას მეტწილად პოლიტიკური მიზნები დაედო საფუძვლად და საამისოდ რელიგიური დოგმები და ამა თუ იმ პიროვნების ამბიციები და ეგოისტური მისწრაფებები იქნა გამოყენებული. ყველა ამ მოვლენის განხილვა ძნელია, მაგრამ, მოდით, გავიხსენოთ ყველაზე ტრაგიკული შემთხვევა ქრისტიანული ეკლესიის ცხოვრებაში — მისი აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ეკლესიებად გაყოფა, რადგანაც ძირითადად დასავლეთის ეკლესიასთან და მისგან გამოთიშულ ქრისტიანებთან ურთიერთობის წარმართვა უქმნის „მართლმადიდებლობის დამცველთ“ პრობლემებს.

თუმცა სქიზმა 1054 წელს მოხდა, მიზეზი მისი ორი საუკუნით ადრე ჩაისახა ქრისტიანულ ეკლესიაში. ეს მიზეზი ხატმბრძოლობა გახლდათ. ჩვენ არ შევუდგებით ხატმბრძოლობისა და მისი გამომწვევი მიზეზების დაწვრილებით განხილვას, რადგან ეს საკმაოდ პრობლემატური საკითხია ბიზანტიის იმპერიის ისტორიაში და მასთან დაკავშირებით მეცნიერთა შორის სხვადასხვაგვარი მოსაზრება არსებობს, მაგრამ, ვფიქრობთ, ურიგო არ იქნება, სულ ორიოდ სიტყვით გავიხსენოთ ეს მოვლენები, რადგან დღევანდელ სიტუაციაში შესაძლოა, გაკვეთილად გამოგვადგეს.

ფრანგი მეცნიერის ლამბარდის გამოკვლევის თანახმად, ხატმბრძოლი იმპერატორები შეეცადნენ აღედგინათ ქრისტიანული სარწმუნოების პირვანდელი უბიწო სახე. ისინი შიშობდნენ ხატებისადმი მეტისმეტი თაყვანისცემა კერპთაყვანისცემაში არ გადაზრდილიყო და არ გამოეწვია მისი კვლავ გაღვივება. მკვლევრის აზრით, ეს რელიგიუ-

რი რეფორმა პოლიტიკური რეფორმების პარალელურად განვითარდა, მაგრამ მას თავისი, დამოუკიდებელი ისტორიაც აქვს.

ფრანგი მეცნიერის ბერჟეს აზრით, კი ხატმბრძოლუბა ორ განსხვავებულ საკითხს მოიცავს: I. – თავად ხატთაყვანისცემას და მისთან გამოწვეულ იმ შესაძლო უკუსვლას, რაზედაც ლაშქარდი მიუთითებს და II. – რელიგიური ხელოვნების დაყანონების მცდელობას. ანუ დადგაო საკითხი იმის შესახებ, შეიძლებოდა თუ არა ხელოვნებისათვის მიემართათ, ვითარცა საშუალებისათვის, რომლის მეოხებითაც უნდა გამოსახულიყო მეტაფიზიკური სამყარო, წმინდანები, ღმრთისმშობელი და თვით იესო ქრისტე. ერთი სიტყვით, საკითხს სვამს ბიზანტიურ ხელოვნებაზე ხატმბრძოლობის გავლენის შესახებ [3, 321].

მეცნიერთა უმრავლესობა კი ხატმბრძოლობის განჩენის მიზეზს იმპერატორ ლეონ III-ის პოლიტიკურ ორიენტაციაში ხედავს. მიაჩნიათ, რომ ლეონ III ხატების განადგურება გადაწყვიტა იმის გამო, რომ სურდა მოესპო ის ძირითადი ბარიერი, რაც ხელს უშლიდა ქრისტიანთა დაახლოებას იუდეველებთან და მუსლიმანებთან, რომლებიც არ სცნობდნენ ხატებს. ვინაიდან ამ რელიგიებთან ქრისტიანობას სხვა მხრივ ყველაზე ახლო ნათესაური კავშირი აქვს (სამივე ეყრდნობა ძველ აღთქმას), იმპერატორს საშუალება მიეცემოდა ეს ქვეყნები და მათი მცხოვრებლებიც ბიზანტიის იმპერიისათვის დაეკვემდებარებინა.

ამასთან ერთად, მეცნიერთა აზრით, ლეონ III-ს სურდა გამხდარიყო ერთადერთი ხელისუფალი ყველა სფეროში. იმედოვნებდა, რომ ამ რეფორმით იგი შეასუსტებდა ეკლესიის გავლენას ხალხზე. ამის გათვალისწინებით, უსპენსკიმ ხატმბრძოლობა იმპერიის პოლიტიკურ მიზნებს დაუკავშირა და სამონასტრო ფეოდალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლად წარმოსახა [19. II, 213, 237].

ასეა თუ ისე, ერთი რამ ცხადია, და ამას ყველა მეცნიერი ერთსულოვნად იზიარებს, რომ ხატმბრძოლობამ განხეთქილება გამოიწვია, ხოლო ამ უკანასკნელმა ბიზანტიის იმპერიის დაცემა განაპირობა.

ცნობილი ბიზანტინოლოგების ნაშრომებზე დაყრდნობით შევეცდები, მოკლედ გვიამბოთ ამ მშფოთვარე ორი საუკუნის შესახებ.

ხატების წინააღმდეგ გაჩაღებული ბრძოლა ორ პერიოდად იყოფა. პირველი პერიოდი დაიწყო 726 წელს და ოფიციალურად 780 წელს VII მსოფლიო საეკლესიო კრების მოწვევით დასრულდა. მეორე პერიოდმა 813 წლიდან 843 წლამდე გასტანა.

VIII და IX საუკუნეებში მიმდინარე ეს პროცესები არ იყო სრულიად ახალი და მოულოდნელი. სამისოდ გარკვეული საფუძველი უკვე შემზადებული იყო. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, გაჩნდა იმის შიშა, რომ ხატების თაყვანისცემა ბოლოს კერპთაყვანისცემაში არ გადაზრდებოდა და უკუპროცესი არ გამოეწვია. ჯერ კიდევ IV საუკუნის დასაწყისში ელვირაში (ესპანეთი) ჩატარებულ კრებაზე ასეთი დადგენილება იქნა მიღებული: „ეკლესიებში ხატები არ უნდა არსებობდნენ და რომ ტაძრის კედლებზე არ უნდა გამოისახებოდეს ის, რასაც თაყვანს ვცემთ“. V საუკუნეში ერთმა სირიელმა ეპისკოპოსმა გაილაშქრა ხატების წინააღმდეგ, ხოლო VI საუკუნეში ანტიოქიაში და ედესაში სერიოზული არეულობა მოხდა. მსგავსი მოვლენები VII საუკუნეშიც დასტურდება.

აღმოსავლეთის ეპარქიებში ხატების საწინააღმდეგო განწყობილების გავრცელება გარკვეულწილად იუდეველთა გავლენით აიხსნება, ვინაიდან მათი სარწმუნოება კრძალავს ხატებისადმი მოწიწებას და ისინი თავს ესხმოდნენ და ებრძოდნენ ყოველგვარ ასეთ გამოვლინებას. VII საუკუნის მეორე ნახევარში ასეთივე ტენდენცია ვლინდება მუსლიმანების მხრიდანაც. ყურანის თანახმად, „ხატები სატანური ამპაზუნებობაა“ და ისინი მათდამი თაყვანისცემას კერპთაყვანისცემლობად აღიქვამდნენ. არაბ ხალიფას გაიზიდ II-ს საგანგებო ბრძანებაც კი გაუცია, რომლის თანახმადაც, უნდა შეემუსრათ სახალიფოში არსებული ქრისტიანული ეკლესიების ხატები. ამიტომაც, ა. ვასილიევის აზრით, ხატმბრძოლობის ისტორიის შესწავლისას მეცნიერებმა მხედველობაში უნდა იქონიონ მუსლიმანთა გავლენა აღმოსავლეთის ეპარქიებზე, და, ამასთანავე, ის ფაქტიც გაითვალისწინონ, რომ ყველა ხატმბრძოლი იმპერატორი წარმოშობით აღმოსავლეთიდან იყო. ლეონ III და მისი დინასტია ისავრიელები ანუ სირიელები იყვნენ. IX საუკუნის ხატმბრძოლ იმპერატორთაგან კი ლეონ V წარმომავლობით სომხეთიდან იყო, ხოლო მიხეილ II და მისი ძე თეოფილე – ფრიგიიდან. ხატთა თაყვანისცემის აღმდგენები ქალები იყვნენ: ირინე, ბერძნული წარმომავლობისა, ხოლო თეოდორა მცირე აზიიდან (პაფლაგონია). ხატმბრძოლ იმპერატორთა აღმოსავლური წარმომავლობა, ვასილიევის აზრით, არ შეიძლება შემთხვევითი იყოს. თვით იმ ფაქტის გათვალისწინება, რომ ისინი აღმოსავლეთში დაიბადნენ, შეიძლება იმაში დაგვეხმაროს, რომ უკეთ გავაცნობიეროთ მათი მონაწილეობა ამ მოძრაობაში და ასევე ამ მოძრაობის რაობაში. აღმოსავლეთში დაბადებულ ხატმბრძოლ იმპერატორებზე დიდი გავლენა ჰქონდა მოხდენილი აღმოსავლეთის ეპარქიებში

გაბატონებულ რელიგიურ თვალსაზრისს. ამ თვალსაზრისით განზარდნენ ისინი და მჭიდროდ დაუკავშირდნენ მას. ხოლო როდესაც იმპერატორები გახდნენ, თავიანთი თვალსაზრისი დედაქალაქში ჩამოიტანეს და იგი თავიანთ რელიგიურ პოლიტიკად გაიხადეს. ეს იმპერატორები, ა. ვასილიევის აზრით, არც ურწმუნონი იყვნენ და არც ორთოლოგისტები, რის დამტკიცებასაც ზოგიერთი მეცნიერი შეეცადა. პირიქით, ისინი გულწრფელი ადამიანები იყვნენ და, თავიანთი თვალსაზრისიდან გამომდინარე, ცდილობდნენ ქრისტიანული რელიგია განეწმინდათ იმ შეცდომებისაგან, რომლის ტყვეობაშიც, მათი აზრით იმყოფებოდა და ამასთანავე, დაეცვათ იმ საფრთხისაგან, რომ ჭეშმარიტი ჭიდან გადაეხვია. მეორე მხრივ კი ხატებისა და წმინდა ნაწილების თაყვანისცემას ისინი კერპთაყვანისმცელობის გადმონაშთად თვლიდნენ, რომელიც ყოველი ღონით უნდა მოშთობილიყო, რათა ქრისტიანობა თავისი ძველი, უბიწო სახით აღდგენილიყო.

და აი, ლეონ III-მ, იმპერატორობის მე-10 წელს, ანუ 726 წელს, მას შემდეგ, რაც გარეშე შემოტყვევებსა და ომებს დააღწია თავი, წმინდა ხატების წინააღმდეგ გაილაშქრა. მისი ბრძანებით დაამსხვრიეს ქრისტეს ქანდაკება, რომელიც იმპერატორის სასახლის საზეიმო შესასვლელის, ხალკის კარიბჭის თავზე იყო აღმართული. ამ ფაქტმა ხალხში წინააღმდეგობა გამოიწვია და მოხდა კიდეც პირველი შეტაკება. ქადაკების შემძუსვრელი იმპერატორის რწმუნებული ხალხმა მოკლა, მაგრამ სამაგიეროდ, იმპერატორი მკაცრად გაუსწორდა ქანდაკების დამცველთ. ამ შეტაკებაში დაღუპული ადამიანები ის პირველი მოწამეები გახდნენ, ვინც ხატების დასაცავად დადო თავი. კონსტანტინეპოლის პატრიარქი გერმანოსი და რომის პაპი გრიგორიოს II შეეწინააღმდეგნენ იმპერატორის ამ ტაქტიკას, ხოლო საბერძნეთსა და ეგეოსის კუნძულებზე აჯანყებები დაიწყო ხატების დასაცავად.

730 წელს ლეონ III-მ მოიწვია კრება, რომელზედაც კიდეც ერთი ბრძანება გამოსცა ხატების წინააღმდეგ. პატრიარქი გერმანოსი არ დათანხმდა, ხელი მოეწერა ამ ბრძანებაზე, რის გამოც იგი ჩამოაშორეს საპატრიარქო ტახტს, ხოლო პატრიარქად აღსაყდრებულ იქნა ანასტასიოსი, რომელიც სიამოვნებით დათანხმდა იმპერატორის სურვილს. აქედან გამომდინარე, ხატების წინააღმდეგ უკვე არა მხოლოდ იმპერატორი იბრძოდა, არამედ ეკლესიაც, რაც ხელს აძლევდა ლეონ III-ს.

პაპმა გრიგორიოს III-მ გააგრძელა წინამორბედი პაპის კურსი; კრება მოიწვია რომში და შეაჩვენა ხატმბრძოლები, რის შედეგადაც

ცენტრალური იტალია გამოეთიშა ბიზანტიის იმპერიას, იგი მთლიანად პაპის მეთვალყურეობის ქვეშ გადავიდა და დასავლეთ ევროპის პოლიტიკური ორიენტაციის სამსახურში ჩადაგა. სამხრეთ იტალია კვლავ დევ ბიზანტიის გამგებლობაში რჩებოდა.

ლეონ III-ის საეკლესიო პოლიტიკა, - ხატებისა და ბერ-მონაზვნების დევნა - განაგრძო მისმა შვილმა კონსტანტინე V კოპრონიმემ (741-775), ხოლო მისი შვილიშვილის ლეონ IV ხაზაროსის ხანმოკლე მეფობისას (775-780), მიუხედავად იმისა, რომ ისიც ხატმბრძოლთა მხარდამჭერი იყო, გარკვეული სიმშვიდე ჩამოვარდა ბიზანტიის იმპერიაში, ვინაიდან იგი არ იყო მტრულად განწყობილი ბერ-მონაზონთა მიმართ. მაგრამ ამასობაში რომის ეკლესიამ ყურადღება მთლიანად დასავლეთზე გადაიტანა; იმედოვნებდა, რომ ფრანგთა სამეფოში იპოვიდა მეგობრებსა და მფარველებს. და აი, VII საუკუნის ბოლოს ფრანგთა ტახტზე ავიდა ყველაზე ცნობილი წარმომადგენელი ამ დინასტიისა, კარლოს დიდი.

800 წელს, შობის დღესასწაულზე, წმინდა პეტრეს ტაძარში პაპმა ლეონ III-მ იმპერატორის გვირგვინით შეამკო ტაძარში მუხლმოყრილი კარლოს დიდი. მართალია, კარლოს დიდმა მაშინ მხოლოდ ტიტული მიიღო, მას არანაირი ძალაუფლება არ მიუღია; იგი კვლავ ფრანგებისა და ლომბარდების მეფედ დარჩა, მაგრამ, ისტორიკოსთა უმრავლესობის აზრით, სწორედ მაშინ გაიყო ბიზანტიის იმპერია ორ ნაწილად - აღმოსავლეთისა და დასავლეთის იმპერიებად.

ეპოქის აზროვნებიდან გამომდინარე, წარმოუდგენელი იყო ორი იმპერიის არსებობა. ვერც პაპს და ვერც კარლოს დიდს იმ დროს ვერ წარმოედგინათ იმპერიის გაყოფის შესაძლებლობა. კარლოს დიდი დარწმუნებული იყო, რომ იგი გახდა აბსოლუტური მონარქი და ერთიანი რომის იმპერიის გამგრძელებელი და ამიტომაც იგი სხვადასხვა ჯზას მიმართავდა თავის დასამკვიდრებლად*. პაპმა კი ამ ქმედებით რომს იმპერატორის არჩევის უფლება დაუბრუნა [3,338].

ერთი სიტყვით, ხატმბრძოლობა გახდა მიზეზი რომსა და კონსტანტინეპოლს შორის ურთიერთობის გაფუჭებისა, რაც IX საუკუნის II ნახევარში, მიხეილ III-ის მეფობისას, პაპსა და კონსტანტინეპოლის პატრიარქს შორის განხეთქილებით დასრულდა. ამას ხელი

* კარლოს დიდმა უკრ თავისი ასულისა და კონსტანტინე V-ის ქორწინების საკითხი დააყენა დღის წესრიგში, ხოლო მას შემდეგ, რაც დედოფალმა ირინემ (ლეონ IV-ის ქვრივი) კონსტანტინე ჩამოაგდო ტახტიდან, თავად ირინეს სთხოვა ხელი. მაგრამ ამასობაში ირინე თავად ჩამოაგდეს ტახტიდან და მონასტერში განაწესეს.

შეუწყო აგრეთვე პატრიარქების – ფოტიოსსა და იგნატიოსს შორის არსებულმა შუღლმა და უთანხმოებამ.

ერეკლესი

იგნატიოსი ცნობილი იყო, როგორც დიდი ხატთაწმენისმცემელი, მაგრამ იგი გადაყენებულ იქნა იმპერატორის მიერ, რათა ტახტზე ასულიყო ფოტიოსი, უგანათლებულესი პიროვნება იმ ეპოქისა. ამ ფაქტმა ხალხის ორ ნაწილად გათიშვა გამოიწვია. ერთი მხარს უჭერდნენ ფოტიოსს, ხოლო მეორენი – იგნატიოსს. ერთი პატრიარქი ანათემას გადასცემდა მეორეს. ვითარება ისე დაიძაბა, რომ იმპერატორი მიხეილ III იძულებული გახდა, კრება მოეწვია. პაპი ნიკოლოზ I იგნატიოსს უჭერდა მხარს. კრებას თავად მაინც არ დაესწრო, წარმომადგენლები კი გააგზავნა. წარმომადგენლებმა, პაპის სურვილის მიუხედავად, ზეწოლის გამო, ფოტიოსის აღსაყდრებას დაუჭირეს მხარი.

კონსტანტინეპოლის კრების საწინააღმდეგოდ პაპმა რომში მოიწვია კრება, რომელზედაც შეაჩვენა ფოტიოსი და იგნატიოსს დაუჭირა მხარი. იმპერატორმა მიხეილ III-მ უგულებელყო ეს კრება. მიხეილ III-ის სიკვდილის შემდეგ კი, 867 წელს კვლავ იქნა მოწვეული კონსტანტინეპოლში კრება, რომელმაც დაადანაშაულა პაპი მრწამსში Filioque-ს⁷ შეტანისა და კონსტანტინეპოლის ეკლესიაში ჩარევის გამო. პაპმა და პატრიარქმა კვლავ შეაჩვენეს ერთმანეთი, რამაც ეკლესიის გათიშვა გამოიწვია.

მიხეილ III-ის სიკვდილის შემდეგ კვლავ შეიცვალა სიტუაცია, რადგანაც იმპერატორმა ბასილი I-მა გადააყენა პატრიარქი ფოტიოსი და იგნატიოსი აღადგინა. ამ ქმედებით ბასილი I შეეცადა გაემყარებინა თავისი პოზიციები იმპერიის ტახტზე, რომელიც, არსებითად, მას არ ეკუთვნოდა. იგი იმედოვნებდა, რომ ერთი მხრივ მშვიდობას დაამყარებდა პაპთან, ხოლო მეორე მხრივ, ხალხის გულს მოიგებდა, რადგანაც უმრავლესობა იგნატიოსს უჭერდა მხარს. 869 წელს მოწვეული იქნა საეკლესიო კრებები ჯერ რომში, მოგვიანებით კი კონსტანტინეპოლში, რომელსაც პაპის წარმომადგენლებიც ესწრებოდნენ. ამ კრებებზე შეჩვენებული იქნა ფოტიოსი და მისი მომხრეები. 869 წლის კონსტანტინეპოლის კრება დასავლეთის ეკლესიამ მსოფლიო კრებად აღიარა.

მაგრამ ტახტიდან გადაყენებული ფოტიოსი სულ უფრო მეტად იგებდა ხალხის გულს. დროთა განმავლობაში იმპერატორი მიხვდა, რომ დიდი შეცდომა დაუსვა და ამ შეცდომის გამოსწორებას შეეცადა. მან ჯერ

თავისი შვილების აღმზრდელად სასახლეში მიიწვია ფოტიოსი, ხოლო იგნატიოსის გარდაცვალების შემდეგ, კვლავ შესთავაზა მას საპატრიარქო ტახტი, და ამგვარად, კვლავ დაიწყო დამაბულობა რომის პაპთან.

879 წელს კონსტანტინეპოლში კვლავ მოიწვიეს კრება, რომელიც ერთი ბიზანტიელი ისტორიკოსის თანახმად, თავისი დიდებულებითა და დამსწრე სასულიერო პირთა რაოდენობის მიხედვით ბევრად აღემატებოდა ზოგიერთ მსოფლიო საეკლესიო კრებას. ასეთი რამ ქალკედონის კრების შემდგომ არ მომხდარაო. ამ კრებას დაესწრნენ პაპ იოანე VIII-ის წარმომადგენლებიც. პაპის წარგზავნილებმა არა მხოლოდ მონაწილეობა მიიღეს ამ კრების მუშაობაში, არამედ იძულებული გახდნენ, დათანხმებულიყვნენ პატრიარქ ფოტიოსის აღდგენას, მის დაახლოებას დასავლეთის ეკლესიასთან და ამასთანავე წინააღმდეგობის გარეშე მოესმინათ ნიკეა-კონსტანტინეპოლის მსოფლიო საეკლესიო კრების მრწამსი Filioque-ს გარეშე, რაც ფართოდ იყო ფეხმოყიდებული დასავლეთში. ამავე სინოდმა ასეთი გადაწყვეტილებაც მიიღო: რომის პაპი ერთ-ერთი ისეთივე ეპისკოპოსი იყო, როგორც ყველა დანარჩენი ეპისკოპოსები, მას არავითარი ზედმეტი ძალაუფლება არ ჰქონდა, და, აქედან გამომდინარე, მსოფლიო პატრიარქისათვის გადაწყვეტილების მიღებისას, არ იყო საჭირო რომის პაპის დასტური.

ამ ფაქტმა პაპი მეტად განარისხა. სპეციალური დელეგაცია წარგზავნა კონსტანტინეპოლში და მოითხოვა კრების იმ გადაწყვეტილებათა გაუქმება, რაც პაპისთვის მიუღებელი იყო. იმპერატორმა და პატრიარქმა ფოტიოსმა არა თუ არ დააკმაყოფილეს პაპის მოთხოვნა, არამედ დააპატიმრეს კიდევაც მისი წარგზავნილი პირები. როდესაც პაპ იოანე VIII-სათვის ცნობილი გახდა ზემოხსენებული ფაქტი, მან ლიტურგიის დროს, ხელში სახარებით, მორწმუნეთა თვალწინ შეაჩვენა ფოტიოსის წმინდა პეტრეს ტაძარში. მეცნიერები პაპის ამ ქმედებას ფოტიოსის სქიზმას უწოდებენ. თუმცა უკანასკნელმა გამოკვლევებმა (ამანი, დვორნიცი, გრუმელი) ცხადყვეს, რომ ამ ე.წ. „ფოტიოსის სქიზმას“ არასოდეს არ ჰქონია ადგილი. იმპერიასა და რომს შორის ურთიერთობა იმ დროს არ გაწყვეტილა, არამედ კიდევ ერთხელ დაიძაბა [3,421].

ფოტიოსმა თავისი ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ბიზანტიის იმპერიის რელიგიურ და საზოგადოდ, სულიერ ცხოვრებაში. უსამართლობა იქნება მის სახელს მხოლოდ სქიზმა და დასავლეთის ეკლესიასთან დამაბულობა დავუკავშიროთ, მის სახელთანაა დაკავშირებული ლიტერატურის და რელიგიურ-ფი-

ლოსოფიური აზროვნების აყვავებაც ბიზანტიის იმპერიაში. მაგრამ ვინაიდან ფოტიოსისა და მისი მომხრეების ავტორიტეტი დიდ გავლენას ახდენდა იმპერიის პოლიტიკურ ცხოვრებაზეც, ამიტომაც იმპერატორ ბასილი I-ის მემკვიდრე ლეონ VI, რომელიც ფოტიოსის მოწაფე იყო და ისტორიას ლეონ ბრძენის სახელით შემორჩა, იძულებული გახდა 886 წელს გადაეყენებინა პატრიარქობიდან ფოტიოსი, რომელიც ხუთი წლის შემდეგ გარდაიცვალა კიდეც. ლეონ VI-ის მიერ ფოტიოსის გადაყენება ერთი მხრივ იმით აიხსნება, რომ მას ეშინოდა ფოტიოსისა და მისი მომხრეების ავტორიტეტისა, ხოლო მეორე მხრივ, იმპერატორს სურდა, პატრიარქად თავისი ძმა სტეფანე დაესვა. ამ ქმედებით იმპერატორი საეკლესიო ცხოვრებასაც თავისი მხედველობის არეში მოიქცევდა, რასაც ძლიერი ნებისყოფის ფოტიოსთან ვერ ახერხებდა. ფოტიოსი იმპერატორს საეკლესიო საკითხებში არ ახედებდა.

საპატრიარქო ტახტზე 16 წლის სტეფანე ავიდა.

ლეონისა და მისი მომდევნო იმპერატორების დროს ურთიერთობა კონსტანტინეპოლისა და რომის ეკლესიებს შორის გარკვეულწილად გამოკეთდა ორივე მხარის მიერ გარკვეულ დათმობებზე წასვლის ხარჯზე, თუმცა შიგადაშიგ მაინც იჩენდა თავს გარკვეული დამაბულობა, რისი მიზეზიც ხან ლეონ VI-ის მეოთხე ქორწინების საკითხი გახდა, ხან იმპერატორ ნიკიფორე ფოკას პოლიტიკური ორიენტაცია სამხრეთ იტალიის მიმართ და ხან სხვა მოვლენები, მაგრამ პატრიარქ ნიკოლას მისტიკოსის (X ს.) მშვიდობიანმა პოლიტიკამ მაინც გაიმარჯვა.

დამაბულობამ კონსტანტინეპოლსა და რომის ეკლესიებს შორის, რომელიც ასე მკვეთრად გამოიხატა IX საუკუნეში, XI საუკუნის შუა წლებში კულმინაციას მიაღწია. თუმცა სქიზმის მთავარი მიზეზი დოგმატური ხასიათისა იყო, საბოლოო გათიშვა მაინც იტალიაში მიმდინარე მოვლენებმა განაპირობა.

„ისტორიაში ყველა პროცესი პარალელურად მიმდინარეობს, — წერს ამ საკითხთან დაკავშირებით ცნობილი ღმრთისმეტყველი ნიკოს მაცუკასი, — მცდარია ის თვალსაზრისი, თუ ვინმე ფიქრობს, რომ რომელიმე რელიგიის შინაარსი, ან იდეები შეიძლება გაცნობიერებულ იქნას დამოუკიდებლად, ისტორიული ქარტეხილების მიღმა“ [6,132]. ისტორიული ქარტეხილები კი ასე წარიმართა:

XI საუკუნის შუა წლებში რომის პაპად არჩეულ იქნა ლეონ IX, რომლის ინტერესებიც არ იფარგლებოდა მხოლოდ საეკლესიო საკით-

ხებით, პოლიტიკურ სფეროსაც მოიცავდა. კლუნიანების მოძრაობა, რომელიც ესწრაფოდა ეკლესიაში რეფორმების გატარებას და რომელიც დასავლეთ ევროპის ბერთა ფართო წრეებს მოედო, რომელთა უმეტესობა ალო მფარველობით განვითარდა. ამ მოძრაობის წარმომადგენლები სადაც კი მიაღწევდნენ, ადგილობრივ მოსახლეობას რომის პაპის უშუალო გავლენის ქვეშ აქცევდნენ. კონსტანტინეპოლის ეკლესია განსაკუთრებით გაანაწყენა ამ მოძრაობის ქმედებამ სამხრეთ იტალიაში, რადგანაც ნიკიფორე ფოკას მიერ აკრძალული იყო ლათინური ეკლესიის გავლენა ამ რეგიონის საეკლესიო ცხოვრებაზე. პაპ ლეონ IX-ს სწამდა, რომ მას უფლება ჰქონდა, პოლიტიკურად ჩარეულიყო სამხრეთ იტალიის საკითხებში. კონსტანტინეპოლის პატრიარქისადმი მიწერილ წერილებში მოიხმო იმპერატორ კონსტანტინეს მიერ ბოძებული წყალობა, ე.წ. Donatio Konstantini, რომელიც რომის ეპისკოპოსს არა მხოლოდ სულიერ, არამედ ქვეყნიერ ძალაუფლებასაც ანიჭებდა. და მანც, ეკლესიათა გათიშვა თითქოს არ იყო მოსალოდნელი, ვინაიდან იმპერატორი კონსტანტინე IX მონომახი საკითხის მშვიდობიანად მოგვარებას ცდილობდა.

პაპმა კონსტანტინეპოლში წარმომადგენლები წარგზავნა მოლაპარაკების წარსამართავად. წარმომადგენლებს შორის იყო ფიცხი და წინდაუხედავი კარდინალი უმბერტოსი. პაპის მთელი წარმომადგენლობა და განსაკუთრებით კი კარდინალი უმბერტოსი თავხედურად და ამპარტავნულად ელაპარაკა კონსტანტინეპოლის პატრიარქს, რომელიც იძულებული გახდა, შეეწყვიტა მოლაპარაკება და რაიმე დათმობაზე წასულიყო. ამის შემდეგ 1054 წლის ზაფხულს პაპის წარმომადგენლებმა აია სოფიას ტაძრის წმიდა ტრაპეზზე კონსტანტინეპოლის პატრიარქისა და მისი მომხრეებისადმი ანათემის განმაცხადებელი სიგელი დაასვენეს. ამის საწინააღმდეგოდ პატრიარქმა მიხეილ კერულარიოსმა კრება მოიწვია და შეაჩვენა პაპის წარგზავნილი პირები.

ყოველივე ამას თან დაერთო ისიც, რომ რომმა ოფიციალურად აღიარა Filioque.

„მართლმადიდებელი თეოლოგი – წერს ნიკოს მაცუკასი – სამების დოგმატში ხედავს პირთა ერთობლიობას და თანამოღვაწეობას ანტაგონიზმისა და პოლიარქიის გარეშე. მართლმადიდებლებელი ეკლესია სამპიპოსტასოვანი მონადის მხოლოდ მაღიარებელი კი არ არის, არამედ მას კონკრეტულ ურთიერთობებშიც ახორციელებს – სადაც და როდესაც ამას საჭიროდ მიიჩნევს. Filioque-ს დოგმას კი არა აქვს ძმური და

ქარიზმატული ერთიანობის არც წინაპირობები და არც შედეგები; დოგმაშივე ჩანს შერყეული წესრიგი და პრობლემატური ურთიერთობა“. აქედან გამომდინარე, მკვლევარი ასეთ დასკვნამდე მიდის:

„როდესაც Filioque-ს დოგმა საბოლოოდ მიღებული იქნა, უკვე ჩამოყალიბებული იყო რომის კათოლიკური ეკლესიის ცენტრალიზაციის სისტემა. დოგმა, თავის მხრივ, გავლენას ახდენდა დასავლეთში მიმდინარე სულიერ ატმოსფეროზე და რაკი იგი ოფიციალურადაც აღიარეს, ნამდვილად გაამართლა და საბოლოოდ გააძლიერა კიდევაც, ვითარცა იდეოლოგიურმა საყრდენმა, რომის ეკლესიის საორგანიზაციო სისტემა“ [6,136].

პატრიარქმა მიხეილ კერულარიოსმა მაშინვე აცნობა სქიზმის შესახებ, ანტიოქიის პატრიარქის მეშვეობით, ალექსანდრიისა და იერუსალიმის საპატრიარქოებს. აღმოსავლეთის სამივე პატრიარქი მართლმადიდებლობის ერთგული დარჩა და კონსტანტინეპოლის პატრიარქს დაუჭირა მხარი.

როგორც ა. ვასილიევი და ბევრი სხვა მეცნიერიც ფიქრობს, 1054 წლის სქიზმა კონსტანტინეპოლის პატრიარქის დიდ გამარჯვებადაც კი შეიძლებოდა აღქმულიყო, ვინაიდან იგი სრულიად დამოუკიდებელი გახდა. მისი ძალაუფლება კიდევ უფრო გაიზარდა სლავურ სამყაროში და ასევე აღმოსავლეთის სამ საპატრიარქოში, მაგრამ იმპერიის პოლიტიკური ცხოვრებისათვის საბედისწერო აღმოჩნდა. საეკლესიო გათიშვამ პოლიტიკური კავშირებიც გაწყვიტა ბიზანტიის იმპერიასა და დასავლეთს შორის, რადგან დასავლეთი ერთიანად რომის პაპის ძლიერი გავლენის ქვეშ იმყოფებოდა. აი, ეს გავლენა აღმოჩნდა სწორედ საბედისწერო. ბიზანტიის იმპერიას არაერთჯერ დასჭირდა დასავლეთის დახმარება, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ისტორიის ასპარეზზე თურქ-სელჯუკები გამოჩნდნენ, მაგრამ დასავლეთმა ბიზანტიას ხელი აღარ გაუწოდა. „სქიზმა ხელს უშლიდა კონსტანტინეპოლს, კომპრომისზე წასულიყო დასავლეთთან, ამან კი იმპერიის დაცემას შეუწყო ხელი“ – წერს ფრანგი მეცნიერი ბერჟე [3,430].

„საეკლესიო განხეთქილება მე უფრო საგულისხმოდ და საშიშრად მიმაჩნია, ვიდრე გარეშე ომები. ის მე უფრო მეტ მწუხარებას მგვრის, ვიდრე სხვა რამ“, – განაცხადა იმპერატორმა კონსტანტინე დიდმა თავის მიერვე მოწვეულ პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე (325 წ.), როდესაც არიოზის თეორიის გამო პირველი განხეთქილება მოხდა ქრისტიანულ ეკლესიაში.

როგორც ხედავთ, ბიზანტიის იმპერიის დამაარსებლის შემფოთვა უსაფუძვლო არ ყოფილა.

ერეკნული

ეკლესიის ბედი, მისი ერთიანობა და სახელმწიფოს დამოუკიდებლობა რომ ერთმანეთზეა გადაჯაჭვული, ამზე ჩვენი ქვეყნის ისტორიაც მიგვანიშნებს.

აბა, გადახედეთ ჩვენს არცთუ შორეულ წარსულს. როდესაც ცარისტულმა რუსეთმა თავისი კოლონიური პოლიტიკის განხორციელება გადაწყვიტა საქართველოში, ჯერ კათოლიკოს-პატრიარქი ანტონ II გაიწვია რუსეთში, გააუქმა კათოლიკოს-პატრიარქის თანამდებობა და საქართველოს ეკლესიის მმართველად ეგზარქოსი დანიშნა, ამის შემდეგ კი ნელ-ნელა განახორციელა თავისი დამპყრობლური პოლიტიკა.

საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის გამოცხადებას – 1918 წლის 26 მაისს – წინ უსწრებდა 1917 წლის 12 მარტს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის, ანუ დამოუკიდებლობის აღდგენა.

ასევე მოხდა ახლაც, ამ ათიოდე წლის წინ. ჯერ საქართველოს ეკლესიის უძველესი ავტოკეფალიის აღიარება და ცნობა მოხდა მსოფლიო საპატრიარქოსა და ყველა მართლმადიდებელი ეკლესიების მიერ 1990 წლის 4 მარტს, და ამის შემდეგ გამოცხადდა საქართველო დამოუკიდებელ რესპუბლიკად.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე კი, ისინი, ვინც საქართველოს ეკლესიის ერთიანობას ებრძვიან და მასში განხეთქილება შეაქვთ, ზოგი შეგნებულად, ზოგი კი სრულიად გაუცნობიერებლად, საქართველოს სახელმწიფოებრიობის მტრები არიან.

1999 წლის 8 ნოემბერს, დილით, ვიდრე რომის პაპის თვითმფრინავი თბილისში დაეშვებოდა, საქართველოს პრეზიდენტმა ელდარდ შვეარდნაძემ პრესკონფერენცია გამართა, რომელშიც ქართველი და უცხოელი ჟურნალისტები მონაწილეობდნენ. ვინც ამ კონფერენციას ტელევიზიის საშუალებით თვალი გაადევნა, უსათუოდ ეხსომება, რომ OPT-ს ჟურნალისტმა პრეზიდენტს ასე მიმართა: „ცნობილია, რომ თქვენ ზეწოლა მოახდინეთ საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაზე და თქვენს ხალხზე იმისათვის, რომ რომის პაპის ვიზიტი შემდგარიყო საქართველოში. მაინც რას ელოდებით ამ ვიზიტისაგან, რომელიც არც თქვენს ეკლესიას და არც თქვენს ხალხს არაფერში სჭირდებაო“.

დამეთანხმებით ალბათ, რომ რუსი ჟურნალისტის შეკითხვაში მთელი რუსეთის დამოკიდებულება გამოჰყავნდა ამ ვიზიტის მიმართ. თავს არა ვთვლი კომპეტენტურად, რუსეთის მთავრობის ინტერესებსა და პოლიტიკაზე ვიმსჯელო, მაგრამ რაც შეეხება ეკლესიას, დანამდვილებით ვიცი, რომ რომის პაპსა და რუსეთის ეკლესიას შორის დიდი უთანხმოება არსებობს. უთანხმოებისა და მტრული განწყობილების მიზეზი უნიის⁸ საკითხია, რომელიც მეტისმეტად გაღვივდა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ.

ერთი სიტყვით, საბჭოთა კავშირის დაშლამ გლობალური პრობლემები გამოიწვია საეკლესიო და რელიგიურ საკითხებში. უნამ რომის პაპთან დააპირისპირა რუსეთის ეკლესია, ესტონეთის საკითხმა – მსოფლიო საპატრიარქოსთან. ამ საერთო დაძაბულობაში კი საქართველოს ეკლესიაც იჭყლიტება.

ვიდრე ათეისტურ სახელმწიფოში ვცხოვრობდით, საქართველოს ეკლესიას მრავალმხრივ ავიწროვებდნენ, მაგრამ არა ამ მიმართულებით. მტერს ხელს აძლევდა, რაც შეიძლება სუსტი, მაგრამ მაინც ერთიანი ეკლესია, რადგან საქართველო მაშინ საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში შედიოდა. ეკლესიის არსებობა ათეისტურ სახელმწიფოში ბუტაფორიად იყო საჭირო, რათა უცხოეთის თვალში „საბჭოთა დემოკრატია“ არ შეღახულიყო, გამართლება რომ ჰქონოდა საბჭოთა კავშირის კონსტიტუციის კანონს სინდისის თავისუფლების შესახებ. დღეს კი ყველა ბოროტი ძალა საქართველოს ეკლესიის დასაქუცმაცებლად არის მიმართული, რადგან მაშინ გაადვილდება საქართველოს სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის გაუქმება, იმ დამოუკიდებლობისა, რომელიც De jure გვაქვს მხოლოდ.

რუსეთის იმპერიალისტური ძალების გარდა ამ პროცესში ჩაერთნენ სხვადასხვა სექტები და სქიზმატები, რომელნიც თავიანთ ქვეყნებში ვერას გამხდარან და სამწყსოს ჩვენს ქვეყანაში ეძებენ. ყველას სათავისოდ უნდა გამოიყენოს ჩვენი ქვეყნის გაჭირვება. საწადელსაც მიაღწიეს. აბა გადახედეთ, უკვე რამდენი „ჭეშმარიტი მართლმადიდებლობის“ დამცველი მღვდელი, ღვთისმეტყველი და თვით ეპისკოპოსი გვყავს; რამდენი ანტიეკლესიური შინაარსის ჟურნალი, გაზეთი და კრებული გამოდის საქართველოში! რა ქნას ქართველმა მორწმუნემ? ვის დაუჭიროს მხარი? ვისთან მივიდეს აუცილებელი ქრისტიანული რიტუალების ჩასატარებლად? რა დონის საღვთისმეტყველო განათლება აქვს მას, სა მოცდაათწლიანი ათეისტური პროპაგანდის შემდეგ, ჭეშმარიტებაში რომ

გაერკვეს? მაღლობა ღმერთს, გაზეთში „საპატრიარქოს უწყებანი“ (№441 6-12 ნოემბერი, 1999წ.) დაიბეჭდა საქართველოს მართმადიდებელ ეკლესიასთან განხეთქილებაში მყოფ პირთა არასრული სიაქვემოთ მისაქვემოთ ხალხებელია, რომ საქართველოს საპატრიარქო ბოლოს და ბოლოს მისი ვიდა იმ დასკვნამდე, რომ აუცილებელია მორწმუნეებს საქართველოს ეკლესიისა და უცხოეთის ეკლესიათა თანამედროვე ცხოვრებაზეც მიაწოდოს ინფორმაცია. მარტო წარსულით ცხოვრება არ შეიძლება. ეკლესიასთან განხეთქილებაში მყოფთ ის ინფორმაცია რომ ჰქონოდათ, თუ ვინ იყვნენ ძველი კალენდრის მიმდევარი „ჭეშმარიტი ქრისტიანობის დამცველი“ ეპისკოპოსები, დარწმუნებული ვარ, ზოგიერთი მაინც, მათ არ მიადგებოდა მფარველობისათვის. შეცდომა უფრო ადრე სხვა მღვდლებმაც დაუშვეს. როდესაც ჩვენში ცხოვრება გაჭირდა, ჩვენი ეკლესიის ორმა მღვდელმა, – ერთმა ქართველმა (მამა ნიკოლოზი), ხოლო მეორემ ეროვნებით ბერძენმა (მამა იესე), – საბერძნეთს მიაშურა. ორივემ ძველი კალენდრის აღმსარებელთა ეკლესიაში დაიწყო მოღვაწეობა. უცოდინრობითა და გულუბრყვილობით მოუვიდათ შეცდომა. რაკი საქართველოს ეკლესია ძველ კალენდარს მისდევს, ეგონათ, სწორი ნაბიჯი გადადგეს. როგორც კი გაერკვნენ საქმის ვითარებაში, ორთავე გაერიდა სქიზმატებს.

პოლიტიკოსებთან და სქიზმატებთან ერთად ჩვენს ეკლესიაში მომხდარ უთანხმოებაში გარკვეული წილი ათონის მთის ზილოტებსაც მიუძღვით. ამ საყოველთაო არეულობის ქაშს, 1993-1994 წლებში, ისინი საქართველოს საპატრიარქოს დაუახლოვდნენ. ფართოდ გაუღეს კარი ბეთანიისა და შიომღვიმის მონასტრების ბერებს. ბოროტად გამოიყენეს საქართველოს საპატრიარქოს დიდი პატივისცემა და განსაკუთრებული სიყვარული ათონის მთის მიმართ. დაუახლოვდნენ საპატრიარქოს და მერე პროპაგანდა დაიწყეს ეკუმენიზმისა და საერთაშორისო საეკლესიო ორგანიზაციების – ემს და ეეკ-ის წინააღმდეგ. თავიანთი მონასტრებში მიპატიჟებული და დამკვიდრებული ბერები თავიანთი ზრახვებისათვის გამოიყენეს. იმ პეტიციაზე მოაწერინეს ხელი, რომელიც მსოფლიო საპატრიარქოს წაუყენეს და ამგვარად თავიანთ მოთხოვნას საყოველთაო მართმადიდებლური ხასიათი შესძინეს. ალბათ, მათი გავლენით დაწერა და გამოაქვეყნა არქიმანდრიტმა ლაზარემ (აბაშიძე) ბროშურა: „აღდგომა ჯვარცმის გარეშე“, რომლითაც ეკუმენური მოძრაობის წინააღმდეგ გაილაშქრა.

ამ ფაქტს საქართველოს ეკლესია ჩვეული დუმილით შეხვდა. „ვერც კი მოასწრო ამ პუბლიკაციამ მორწმუნეთა შორის სათანადოდ გავრცელება, რომ ჩვენი ეკლესიის კედლებში გაისმა საგანგაშო ხმა, ტკაცანი; კედლები შეირყა და გაჩნდა ტრაგიკული ბზარი, რომელიც ფართოვდება და სადაცაა განჰყოფს ეკლესიას ორ ურთიერთსაწინააღმდეგო ნაწილად,“ – ასე აფასებს თავის ნაღვაწს თავად არქიმანდრიტი ლაზარე 1997 წელს გამოქვეყნებულ თავის მეორე ბროშურაში სათაურით: „ნუთუ მართლაც ეკუმენიზმს შეაქვს განხეთქილება საქართველოს ეკლესიაში?“

როგორც ბროშურიდან ჩანს, არქიმანდრიტს ეკუმენიზმთან მიმართებაში აზრი არ შეუცვლია, მაგრამ იმას კი შესანიშნავად მიძვდარა, რომ მისი ასეთი პოზიცია მშვენივრად გამოიყენეს ეკლესიის მტრებმა: „ჩემის აზრით, ჩვენს ეკლესიას განაპობს არა ეკუმენიზმის „ყვითელი ყლორტი“, რომლის ზრდა ჯერაც არ დასრულებულა, არამედ კიდევ ვიღაცის „ხელი“, რომელიც სარგებლობს იმ საცდურით, რომელიც გარკვეულწილად უკვე მოიტანა ეკუმენიზმმა და ცდილობს, ამ ღვარძლით გააღრმავოს ტაძრის კედლებში უკვე არსებული ბზარი“.

ამ შემთხვევაში ნამდვილად გულწრფელია არქიმანდრიტის შემფოთება. დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ არც მას და არც ათონელ „ზილოტებს“ ეკლესიის განხეთქილება არ ჰქონდათ მიზნად. მათ ჩვენი ეკლესია მხოლოდ ეკლესიათა მსოფლიო ორგანიზაციებიდან უნდოდათ ჩამოეშორებინათ. ამიტომაც შემფოთებულმა ათონელებმა ორი წერილი გამოუგზავნეს კათოლიკოს-პატრიარქილია II-ს, რითაც დაგმეს განხეთქილებაში მყოფი ბერების საქციელი და მზარი დაუჭიერეს საქართველოს საპატრიარქოს, მაგრამ ამასთანავე მოუწონეს მას ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოდან და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან გამოსვლა. ის კი ვერ გაითვალისწინეს, ამით პოლიტიკურ იზოლაციაში რომ აგდებენ საქართველოს. ან იქნებ კიდევაც ხვდებიან ამას, მაგრამ საქართველოს სახელმწიფოებრიობის საკითხი მათ ნაკლებად ადარდებთ.

რა დასამალია და ეკუმენური მოძრაობისადმი წინააღმდეგობა და საქართველოში „ჭკმარიტი მართლმადიდებლობის“ დაცვა თავის თავზე აიღო ე.წ. „ზვიადისტების“ ერთ-ერთმა ფრთამ, როგორც ამას თავად აცხადებენ, მამა ბასილის (მკალავიშვილი) მეთაურობით. იმას კი ვერ ითვალისწინებენ, რომ თავად ზვიად გამსახურდია არასოდეს მზარს არ

დაუჭერდა საქართველოს ეკლესიის გახლეჩას. დარწმუნებული ვარ, რომ იგი არც ეკუმენიზმისა და არც დიაქრისტოიანული დიალოგების წინააღმდეგი იქნებოდა, არც რომის პაპის ვიზიტისა საქართველოში. საქართველოს ახლანდელ პრეზიდენტზე არანაკლები პატივით შეხედულობდა იგი რომის პაპს. ამის დასტურად მე დედა ტერეზას საქართველოში ჩამოსვლას შევახსენებ მათ. აბა გადახედეთ მაშინდელ გაზეთებს და იმ ფოტოსურათებს, რომლებზედაც დედა ტერეზას მერაბ კოსტავა და ზვიად გამსახურდია უდგანან აქეთ-იქიდან.

გაიხსენეთ ის გაზეთებიც, რომელშიც ზვიად გამსახურდიას ადანაშაულებენ დუდაევთან ერთად მუსლიმანურ დღესასწაულს რომ დაესწრო. რას ფიქრობს მამა ბასილი და მისი მრევლი და ყველა ის, ვინც ამის გამო აჟიოტაჟი ატეხა, მაშინ ზ. გამსახურდიამ უღალატა სარწმუნოებას, მუსლიმანობა მიიღო, თუ პოლიტიკური ნაბიჯი გადადგა?!

და რაც მთავარია, ნუ გადავწყობებთ საქართველოს მომავალს ნურც ზვიად გამსახურდიას, ნურც ელუარდ შევარდნაძის და ნურც კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის სიყვარულსა თუ არასიყვარულს. ყოველი მათგანი თავისი ცოდვა-მადლით დაიმკვიდრებს ადგილს სასუფეველში, ისტორიის მკაცრი ხელი კი თავის ადგილს მიუჩენს ერის ცხოვრებაში თითოეულ მათგანს.

პოლიტიკოსებს ჰყავთ თავიანთი მეხოტბენიც და მაგინებელნიც. არც ერთ მხარეს ჩემი სიტყვის შეწევნა არ სჭირდება. კათოლიკოს-პატრიარქთან დაკავშირებით კი, ვფიქრობ, ზოგიერთი დეტალი მაინც უნდა განათქვამს.

განდგომილი მამები პატრიარქს მართლმადიდებლობის ღალატში სდებენ ბრალს. ეს დემაგოგიაა. პატრიარქს ერთი წუთითაც არ უღალატია მართლმადიდებლობისათვის. პირიქით, ის იმდენად მკაცრად იცავს მართლმადიდებლობის წესსა და ადათს, რომ ჩვენი საზოგადოება არც კი აღმოჩნდა მზად საამისოდ.

გახსოვთ ალბათ, პატრიარქობის პირველ წლებში როგორი დიდი ავტორიტეტითა და საყოველთაო სიყვარულით სარგებლობდა იგი საქართველოში. მის სახელთანაა დაკავშირებული მართლმადიდებლობის გამორღვიძება და ეკლესიის აღზევება ჩვენს ქვეყანაში. პატრიარქის მიმართ დღევანდელი გაორებული დამოკიდებულება პოლიტიკურმა სიტუაციამ განაპირობა. გაზეთებში ხშირად იბეჭდება პატრიარქის სურათები ამა თუ იმ პოლიტიკოსთან ერთად, რომ არაფერი ვთქვათ იმ ვიდეოკლიპებზე, წინასაარჩევნო პერიოდში რომ გვიჩვენებენ საქართვე-

ლოს ტელევიზიის სხვადასხვა არხით. დაიბნა ხალხი. ვეღარ გაურკვე-
ვია, ვის უჭერს მხარს პატრიარქი და ვის – არა. პოლიტიკურმა პარ-
ტიებმა, მათმა ლიდერებმა და წარმომადგენლებმა შესანიშნავად იცი-
ან, რასაც აკეთებენ. ამით ისინი თავიანთი ავტორიტეტის ამძღვრებასა
და ხალხის ნდობის მოპოვებას ცდილობენ (ეს ხომ ნაცადი ხერხია;
გაიხსენეთ თუნდაც სოციალისტური პარტიის ლიდერმა ვახტანგ რჩე-
ულიშვილმა საარჩევნო კამპანიისას როგორ გამოიყენა ედუარდ შე-
ვარდნაძესთან ერთად გადაღებული სურათი, მერე კი ლანძღვა-გინება
არ დააყო). პატრიარქის ავტორიტეტი და საქართველოს ეკლესიის
ბედი პოლიტიკოსებს ნაკლებად აინტერესებთ იმ მომენტში.

– კი, მაგრამ, პატრიარქი რატომღა უღებს კარს ყველას, რატომ
უარით არ გაისტუმრებს რომელიმე მათგანს? – შეშეკითხებით თქვენ.

– იმიტომ, რომ მას არა აქვს ამის უფლება. ის სრულიად საქართ-
ველოს კათოლიკოს-პატრიარქია. ის ვალდებულია, ერთნაირი სიყვა-
რულით ჩაიყრას გულში კარგიც და ცუდიც. იგი პატრიარქია, ყოველი
ჩვენგანის მამაა და არა მოსამართლე. ამას გველისხმობდი სულ ორიო-
დე აბზაცის წინ რომ ვწერდი: იგი მკაცრად იცავს მართლმადიდებლურ
წესსა და ადათს-მეთქი.

„ვარდთა და ნეხეთა ვინათგან მზე სწორად მოეფინების, დიდთა
და წვრილთა წყალობა შენმცა ნუ მოგეწყინების!“ – თუკი ეს მეფისთ-
ვის აუცილებელი თვისება უნდა იყოს, პატრიარქისთვის ხომ მით უფ-
რო აუცილებელია. იმათ კი, ვისაც რუსთაველის ეს სიტყვები არ დააყ-
მაყოფილებს და შეშედავება, ვთხოვ, უძლები შვილის იგავი გაიხსენონ
სახარებიდან.

მე ასე მწამს, რომ პატრიარქისათვის სულერთი უნდა იყოს, რო-
მელი ქართველის სახელს დაუკავშირდება საქართველოს დამოუკიდებ-
ლობის განმტკიცება და ქვეყნის გაძლიერება. საპატრიარქოს კარი მუ-
დამ ღია უნდა იყოს ყველასათვის, გამარჯვებულისა და დამარცხებუ-
ლისათვის, ჩინოსანისა და უჩინოსათვის, გაჭირვებულისა და დაღბი-
ნებულისათვის; პატრიარქმა კი არ უნდა შეიცვალოს პოზიცია, ჩვენ
უნდა შევიცვალოთ, ჩვენ უნდა მოვითხოვოთ მისგან მხოლოდ ის, რაც
მის კომპეტენციაში შედის და არა იმაზე მეტი. პირველ რიგში კი პო-
ლიტიკოსები უნდა მოერიდონ მას. ასე ხდება ყველა დემოკრატიულ
ქვეყანაში. ამის მაგალითად მე ისევ საბერძნეთს მოვიხმობ. როდესაც
პოლიტიკური ვითარების გამო 1993 წელს საბერძნეთში რიგგარეშე
არჩევნების ჩატარება გადაწყდა, მსოფლიო პატრიარქმა გააუქმა თავი-

სი ოფიციალური ვიზიტი, რომელიც ერთი წლით ადრე იყო დაგეგმილი, არ ჩავიდა იქ, რათა ხალხი არ დაბნეულიყო, ან რომელიმე პოლიტიკური პარტია არ განაწყენებულიყო – არც მმართველი და არც ოპოზიციური. ეს მხოლოდ პატრიარქის სურვილით არ მომხდინა ამას კანონი ითვალისწინებს. საერთოდ, არჩევნების წინ ჟურნალისტებს არა აქვთ უფლება, პოლიტიკური ხასიათის შეკითხვებით შეაწუხონ პატრიარქი ან მთავარეპისკოპოსი. ტელევიზია აჩვენებს, როგორ მიდის ელადის მთავარეპისკოპოსი საარჩევნო ყუთთან, მაგრამ თუ ვის უჭერს მხარს, ამას არასოდეს არ ამჟღავნებენ. პატრიარქიც და მთავარეპისკოპოსიც ვალდებულია, ითანამშრომლოს ნებისმიერ ხელისუფლებასთან, ვინაიდან ის ხალხის არჩეულია. ჩვენთანაც, ალბათ, ასე მოხდება დროთა განმავლობაში. მაშინ ყოველი ჩვენგანი ნაკლებ პრეტენზიებს წაუყენებს ეკლესიას და მის საჭეთმპყრობელს. დღეს კი, ამ ქაოსურ სიტუაციაში, მხოლოდ ეს შემთხვევა გითხრათ:

ამ ოციოდე წლის წინ, მაშინ, როდესაც ახლადნაყურთი იყო კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II, სიონის ტაძარში ერთი ქალი მომიანლოვდა და მკითხა: ხომ არ იცით, პატრიარქს რომ გვირგვინი ახურავს, ოქროსია? მართალი გითხრათ, არც კი ვიცი, რა ვუპასუხე. მაგრამ ამას ახლა აღარა აქვს მნიშვნელობა. რაც არ უნდა შეპასუხა, მართალი არ იქნებოდა. მაშინ არც მე მქონდა გაცნობიერებული ყველაფერი ბოლომდე. ახლა კი მთელი პასუხისმგებლობით საქვეყნოდ ვაცხადებ: პატრიარქის გვირგვინი ეკლისაა!

1999 წლის ნოემბერი

სულიერი დაახლოებისა და თანამშრომლობისაკენ

ქრისტიანთა სწრაფვა სულიერი დაახლოებისა და თანამშრომლობისაკენ სრულიად ბუნებრივი და ლოგიკური მოვლენაა. ამის ინიციატორი ყველა დროსა და ეპოქაში მართლმადიდებელი ეკლესია იყო, მაგრამ ამის შესახებ, სამწუხაროდ, ნაკლებად არის ინფორმირებული ჩვენი საზოგადოება.

ჯერ კიდევ ბიზანტიის იმპერიის დაცემაძღე (1453 წ.) კონსტანტინეპოლის ეკლესიამ არაერთგზის მოუწოდა რომის ეკლესიას ურთიერთობის აღდგენისაკენ. შესთავაზა, მსოფლიო საეკლესიო კრება მოეწვიათ და იქ განენილათ როგორც რელიგიურ-დოგმატური, ასევე სხვა საკითხები, რაც მათ სულიერ სიახლოვეს აბრკოლებდა, მაგრამ ყოველი ცდა ამოუგამოდგა.

ფერარა-ფლორენციის კრების* (1438-1439 წ.) კრახმა კი საბოლოოდ გათიშა აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ეკლესიები. ურთიერთობა კიდევ უფრო დაიძაბა.

მე არ შევეუდგები იმ მტრული დამოკიდებულების აღწერას, რაც აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ეკლესიათა შორის თითქმის ათი საუკუნის განმავლობაში გაგრძელდა. მტრობის გამღვივებელნი ისედაც ბევრნი არიან, როგორც ჩვენში, ასევე დასავლეთში. მე შევეცდები მოკლედ გაამბოთ იმის შესახებ, თუ რა გაკეთდა არსებული უფსკრულის ამოსავლებად უახლოეს წარსულში.

1902 წელს მსოფლიო პატრიარქმა იოაკიმე III-მ, ქრისტიანთა შორის მშვიდობის დამყარების მიზნით, სპეციალური ცირკულარით მიმართა მართლმადიდებელი ეკლესიების საჭეტომპყრობელთ. ამ ცირკულარში ყურადღება გამახვილებული იყო სამ ძირითად საკითხზე: 1. როგორ უნდა წარიმართოს ურთიერთობები მართლმადიდებელ ეკლესიებს შორის. 2. როგორ უნდა წარიმართოს ურთიერთობები მართლმადიდებლებს, კათოლიკეებს და პროტესტანტებს შორის და 3. წინადადება მიეცა ეკლესიებს საერთო კალენდრის შემოღების შესახებ [8,9-16].

* ამ კრებას საქართველოს ეკლესიის წარმომადგენელიც ესწრებოდა.

1904 წელს კი პატრიარქმა იოაკიმე III-მ აღმოსავლეთის მონოფიზიტურ ეკლესიებთან ურთიერთობისა და თანამშრომლობის საკითხი წამოაყენა.

ცხადია, ასეთი დიდი წამოწეების განხორციელებას ერთი სიტუაცია ლე არა ჰყოფნის. არც იმდროინდელი პოლიტიკური სიტუაცია აღმოჩნდა საამისოდ შესაფერისი. სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, პირველი მსოფლიო ომი დიდი დაბრუნება აღმოჩნდა ასეთი თანამშრომლობის დასამყარებლად. ამას მოჰყვა მარქსიზმ-ლენინიზმის ათეისტური იდეოლოგიის გამარჯვება რუსეთში (1918 წლიდან), რაც ხელ მალე საბჭოთა კავშირში გაერთიანებულ ყველა რესპუბლიკაში გავრცელდა, ხოლო მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში – რუმინეთი, პოლონეთი, სერბეთი, ალბანეთი, ჩეხოსლოვაკია. აქ უსათუოდ ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ კონსტანტინეპოლის, ალექსანდრიისა და ანტიოქიის მართლმადიდებელ ეკლესიებს, თავიანთი მცირერიცხოვანი მრევლით, მუსლიმანურ სახელმწიფოებში უხდებოდათ მოღვაწეობა. იერუსალიმი პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ ინგლისელებმა დაიპყრეს. კვიპროსი 1870 წლიდან ინგლისის კოლონია იყო. ერთი სიტყვით, XX საუკუნის პირველი ნახევარი მეტად რთული აღმოჩნდა მთელი მართლმადიდებელი სამყაროსათვის. ისინი ერთმანეთთანაც ვეღარ ამყარებდნენ კონტაქტს, არამცთუ სხვა კონფესიის ქრისტიანებთან. ამიტომაც მხოლოდ ორმოცდაათიანი წლების დასასრულს მოხერხდა საუკუნის დასაწყისში დაბადებული იდეისათვის ხორცის შესხმა. თუმცა, ვიდრე ამ პირველ ნაბიჯებზე ვისაუბრებდეთ, აუცილებელია, ყურადღება გავამახვილოთ ერთ მეტად მნიშვნელოვან დოკუმენტზე.

1920 წელს მსოფლიო საპატრიარქო სინოდმა* მიმართა ქრისტიანულ სამყაროს სპეციალური ცირკულარით და ურთიერთობის აღდგენისა და თანამშრომლობის საკითხში რეალური ნაბიჯების გადადგმისაკენ მოუწოდა. ამ ცირკულარში ჩამოყალიბებული იყო აგრეთვე მართლმადიდებელი ეკლესიის ის პრინციპები და ჩარჩოები, რაც ამ თანამშრომლობისას უნდა დაცულიყო. ამ ცირკულარს ღმრთისმეტყველები მართლმადიდებელი ეკლესიის წესდებას უწოდებენ.

ცირკულარის მთავარი თემებია: ა) ქრისტიანულ ეკლესიებს შორის საუკუნეების მანძილზე ჩამოყალიბებული უნდობლობის ფაქტორის მოხსნა და ბ) ქრისტიანული სიყვარულის განმტკიცება.

* საპატრიარქო ტახტი იმ დროს დაქვრივებული იყო, სინოდს პრუსის (ახლანდელი ბურსა) მატროპოლიტი დოროთეოსი თავმჯდომარეობდა, რომელიც თანამოსაფდრედ იყო არჩეული.

ამას მოჰყვება 11 პუნქტისაგან შემდგარი პრაქტიკული ხასიათის საკითხები:

1. მიღებული და დადგენილი იქნას საერთო ქრისტიანული კალენდარი, რათა ქრისტიანულმა ეკლესიებმა ერთდროულად აღნიშნონ საერთო ქრისტიანული დღესასწაულები.

2. ქრისტიანულმა ეკლესიებმა სპეციალური ეპისტოლეებით მიულოცონ ერთმანეთს დღესასწაულები. დამკვიდრდეს მიმორწერა ეკლესიათა შორის სხვადასხვა საჭირობოროტო საკითხთან დაკავშირებით.

3. ძმური დამოკიდებულება გამოჰქაფავდეს ნებისმიერი ქრისტიანული ეკლესიის წარმომადგენლის მიმართ ნებისმიერ ადგილსა და შემთხვევაში.

4. ურთიერთობა დამყარდეს საღვთისმეტყველო სასწავლებლებსა და ღვთისმეტყველ მეცნიერთა შორის. ეკლესიებმა ერთმანეთს დაუგზავნონ თავიანთი ბეჭდვითი პუბლიკაციები – საღვთისმეტყველო კრებულები და ნაშრომები.

5. მოხდეს ახალგაზრდა კადრების გაცვლა საღმრთისმეტყველო ცოდნის დასაუფლებლად და გასაღრმავებლად.

6. მომზადდეს და ჩატარდეს საყოველთაო ქრისტიანული კონფერენციები ერთობლივი ინტერესის მქონე საკითხებთან დაკავშირებით.

7. დოგმატური ხასიათის საკითხები, შესწავლილი მიუკერძოებლად და განხილული ისტორიულ ჭრილში, მოსმენილ იქნას კათედრიდან და დაიბეჭდოს სპეციალური გამოცვლევების სახით.

8. ქრისტიანულმა ეკლესიებმა გამოხატონ ურთიერთპატივისცემა და მოწიწება სხვადასხვა ეკლესიებში დამკვიდრებული ტრადიციებისა და ჩვევების მიმართ.

9. უბედური შემთხვევის დროს ქრისტიანები ერთმანეთს მხარში ამოუდგნენ, გამოეყონ სამლოცველო სახლები და სასაფლაოები განსხვავებული აღმსარებლობის წარმომადგენლის დასაყრდელად.

10. შემუშავდეს სპეციალური წესდება შერეული ქორწინების დაკანონებასთან დაკავშირებით.

11. ორმხრივი დაინტერესება გამოჰქაფავდეს რელიგიური მოღვაწეობის ისეთი სფეროს განსამტკიცებლად, როგორცაა ჰუმანიტარული დახმარება, მოყვასისადმი თანადგომა [8, 93-97].

ამ ცირკულარში ჩამოთვლილია აგრეთვე ის ფაქტორები და ეთიკურად მანკიერი თვისებები, რასაც ყველა ქრისტიანული ეკლესია ერთობლივი ძალისხმევით უნდა შეეწინააღმდეგოს. ასეთებია: ალკოჰოლიზ-

მი, ავხორცობა, სიმახინჯის დაძვინდრება ხელოვნებაში, სიმდიდრის გაღმერთება და ა. შ.*

მართლმადიდებელი ეკლესიის ამ ინიციატივამ დიდ გავლენას იქონია ქრისტიანულ სამყაროში. სწორედ შემოსვენებულ მინცი ატივის საფუძველზე წარმოიშვა ეკუმენური მოძრაობის იდეა, რომელიც ითვალისწინებს ქრისტიანულ ეკლესიათა თანამშრომლობას პრაქტიკულ საკითხებში, მაგრამ ამასთანავე ცდილობს ქრისტიანთა გაერთიანებას საერთო რწმენაში.

ამას მოჰყვა 1948 წელს ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს დაარსება, რომლის მეშვეობითაც მართლმადიდებელი და დასავლეთის ეკლესიების ურთიერთობაში სრულიად ახალი ეტაპი დაიწყო. მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს ფარგლებში მართლმადიდებელი ეკლესიის პროტესტანტულ სამყაროსთან დაახლოებამ კი კათოლიკურ ეკლესიასთან ურთიერთობის განახლების სურვილი განაპირობა, რასაც ხორცი შეასხა მსოფლიო პატრიარქმა ათინაგორამ (1948-1972 წ.).

ათინაგორას პატრიარქობის დროს მსოფლიო საპატრიარქოს საეკლესიო პოლიტიკამ მართლაც მსოფლიო ხასიათი შეიძინა. 1952 წელს გამოცემულ ცირკულარში პატრიარქმა ათინაგორამ ნათლად ჩამოაყალიბა ის წინაპირობები და ჩარჩოები, რაც მართლმადიდებელმა ეკლესიამ უნდა გაითვალისწინოს პროტესტანტულ სამყაროსთან დიალოგის დროს. ამასთანავე წამოაყენა იდეა დაწყებულიყო დამოუკიდებელი ე.წ. „სიყვარულის დიალოგი“ რომის კათოლიკურ ეკლესიასთან, ვინაიდან კათოლიკური ეკლესია არ იყო მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს წევრი.

პატრიარქმა ათინაგორამ ცირკულარის გამოქვეყნებისთანავე, 1952 წელს გადადგა პირველი ნაბიჯი დასავლეთის ეკლესიასთან დასაახლოებლად. კონსტანტინეპოლში მყოფ რომის წარმომადგენელს ეწვია საა-

* 1920 წლის ეს ცირკულარი, ისევე როგორც პატრიარქ იოაკიმე III-ის ცირკულარები (1902 და 1904 წ.) ერთსელოვნად მიიღო მაშინდელმა მართლმადიდებელმა სამყარომ. რა დასაზანია, რომ ჩვენს ქვეყანაში გამოცემული ზოგიერთი ე.წ. რელიგიური ჟურნალი და გაზეთი, მათ შორის „ღაზარეს აღდგინება“ კი, პატრიარქ იოაკიმე III-ს „შველუბლად“, ხოლო 1920 წლის ცირკულარს „შველუბლურ ქარტიად“ წარმოუდგენს ჩვენს მორწმუნე ხალხს და, თავად ფანტიკოსთა გავლენის ქვეშ მოქცეულნი, სხვებსაც იქითვე უბიძგებენ. ყველაზე საოცარი კი ის არის, რომ ეს ჟურნალ-გაზეთები, და კერძოდ, „ღაზარეს აღდგინება“, ჩვენი ეკლესიების, ანწისხატის და სიონის დახლებზე იყიდება საპატრიარქოს მიერ გამოცემული პუბლიცაციების გვერდით. რა ქნან ჩვენმა მორწმუნეებმა, როგორღა შეეპაროთ ეჭვი ამ ჟურნალებში დაბეჭდილი ინფორმაციის სისწორეში. ან კიდევ, დაბეჭდილა სადმე საწინააღმდეგო შრი, გაუკრიტიკებია ვინმეს ამ კრებულებში გამოქვეყნებული ინფორმაცია?

მისოდ. ამას მოჰყვა პაპის წარმომადგენლის საპასუხო ვიზიტი იანარში (მსოფლიო საპატრიარქოს რეზიდენცია), მაგრამ რეალური ურთიერთობები კონსტანტინეპოლისა და რომის ეკლესიებს შორის 1958 წელს დაიწყო, როდესაც რომის კათოლიკურ ეკლესიას სტაფეშიკაპე იოანე XXIII ედგა. ალბათ, ღვთის განგებით მოხდა, რომ იმ დროს რომის ეკლესიას ისეთი პიროვნება განაგებდა, როგორც იოანე XXIII იყო. „ყოვლადღირსეული და უსიმპათიურესი პიროვნება“, „უსაყვარლესი პაპი“ – ასე მოიხსენიება ის ყველგან, რასაც კი მის შესახებ წაიკითხავთ.

პატრიარქი ათინაგორა და პაპი იოანე XXIII შეთანხმდნენ მსოფლიო კრების მოწვევაზე, მაგრამ ვიდრე ასეთი კრება შედგებოდა, პატრიარქმა ათინაგორამ გადაწყვიტა, ჯერ მართლმადიდებელთა საყოველთაო შეხვედრა მოეწყო. ამიტომაც 1960 წლის სექტემბერში მართლმადიდებელთა I კონფერენცია ჩაატარა კუნძულ როდოსზე*. ეს შეხვედრა იმ დროის უცხოელმა დამკვირვებლებმა ეპოქის უდიდეს მოვლენად შეაფასეს, ვინაიდან „მთელი ათი საუკუნის შემდეგ მართლმადიდებლებს საშუალება მიეცათ, ერთი საერთო წმინდა ტრაპეზის ირგვლივ მოეყარათ თავი“ [5. I, 604]. გარდა ამისა, ეს კონფერენცია იმით იყო მნიშვნელოვანი, რომ სწორედ ამ შეხვედრაზე შეთანხმდა სრულიად მართლმადიდებლობა იმაზე, რომ გამხდარიყო შუამავალი და ეპიცენტრი დიაქრიისტიანული კონტაქტებისა ვატკანსა და პროტესტანტულ სამყაროს შორის (პატრიარქმა ათინაგორამ თავის თავზე აიღო შუამავლის როლი); შეთანხმდა იმაზეც, რომ კონტაქტები დაემყარებინა აღმოსავლეთის მონოფიზიტურ ეკლესიებთან.

პატრიარქ ათინაგორას ზემოაღნიშნულ საეკლესიო პოლიტიკურ კურსს მაშინვე მხარი დაუჭირა პაპმა იოანე XXIII-მ. მან მოიწვია ვატკანის II კრება (1962-1965 წ.), რომელთანაც დაკავშირებულია „რომის კათოლიკური ეკლესიის შემობრუნება და მისი შინაგანი რენესანსი, საეკლესიო სულის განახლება და ეკუმენური მოძრაობისადმი დადებითად განწყობა“ [5. 7,56].

* ამას მოჰყვა 1961, 1962, 1963 და 1968 წლის პანორთოდოქსალური კონფერენციები, რომელთა მუშაობის პროცესმა და შედეგებმა ცხადვებს, რომ აუცილებელი და დროული იყო თანასწორუფლებიანი და კონსტრუქციული დიალოგების წარმართვა, როგორც რომის კათოლიკურ ეკლესიასთან, ასევე პროტესტანტულ სამყაროსთან. ამ კონფერენციებზე გადაწყდა ასევე გაგრძელებულიყო ის ორმხრივი დიალოგები, რასაც მართლმადიდებელი ეკლესია აწარმოებდა ძველ კათოლიკებთან და ანგლიკანებთან უკვე XIX საუკუნის მიწურულშიდან.

მთავლარი პატრიარქი ათინაგორასი და რომის პაპის პავლე VI-ის შეხვედრა რომში, 1967 წ.

რომის პაპმა პავლე VI-მ (1963-1978) გააგრძელა იოანე XXIII-ის კურსი და, ღვთის განგებით, 1964 წელს ისტორიული მნიშვნელობის ფაქტი მოხდა იერუსალიმში. მრავალი საუკუნის შემდეგ რუმის პაპი და კონსტანტინეპოლის პატრიარქი მაცხოვრის საფლავთან ერთმანეთს შეხვდნენ, რაც საბოლოოდ იმით დაგვირგვინდა, რომ 1965 წლის 7 დეკემბერს კონსტანტინეპოლსა და რომში ერთდროულად ჩატარდა ლიტურგია, რომლის დროსაც ორივე ეკლესიის მიერ მოიხსნა 1054 წლის ანათემა.

1966 წელს რომის პაპი პავლე VI ეწვია კონსტანტინეპოლის ეკლესიას ოფიციალური ვიზიტით, ხოლო 1967 წელს პატრიარქი ათინაგორა ეწვია რომის კათოლიკურ ეკლესიას. ასე აღდგა 1054 წელს გაწყვეტილი ურთიერთობა მსოფლიო საპატრიარქოსა და რომის ეკლესიას შორის. ამ დღიდან ყოველ წელიწადს მსოფლიო საპატრიარქო თავის წარმომადგენელს აჭავენის რომში ამ ეკლესიის დამფუძნებლის, წმინდა პეტრეს ხსენების დღესასწაულზე დასასწრებად, ხოლო წმინდა ანდრია მოციქულის ხსენების დღეს რომის ეკლესიის წარმომადგენელი ესწრება კონსტანტინეპოლში ამ ეკლესიის დამფუძნებლის დღესასწაულს. ყოველი ასეთი შეხვედრა კი საშუალებას აძლევს ამ ეკლესიებს კიდევ ერთხელ შეაჯამონ განვლილი გზა, ყურადღება გაამახვილონ როგორც დადებით, ასევე უარყოფით მოვლენებზე და სამომავლო გზები დასახონ.

პატრიარქ ათინაგორას შემკვიდრენი – პატრიარქი დიმიტრიოსი და ამჟამინდელი პატრიარქი ბართლომე I ერთგულად აგრძელებენ პატრიარქ ათინაგორას მიერ გაკვალულ გზას. იგივე ხდება რომის ეკლესიაშიც. პაპი იოანე-პავლე II ნამდვილად ამართლებს თავის სახელს; იგი ღირსეულად უძღვება იოანე XXIII-ისა და პავლე VI-ის შემრიგებლურ პოლიტიკას.

საგანგებო აღნიშვნის ღირსია და ბარემ აქვე გვიამბობთ ეკლესიის ისტორიაში მომხდარ უპრეცედენტო შემთხვევას. 1975 წელს მსოფლიო საპატრიარქომ კათოლიკურ ეკლესიასთან წარმოებული დიალოგის ზოგიერთი პრაქტიკული საკითხის განსახილველად სპეციალური დელეგაცია წარგზავნა რომს ქალკედონის მიტროპოლიტ მელიტონის ხელმძღვანელობით. დელეგაციის რომში ვიზიტი დაემთხვა ანათემის მოხსნიდან ათი წლისთავს (1965-1975 წ). ამ ფაქტთან დაკავშირებით 14 დეკემბერს სიქსტის კაპელაში ჩატარდა საღმრთო ლიტურგია, რომლის დროსაც რომის პაპმა პავლე VI-მ მუხლი მოიყარა და ფეხზე ემთხვია მსოფლიო საპატრიარქოს წარგზავნილ ეგზარქს, მიტროპოლიტ მელი-

ტონს. თეოლოგები ამ ფაქტს ასე განმარტავენ, რომ „ამ სიმბოლურ/ქმედებით აღდგაო ძველი დამოკიდებულება რომსა და კონსტანტინეპოლს, ანუ ძველსა და ახალ რომს შორის“ [10,231].

როგორც ცნობილია, ფერარა-ფლორენციის კრებაზე (1438-1439) რომის პაპმა ევგენიუს IV-მ მოითხოვა, რომ კონსტანტინეპოლის პატრიარქი იოსები ფეხზე მთხვეოდა, რაზედაც პატრიარქი იოსებ II არ დთანხმდა. ამ, და კრების მსვლელობის დროს მომხდარ არაერთ შეურაცხყოფელ ინციდენტს, პატრიარქმა იოსებმა ვერ გაუძლო და კრების დამთავრებამდე, 1439 წლის 10 ივნისს გარდაიცვალა. იგი ფლორენციაში, სანტა მარია ნოველას ტაძარში (კრებაც იქ მიმდინარეობდა) დაკრძალეს და დღემდე იქ განისვენებს.

ერთი სიტყვით, პაპმა პავლე VI-მ ქრისტიანული სიყვარულის, თავმდაბლობის, სხვათა ცოდვების მონანიების არაჩვეულებრივი მაგალითი დაგვიტოვა.

კონსტანტინეპოლის ეკლესიასა და რომის ეკლესიას შორის ურთიერთობის აღდგენა მართლმადიდებლურ და კათოლიკურ სამყაროს შორის ურთიერთობის აღდგენას ნიშნავს, რადგან ასეთი გადაწყვეტილება პატრიარქ ათინაგორას და მსოფლიო საპატრიარქოს დამოუკიდებლად არ მიუღია. როგორც უკვე აღვნიშნე, ეს გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა სრულიად მართლმადიდებელთა კონფერენციებზე, რომლებსაც ყველა მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენელი ესწრებოდა. ხოლო ვინაიდან მართლმადიდებელი ეკლესია წარმოადგენს ავტოკეფალური და ავტონომიური ეკლესიების ერთობლიობას, რომელსაც სათავეში მსოფლიო საპატრიარქო – თანასწორი, მაგრამ თანასწორთა შორის უპირველესი – უდგას, ამიტომაც აიღო თავის თავზე ასეთი ინიციატივა. ამ პრინციპიდან გამომდინარე, კათოლიკურმა ეკლესიამ უნდა განაახლოს თავისი ურთიერთობები ყველა მართლმადიდებელ ეკლესიასთან და პირიქით. სწორედ ამით აიხსნება პაპ იოანე-პავლე II-ის ვიზიტები მართლმადიდებლურ სამყაროში. ყოველ მის ვიზიტს დიდი აჟიოტაჟი მოჰყვება ხოლმე. ამის გამოცდილება ჩვენ უკვე გვაქვს. საშიში რომ არაფერია, ამაშიც დავრწმუნდით. პაპის ვიზიტის შედეგად საქართველო არ გაკათოლიკებულა.

არაერთგზის დაისვა კითხვა, რელიგიური ხასიათის იყო ეს ვიზიტი, თუ – პოლიტიკური?! ამას მომავალი გვიჩვენებს. პირადად მე კი მწამს, რომ ორივე მხარეს მოიცავდა. თუმცა ამ ვიზიტის შესახებ იმდენი რამ ითქვა და დაიწერა, რომ ჩემს კომენტარს აღარ საჭიროებს. მე მხოლოდ

ერთი რამ მინდა აღვნიშნო გულდაწყვეტით, რომ მთელს იმ ორობტრი-
ალში, როგორც პუბლიკაციებიდან, ასევე სატელევიზიო და რადიოგადა-
ცემებიდან, ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, რომ კათოლიკური ეკლესი-
ის საჭეთმპყრობლის პროგრესულ ნაბიჯს, რაც ქრისტიანთა სულიერ
დაახლოებასა და თანამშრომლობასთან არის დაკავშირებული, ჩვენ, „გონებაშეხლადელი“ და „ბნელი“ მართლმადიდებლები სათანადოდ ვერ ვა-
ფასებდით. ვიზიტის მომხრეებს არ განუმარტავთ, რომ ეს ფაქტი მართ-
ლმადიდებელი ეკლესიის ინიციატივის გამოძახილი იყო, რაც, ალ-
ბათ, ინფორმაციის სიმწირით აიხსნება.

ერთადერთი, ვინც მართლმადიდებელი ეკლესიის წვლილზე და დამ-
სახურებაზე ილაპარაკა, თავად რომის პაპი გახლდათ. საპატრიარქო
რეზიდენციაში ვიზიტისას წარმოთქმულ სიტყვაში პაპმა ხაზგასმით აღ-
ნიშნა პატრიარქ იოაკიმე III-ისა და 1920 წლის ცირკულარების დიდი
მნიშვნელობა, პატრიარქების – ათინაგორას, დიმიტრიოსის და ამჟამინ-
დელი მსოფლიო პატრიარქის ბართლომე I-ის საეკლესიო პოლიტიკის
პროგრესულობა და საზოგადოდ, მართლმადიდებელი ეკლესიის წიაღში
არსებული ჰუმანური სულიკვეთება. ცხადია, პაპის ამ განცხადებით არც
კათოლიკური ეკლესია დაყნინებულა და არც თავად მის პიროვნებას მოჰ-
კლებია ღირსება.

რომის პაპის იოანე-პავლე II-ის შესახებ ბევრი კარგი რამ ითქვა
და დაიწერა მისი საქართველოში ვიზიტისას. საგანგებოდ აღინიშნა მისი
დამსახურება კომუნისტური რეჟიმის რღვევისა და ევროპის გაერთიანე-
ბის საკითხში, მაგრამ ვფიქრობთ, რომ კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი ნა-
ბიჯი მან საქართველოდან წასვლის შემდეგ გადადგა.

2000 წლის მარტში, დიდმარხვის პირველ კვირა დღეს მისი უწმინ-
დესობის იოანე-პავლე II-ის თაოსნობით კათოლიკურმა ეკლესიამ ბო-
ლომდე იტვირთა თავისი პასუხისმგებლობა. საქვეყნოდ, სადღესასწაუ-
ლო იერით ჩაატარა თავისი mea culpa – საჯაროდ მოინანია კათოლიკური
ეკლესიის მიერ საუკუნეების მანძილზე ჩადენილი შვიდი მომაკვდინებელი
ცოდვა: სქიზმა, ჯვაროსნული ლაშქრობები, ძალადობის გამოყენება
სხვადასხვა ხალხებში ქრისტიანობის გავრცელების მიზნით, ანტი-
სემიტიზმი, გულგრილობა სოციალური საკითხების მიმართ, ბოშებისა
და ლტოლვილთა რასისტული დისკრედიტაცია, ქალის დისკრიმინაცია.

პიეტას ბაზილიკაში, მიქელანჯელოს ცნობილი შედეგის – „პიე-
ტას“ წინ იოანე-პავლე II-მ მუხლი მოიყარა და იესო მაცხოვრისადმი

ლოცვა აღავლინა. „ქრისტემან უცოდველმან იტვირთა ცოდვანი ჩვენნი, ამიტომაც მე, ვითარცა მოციქულ პეტრეს მეგვიდრემ, ვისურვე, რომ ამ საყოველთაო მიტევების წელს – ეკლესიამ, უფლისავე მიერ მინსადმი მინიჭებული სიწმინდის ძალის მეშვეობით, მუხლი მთიდრდგოს [დგომს] წინაშე და შეევედროს მას მიტევება მისთა შვილთა მიერ ჩადენილი წარსულისა და ამჟამინდელი ცოდვებისა“.

იმისათვის, რომ ამ მონანიებას და საჯარო ბოდიშის მოხდას საყოველთაო ხასიათი ჰქონოდა, პაპის განკარგულებით, მასში მონაწილეობა მიიღო კათოლიკური ეკლესიის შვიდმა უმაღლესი რანგის იერარქმა – ხუთმა კარდინალმა და ორმა ეპისკოპოსმა.

რომის პაპს იასამნისფერი ანაფორა ეცვა. ასევე კარდინალებსა და ეპისკოპოსებს. იასამნისფერი გლოვის ფერია და ამიტომ ეს ფერი უფრო მეტად შეესატყვისებოდა დიდმარხვის პირველ კვირასაც და ამ ცერემონიალსაც. კათოლიკური ეკლესიის მიერ ჩადენილი შვიდი მომაკვდინებელი ცოდვის მოსანანიებლად კი საგანგებოდ შვიდი კანდელი იყო გამოზადებული.

„ვაღიარებთ, რომ ზოგიერთმა ჩვენმა ძმამ სათანადო პატივი არ მიაგო სახარებას, განსაკუთრებით მეორე ათასწლეულში. პატიებას ვითხოვთ ქრისტიანთა შორის მომხდარი განხეთქილებისათვის. ძალადობისათვის, რომელიც ზოგიერთის მიერ იქნა გამოყენებული ჭეშმარიტების სამსახურში“, – განაცხადა იოანე-პავლე II-მ და აანთო პირველი კანდელი.

„ვილოცოთ, რათა აღიარებამ ჩვენთა ცოდვათა – რაც უფლის სხეულის დანაწევრებით გამოიხატა და ტრავმა მიაყენა ძმურ ურთიერთობებს – გზა გაგვიხსნას შერიგებისა და ქრისტიანთა ერთიანი ზიარებისაკენ“ – შეავსო პაპის ნათქვამი საფრანგეთის კარდინალმა როზე ეცეგრამი და მეორე კანდელი აანთო.

„ვაღიარებთ, რომ ეკლესიის მოღვაწეებმა სახარების მოძღვრებათა საწინააღმდეგო ქმედებანი ჩაიდინეს ჯვრისა და რწმენის სახელით“... განაცხადა გერმანიის კარდინალმა ჟოზეფ რანცინგერმა და მესამე კანდელი აანთო.

კარდინალმა ედუარდ კასინტიმ ილაპარაკა „ებრაელი ხალხის ტანჯვაზე“ და პატიება ითხოვა „იმ ცოდვათათვის, რაც არც თუ მცირე რაოდენობის კათოლიკეებმა ჩაიდინეს მათ წინაშე“, ხოლო თავად პაპმა დასძინა: „ღრმად დამწუხრებულები ვართ იმათი საქციელის გამო, ვინც

თქვენთა შვილთა ტანჯვის მიზეზი გახდა. ვითხოვთ პატიებას და ვაღ-
დებულებას ვილებთ, ამიერიდან ჭეშმარიტი ძმობა გავიწიოთ“.

პაპმა და კარდინალებმა პატიება ითხოვეს აგრეთვე იმ უნდობლო-
ბისა და მტრული დამოცილებულებისათვის, რაც კათოლიკურმა ეკლესი-
ამ სხვა რელიგიის აღმსარებლების მიმართ გამოავლინა. საზგასმით აღ-
ნიშნეს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს სხვა კულტურათა და რელიგია-
თა ტრადიციებს. შეეხუნ ქალების ადვილს კათოლიკურ ეკლესიაში და
აღიარეს, რომ „სმირად ხდება ქალების დამცირება და მათი უფლებების
შენლუღვა“.

ასე გაგრძელდა, ვიდრე შვიდივე კანდელი არ აინთო მოსანანიებ-
ლად შვიდი მომკვდინებელი ცოდვისა.

ბოლოს კი მისმა უწმინდესობამ პაპმა იოანე-პავლე II-მ ზეციურ
მამას მიმართა: „ყოვლადმოწყალეო მამაო, ძემან შენმან ვნების წინ მის-
თა მორწმუნეთა ერთიანობისათვის ილოცა. ისინი კი წინ აღუდგნენ ნე-
ბას მისას, განიყვნენ და ერთმანეთი დაადანაშაულეს, ერთმანეთი გაწი-
რეს და ერთმანეთს ომი გამოუცხადეს. ქრისტიანებმა სიძულვილი
ამჯობინეს და არ მიჰყვნენ ანდერძს დიდი სიყვარულისა, მაგრამ წარსუ-
ლის შეცდომები დღეს გაკვეთილად უნდა გამოგვადგეს“.

„აღარასოდეს ძალადობა. აღარასოდეს სიძულვილი. აღარასოდეს
დისკრიმინაცია. აღარასოდეს განხეთქილება და ურთიერთისათვის
ტკივილის მიყენება“ – ამ სიტყვებით დაასრულა პაპმა თავისი ლოცვა
და შუა საუკუნეების უცნობი ოსტატის მიერ გამოქანდაკებულ ხის ჯვარ-
ცმას ემთხვია*.

მსგავსი რიტუალი ჩატარდა ქალაქ სიდნეიშიც. ავსტრალიის კარ-
დინალმა ედუარდ კლანსიმ ყველა თეთრყანიანის სახელით პატიება ით-
ხოვა აბორიგენტთა „დარბეული შთამომავლებისაგან“ სამსაუკუნოვანი
ჩაგვრის გამო.

იოანე-პავლე II-ისა და კათოლიკური ეკლესიის მიერ გადადგმულ-
მა ამ ნაბიჯმა, როგორც მოსალოდნელი იყო, დიდი აჟიოტაჟი გამოიწვია
როგორც თავად კათოლიკეებში, ასევე სხვა რელიგიათა წარმომადგენ-
ლებს შორის. მთელი მსოფლიოს მასმედია ალაპარაკდა. ზოგმა აღტაცე-
ბა ვერ დაფარა, ზოგმა ეს ქმედება „პაპის მორიგ თვალთმაქცობად“ აღიქვა,
ზოგმა კი უფრო მეტი მოითხოვა მისგან:

* იხ. ბერძნული გაზეთი ΚΟΣΜΟΣ (სამყარო) 2000 წლის 14 მარტი.

ისრაელის არქირაბინმა მიერ ლაუმ, „დიდად განსიბლულმა“, განაცხადა, რომ პაპს გამოჩნა ბოდიში მოეხადა ებრაელთა მასობრივი ჭლეტის გამო, ხოლო კათოლიკური ეკლესიის ეს რიტუალი „სერტიფიკატი“ დამახინჯებით“ ჩატარდაო.

სიბლული

უფრო თავშეკავებული აღმოჩნდა ებრაელთა მასიური ჭლეტის მუზეუმის დირექტორი ავნერ სალევნი. მან პაპის სიტყვები აღიქვა, როგორც „მეტად მნიშვნელოვანი... ისტორიული მნიშვნელობის“ და დასძინა, რომ უახლოეს მომავალში კიდევ უფრო მეტს ელოდება მისგან.

პაპს უსაყვედურეს იმის გამო, რომ საერთოდ არ უნსენებიაო მსოფლიო საეკლესიო ისტორიის ყველაზე სისხლიანი და სამარცხვინო მოვლენა – ინკვიზიცია. „თანამედროვე კათოლიკურმა ეკლესიამ დაივიწყა ის ასიათასობით უბედური ადამიანი, რომელნიც სადღისტურად აწამეს, კოცონზე დაწვეს ერეტიკოსებად შერაცხულნი“.

რიტუალზე არ ხსენებულაო, აგრეთვე, „ლათინური ამერიკის ინდიელთა გენოციდი ესპანელთა და პორტუგალიელთა მიერ, რაც კათოლიკური ეკლესიის ინიციატივითა და მისი მისიონერების მეშვეობით განხორციელდა“.

მართლმადიდებლებმა მოითხოვეს, რომ კათოლიკურმა ეკლესიამ პატიება ითხოვოს ჯვაროსანთა მიერ 1204 წელს კონსტანტინეპოლის დარბევისა და დაპყრობისათვის.

ჯვაროსნულ ლაშქრობებს ისლამური სამყაროც მიიჩნევს სისხლიან და დამპყრობლურ ომებად, რომელთა მიზანიც დარბევა და ძარცვა იყო. სამწუხაროდ, ეს ომები იესო ქრისტეს სახელით განხორციელდაო.

საემოდ მკაცრი შეფასება მისცა ამ რიტუალს ბრიტანულმა პრესამ:

„როცა კათოლიკური ეკლესია თავად აღიარებს, რომ ამდენი შეცდომა დაუშვა წარსულში, ეჭვქვეშ აყენებს მის მიერ გადადგმულ სხვა ნაბიჯებსაც“, – წერს ბრიტანული გაზეთის „ინდიპენდენტის“ მიმოხილველი პოლ ვალელი*.

„კათოლიკური ეკლესიის ბოდიშს გარკვეული საზღვრები გააჩნია და ურთიერთსაწინააღმდეგო ელემენტებსაც მოიცავს. „ბოდიშის“ მოხდა იქ ჩერდება, სადაც ამჟამინდელი პაპის უახლოესი წინამორბედების ავტორიტეტი ილახება. ზოგიერთი მათგანი სრულიად არასამართლიანადაა წმინდანად შერაცხილი, მაგრამ არავინ არ შეხებია მათს „უცხო“

* ანგლიკანური ეკლესია ძირითადად რომის კათოლიკური ეკლესიის ტიპიკონს მისდევს, მაგრამ არ ცნობს პონტიფიქსის უპირატესობას.

მელობას“ და არც მათს შემდგომდროინდელ ავტორიტეტს, – წერს გაზეთ „გრანდის“ მიმომხილველი რობერტ სორტი.

ცხადია, საინტერესოა, მაგრამ ძალიან ძნელია მსოფლიოს საგაზეთო მასალის მიმომხილვა. ეს ჩემს ძალებს აღემატება. არც ამ წერილის მთავარი საკითხი არ არის. ამიტომაც შევეცდები მხოლოდ ზოგადად, ძირითად საკითხებზე შევანერო თქვენი ყურადღება.

მიუხედავად ასეთი მძაფრი კრიტიკისა თუ სეკპტიკური დამოყიდებულებისა, იოანე-პავლე II-ის მიერ გადადგმული ეს ნაბიჯი მაინც უფრო დადებითად იქნა აღქმული. „ბევრი განაცხადებს, რომ ერთმილიარდინანი სამწყსოს ლიდერმა მაინცადამაინც ვერ წაიწიაო წინ, მაგრამ ვინც ამას დაიჩემებს, ის აქარწყლებს „დიდი ბოდისის“ ღრმა მნიშვნელობას“, – წერს კვლავ ბრიტანული გაზეთი „ინდიპენდენტი“. და მართლაც, ამ ნაბიჯის მთავარი მიზანი ხომ, პირველ ყოვლისა, ისტორიული მესხიერების განწმენდაა, საბოლოოდ კი – ქრისტიანთა და ქრისტიანულ ეკლესიებს შორის მშვიდობის დამყარება. უფრო მეტიც – მშვიდობის დამყარება ეკლესიასა და კაცობრიობას შორის.

მის უწმინდესობას იოანე-პავლე II-ს შეგნებული აქვს, რომ ბევრი იმ საკითხთაგანი, რაც ქრისტიანულ სამყაროს თიშავს, უნდა მოასწროს და თავად მოაგვაროს. ერთ-ერთი ასეთი საკითხთაგანია თუნდაც რომის ეკლესიის საჭეთმპყრობლისათვის განუსაზღვრელი ძალაუფლების შემცირება. ასე მაგალითად: ამ რამდენიმე ათეული წლის წინ მოციქულ პეტრეს დიაღობი, ანუ რომის პაპი ასე მოიხსენიებოდა: „პაპი მეფე“ და „იესოს მიწიერი წარმომადგენელი“. ახლა ეს ეპითეტები და მასთან ერთად საყოველთაოდ ცნობილი „პაპის უცთომელობა“ უკვე ბრჭყალებშია ჩასმული. პაპ იოანე-პავლე II-ს შესანიშნავად ესმის, რომ კათოლიკეები ამგვარი სტრუქტურით ძნელად გაუმკლავდებიან მესამე ათასწლეულს. თუ თვითონვე არ გახსნა ჭა, მაშინ მისი დიაღობი ძნელ ვითარებაში აღმოჩნდება. მისმა უწმინდესობამ იოანე-პავლე II-მ ჯერ კიდევ 1995 წელს განაცხადა, რომ მზადაა განსახილველად დააყენოს პაპის უპირატესობის საკითხი. თითქოს პარადოქსია მისი ეს განცხადება. პაპის უპირატესობის გაუქმება მხოლოდ პაპს შეუძლია. მამ რალა უშლის ხელს? ადგეს და გააუქმოსო, შეიძლება იფიქროს ვინმემ. მაგრამ ეკლესიათა საჭეთმპყრობლების თუნდაც პროგრესულ მისწრაფებებს ყველა როდი იზიარებს. ჩვენთან რაც ხდება, ამის მომსწრე და თვითმხილველი თავად ბრძანდებით. არც კათოლიკურ სამყაროშია ერთსულოვნება – ზოგი ცხადად ამჟღავ-

ნებს ამას და ზოგიც დაფარულად. ამაზე საუბარი შორს წაგვიყვანს. ჩვენ ისლა დაგვრჩენია, დიდხანს სიცოცხლე ვუსურვოთ მის უწმინდესობას ჰაბ იოანე პავლე II-ს, რათა ამ საკითხის მოგვარებაც მოასწრეს. ქვეყნული საქმე რისტიანოს საკეთილდღეოდ.

ზიზ ლიონიკა

როგორც ვხედავთ, XX საუკუნის დასაწყისში მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ გამოვლენილმა ინიციატივამ გარკვეული ნაყოფი გამოიღო ისე, როგორც პანორთოდოქსალურ (სრულიად მართლმადიდებლურ), ასევე დიაქრისტოიანულ (სრულიად საქრისტიანო) სფეროში. წინ კიდევ დაბრკოლებებითა და წინააღმდეგობებით სავსე საკმაოდ გრძელი გზაა გასავლელი. ათასი წლის მტრობისა და დაპირისპირების ისტორიული მეხსიერებიდან წაშლას და პირველი ათასწლეულის ერთიანობის ტრადიციის აღდგენას დიდ გარჯასთან ერთად გარკვეული დროც სჭირდება.

დაილოვი რელიგიებსა და ეკლესიებს შორის

„ათეისტურმა პროპაგანდამ, ანთროპოცენტრულმა და ეკლესიისაგან დაშორებულმა იდეოლოგიებმა თავისებური დალი დაასვეს თანამედროვე ადამიანს და პრობლემები შეუქმნეს როგორც ღმერთთან, ასევე სამყაროსთან ურთიერთობაში, რის გამოც საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა ხალხთა მშვიდობიანი თანაცხოვრება და ადამიანის უფლებები“ [4,26]. მართლმადიდებელ ეკლესიას არასოდეს შეეძლო გულგრილი მაყურებლის როლში ყოფნა. სწორედ ამიტომ მოუწოდებს იგი ქრისტიანულ ეკლესიებს გაერთიანებისაკენ, რათა ერთობლივი ძალით აღუდგინონ წინ ისეთ გლობალურ პრობლემებს როგორცაა: რასობრივი დისკრიმინაცია, შოვინიზმი, რელიგიური ფანატიზმი, ადამიანის უფლებების შელახვა და ა.შ. მაგრამ მართო ქრისტიანთა ერთობლივი ძალისხმევა არ არის საკმარისი ზემოხსენებული პრობლემების გადასაჭრელად. საერთო ენა უნდა გამოინახოს სხვა რელიგიის წარმომადგენლებთანაც. ისინიც, შეძლებისდაგვარად, იმავე მიზანს უნდა ემსახურებოდნენ. ამიტომაც 1976 წელს, შამბენში (შვეიცარია) მომავალი მსოფლიო კრების მოსამზადებელ სრულიად მართლმადიდებელთა I კონფერენციაზე მართლმადიდებლებმა ოფიციალურად მიიღეს გადაწყვეტილება: „წინ აღვუდგეთ ფანატიზმს ყოველი მხრიდან, ჩვენი წვლილი შევიტანოთ ხალხთა დამეგობრების, ქვეყნად მშვიდობისა და თავისუფლების იდეალების დამკვიდ-

რებაში, ამ გზით კი მოვემსახურით თანამედროვე ადამიანს მიუხედავად რასისა და რელიგიური აღმსარებლობისა“ [4,27].

ამ გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე, მსოფლიო საკატოტიკოსო მართლმადიდებლურმა ცენტრმა შამბეზში (შვეიცარია), თავის თავზე აიღო ინიციატივა, მართლმადიდებლებს სამეცნიერო დიალოგი ეწარმოებინათ იუდეველებთან და ისლამურ სამყაროსთან.

იუდეველებთან უკვე ოთხი დიალოგი შედგა (1976 წელს ჟენევაში, 1979 წელს ბუქარესტში, 1993 წელს ათენში, 1998 წელს იერუსალიმში). იუდეველთა მხრიდან ამ დიალოგში მონაწილეობენ: იუდეველთა მსოფლიო კონგრესი (World Jewish Congress) და იუდეველთა საერთაშორისო კომიტეტი რელიგიათშორისი კონსულტაციებისათვის (International Jewish Committee on interreligious Consultations).

ცხრა დიალოგი წარიმართა ისლამურ სამყაროსთან (1986 წელს შამბეზში, 1987 წელს ამანში, 1998 წელს შამბეზში, 1989 წელს სტამბულში, 1993 წელს ათენში, 1994 წელს ამანში, 1996 წელს ათენში, 1997 წელს ამანში, 1998 წელს ათენში).

ზემოაღნიშნულ კონფერენციებზე წარდგენილი და განხილული პრობლემატური საკითხების ფართო სპექტრი. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო იმ რეგიონების პრობლემების შესწავლას, სადაც სოციალური პრობლემები გამწვავებულია, პოლიტიკური ვითარება დაძაბულია და რელიგიური ფანატიზმის გაღვივებით ადვილი შესაძლებელია, მოხდეს ხალხთა შორის შეტაკებები და ომიც კი. ასეთ რეგიონებად მიჩნეულ იქნა ათეისტური საბჭოთა კავშირის რღვევის შედეგად წარმოქმნილი სახელმწიფოები: რუსეთი, სომხეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო და იუგოსლავია – აღმოსავლეთ ევროპაში.

რელიგიური ფანატიზმის გაღვივების და მისგან გამომდინარე შესაძლო კატასტროფის თავიდან აცილების მიზნით მართლმადიდებელმა ეკლესიამ იუდეველებს და ისლამური რელიგიის წარმომადგენლებს, შვიდი წინადადება შესთავაზა, რომელნიც ორთავე მხარემ გულისხმობიერებით მიიღო და ხელი მოაწერა. აი, ეს წინადადებებიც:

1. ჩვენს რელიგიებს არა სურთ შეარყიონ ღვთაებრივი მშვიდობა ზეცისა და ამით ძლიერთა ამა ქვეყნისა ყოვლად მიუღებელი საომარი ისტერიის სამსახურში ჩადგენ.

2. ჩვენს რელიგიებს არა სურთ, რომ დაამახინჯონ თავიანთი მოძღვრებები ადამიანის მოღვმის ერთიანობის შესახებ და ემსახურონ უახლეს იდეოლოგიებს, რომელთა მიზანიც საზოგადოებათა გაყოფა და შეტაკებების ინსპირირებაა.

3. ჩვენს რელიგიებს არა სურთ თავიანთ მოძღვრებათა ფასეულობანი — ბრძოლა მშვიდობის განსამტკიცებლად და სამართლიანობის დასამყარებლად მთელს დედამიწაზე — შეცვალონ უახლესი ექველურების ფასეულობით — „ომი ყოველთა, ყოველთა მიმართ“.

4. ჩვენს რელიგიების სურთ, რომ რელიგიათშორისი დიალოგების მეშვეობით განკურნონ ისტორიული წარსულის ტრავმები, რათა უფრო თანამიმდევრულად და გაზრდილი პასუხისმგებლობის გრძნობით ემსახურონ ჩვენი ეპოქის დასუსტებულ და გადაქანცულ ადამიანს.

5. ჩვენი რელიგიები მზად არიან ერთობლივი ძალისხმევით გაატარონ ურთიერთპატივისცემისა და გულწრფელი ურთიერთგაგების პრინციპები, რათა ნელ-ნელა აღმოიფხვრას ავადმყოფური გამოვლინებანი ბრმა ფანატიზმისა და რელიგიური სიძულვილისა.

6. ჩვენი რელიგიები მზად არიან, თანამედროვე ეკუმენური დიალოგის ფარგლებში, ითანამშრომლონ მშვიდობის დასაცავად, სოციალური სამართლიანობის და ადამიანის უფლებათა დასაცავად ადამიანთა და ხალხთა უფლებებთან მიმართებაში განურჩევლად რელიგიისა, ეროვნებისა, სქესისა, სოციალური და სხვა სახის განსხვავებისა.

7. ჩვენი რელიგიები მზად არიან, მხარში ამოუდგნენ თავიანთი ხალხების ხელისუფლებებს და, ასევე, საერთაშორისო ორგანიზაციებს, და მთელი შეგნებით გაისიგრძეგანონ ის ძირითადი პრინციპები, რაც ადამიანთა მშვიდობიან თანაარსებობას ეხება [4, 293-339].

როგორც ხედავთ, ეს შეთანხმებები მხოლოდ ხალხთა მშვიდობიან თანაარსებობას და მათი უფლებების დაცვას ეხება, მაგრამ ამ რელიგიათშორის დიალოგებსაც უამრავი ოპონენტი ჰყავს.

1998 წელს გაზეთ „ასავალ-დასავალისათვის“ [21(197) 18-27 მაისი] მიცემულ ინტერვიუში მამა ბასილმა (მკალავიშვილი) ასეთი რამ განაცხადა: „ილია II მწვალებლებთან ლოცვით ურთიერთობებს ძველებურად აგრძელებს. მეტიც, წმინდა სინოდის იმ კრების შემდეგ, როცა საქართველო ვითომ გამოეყო ეკუმენიზმს, ილია II სომხეთში მონოფიზიტებს შეხვდა, მერე კი აზერბაიჯანში — მოლას“... (გაზეთში გამოქვეყნებულია ილია II-ისა და შეიხ-ულისლამ ჰაქი ალამ-შუქურ ფაშა-ზადეს სურათი. თურმე ასეთ სურათებს და „მამხილებელ“ მასალას საგანგებოდ აგროვებს მამა ბასილი მისი ერთგული წარმომადგენლების მეშვეობით).

მე კი ვველას, ვინც დიალოგის მოწინააღმდეგეა, ასეთი შეკითხვით მივმართავ: რომ არა ასეთი შეხვედრები და ზემოხსენებული შეთანხმე-

ბები, რელიგიური ომი რომ გამოეცხადებინა რომელიმე რელიგიის მეთაურს, წარმოვიდგენიათ, რა შეიძლება მომხდარიყო მთელს მსოფლიოში? სხვა რომ არაფერი, წარმოვიდგენიათ რაში შეიძლება დაზარდილიყო მთიანი ყარაბაღის პრობლემა? თუკი ილია II სომხებსა და აზერბაიჯანელებს შორის მშვიდობის დამყარების საქმეში რაიმე წვლილს შეიტანს, ეს დასაძრავისია?! ისლამური ფანტაზიზმის გავლივებით, წარმოვიდგენიათ, რა დღეში შეიძლება ჩავარდეს ის ათასობით ქართველი, რომელთაც ლუკმაპურის საშოვნელად თურქეთს მიამურეს ამ ბოლო წლებში, ან ნებისმიერი ადამიანი, რომელიც სტამბულის გავლით მთელს მსოფლიოს უკავშირდება?!

მართლმადიდებლებს, რომელნიც ცდილობენ საერთო ენა გამოიხონონ და მშვიდობა დაამყარონ სხვადასხვა რელიგიათა შორის, „სჯულის კანონიდან“ ამოგლეჯილი ციტატებით ესმიან თავს. როგორ ფიქრობთ, პატრიარქი ფოტიოსი, ან ნიკოლას მისტიკოსი არ იცნობდნენ „სჯულის კანონს“, ან ახლანდელ მამებზე ნაკლებად ითვალისწინებდნენ ამ კანონებს? მუსლიმანურ სამყაროსთან მშვიდობიან თანაცხოვრებას ელტვოდა ყველა შეგნებული საეკლესიო მოღვაწე და ერისყაცი. ამისათვის მე კონსტანტინეპოლის პატრიარქის ნიკოლას მისტიკოსის (X ს.) წერილს გაგაცნობთ კრეტის ამირასადმი: „ფოტიოსმა (იგულისხმება პატრიარქი ფოტიოსი, IX ს.) შესანიშნავად იცოდა, რომ მიუხედავად რელიგიური განსხვავებისა, სიბრძნე, კეთილშობილება და სხვა სახის ნიჭი, რაც ადამიანს ალამაღლებს, ხიბლავს ყველას, ვისაც სილამაზის განცდა შეუძლია – წერდა ნიკოლას მისტიკოსი – და, რომ აქედან გამომდინარე, მიუხედავად რელიგიური განსხვავებისა, ფოტიოსს უყვარდა ამირას მამა, რადგანაც ის ყველა ზემონსენებული ნიჭით იყო დაჯილდოებული“ [P.G. 111,37]. აქედან გამომდინარე, სხვა რელიგიის ხალხებთან დაახლოებას და საერთო ენის გამოიხონებას „ეკუმენურ მოძრაობას“ ნუ დავაბრალებთ, ამ მოვლენას უფრო შორეული და ღრმა ძირები აქვს.

სრულიად მართლმადიდებელი ეკლესია, ეკუმენური მოძრაობის ფარგლებში თუ მის გარეთ, დიალოგებს აწარმოებს აგრეთვე აღმოსავლეთის უძველეს ქრისტიანულ ეკლესიებთან, როგორცაა: ეთიოპიის ეკლესია, კობტური ეკლესია, სირიულ-იაკობიტური ეკლესია, სომხური ეკლესია და ასევე: ძველ კათოლიციებთან, ანგლიკანებთან, პროტესტანტებთან და რეფორმატორულ ეკლესიებთან (პრესვიტერიანელები და კონგრეგაციონალისტები). ყველა ამ დიალოგში, ამ ბოლო დრომდე,

საქართველოს ეკლესიის წარმომადგენელიც იღებდა მონაწილეობას/ მაგრამ, სამწუხაროდ, არსად არანაირი ინფორმაცია არ დაბეჭდილა ამის შესახებ.

ერეკლესიი

რა არის ამ დიალოგთა მიზანი და რა შედეგებზე მიღწეულია? სფეროში – ყოველად აუცილებელია უფრო მეტად იყონ ინფორმირებული ჩვენი მოსახლეობის ფართო ფენები, და არა მარტო ისინი. ვინაიდან, როდესაც 1997 წელს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია გამოვიდა ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოდან და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან, საქართველოს მაშინდელი პარლამენტის რამდენიმე წევრმა (სამწუხაროდ, მათ შორის მხოლოდ ქალბატონი ირინა სარიშვილი დამამახსოვრდა) ოფიციალურად, პრესის საშუალებით მიულოცა საქართველოს ეკლესიას ასეთი ნაბიჯის გადადგმა.

დარწმუნებული ვარ, ეს არ მოხდებოდა ჩვენს პოლიტიკოსებს სწორი ინფორმაცია რომ ჰქონოდათ და მეტ-ნაკლებად გარკვეული ყოფილიყვნენ, ეკუმენური მოძრაობის“ რაობაში. თორემ, დამეთანხმებით ალბათ, პარადოქსია, ერთი მხრივ, ეკლესიას რელიგიური დიალოგებიდან გამოსვლას უწონებდნენ, ხოლო მეორე მხრივ, მხარს უჭერდნენ საქართველოს რესპუბლიკის ევროსაბჭოში გაერთიანებას და მის ცერემონიალს ესწრებოდნენ.

ევროპელი პოლიტიკოსებიც ხომ ამა თუ იმ რელიგიური კონფესიის მიმდევრები არიან. თუკი მათთან მტრული დამოყიდებულება გვექნება რელიგიურ სფეროში, როგორღა მივალწევთ წარმატებებს პოლიტიკურ სარბიელზე?!

ევროპელმა პოლიტიკოსებმა კარგად უწყიან, რომ რელიგიური ფანატიზმის გაღვივების შემთხვევაში, მთელი მათი სწრაფვა და ზრუნვა გაერთიანებული ევროპისათვის ფუჭი და არაფრის მომტანი აღმოჩნდება. ამიტომაც ევროპის ყველა სახელმწიფოს ხელისუფლება მიესალმა 1997 წელს გრაცში ჩატარებულ ევროპის ეკლესიათა მეორე ეკუმენურ ასამბლეას დევიზით – „შერიგება“.

ბოლოს კი იმასაც გეტყვით, რომ პრობლემებს რელიგიებსა და ეკლესიებს შორის მიმდინარე დიალოგები კი არ გვიქმნიან, არამედ – ჩვენივე თვალსაწიერის სივიწროვე. და თუმცა სახარებიდან შემეძლო მომეხმრო არა ერთი ციტატა, რომელიც სიყვარულისაკენ და ამ სიყვარულით ღმერთთან მიახლოებისაკენ მოგვიხმობს, მე მაინც თურქი მისტიკოსი პოეტის იუნუს ემრეს ლექსით მინდა დავასრულო ამ საკითხზე საუბარი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

„დღეს და ღამეს, დიდი დათვის თანავარსკვლავედს,
სჯულის ფიცარზე ამოკვეთილ კანონებს,
ყველაფერს მოიცავს არსი...
სინას, ...

ბიბლიას და საზარებას, ყურანს და თალმუდს,
ბრძნულ აპოფთეგმებს,
ყველაფერს მოიცავს არსი.

ყოველი ნაბიჯი კიდევ უფრო მაახლოებს მასთან,
გავრბივარ მისკენ, მიჯნურისაკენ...

მე ვარ მსხვერპლად შეწირული ზვარაკი
ქალაქში სიყვარულისა.

იუნუს, შესწირე სული შენი მეგობარს

და ნეტავ შეძლო, გადასცე მას სიცხადე საიდუმლოსი“.*

2000 წლის მაისი

* ლექსი ვთარგმნე ბერძნული თარგმანიდან. აპიტომაც, სალექსო ფორმის, ან შესაძლო უზუსტობების გამო, წინასწარ გიხდით ბოდიშს.

„გამოწვევა და პრობლემები 2000 წლისათვის“

XX საუკუნე მეცნიერებისა და ტექნიკის აღმავლობის საუკუნედ შევიდა საკაცობრიო ისტორიაში. მეცნიერებისა და ტექნიკის აღმასვლამ, უეჭველად, ბევრი სიკეთე მოუტანა კაცობრიობას, მაგრამ, ამავე დროს, იგი ახალი პრობლემების წინაშეც დააყენა. ახალი პრობლემები და საზრუნავი გაუჩნდა მართლმადიდებელ ეკლესიასაც. მართლმადიდებელ ეკლესიას არასოდეს დაუწევას კოცონზე არც ჯვორდანო ბრუნო და არც გალილეო გალილეი. ყოველ მეცნიერულ აღმოჩენას და ტექნიკურ პროგრესს იგი უფლის მიერ ადამიანის მიმართ უსაზღვრო სიყვარულის გამოვლინებად მიიჩნევს. და მაინც, რა შეიძლება მოუტანოს კაცობრიობას არასწორად გამოყენებულმა ღმრთის მიერვე ბოძებულმა მადლმა?! ომი თუ მშვიდობა? პროგრესი თუ კატასტროფა? როგორი უნდა იყოს მესამე ათასწლეულში ფეხშედეგმული ადამიანის დამოკიდებულება ღმერთთან და გარესამყაროსთან, სიცოცხლესთან და სიკვდილთან?

აი, ამ საკითხებს მიეძღვნა 2000 წლის 28 აგვისტო – 2 სექტემბერს სტამბულში გამართული საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია დევიზით: „სამყაროსა და ადამიანის შექმნა – გამოწვევა და პრობლემები 2000 წლისათვის“.

მართლმადიდებელმა ეკლესიამ, მსოფლიო საპატრიარქოს ეგიდით, სამი წლით ადრე დაიწყო მზადება ამ კონფერენციისათვის. ცნობილ მეცნიერებს – თეოლოგებს, ექიმებს, ბიოლოგებს, ფიზიკოსებს, ასტრონომებს – სპეციალურად შერჩეული თემები დაურიგდათ შესასწავლად და დასამუშავებლად თავიანთი დარგების შესაბამისად. წყითხული მოხსენებების თემატიკაზე თვალის ერთი გადავლევაც საყმარისია იმის გასაგებად, თუ რამოდენა პასუხისმგებლობის გრძნობით ეკიდება მართლმადიდებელი ეკლესია მეცნიერულ აღმოჩენებს, მიმდინარე პროცესებს, მათგან გამოწვეულ პრობლემებს და ცდილობს, შეაგნებინოს მორწმუნე ადამიანს ის პასუხისმგებლობა, რაც მას აკისრია, ვითარცა ქმნილებას ღმრთისას. თვალსაჩინოებისათვის მოვიხმობ რამდენიმე მოხსენების სათაურს:

1. „სამყარო და მისი შემოქმედი ღმერთი. სამყარო „კარგი“ თავის თავად, ვარაუდები და ცეკმადელი სამყაროს შესახებ და დაცემის შემდგომ მიღებული შედეგები“.

2. „ქვეყნიერება და განგებულება ღმერთისა. სამყარო შემქმნელი ღმერთის განჭვრეტით, განკაცებული სიტყვის მადლით; საეკლესიო საზოგადოება, მისტიკური და ევქარისტიული მონაწილეობა ქრისტეს მეთაურობით“.

3. „ადამიანი და სიცოცხლე. ამ ორი ცნების თეოლოგიური და ანთროპოლოგიური პარამეტრები“.

4. „ადამიანი და ბიოეთიკა“.

5. „სამყარო და მისი ანთროპოლოგიური პარამეტრები. ა) სამყარო ადამიანისათვის. ბ) ადამიანი სამყაროში, ადამიანი სამყაროსათვის და თანამონაწილე სამყაროს გარდაქმნაში“.

6. „ადამიანი და გენეტიკა“.

7. „ადამიანი და მისი მიმართება ცნებებთან: მატერია, სივრცე, დრო“.

8. „ქვეყნიერება, სიყვარული და პასუხისმგებლობა ადამიანისა მის მიმართ“.

9. „ცხოველური და მცენარეული სამეფო, არაორგანული ბუნება და ადამიანის პასუხისმგებლობა მათ მიმართ“.

10. „ქვეყნიერება და მისთა სიყეთეთა გამოყენება, დაცვა, გამდიდრება“.

11. „ქვეყნიერება და მისი სიმდიდრის ცუდად გამოყენება, გაფლანგვა, დაბინძურება, განიავება და კატასტროფა“.

12. „ადამიანური ქმნილება და ესქატოლოგია. უკანასკნელი ჟამი“.

13. „ადამიანის სიცოცხლე. სულა მარადიულობისაკენ“.

14. „ადამიანი და გენეტიკის უხეში ჩარევა, ადამიანის მოდგმის გაზანგრძლივება, შობადობა, ტექნიკური განაყოფიერება, განაყოფიერება in vitro, კლონირება“.

15. „ადამიანის სიცოცხლე და დემოგრაფიული პრობლემა. ორი სქესი“.

16. „სიცოცხლის შეწყვეტა. აბორტი, ჩასახვის საწინააღმდეგო მოქმედებანი“.

17. „ადამიანი და სამომავლო გამოწვევანი“.

18. „სიცოცხლის გაზანგრძლივება, ჯანმრთელობა, ავადმყოფობა, სიბერე და ამ საკითხებთან დაკავშირებული ანთროპოლოგიური, სოციალური, ეთიკური და სამწყსო პარამეტრები“.

19. „ადამიანის ორგანოების გადანერგვა. ამ მოვლენის ბიოლოგიურ და მედიკურ მოყენება. ორგანოებით ვაჭრობა, ტექნიკური ორგანოები, კლონირება და სხვა. არსებული ტექტიკა და მისი ანთროპოლოგიური პარამეტრები“.

20. „სიცოცხლე და სიკვდილი. ევთანასია. ათანასეა“.

21. „სიკვდილი და მის შემდეგ წარმოქმნილი პრობლემები. მიცვალებულის დაკრძალვა თუ დაწვა?“

დამეთანხმებით, ალბათ, რომ ეს საკითხები ერთნაირად საინტერესოა ნებისმიერი ადამიანისათვის, განურჩევლად აღმსარებლობისა, რანგისა და ტიტულისა. ეს ის რეალობაა, რომლის წინაშეც დგას დღეს მთელი კაცობრიობა. ამიტომაც მართლმადიდებელთა ამ კონფერენციაში მონაწილეობის მისაღებად, ან დაძვირებლის სტატუსით დასასწრებად, მოწვეული იყვნენ აღმოსავლეთის უძველესი ქრისტიანული ეკლესიების, რომის კათოლიკური ეკლესიის და სხვა ქრისტიანული ეკლესიების წარმომადგენლები და ასევე, საეკლესიო თუ კულტურული ორგანიზაციებიდან და ფონდებიდან.

ვინაიდან კონფერენცია სტამბულში ჩატარდა, ამიტომ თურქ მეცნიერებსაც მიეცათ საშუალება, თვალი ედევნებინათ კონფერენციის მუშაობისათვის. უფრო მეტიც, სტამბულის უნივერსიტეტის პროფესორმა ასლან ტერზიოღლუმ წაიკითხა მოხსენება თემაზე: „ადამიანი, გენეტიკის უბეში ჩარევა, ცდა ადამიანის მოდგმის გამარადიულებისა, შობადობა, ტექნიკური განაყოფიერება, განაყოფიერება in vitro, კლონირება“.

მუსლიმანი მეცნიერის თვალსაზრისმა დიდი ინტერესი გამოიწვია. კონფერენციის მონაწილეებმა გამოთქვეს სურვილი, რომ ისეთი საკითხები, როგორცაა: გენეტიკა, ტრანსპლანტაცია, კლონირება, ბიოეთიკა და ეკოლოგია სხვადასხვა რელიგიების წარმომადგენლებმა ერთობლივად განიხილონ და იქნებ, ამ სფეროში ერთ საერთო გადაწყვეტილებამდეც მივიდნენ. ასეთი ერთობლივი კონფერენციის ორგანიზების ინიციატივა კი, მსოფლიო საპატრიარქო თავის თავზე აიღო. მაგრამ როგორც ყოველთვის, მართლმადიდებელი ეკლესია საერთო ენის გამონახვას და საერთო გადაწყვეტილების მიღებას ცდილობს ჯერ ქრისტიანულ სამყაროში მიაღწიოს. ამიტომაც მემორანდუმში საგანგებოდ აღინიშნა: „იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ ჯერ არ არის მიმოქცევაში საერთო და სამართლიან საფუძველზე ჩამოყალიბებული აზრი იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გაუძღვავდეთ ზემოხსენებულ პრობლემებს, მართლმადიდებელი ეკლესია გრძნობს იმის აუცილებლობას, რომ ინი-

ციატივა აიღოს და, სახარებისეულ მოძღვრებაზე დაყრდნობით, დი-
ორთოდოქსალურ და დიაქრისტიანულ საფეხურზე განიხილოს და შე-
ათანხმოს ეს საკითხები“.

მემორანდუმის ამ თეზისმა შეიძლება გარყვეული დაბეჭედობა გა-
მოიწვიოს, რადგან საყოველთაოდ ცნობილია, რომ კათოლიკურმა ეკ-
ლესიამ უკერ კიდევ ოთხმოცდამდე წლებში მიიღო დადგენილება ბიოეთი-
კისა და კლონირების საკითხებთან დაკავშირებით. მაგრამ საქმე ისაა,
რომ იმ დადგენილებებს საყმაოდ ბევრი ოპონენტი ჰყავს, როგორც კა-
თოლიკურ სამყაროში, ისე მის გარეთაც. 2000 წელს კათოლიკური
ეკლესიის მიერ ჩატარებულ „საყოველთაო მონანიების“ ცერემონია-
ლის შემდეგ კათოლიკეთა და ანგლიკანთა მიერ გამოითქვა თვალსაზ-
რისი, რომ პაპს ამ დადგენილების მიღებაც უნდა მოენანიებინაო.

რაც შეეხება მართლმადიდებელ სამყაროს, ბიოეთიკის სფეროში
იგი აქამდე მასში დამკვიდრებული ტრადიციის მიხედვით მოქმედებდა,
მაგრამ ტრანსპლანტაციის და კლონირების საკითხთან დაკავშირებით არც
წმინდა წერილი, არც მსოფლიო კრებათა დადგენილებანი და არც ტრა-
დიცია გამოკვეთილად არაფერს გვეუბნება. ეს დროის მიერ მოტანილი
პრობლემებია. ამიტომაც გადაწყდა, ეს საკითხები საყოველთაო მსჯე-
ლობის საგანი გახდეს.

სულ ახლახან, 2000 წლის 19 ივლისს რუსეთის მართლმადიდებ-
ბელმა ეკლესიამ შეიმუშავა და მიიღო „სოციალური კონცეფციის სა-
ფუძვლები“, რომელშიც ბიოეთიკის, ეკოლოგიის, გლობალიზაციის სა-
კითხებიც შედის. სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებსაც აქვთ შემუშა-
ვებული თავიანთი თვალსაზრისები, მაგრამ ეჭვგარეშეა, რომ დღევან-
დელ პირობებში ძნელი იქნება ამ დადგენილებების განხორციელება,
თუკი ერთ საერთო გადაწყვეტილებამდე არ მივა უკერ მართლმადიდებ-
ლობა და მერე სრულიად საქრისტიანო. სწორედ ამას გულისხმობს მე-
მორანდუმიდან მოხმობილი ციტატა. სწორედ ამიტომ არ მიიღო კონფე-
რენციამ საბოლოო რეზოლუცია და მემორანდუმით შემოიფარგლა. ქრის-
ტიანთა მიერ მიღებული საბოლოო დადგენილება კი განსაზღვრავს სა-
ჭირო იქნება თუ არა დიალოგი სხვა რელიგიებთან.

ერთი სიტყვით, ათასწლეულთა მიჯნაზე კიდევ ერთ ეკუმენურ
დიალოგს ჩაეყარა საფუძველი.

ახლა კი გაგაცნობთ მემორანდუმის ძირითად თეზისებს:

„მართლმადიდებელურ გრადიციამში შეძლებისდაგვარად არი-
დებულ იქნა შეჯახება მეცნიერებასა და ღმრთისმეგყველებას შო-

რის მართლმადიდებელ მამათა ორმხრივი შემეცნებითა მეთოლო-
ლოგიის წყალობით, რომელიც, თავის მხრივ, ყურდნობა ონგოლო-
გურ განსხვავებას კაცობრივსა და ღვთაებრივს შორის.

აქედან გამომდინარე, ეკლესია ხარობს კაცობრივობის მეტონი-
ერული წარმატებებით. მაგრამ განსაკუთრებული შიშით, ყურად-
ღებით და ამჟვე ღრთ, გაგებით აღევენებს თვალს კელევის მეთო-
ლოლოგიას, თანამედროვე გენეტიკური მექანიკის განვითარებას,
ბიომედიცინას და ბიოგენეოლოგიას და სურვილი აქვს, კონსტრუქ-
ციული დიალოგი დააფუძნოს ზემოთაღნიშნული დარგების წარმო-
მაღგენლებთან, ვინაიდან მიაჩნია, რომ მათთან ერთად ისიც იზიარ-
ებს იმ პასუხისმგებლობას, რომ დაუამოს ტკივილი „ღამამერაღ
და გადაქანცულ ადამიანს“.

შეახსენებს მათ, რომ ყოველივე ის, რაც შეარყევს პაგივისციემის
გრძნობას შესაქმის მიმართ, ვითარცა ღმრთისმიერი სასწაულისა,
სიყვარულისა და თავისუფლებისა, აცამგვერებს ბიბლიისა და მამე-
ბის მოძღვრებათა კრიგერიუმებს ეთიკური ჭეშმარიტების შესახებ, ამ-
ღვრევს ადამიანთა შორის ურთიერთობებს, ბოჭავს ადამიანის ღამო-
უკიდებლობას და ამცირებს სახეს ადამიანისა, ვითარცა ერთღა-
ერთისა და განუმეორებლისა.

მეცნიერული მიღწევები, რომელნიც შეეებს გერიან ადამიანურ
საგკივარს, ხელს უწყობენ სხეულის ჯანმრთელობას, ახანგრძლივე-
ბენ სიცოცხლეს და, რაც მთავარია, აუმჯობესებენ ადამიანის ცხოვ-
რებას, ჭეშმარიტად, ღმრთის საბოძვარია, მაგრამ იგი არ უნდა წარ-
მოაღგენდეს თვითმიზანს და, მით უფრო, არ უნდა გახდეს გამართ-
ლება ზედმეტი ჩარევისათვის, რაც ამცირებს ადამიანის მაცხოვ-
ნებელი პერსპექტივების პორიზონგს. ეკლესიის მისია მეცნიერუ-
ლი პროგრესის უგულვებელყოფა კი არ არის, არამედ ადამიანის
ცხოვნება და ეთიკურ ღირებულებათა დაცვა.

მომავალი ცხოვრება, რომლისკენაც მივისწრაფვით, არის ცხოვ-
რება სასუფეველში ღმრთისა. ეს ცხოვრება იწყება „ღროში“ და მთავ-
რდება მარადიულობაში. ისგორიული ღრო მარადიულობასთან შეხ-
ვეღრის აღგოლია. ღმრთის სასუფეველის მაცხოვნებელი „აწ“ ეკლესიის
მიერ ჩვენს სამსახურში ებმება, ხოლო ეკლესიური „მარადის“ ღმრთის
სასუფეველში არსებობს. არსებული სიცოცხლე მხოლოდ „მომავალი“
ცხოვრებისათვის სამზადისს კი არ წარმოაღგენს, არამედ თანამონა-
წილეობაა მასში, რწმენისა და ღმრთის მცნებათა დაცვის მეშვეო-

ბით. რაც უფრო მეტად იცავს ადამიანი სიყვარულის ორმხრივ მცნებას, მით უფრო სძლევს თავის ეგოიზმს და თავის ნამდვილ სახეს პოულობს ღმერთთან და მოყვასთან შეხვედრისას და ურთიერთობისას.

ადამიანის სრულყოფა პიროვნებად ხდება ადამიანური ბუნების ერთარსობის განცლით, რასაც პროგოგიაპად წმინდა სამების ერთარსობა უნდა ელოს. მარადიულობის შეცნობის ჭეშმარიტი მაგალითი წმინდანთა ცხოვრებაა, რაც ღღემდე დასგურდება ღიაქრონიულად. მათი შეშწობით ვიცით, რომ მარადიულობის ძიება ჯერ კიდეც მიწიერ ცხოვრებაში, ადამიანს აკარგვინებს სიკვდილის შიშს და პარმონიაში მოჰყავს მთელს კაცობრივ სამყაროსთან. ამას გარდა, მართლმადიდებლური თეოლოგიის თანახმად, არა მხოლოდ ადამიანი, არამედ მთელი კაცობრივი სამყარო, ვითარცა ახალი ქმნილება, მონაწილეობას მიიღებს გრიაღული ღმერთის მეუფებაში.

მართლმადიდებლურ თეოლოგიას, რომელიც დაფუძნებულია გემოხსენებულ თეოლოგიურ მოძღვრებებზე, შეუძლია ყოველგვარი წინასწარი განზრახვებისაგან დაცლილი, ვულწრფული ღიალოგი აწარმოოს გამოყენებითი მეცნიერების წარმომადგენლებთან და მათთან თანამშრომლობის შედეგად პასუხი გასცეს საზოგადოებისათვის საკამათო იმ საკითხებს, რომელთაც ძირითადად გასული საუკუნის უკანასკნელ მეოთხედს იჩინეს თავი. როგორცაა, მაგალითად, ოჯახის ინსტიტუტი, ოჯახური ურთიერთობები და ასევე ადამიანის გამრავლების პროცესი.

არავის ხელეწიფება უარყოს ის ფაქტი, რომ სიცოცხლის „საიდუმლო“, უჯრედის სგადიდან მოყოლებული სინთეგურ ორგანიზმად ჩამოყალიბებამდე, „არსებობის“ ცნების ირგვლივ ბრუნავს. ამგვარად ორსულობა, თავიდანვე ავგონომიური ცოცხალი ორგანიზმის, ადამიანის არსებობის განვითარების პირველი სგადიაა, რომელიც აუცილებლად დასრულდება გარკვეული დროის შემდგომ. აქედან გამომდინარე, ეჭვსგარეშეა, რომ მართლმადიდებლური სარწმუნოების თანახმად, აბორტი ეთიკურად მიუღებელია, მით უფრო, რომ იგი საერთო ეთიკური ნორმებისთვისაც მიუღებელია. თავის დაცვაზე ბრუნვა, გარდა იმისა, რომ აუმჯობესებს ოჯახური თანაცხოვრების ხარისხს, ამავე დროს აწესრიგებს შობადობის საკითხსაც.

ცხადია, რომ აღნიშნულ პრობლემებთან გამკვლავებაში ეკლესიის წვლილი გააძლიერებს ოჯახის როლსა და მნიშვნელობას

ჯანსაღი საზოგადოებრივი უჯრედის ჩამოყალიბებაში. სხვა რომ არაფერი, ეკლესიის ლიგურგიული გრადიცია ენერგიულად უწყობს ხელს მრავალგანზომილებიან და მრავალ მნიშვნელობის მატარებელ ქორწინების საიდუმლოს.

აღნიშნული თეოლოგიური თვალსაზრისებიდან გამომდინარე, ეკლესიას შეუძლია პასუხი გასცეს ბიოეთიკის სხვა დიდ პრობლემასაც, რასაც ჯანსაღ შთამომავლობაზე ზრუნვა ჰქვია და ასევე, გრანსპლანგაცია, კლონირება, ეუთანასია. ამიგომაც მართლმადიდებელ თეოლოგიას არ შეუძლია ბიოეთიკა მიიღოს ღოგმაგური მოძღვრებისაგან დამოუკიდებლად. არ შეიძლება არსებობდეს ბიოეთიკა ბიოთეოლოგიის გარეშე.

ბიოგენეტიკა არ უნდა ვითარდებოდეს მხოლოდ და მხოლოდ ასკლეპიოსიისა და პიპურაგეს სულისკვეთების ფარგლებში, სერიოზულად უნდა გაითვალისწინოს სახარების ძირეული პრინციპები. კელევა-ძიებისა და აღმოჩენებისას არ უნდა გამოირიციოს ანთროპოლოგიური და კაცთმოყვარეობითი მცენებები...

მადლიერების გრძნობით აღესილნი მადლობას მოეახსენებთ უფალს ღვთაებრივ საბოძვართათვის და რწმენით განმსჭვალულნი შემოქმედების სასწაულის წინაშე პავლე მოციქულთან ერთად ვაღიარებთ: „შენ დასაბამსა, უფალო, ქუეყანაჲ დააფუძნე, და ქმნულნი კელთა შენთანი ცანი არიან, იგინი წარკლენ, ხოლო შენ ეგო უკუნისამდე, და ყოველნი ვითარცა სამოსელნი დაძუელდენ, და ვითარცა შესამოსელნი სცეალნე იგინი; და იცეალნენ. ხოლო შენ თავადი იფივე ხარ, და წელიწადთა შენთა არა მოაკლდეს.“ (ებრ. 1, 10/12).

ბოლოს კი ისიც მინდა აღვნიშნო, რომ კონფერენცია ჩატარდა ძალიან მაღალ დონეზე, სასტუმრო „პილტონში“. მთელი სტამბული მობილიზებული იყო, რათა რაიმე ექსცესებს არ ჰქონოდა ადგილი. ეს ხომ პირველი ქრისტიანული საერთაშორისო კონფერენცია იყო, რომელიც მუსლიმანურ გარემოცვაში, კერძოდ კი ყოფილი ბიზანტიის დედაქალაქში ჩატარდა. დამეთანხმებით ალბათ, რომ ეს ყველაფერი ასე უმტკივნეულოდ არ ჩაივლიდა, რომ არა ის დიალოგები და მუსლიმანურ სამყაროსთან მიღწეული შეთანხმებები, რაზედაც სულ ცოტა ხნის წინ ვისაუბრეთ.

ჩემი აზრით, მეტად სამწუხაროა ის ფაქტი, რომ ამ კონფერენციას არ ესწრებოდა საქართველოს ეკლესიის წარმომადგენელი. მართა-

ლია, საქართველოს ეკლესიის კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II ოფიციალური წერილით მიესალმა კონფერენციის ორგანიზატორებსა და მონაწილეებს, მაგრამ, ჩვენს ეკლესიაში შექმნილი მდგომარეობიდან გამომდინარე, წარმომადგენლის წარგზავნაზე თავი შეიკავა. საქართველოდან მხოლოდ მე დავესწარი ამ კონფერენციას დამკვირვებლის სტატუსით, რის გამოც თავი ვალდებული ვაღიარებ ჩავთვალე. ქართველი მორწმუნეებისათვის ამ კონფერენციის შესახებ მომეთხრო. თუმცა ამ წერილის დაწერის მთავარ მიზანს ინფორმაციის მოწოდება კი არა, ჩვენს ეკლესიაში მიმდინარე პროცესების გაცნობიერება წარმოადგენს.

ამ ბოლო დროს საქართველოს ეკლესიაში კამათისა და დებატების მიზეზი გახდა თემა: „მუცელში უდროოდ მოწყვეტილი ბავშვების სული სამოთხეში მოხვდება თუ ჯოჯოხეთში?“ კვლავ ორ ბანაკად გაიყო საქართველოს ეკლესიის სამღვდელოება, კვლავ საშიშროების წინაშე აღმოჩნდა საქართველოს ეკლესიის ერთიანობა.

ცხადია, თავისთავად საინტერესოა „მოწყვეტილი ბავშვების სულის“ საკითხი, მაგრამ ახლა, ამ ვაი-უბედურებაში, როცა თითოეული ჩვენგანის სულიერი და ფიზიკური გადარჩენის საკითხი დგას, მე ამას ვიღაცის მიერ საგანგებოდ წამოჭრილ თემად აღვიქვამ, დესტაბილიზაციის გამოსაწვევად. ასეთივე თემად მიმაჩნია მრავალსაუკუნოვანი ქართული საეკლესიო საგალობლების ავთენტურობის საკითხის დასმაც. „ბავშვების სულის“ საკითხმა ხომ თვით ათონის მთის ბერებიც კი განაცვიფრა და ასე შემოუთვალეს ამ დისკუსიაში ჩაბმულ პირებს: ნუთუ თქვენს ეკლესიაში ყველა აქტუალური საკითხი მოგვარებული გაქვთ, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით არ ჩახოცოთ ერთმანეთით?

წინამდებარე წერილში მე საგანგებოდ წარმოვადგინე სტამბულის კონფერენციაზე წაყითხული მოხსენებების სათაურთა ფართო სპექტრი, რათა კვლევა-ძიებით დაინტერესებულმა ჩვენმა სამღვდელოებამ იქნებ ამ საკითხების შესწავლას მოჰკიდოს ხელი და მომავალ პანორთოლოქსა-ლურ თუ დიაქრისტიაწულ შეხვედრებზე თავიანთი სიტყვა თქვან. და კიდევ, თუ დღეს მათთან არავინ მიდის იმის საკითხავად, გადაინერგოს თუ არა გული, ან თირკმელი, ხვალ უსათუოდ დადგება ეს დღე. ეკლესია და მისი მსახურნი მზად უნდა იყვნენ თანამედროვეობის მიერ წამოჭრილი ნებისმიერ პრობლემაზე პასუხის გასაცემად. აი, რას წერს ამასთან დაკავშირებით ალბანეთის მთავარეპისკოპოსი ანასტასიოსი.

„მართლმადიდებელი თეოლოგიური აზროვნებისათვის დამახასიათებელი მკვეთრად გამოკვეთილი ისტორიული თვითშეგნება ხში-

რად მცდარ წარმოდგენას ქმნის, თითქოს ჩვენ ვართ საეკლესიო საზოგადოება, რომელიც მუდამ წარსულით არის დაკავებული. მაგრამ ქრისტე ყველა ეპოქისა და ყველა კულტურის კუთვნილებას: „გუშინ და დღეს და იგი თავადი არს უკუნისამდე“ (ებრ. 13,8) – ზეალმატებული ჟამთა სვლაზე. ამდენად, ეკლესია მისი, რომელიც მის „მისტრიგურ სხეულს“ წარმოადგენს, არ შეიძლება მიეკუთვნებოდეს რომელიმე ისტორიულ პერიოდს და არც რომელიმე ეპოქის ხასიათსა და სტრუქტურასთან არ იგივდება. მართლმადიდებელი ეკლესია ვალდებულია იყოს განხნილი კაცობრიობის განუწყვეტელ ძიებათა წინაშე სივრცესა და დროში, მყარი მეთვალყურეობის ქვეშ იმისა, „რომელი არს, და რომელი იყო და რომელი მომავალ არს, ყოვლისა მპყრობელი“ (გამოცხ. 1,8); შთაგონებული სული წმიდით, რომელიც დროსაც განაახლებს“ [1,270].

2000 წლის სექტემბერი

მკუთხედური მოძრაობა და ადამიანის უფლებები. ეკლესია და სექტები

საბჭოთა კავშირის რღვევისა და საზღვრების გახსნის შედეგად უამრავი სექტა მოაწყდა მთელს პოსტსაბჭოურ სივრცეს. არც საქართველო აღმოჩნდა გამონაკლისი. ბეთანიის მონასტრის ბერები 1997 წელს შემფოთებულნი აცხადებდნენ, რომ „საქართველოს ეკლესია, რომელსაც ეკუმენიზმის მწვალებლობა შეეყარა, ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს კაბალაში მოექცა და ხელ-ფეხი შეეკრა ე.წ. „იელოველებთან“, ბაპტისტებთან, კრიშნაიდებთან და ათასგვარი სხვა ჯურის მწვალებლებთან ბრძოლაში...“ (იხ. ბეთანიის მონასტრის ღია წერილი სინოდს).

მინდა განვუმარტო ბერებს და შესაბამისად, მათ მიერ შემფოთებულ ჩვენს მოსახლეობას, რომ საქართველოს ეკლესია 1962 წლიდან იყო ჩართული ეკუმენურ მოძრაობაში, მაგრამ ამით საქართველოში მართლმადიდებლობა არ შერყეულა. 80-იან წლებში, ჩვენს თვალწინ, კიდევ უფრო აღზევდა ჩვენს ქვეყანაში მართლმადიდებლური სარწმუნოებაც და ეკლესიაც. თავად ეს ბერებიც ამ წლებში მოვიდნენ საქართველოს ეკლესიის წიაღში.

სწორედ 80-იან წლებში კათოლიკოს პატრიარქი ილია II ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს ერთ-ერთი პრეზიდენტი გახლდათ, მაგრამ ამ ფაქტს არც სამღვდლოების და არც საზოგადოების პროტესტი არ გამოუწვევია. პირიქით, საქართველოს მოსახლეობამ ეს მოვლენა ჩვენი ეკლესიის საერთაშორისო სარბიელზე აღიარებად აღიქვა.

ბუნებრივია, იხადება კითხვა: სად იყვნენ მაშინ „მართლმადიდებლობის დამცველი მამები“ და მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელიც ასე მკვეთრად დაუპირისპირდა 1997 წელს საქართველოს ეკლესიას და მის საჭეთმპყრობელს, რატომ ადრე არ იღებდნენ ხმას?

ამ კითხვაზე პასუხის გაცემისას რამდენიმე ფაქტორზე უნდა გავამახვილოთ ყურადღება:

1. საბჭოთა კავშირის მაშინდელი საგარეო პოლიტიციდან გამომდინარე, მის ფარგლებში არსებული ყველა ეკლესია იყო გაწევრიანებული ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოში და, ცხადია, არ იყო დაშვებული

პროპაგანდა ეკუმენური მოძრაობის წინააღმდეგ. ვერც უცხოეთში არსებული მტრულად განწყობილი ძალები ახერხებდნენ ამას იმ პირობებში. თუმცა, აქვე, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოთა კავშირის დაქვემდებარება ეკუმენური მოძრაობისადმი ყოველთვის ერთგვარად არ ყოფილა. ემს-ს დამფუძნებელ ყრილობაზე (ამსტერდამი, 1948 წ.) საბჭოთა კავშირის ფარგლებში არსებულ არც ერთ ეკლესიას არ მიუღია მონაწილეობა, მიუხედავად იმისა, რომ მიწვეულნი იყვნენ. პირიქით, საბჭოთა დიპლომატიამ ისიც კი მოახერხა, რომ ალექსანდრიისა და ანტიოქიის ეკლესიებიც გამოთიშა ამ მოვლენას. ორი თვით ადრე ეს ეკლესიები მოსკოვში გამართულ მართლმადიდებელი ეკლესიების კონფერენციაზე მიიწვიეს და შეთანხმდნენ, რომ რუსეთის ეკლესიასთან ერთად, არც მათ არ მიეღოთ მონაწილეობა ამსტერდამის კონფერენციაში. [5.9, 70].

60-იან წლებში საბჭოთა კავშირმა შეცვალა საგარეო პოლიტიკის კურსი და, აქედან გამომდინარე, რუსეთის ეკლესიამ 1962 წელს ემს-სთან თავისი მუდმივი წარმომადგენლობა დააარსა ჟენევაში. 1962 წელსვე გაერთიანდა ემს-ში საქართველოს ეკლესიაც. ასე რომ, ნუ ავჩქარდებით და ნურც ერთ პატრიარქს ნუ დავდებთ ბრალს „ეკუმენიზმის მწვალებლობის შეყრამში“. ყველაფერს საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური კურსი განსაზღვრავდა – ჩვენი ეკლესიის ემს-ში გაერთიანებასაც და „მართლმადიდებლობის დამცველი მამების“ მაშინდელ ღუმილსაც.

2. 80-იანი წლების დასასრულს, როდესაც საბჭოთა კავშირის საფუძვლები შეირყა და მისი ყოფნა-არყოფნის საკითხი დადგა, ცხადია, ყველა შეეცადა სათავისოდ გამოეყენებინა არსებული ვითარება და ნებისმიერ გზებსა და საშუალებებს მიმართეს მიზნის მისაღწევად. სწორედ ამ ფაქტმა განსაზღვრა ემს-ის წინააღმდეგ გალაშქრებაც და სექტების მომრავლებაც.

იმ ფონზე საქართველოში განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა რუსული ემიგრანტული ეკლესიის ხმამ, ვინაიდან ის მტრულად იყო განწყობილი საბჭოთა კავშირის მიმართ.

მიტროპოლიტი ვიტალი ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს „მწვალებლობისა და სიცრუის ერთიან ფრონტს“ უწოდებს და მიაჩნია, რომ ამ საბჭოში „მოხდა კაცთა მოდგმის სულიერი ისტორიის მანძილზე არსებული ყველა მკრებლობის, გმობის, ცდომილებისა და ჭეშმარიტებისაგან განდგომის შეკრება და ურთიერთშერწყმა, დაწყებული კაენიდან და ქამიდან, დამთავრებულად იუდა გამცემლით, კარლ მარქსით, გაბრწყინ-

ლი ფროიდიტა და ყველა თანამედროვე მცირე თუ დიდი მკრეხელთ“
(იხ. გაზეთი „დროის ქრონიკა“, №2, 1997წ.).

რუსული ემიგრანტული ეკლესიის „ჭეშმარიტი მართლმადიდებ-
ლური მოძღვრებებით“ აღფრთოვანებულმა ჩვენი ეკლესიის საშუაღე-
ლოებისა და მოსახლეობის ნაწილმა „თანამედროვე მცირე თუ დიდ
მკრეხელთა“ შორის საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქიც დაინახეს,
რაც ის ოდესღაც ეშს-ის ერთ-ერთი პრეზიდენტი იყო. „ჭეშმარიტ მართლ-
მადიდებლებად“ ჩვენი მოქცევა კი იმით დაგვირგვინდა, რომ 1997 წელს
ბერთა ერთმა ნაწილმა „მწვალებლობაში“ დაადანაშაულა დედა ეკლესია
და სიწმინდის საძებრად რუსულ ემიგრანტულ ეკლესიას მიაშურა.

განდგომილ მამათა ხელმძღვანელი, არქიმანდრიტი იოანე შეყ-
ლაშვილი ამერიკაში გაემგზავრა.

რას მიაღწია არქიმანდრიტმა იოანემ ამერიკაში, ვერაფერს გეტყვით.
მას შემდეგ, რაც დაბრუნდა, დუმილი ამჯობინა...

ბასილი მკალავიშვილისა და მისი მრევლისათვის კი მიტროპოლიტი
ვიტალი დღემდე სათაყვანებელ კერადა რჩება. ამას, ალბათ, ის განაპი-
რობებს, რომ ბერძენი სქიზმატები, ვის დაქვემდებარებაშიც საყუთარი
ნებით შეყო თავი ბასილ მკალავიშვილმა, მხოლოდ რუსულ ემიგრანტულ
ეკლესიას აღიარებენ და მხოლოდ მათთან აქვთ კავშირი.

ბერძენი სქიზმატები ვის აღიარებენ, ეს რა ჩვენი საქმეა, სამწუხარო
ის არის მხოლოდ, რომ მკალავიშვილმა და მისმა მრევლმა არ იცის, რომ
რუსული ემიგრანტული ეკლესია არ ცნობს საქართველოს ეკლესიის
ავტოკეფალიის აღდგენას 1917 წლის 12 მარტს. ისინი ჯერ კიდევ
ცარისტული რუსეთის თვალთ შეჰყურებენ მსოფლიოს.

3. რა დასამალია და, უკანასკნელ ათწლეულში ჩვენი საზოგადოების
ერთი ნაწილის ასეთი მკვეთრი დაპირისპირება საქართველოს ეკლესი-
ისა და მისი საჭეთმყრობელისადმი, 1992 წელს ჩვენს ქვეყანაში და-
ტრიალებულმა მოვლენებმაც განაპირობა. გახსოვთ ალბათ, როგორ ხვედ-
ნენ კათოლიკოს-პატრიარქის პორტრეტებს მიტინგებზე და ამის სანაცვ-
ლოდ ვოპარ დუდაევის პორტრეტებს აფრიალებდნენ. ამიტომაც, მოსა-
ხლეობის ეს ნაწილი ადვილად აჰყვა ანტიეკუმენურ პროპაგანდას. ამათ
სხვებიც შეუერთდნენ, სრულიად განსხვავებული პოლიტიკური ორიენ-
ტაციის ადამიანები, რადგან ეგონათ, რომ ამ ჭიბით მართლმადიდებლობას
იცავდნენ ქვეყანაში. ის კი არ იცოდნენ, რომ ერთადერთი ინსტანცია,
სადაც საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას სხვა აღმსარებლობის
მიმდევართა ქმედებების გაპროტესტება შეეძლო, ეკლესიათა მსოფლიო

საბჭო იყო. ვინაიდან, ემს-ში გაწვევრიანებულ ეკლესიებსა და რელიგიურ მიმდინარეობებს ეკრძალებათ პროსელიტიზმი ერთმანეთის მიმართ.

არც ის იცოდნენ, რომ საქართველოს ეკლესიას ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოში შეეძლო დაეყენებინა ემს-ის წევრი სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიების საქართველოს ეკლესიის იურისდიქციაში ჩარევის საკითხიც.

ამიტომ გაკეთდა ყველაფერი, რომ 1997 წელს, ევროპის ეკლესიათა II ეკუმენური ასამბლეის წინ, გამოსულიყო საქართველოს ეკლესია ემს-დან.

ამ პოლიტიკის მსხვერპლი მარტო ჩვენი ეკლესია არ აღმოჩნდა. 1998 წელს, VIII ეკუმენური ასამბლეის წინ, ბულგარეთის ეკლესიაც გამოვიდა ემს-დან.

ყოველივე ზემოთქმული ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს მიმართ ნოსტალგიის გამო კი არ იწერება, არამედ იმის გასაცნობიერებლად, რომ საქართველოს ეკლესიის ემს-ში გაწვევრიანებაც და ამ ორგანიზაციიდან მისი გამოსვლაც პოლიტიკურმა ვითარებამ განაპირობა.

ახლა კი კვლავ სექტების საკითხს მივუბრუნდეთ.

თვით ე.წ. „ქრისტიანული სექტებიც“ კი, აშკარად უპირისპირდებიან ქრისტიანთა გაერთიანებას. უფრო მეტიც, ისინი ნებისმიერი ეკლესიის წინააღმდეგნი არიან. ასე მაგ.: ერთ-ერთმა ქრისტიანულმა დაჯგუფებამ, რომელიც ცნობილია სახელწოდებით „Pietismus“ (მისი ერთ-ერთი სექტა „მეთოდისტებიც“ არიან) რომის კათოლიკური ეკლესიის ეკუმენური მოძრაობისადმი დადებითად განწყობა „ემს-ს ეშმაკურ იდეად“ გამოაცხადეს და იწინასწარმეტყველეს, რომ „ეს ორგანიზაცია გადაიქცევა ანტიქრისტეს ეკლესიად, რომლის მეთაურიც პაპი განდება“ [2, 343]. ასეთი იდეის გამავრცელებელი სხვა ბევრი სექტაც არსებობს.

ეკუმენური მოძრაობის წინააღმდეგ გამართული კამპანიის შედეგად ეს აზრი მართლმადიდებელთა შორისაც გავრცელდა. ეს იმიტომ მოხდა, რომ ჩვენმა საზოგადოებამ არ იცოდა, და შესაძლოა, მისმა ერთმა ნაწილმა დღესაც არ იცის, რომ რომის ეკლესია არ არის ემს-ს წევრი. რომის ეკლესიამ 1952 წლიდან დაიწყო თავისი წარმომადგენლების წარუზავნა ეკუმენურ ასამბლეებზე მხოლოდ დამკვირვებლის სტატუსით. 1964 წლის 21 ნოემბერს კი გამოსცა დადგენილება, რომელშიც ჩამოყალიბებულია რომის ეკლესიის პოზიცია ეკუმენური მოძრაობის მიმართ. მართალია, ამის შემდეგ დადებითად განეწყო კათოლიკური

ეკლესია ემს-ს მიმართ, მაგრამ რაკი იგი დღემდე არ არის ამ ორგანიზაციის წევრი, როგორღა გახდება მისი მეთაური?

ჩვენმა მოსახლეობამ არ იცოდა ყოველივე ზემოთქმული, მაგრამ იცოდა რომის ეკლესიის სიძლიერე. ამიტომაც ადვილად აკვეთა სექტანტების მიერ გავრცელებულ და დამკვიდრებულ ცრუ წინასწარმეტყველებას. წარმოიდგინეს, რომ ემს-ში ძლიერი გაიმარჯვებდა. დეზინფორმაციის წყალობით ჩამოყალიბებულმა აზრმა კი დღევანდელი ვითარება განაპირობა:

კათოლიკური ეკლესიის და ბაპტისტების წარმომადგენლები შემფოთებულნი აცხადებენ, რომ მართლმადიდებელი საქართველოს ტოლერანტობა უკვე ისტორიის კუთვნილებად იქცა და საქართველოს საპატრიარქოსადმი გამოთქვამენ გარკვეულ საყვედურებს. სამწუხაროდ, იმას კი ვერ აცნობიერებენ, რომ ის „ჭეშმარიტი მართლმადიდებლები“ თავად საქართველოს ეკლესიასაც უქმნიან პრობლემებს.

კათოლიკური ეკლესიის წარმომადგენლებმა უსათუოდ უნდა გაითვალისწინონ ის ფაქტი, რომ ეს „ჭეშმარიტი მართლმადიდებლები“, სრულიად გაუცნობიერებლად, იმ ძალების მიერ იმართებიან, ვისაც ამ ბოლო ათი წლის მანძილზე „უნიის“ საკითხის გამო უკიდურესად დამაბული ურთიერთობა აქვთ რომის კათოლიკურ ეკლესიასთან. ეს ძალები ანტიკათოლიკურ სულიკვეთებას ისე აღვივებენ „ჭეშმარიტ მართლმადიდებლებში“, რომ ამ საწყლებს წარმოდგენაც კი არა აქვთ.

ამას თან ერთვის ახალ-ახალი სექტების მომრავლებაც. სექტანტები ხომ ნებისმიერ ეკლესიას ებრძვიან – კათოლიკურსაც, მართლმადიდებლურსაც, პროტესტანტულსაც... ისინი ერთმანეთსაც ვერ იტანენ, რადგან ყოველ სექტას მიაჩნია, რომ მხოლოდ მათ წიაღში ჰპოვებს ადამიანი „სიმშვიდის ნავსაყუდელს“. აი, თუნდაც მაგალითისთვის „ორმოცდაათიანელები“ ავიღოთ. ისინი „ქრისტიანულ ეკლესიებს და აღმსარებლობებს აიგივებენ „მეძავ ბაბილონთან“, რომლისაგანაც ღმრთის შვილნი მათთან უნდა გაეშურონ [2, 165]. ასევე ფიქრობენ „ადვენტისტები“ („იელოველები“ ერთ-ერთი მათი დაჯგუფებაა) და სხვებიც.

ჩვენს ქვეყანაში შექმნილ რელიგიურ განუკითხაობას კიდევ უფრო ამძაფრებს ის ფაქტი, რომ ამ ბოლო წლებში ისეთი სექტებიც შემოგვესივნენ, რომელთა შესახებ ადრე არც კი გვსმენოდა. ასე მაგ.: „მორმონები“, „მუნისტები“, „ახალი ორმოცდაათიანელების“ სხვადასხვა დაჯგუფებები და, ვინ იცის, იქნებ სხვებიც არიან. მე ხომ ამ დარგის სპეციალისტი არა ვარ, ყველა რომ ვიცოდე.

ყველაზე საშინელი ის არის, რომ ეს ახალი სექტები ნიღბით შემოდიან. იმ სახელწოდებით, რომელსაც ისინი ატარებენ, ძნელად წარმოიდგენს ადამიანი, რომ სექტასთან აქვს საქმე. ასე მაგ.: „მეცნიერებათა გაერთიანების საერთაშორისო კონფერენცია“ (ICUS), „პროფესორთა აკადემია მსოფლიოში მშვიდობის განსამტკიცებლად“ (PWPA), „მასმედიის საერთაშორისო კონფერენცია“ (WMC), „თანადგომისა და მეგობრობის საერთაშორისო ფონდი“ (IRFF).

ყველა დასახელებული „საერთაშორისო ორგანიზაცია“ ე.წ. „ჰენოტიკურ ეკლესიას“, ანუ „მუნისტებს“ ეკუთვნით. „ჰენოტიკური ეკლესიის“ ფარგლებში არსებობენ აგრეთვე მთელს მსოფლიოში გაბნეული „ეკონომიკური და ბიზნეს ორგანიზაციები, პოლიტიკური ორგანიზაციები, რომელთა გაერთიანებასაც CAUSA ჰქვია“ [2,570].

ვერ გეტყვით, დასახელებული ორგანიზაციებიდან ანუ სექტებიდან, რომელიმეს აქვს თუ არა ჯერჯერობით ფეხი მოყიდებული საქართველოში, მაგრამ ამას რა მნიშვნელობა აქვს, დღეს თუ არ არიან აქ, ხვალ გამოჩნდებიან. მე უბრალოდ იმის მაგალითად მოვიყვანე, რომ, როდესაც ადამიანი ასეთი დასახელების მქონე სტრუქტურასთან აღმოჩნდება პირისპირ, როგორ უნდა მიხვდეს, რომ რაღაც მეტად სერიოზულ საერთაშორისო ორგანიზაციასთან კი არა, სექტასთან აქვს საქმე? არის ვინმე, ამ შემთხვევაში, დაზღვეული, ან მართლმადიდებელი, ან კათოლიკე, ან ბაპტისტი? როგორ უნდა გაუმკლავდნენ ამ პრობლემას უბრალო ადამიანები, როდესაც თვით საქართველოს პარლამენტი შევიდა შეცდომაში. გახსოვთ ალბათ ბატონ ჯანსუღ ჩარკვიანის წერილი გაზეთ „ლიტერატურულ საქართველოში“, თუ როგორ ამოყო თავი, ამ რამდენიმე წლის წინ, საქართველოს პარლამენტის მიერ წარგზავნილმა დელეგაციამ „მუნისტების“ საერთაშორისო კონფერენციაზე ნიუ-იორკში.

ჯანსუღ ჩარკვიანს რიხით განუცხადებია, რომ მართლმადიდებელია და ორიათასწლოვან რელიგიას ვერ გაცვლის 1960 წელს დაარსებულ სექტაში (სამწუხაროდ, გაზეთი არ შემომინახავს, ციტატები რომ მოვიხმო, მაგრამ მთავარი აზრი ასეთია). დარწმუნებული ვარ ჯ.ჩარკვიანის თაობის უბრალო გლეხიც კი, რომელმაც ბოლომდე არც კი იცის მართლმადიდებლური მოძღვრების სიღრმე, იგივე განცხადებას გააკეთებდა. ასევე დაიცავდა თავის მრწამსს კათოლიკე გლეხიც, მაგრამ საყითხავია, როგორღა მოიქცევა გლობალიზაციის პერიოდში გაზრდილი და ტექნიკური რევოლუციით თავბრუდახვეული, სულ სხვა მენტალიტეტის მქონე საქართველოს მომავალი პარლამენტარი, ან ნებისმიერი მოქალაქე.

ამიტომაც, ვფიქრობ, ერთმანეთის დადანაშაულების ნაცვლად, როგორც მართლმადიდებელი, ასევე სხვა ეკლესიების მესვეურებმაც, სექტების ლექსიკონის გამოცემაზე უნდა იხრუნონ, რათა რელიგიური პლურალიზმის პირობებში ადამიანებმა მართლაც თავისუფალი არჩევანი გააკეთონ და ბრმად არ მიჰყვნენ ამა თუ იმ პროპაგანდას.

ასეთი ლექსიკონის არსებობით უნდა დაინტერესდეს საქართველოს ხელისუფლებაც, რადგან ყოვლად აუცილებელია იგი სახელმწიფო მოხელეებისათვის, უცხოეთში მყოფი საქართველოს საელჩოებისათვის და ა.შ. (ყველა ქვეყანაში არსებობს ასეთი ლექსიკონი. საბჭოთა პერიოდში ასეთი ლექსიკონის როლს ასრულებდა ე.წ. „Карманный Словарь Атеиста“ და სხვადასხვა დასახელების ათეისტური წიგნები). ინფორმაციის სიმწირის და ღეზინფორმაციის ნაყოფი ხომ ყველამ, — ერმა და ბერმა, — ერთად ვიწვინეთ.

რაკი საქართველოში ყველაზე დიდი პრობლემა მაინც „იელოვას მოწმეებთან“ გვაქვს, ამიტომ მინდა საგანგებოდ მივაქციო მკითხველის ყურადღება ამ სექტის იდეოლოგიას და მასთან ბრძოლის არსებულ მეთოდებს.

პირველყოვლისა, მინდა განემარტო, რომ „იელოველებს“ არანაირი კავშირი არა აქვთ ეკუმენურ მოძრაობასთან. პირიქით, ისინი ამ მოძრაობისა და ქრისტიანთა ნებისმიერი გაერთიანების წინააღმდეგნი არიან. უფრო მეტიც, მათ მიაჩნიათ, რომ „არსებობს ორი ორგანიზაცია, რომელთაგან ერთი მიეკუთვნება „იელოვას“, ხოლო მეორე — „სატანას“. პირველს მიეკუთვნებიან მხოლოდ და მხოლოდ „იელოვას მოწმეები“, მაგრამ ყველაფერი სხვა — სახელმწიფოები, ეკლესიები და ა.შ. მიეკუთვნებიან სატანას. „იელოვას მოწმეების“ მიზანს ის წარმოადგენს, რომ ადამიანებმა მიატოვონ სატანის ორგანიზაცია და მთელი გულით შეუერთდნენ „იელოვას მოწმეებს“ [2, 466].

ასე რომ, ეკუმენური მოძრაობიდან გამოსვლით სწორედ მათი და ბევრი სხვა სექტის სასარგებლოდ გადავდგით ნაბიჯი.

ე.წ. „ბასილისტებმა“ რელიგიურ ფანატიზმში გადაზარდეს იელოველების წინააღმდეგ ბრძოლა, რაც ნამდვილად ამცირებს საქართველოს სახელს საერთაშორისო ასპარეზზე, რადგანაც ბარბაროსული აქტები, ვის წინააღმდეგაც არ უნდა იყვნენ მიმართული ისინი, ცივილიზებული სამყაროსათვის მიუღებელია. ისიც ცხადია, რომ ცემა-ტყეპა და სისხლიანი შეტაკებები ვერანაირ შედეგს ვერ მოგვიტანს. გავიხსენოთ თუნდაც

ის ფაქტი, რომ პირველ საუკუნეებში სწორედ დევნამ კიდევ უფრო განამტკიცა ქრისტიანული სარწმუნოება.

ერთადერთი მეთოდი, რომელიც, ალბათ, უფრო გაამართლებს, საზარებისეული მოყვასისადმი სიყვარულია. „იელოველთა“ მიერ გადაბირებული ჩვენი მოსახლეობის ნაწილი სიბრალულს უფრო იმსახურებს, ვიდრე სიძულვილსა და მტრობას. ისინი ხომ ამ ღუბჭირი ყოფის მსხვერპლნი არიან.

70-წლიანი ათეისტური პროპაგანდის შემდეგ შიშშილის ზღვარზე მისულ მოსახლეობას ვინც გაუწოდა დახმარების ხელი, იმათი იწამეს. ეს ბუნებრივი, ადამიანური სისუსტეა. გაიხსენეთ ძველი ალთქმა. როდესაც მოსეს ეგვიპტიდან გამოჰყავდა დამშეული და განაწამები ებრაელები, ისინი რამდენჯერმე აუშხედრდნენ მას და ღმერთის არსებობის ხილული საბუთი მოსთხოვეს. მხოლოდ ცით მოვლენილმა მანანამ შეძლო მათი დაშოშმინება. ჰოდა, „იელოვას მოწმეების“ მიერ ოჯახებში შეტანილი მაკარონი, პური და შაქარი სწორედ იმ მანანად გადაიქცა ჩვენი გაჭირვებული მოსახლეობისათვის. ის იწამეს ღმერთად, ვინც შიშშილისაგან სიყვდილს გადაურჩინა შვილები (ის კი არ იციან, რომ ყოველივე ამას შერე ასმაგად აზღვევინებენ). ჩვენ კი ნუ შევეცდებით ახლა იმ გმირებისა და მოწამეების გახსენებას, ვინც უარეს განსაცდელს გაუძლო და თავი დასდო ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის. გმირობა და წმინდანობა რჩეულთა ხვედრია.

თავი დავანებოთ სულაც ბიბლიას და წმინდანებს. განა კომუნისტურ პარტიაში გარკვეული პრივილეგიების მისაღებად არ წვერიანდებოდნენ ჩვენი თანამემამულეები, თვით იმ დროს, როდესაც ლუკმაპური საქმბარი არ იყო, ან განა ახლა, მმართველ პარტიაში მხოლოდ მისი მხურვალე მხარდაჭერები არიან გაწვერიანებული? რატომღა გვცვივრს ამ გასაცოდავებული ხალხის ნაბიჯი?

იელოველთა ლიტერატურის დაწვით კი არ ეშველება საქმეს, არამედ იმ ლიტერატურის გავრცელებით, თუ რას წარმოადგენს ეს სექტა, რა არის მისი მიზანი, რას და ვის ემსახურება იგი. საქართველოს ეკლესია იქნება ეს, თუ თუნდაც მკალავიშვილის მორწმუნეთა ჯგუფი, ამის განმარტება უნდა დაისახონ მიზნად. ყოველი ადამიანი, რომელიც „იელოველთა“ კლანჭებში მოექცევა, ის დაკარგული ცხვარია, რომლის გადასარჩენადაც თავი უნდა დასდოს „მწყემსმან კეთილმან“. კი არ უნდა მოვიყვებოთ ისინი, არამედ ვეცადოთ, უკან დავაბრუნოთ სამწყსოში. ჩვენი სამღვდლოება და ყოველი ჩვენგანი უფრო აგებს პასუხს მათი დაკარგვით, ვიდრე თავად ის ვზას აცდენილი.

პასუხისმგებლობას ვერ გაექცევიან ვერც ჩვენი ხელისუფლების წარმომადგენლები, ვინც დაკავებული თანამდებობები მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარ კეთილდღეობაზე ზრუნვისთვის გამოიყენეს; ვერც ისინი – ვისაც ჰუმანიტარული დახმარებები ბაზრებზე გაჰქონდათ გასაყიდად და ჯიბეს ისქელებდნენ, იმის ნაცვლად, რომ ხალხისათვის ელემენტარული არსებობის საშუალება მიეცათ, და ვერც საბაჟოს თანამშრომლები, რომელნიც თვალს ხუჭავენ, ქრთამის ფასად, და ტონობით „იელოვურ“ ლიტერატურას ატარებენ ჩვენს ქვეყანაში.

ერთი დღეც დადგება და ეს გულგრილობა ბუმერანგით შემოიბრუნდება ჩვენს ხელისუფლებას და ყოველ ჩვენთაგანს. „იელოვას მოწმეები“ მარტო ქრისტიანული ეკლესიების მტრები არ არიან, ისინი სახელმწიფოსაც უარყოფენ. ამიტომაც არილებენ თავს საჯალღებულო სამხედრო სამსახურს. ამით მათ თვით ამერიკის შეერთებულ შტატებს შეუქმნეს პრობლემა. „მათ უარი განაცხადეს ჯარში და საზღვაო ფლოტში სამსახურზე მაშინ, როდესაც ა.შ.შ. საომარ მდგომარეობაში იმყოფებოდა“ [2, 463]. ასე რომ, ჩვენთა ხელისუფალთა მიერ აშენებული „სახელმწიფო ხუხულა“, ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება თავზე დაგვემხოვს. ამიტომაც მოსახლეობის ფართო ფენებმაც უნდა მიიღონ მონაწილეობა ამ სექტის წინააღმდეგ ბრძოლაში, მაგრამ ხელკეტებით კი არა, – არამედ თანაგრძნობით. მიმოვიხედოთ ირგვლივ და თუკი ვინმე ამ სექტის მიმდევარი ცხოვრობს ჩვენს სამეზობლოში, ვეცადოთ, დავეხმაროთ მათ კეთილი სიტყვით, პურის ნატეხით და ა.შ. „ნუ იძლევი ბოროტისაგან, არამედ სძლიე კეთილითა მით ბოროტსა მას“ (რომ. 12,21).

საზოგადოებაში არსებობს თვალსაზრისი, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ, როგორც იქნა, გააცნობიერა მოსალოდნელი საფრთხე და ამ რეალობით შემფოთებული თვალს ხუჭავს მკალავიშვილისა და მისი მომხრეების ქმედებებზე; ხელისუფლებას სხვისი ხელით უნდა გველის ამოყვანა ხერულიდან, თორემ აქამდე მკალავიშვილისა და მისი მომხრეების ერთი წარმომადგენელიც ვეღარ იბოვნიებდაო.

თუ ეს მართლაც ასეა, მაშინ აქვე უნდა აღვნიშნოთ, ეს პრობლემა-სადმი არასწორი მიდგომაა. ერთი შეცდომის მეორე შეცდომით გამოსწორებას ჰგავს. ასეთი მიდგომა კიდევ უფრო დიდ ჩიხში შეიყვანს ჩვენს ქვეყანას, ვერც სახელმწიფოებრიობას დავიცავთ და ვერც საქართველოს ეკლესიის ერთიანობას.

„იელოველთა“ მსგავსი კიდევ ბევრი სხვა სექტა არსებობს, ყველას მკალავიშვილი ვერ გაუმკლავდება და ვერც სასამართლო პროცესებით მივაღწევთ სასურველ შედეგს.

გარდა ამისა, მას შემდეგ, რაც „იელოველებს“ შეუტია, მკალავიშვილის მრევლი სულ უფრო იზრდება. მკალავიშვილი კი, სამწუხაროდ, ბერძენ სქიზმატებთანაა დაკავშირებული. ასე რომ, თვით მართლმადიდებლობის ერთგული მრევლი მაინც ორად იხლიჩება. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია ცნობს მკალავიშვილს სასულიერო პირად თუ არა, ამას აღარა აქვს არანაირი მნიშვნელობა, რადგან არც ბერძენ სქიზმატებს, რომლებთანაც მკალავიშვილი არის დაკავშირებული, არც ცნობს არც ერთი მართლმადიდებელი ეკლესია, მაგრამ მაინც არსებობენ აკერ უკვე 70 წლის მანძილზე საბერძნეთში და მის საზღვრებს გარეთაც. ყველაზე საშინელი კი ის არის, რომ ბერძენი სქიზმატებისა და კანონიერი ეკლესიის მრევლს შორის დროდადრო ისეთივე შეტაკებები ხდება, როგორც „ბასილისტებსა“ და „იელოველებს“ შორის.

ასე თუ გაგრძელდა, შესაძლოა საქართველოს ხელისუფლებას ამ „ეკლესიის“ რეგისტრაციაში გატარებაც მოუხდეს.

მეორე თვალსაზრისის თანახმად, ჩვენს ხელისუფლებას სურვილი აქვს პრიორიტეტი ტრადიციულ რელიგიას – მართლმადიდებლობას მიანიჭოს, მაგრამ ამის ოფიციალურად აღიარებაზე თავს იკავებს იმის გამო, რომ სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებმა აღამიანის უფლებების დარღვევაში არ დაადანაშაულონ. სწორედ ეს არის მთავარი მიზეზი იმისა, რომ ამდენ ხანს ვერ იქნა მიღებული კანონი რელიგიის შესახებ.

მადლობა დემეროს, რომ საქართველოს მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი იმ აზრისაა, რომ დემოკრატიულ საქართველოში არავისი რელიგიური თავისუფლება არ უნდა შეიზღუდოს, მაგრამ „იელოველებთან“ დაკავშირებით მათაც კი პროტესტის გრძნობა უჩნდებათ, როგორც საერთაშორისო ორგანიზაციების, ასევე ჩვენი ხელისუფლების მიმართ და ლამისაა მკალავიშვილისა და მის მომხრეთა პოზიციას დაუჭიროვნ მხარი. საამისოდ კი მათ არც თუ უსაფუძვლო არგუმენტები მოჰყავთ:

„იელოველები“ და მათი მსგავსი სექტები, რომელნიც არ ცნობენ სახელმწიფოს და მას „სატანის ორგანიზაციას“ მიაკუთვნებენ, თავს არიდებენ სავალდებულო სამხედრო სამსახურს, ყოველგვარ პასუხისმგებლობას იხსნიან სახელმწიფოსა და ქვეყნის წინაშე; რატომღა უნდა იზრუნოს სახელმწიფომ მათ უფლებებზე?! ან კიდევ, საერთაშორისო ორგანი-

ზაციებმა რატომ უნდა დაადანაშაულონ საქართველოს ხელისუფლებამათდამი გულგრილობის გამო?!

ქართული სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნებისათვის საქართველოს მოსახლეობა უდიდეს ეკონომიკურ გაჭირვებას უძლებს, თვით იმ ხელისუფლებასაც მოთმინებით იტანს, რომლის მიმართაც უამრავი პრეტენზიები აქვს; რატომღა უნდა იყოს ეს მოსახლეობა შემწყნარებელი, იმათი, ვინც არად დაგიდევს საქართველოს სახელმწიფოებრიობას?!

ერთი სიტყვით, ხალხში ახალი პროტესტის გრძნობა მწიფდება. თუ სწორად არ იქნება ინფორმირებული საზოგადოება, არ არის გამორიცხული, ერთ მშვენიერ დღეს, როგორც ეკლესიას მოსთხოვეს ემს-ს დატოვება, ასევე მოსთხოვონ ჩვენს ხელისუფლებას საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან გამოსვლა. ასეთი ტალღა აგორებულია კიდეც. გაეროს მიმართ უნდობლობის გამოცხადება სწორედ ამის მიმანიშნებელია. მართალია, ამჯერად ეს აფხაზეთის საკითხის ფონზე განვითარდა, მაგრამ გამორიცხული არ არის, ხვალ რელიგიური ფაქტორიც დაემატოს. საამისო ნიადაგიც შემზადებულია.

ბასილ მკალავიშვილმა და მისმა მრევლმა თანდათან განავრცეს თავიანთი „მოღვაწეობის“ არეალი. „იელოველების“ გარდა, მათ სხვა სექტებსაც შეუტიეს. სხვადასხვა რელიგიურ მიმდინარეობათა და სექტების წარმომადგენლები, მიუხედავად იმისა, რომ, ჩვეულებრივ, ისინი ერთმანეთს არ აღიარებენ, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში გაერთიანდნენ და 2002 წლის 8 თებერვალს სახალხო დამცველთან, ნანა დევდარიანთან გააპროტესტეს მკალავიშვილის ქმედებები. თავიანთი უფლებების დაცვა მოსთხოვეს აგრეთვე ადამიანის უფლებების დაცვის საპარლამენტო კომიტეტის თავმჯდომარეს, ქალბატონ ელენე თევდორაძეს. რამდენიმე დღით ადრე მათ კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ს და საქართველოს პრეზიდენტს მიმართეს პეტიციით – კანცელარიის შენობასთან მოიყარეს თავი და განაცხადეს, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან გააპროტესტებენ საქართველოში არსებულ რელიგიურ განუკითხაობას.

სახალხო დამცველმა, ქალბატონმა ნანა დევდარიანმა 8 თებერვალსვე ტელევიზიით გვამცნო, რომ მიზანშეწონილად ჩათვალა, სახალხო დამცველის აპარატში დაარსდეს მუდმივმოქმედი საბჭო, რომელიც დაიცავს რელიგიურ უმცირესობათა უფლებებს.

ბუნებრივია, კვლავ გაჩნდა კითხვა: სკილასა და ქარიბდას შორის მოქცეულმა ქართველმა ერმა, რომელსაც ერთი მხრივ, სექტები უტევენ,

ხოლო მეორე მხრივ, იმპერიული ძალები და აფხაზი სეპარატისტები, როგორღა დაიცვას თავისი ტრადიციული რელიგია? ასე თუ გაგრძელდა, მართლმადიდებლობა ხომ თავად აღმოჩნდება რელიგიურ უმცირესობად ჩვენს ქვეყანაში!

ამიტომაც, 8 თებერვლის გადაწყვეტილების საპასუხოდ, 12 თებერვალს „მართლმადიდებლობის დამცველთა“ ერთ-ერთმა ფრთამ შიმშილობის აქცია წამოიწყო რუსთავში და მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება მოსთხოვა ჩვენს ხელისუფლებას.

მოკლენათა ამ ფონზე საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია კვლავ დუმს. ხალხი კი დაბნეულია. ეჭვი ღრღნის გონებას. რაშია საქმე? ნუთუ საქართველოს ეკლესიამ და მისმა საჭეთმპყრობელმა ბოლომდე გაწირეს მართლმადიდებელი სარწმუნოებაც და საკუთარი ავტორიტეტიც?

ვიდრე განაჩენს გამოვიტანდეთ, ვფიქრობ, ურიგო არ იქნება გარკვეული ანალიზი გაუუკეთოთ არსებულ ვითარებას და ვნახოთ, რატომ დაჩქარდა ასე პროცესები; ჩვენზე მეტად, ვინმე სხვას ხომ არ აწყობს მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად აღიარება ჩვენს ქვეყანაში? მართული ხომ არ არის ეს ყველაფერი?

ჩემი პირადი აზრი ასეთია:

რელიგიური საკითხის ასეთი გამწვავება თებერვლის თვეში ბნელი ძალების ნამოქმედარია და „ჭეშმარიტი მართლმადიდებლობის დამცველნი“, სრულიად გაუცნობიერებლად, კვლავ იმპერიული ძალების წისქვილზე ასხამენ წყალს, და, აი, რატომ:

I. რუსეთმა მიაღწია იმას, რომ სამი თვით გაუგრძელდა მანდატი ე.წ. „სამშვიდობო ძალებს“ აფხაზეთში.

II. სოციალისტური პარტიის ლიდერმა შეაგროვა ათასობით ხელმოწერა დევიზით: „რუსეთი ჩემი მეზობელია“ (ამას რა დადასტურება უნდოდა! ეს ემშაყურად მოწყობილი რეფერენდუმი, იმის გასარკვევად, თუ მოსახლეობის რამდენი პროცენტი უჭერს მხარს რუსეთთან პოლიტიკურ გაერთიანებას).

III. ახლა, თუ იმასაც მიაღწევნ რუსეთთან გაერთიანების მოსურნე ძალები, რომ მართლმადიდებლობას სახელმწიფო რელიგიად ვაღიარებთ ამ სამ თვეში, მაშინ ყველაფერი იმით დამთავრდება, რომ ამ ზაფხულს ბელორუსიის ბედს გავიზიარებთ.

წარმოვიდგინოთ, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ გამოაცხადა მართლმადიდებლობა სახელმწიფო რელიგიად და შეუწლუდა უფლებები

კათოლიკურ ეკლესიას, ბაპტისტებს, მუსულმანებს და გრიგორიანელებს; თუნდაც – სექტებს. რას ფიქრობთ, რომელი საერთაშორისო ორგანიზაცია, ან ქვეყანა ამოგვიდგება მხარში საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობის აღსადგენად? მაშინვე იმას გვეტყვიან: დუკე მართლაც მადიდებლების მეტი არავინ გინდათ, წადით და ისევ რუსეთს ჩაებუტეთო!

თუკი ამას დღესვე არ გვეუბნებიან, ჩვენდამი განსაკუთრებული სიყვარულის გამო კი არ ხდება, არამედ იმიტომ, რომ აღარ უნდათ ქრისტიანული ევროპის კვლავ ორ ბანაკად გაყოფა.

ანტიეკუმენური პროპაგანდის წყალობით 1997 წელს საქართველოს ეკლესია ჩამოშორდა საერთაშორისო საეკლესიო ორგანიზაციებს, 1998 წელს – ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესია. ეს ტენდენცია გრძელდება. უახლოეს მომავალში, ალბათ, სხვა მართლმადიდებელი ეკლესია გამოვა ემს-დან და მაშინ, რუსეთის ეკლესია შეეცდება მართლმადიდებელთა ერთპიროვნული ლიდერის ფუნქცია აიღოს თავის თავზე* ; რუსეთი კი შეძლებს კვლავ თავისი გავლენის სფეროში მოაქციოს აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები.

მაგრამ თავი დავანებოთ სულაც საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და მსოფლიო პოლიტიკას. თუკი ოფიციალურ სარწმუნოებად მართლმადიდებლობას ვაღიარებთ და ოდნავ მაინც შეუუზღუდავთ უფლებებს სხვა რელიგიებს, ეკლესიებსა და აღმსარებლობებს, ვინდა წავა აფხაზეთში საომრად? რატომ დაიცავს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას კათოლიკე ქართველი, თუკი ამ ტერიტორიაზე მას იგივე უფლებები არ ექნება, რაც მართლმადიდებლებს აქვს? აღარაფერს ვამბობ უკვე განსვავებული რელიგიის და აღმსარებლობის მოსახლეობაზე: აზერბაიჯანელებზე, ქურთებზე, სომხებზე და ა.შ.

როდესაც არც საერთაშორისო ორგანიზაციების აზრი გაინტერესებს და არც საქართველოში მცხოვრები სხვადასხვა აღმსარებლობის მოქალაქისა, მაშინ თავად უნდა იყო ძლიერი, რომ ყველა პრობლემას, ახლანდელსაც და იმასაც, რომელიც მომავალში დაგვიდგება, საკუთარი ძალით აღუდგე წინ. საკითხავია, საამისოდ რა ეკონომიკურ ბერკეტებს ფლობენ, ან რომელ პოლიტიკურ ძალას ეყრდნობიან „მართლმადიდებლობის დამცველი“ მამები და მათი მომხრეები?

* ერთადერთი ხელისშემშლელი საამისოდ მსოფლიო საპატრიარქოს არსებობაა, მაგრამ სტამბულში, მუსლიმანურ გარემოცვაში მყოფი საპატრიარქოს ძალა მხოლოდ ისტორიული ავტორიტეტითა და რეგალიებით შემოიფარგლება. და მაინც, მართლმადიდებელთა შორის უპირატესის – მსოფლიო საპატრიარქოს დისკრედიტაციის კამპანია უკვე დიდი ხანია მიმდინარეობს.

ამ კითხვაზე ერთ-ერთმა მათგანმა მიპასუხა, რომ ღმერთის ირედი-
აქვთ და არა ამქვეყნიური ძალისა, მაგრამ რატომ ავიწყდებათ, რომ
ღმერთმა ადამიანი შექმნა „ხატად და მსგავსად მისა“ და არავეყნიურად?
ამ „ხატის“ შეურაცხყოფას – მისი უფლებების შელახვას.

ერთი სიტყვით, ახლა, ამ სიტუაციაში, როდესაც ჩვენი პოლიტი-
კოსების ერთი ნაწილი რუსეთში მიდი-მოდის – ზოგი აფხაზეთის საყიბნის
დასარეგულირებლად, ზოგიც ერთგულების დასამტკიცებლად; მეორე
ნაწილი – ამერიკაში, საქართველოს მოსახლეობამ კი არც ერთი ნაწილის
მოლაპარაკებათა შედეგები იცის და არც მეორესი, შეიძლება რელიგიის
საყიბნის ასე მწვავედ დაყენება ქვეყანაში?

სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებით კი არ გადარჩება მართლ-
მადიდებლობა საქართველოში, არამედ მისი მოძღვრებების გათავისე-
ბით. ერთმანეთისადმი მხარში ამოღვომით და სხვა აღმსარებლობათა
მიმართ შემწყნარებლობით. გაჭირვებამ და განუკითხობამ მიიყვანა
ჩვენი ხალხის უმეტესი ნაწილი სექტებში და არა ამ სექტების ბრძნულმა
მოძღვრებებმა. ამიტომაც, ისინი, ვისაც მართლმადიდებლობის გადარჩენა
უნდათ საქართველოში, მართლმადიდებლობის სახელმწიფო რელიგიად
აღიარებას კი ნუ მოსთხოვენ ხელისუფლებას, არამედ ის მოსთხოვნ, რომ
ადამიანური პირობები შეუქმნან ჩვენს მოსახლეობას, და მაშინ
ვნახოთ, რამდენი მართლმადიდებელი მიაციტხავს სექტანტებს.

„იეღოველებთან“ ბრძოლით გამწარებულმა ბატონმა გურამ შარაძემ
საქართველოს საპატრიარქოს ტელევიზიით მოუწოდა: მოგვთხოვეთ
პარლამენტარებს, დაგვაჩქარეთ, რომ, ბოლოს და ბოლოს, მიღებულ იქნას
ჩვენს ქვეყანაში კანონი რელიგიის შესახებო.

საპატრიარქო კვლავ დუმს და არც ჩქარობს. რატომ? – ალბათ,
იმიტომ, რომ უფრო სწორი იქნება, ჯერ დაყანონდეს საქართველოს
მართლმადიდებელი ეკლესიის იურიდიული სტატუსი. განისაზღვროს
მისი უფლებები სახელმწიფოში, რაც თავისთავად მოიცავს ისეთ
საყიბნებს, როგორცაა: ეკლესიის ადგილი და როლი სოციალურ სფერო-
ში, განათლებისა და ჯანდაცვის სფეროებში და ა.შ. განისაზღვროს და
დაყანონდეს საეკლესიო ქონება და მხოლოდ ამის შემდეგ იქნას მიღებული
კანონი რელიგიის შესახებ, რომელიც განსაზღვრავს საქართველოში
მოქმედ არამართლმადიდებელ ეკლესიათა და რელიგიურ უმცირესობებ-
თან ურთიერთობებს.

კანონი რელიგიური უმცირესობების შესახებ დღეს ხელისუფლებას
უფრო სჭირდება ვიდრე ეკლესიას. საქართველოს მართლმადიდებელმა
ეკლესიამ მაშინ განსაზღვრა თავისი დამოკიდებულება ადამიანის უფლე-

ბების მიმართ, როდესაც მართლმადიდებლური ტრადიციის ერთგული დარჩა.

დასავლეთის ეკლესიამ ღმრთის ხატის დამახასიათებელნიშნად წინა პლანზე გონება, აზროვნება და ნება წამოსწია; მართლმადიდებელმა ღმრთისმეტყველებამ კი ყურადღება თავისუფლებასა და სიყვარულზე გაამახვილა.

თავისუფლება და სიყვარული, ეს არის მართლმადიდებელი სარწმუნოების საფუძველი და ამას ქადაგებს 1500-წლოვანი საქართველოს მართლმადიდებელი ავტოკეფალური ეკლესია, განურჩევლად იმისა, რომელი ხელისუფლების პირობებში უხდება მოღვაწეობა. მაგრამ, რადგანაც ადამიანებს მაინცადამაინც კანონებად დადგენილი, ჩარჩოებში მოქცეული და, რაც მთავარია, დაწერილი მოგვწონს თვით თავისუფლებაც და სიყვარულიც, ამიტომაც, მოდით, თვალი გადავალოთ მართლმადიდებელი ეკლესიის დამოციდებულებას ადამიანის უფლებებისადმი უახლოეს წარსულში.

„1948 წელს ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს დამფუძნებელ ასამბლეაზე, რომელშიც არაერთმა მართლმადიდებელმა ეკლესიამაც მიიღო მონაწილეობა მსოფლიო საპატრიარქოს მეთაურობით, მართლმადიდებლური თავისუფლების პრინციპიდან გამომდინარე, ოფიციალურად გამოცხადდა: „რელიგიური თავისუფლება იმ რეალობის გაგრძელებაა, რომ ადამიანს ღმრთის მიერ ებოძა თავისუფალი ნება და, აქედან გამომდინარე, რელიგიური თავისუფლების მინიჭება არ შეიძლება დამოციდებული იყოს არანაირი სახელმწიფოსაგან“. ახლადშექმნილი რელიგიური ორგანიზაციის ასეთმა პოზიციამ, რომელიც 1948 წლის სექტემბრის დასაწყისში გამოქვეყნდა, ძირეული ზეგავლენა მოახდინა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ შემუშავებულ ადამიანის უფლებების მსოფლიო დეკლარაციების საბოლოო ტექსტზე, რომელსაც სამი თვის შემდეგ, 1948 წლის 10 დეკემბერს ეყარა კენჭი“ [1,91].

მინდა მკითხველმა ისიც იცოდეს, რომ ქრისტიანთა დამოციდებულება ადამიანის უფლებების მიმართ ყოველთვის ერთგვაროვანი არ ყოფილა.

„რომის კათოლიკური ეკლესია საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში თავს იკავებდა, ან სულაც ცხადად უპირისპირდებოდა ადამიანის უფლებათა ზოგიერთ დეკლარაციას. ვატიკანის საბჭომ – „სამართლიანობა და მშვიდობა“ – 1975 წელს თავად აღიარა: „ცხადია, ადამიანის უფლებათა დეკლარაციის აღიარებამ და გავრცელებამ ლიბერალიზაციისა და საჯა-

რობის პირობებში, შექმნა სირთულეები, რამაც კათოლიკეთა მხრით გარკვეული თავშეკავება და წინააღმდეგობაც კი გამოიწვია“ [1,94].

კათოლიკური სამყაროს შემობრუნება XX საუკუნის 60-იან წლებში დასაწყისში მოხდა პაპ იოანე XXIII-ის ცირკულარით „*Pacem in Terris*“ და ვატიკანის მეორე ყრილობის ტექსტით „*Gaudium et Spes*“ (1965წ.), რომელშიც ყოველგვარი თავშეკავების გარეშე განცხადებულია, რომ რომის ეკლესია „სახარების სახელით, რომელიც მას ებოძა, აცხადებს და ცნობს ადამიანის უფლებებს და დიდად აფასებს დინამიურობას ჩვენი ეპოქისას, რომელიც მუდამ ახალ იმპულსს აძლევს ამ უფლებებს“ [1,94].

ბოლოს კი კვლავ მართლმადიდებელი ეკლესიის თვალსაზრისს გავეცნოთ.

მართლმადიდებელმა სამყარომ შესატყვისი თეოლოგიური კვლევა-ძიებისა და ეკუმენური მოძრაობის ფარგლებში წარმოებული დიალოგების შედეგად 1986 წელს მომავალი მსოფლიო კრების მოსამზადებელ სრულიად მართლმადიდებელთა III კონფერენციაზე თავისი თვალსაზრისი ადამიანის უფლებათა შესახებ ასე ჩამოაყალიბა: „მართლმადიდებელი ქრისტიანები, ვინაიდან ყოველ დღე ვიპატივებთ შთამოსვლას ღმრთისა, ვიბრძვით ყოველგვარი ფანატონიზმისა და სიძულვილის წინააღმდეგ ადამიანებსა და ხალხებს შორის, იქიდან გამომდინარე, რომ ვჭადაგებთ განყაცებას ღმრთისას და განღმრთობას ადამიანისა, ვიცავთ უფლებებს ნებისმიერი ადამიანისა და ნებისმიერი ხალხისა. ხოლო რაკი ქრისტეს მაცხოვრებელ ქმედებათა შემწეობით ვცხოვრობთ ღმრთის მიერ ნაბოძები თავისუფლებით, შეგვწევს ძალა და გვაქვს უფლება, კიდევ უფრო აღვამაღლოთ საყოველთაო ღირსება ნებისმიერი ადამიანისა და ხალხებისა“ [1,92].

წარმოჩენილი თვალსაზრისების გაცნობის შემდეგ მკითხველისათვის ცხადია, რომ „ეკუმენური მოძრაობის“ ფარგლებში ევროპის ეკლესიები ინაწილებენ პასუხისმგებლობას ადამიანის უფლებების დაცვის საქმეში და თვალყურს ადევნებენ კიდევაც ამ უფლებების ცხოვრებაში განხორციელებას. ამის შესანიშნავი მაგალითია თუნდაც მიმდინარე წლის 20 თებერვალს „კავკასიურ სახლში“ ხელმოწერილი „ეკუმენური ქარტია“. ყველამ დავინახეთ, თუ როგორ გაერთიანდა საქართველოში არსებული სხვადასხვა კონფესიის ეკლესიები – სომხეთის სამოციქულო ეკლესია, ევანგელისტურ-ბაპტისტური, ევანგელისტურ-ლუთერანული და რომის კათოლიკური ეკლესია-თავიანთი უფლებების დასაცავად და ერთმანეთის მიმართაც გარკვეული ვალდებულებები იცისრეს. 1997 წლის მაისში

„ეკუმენურ მოძრაობას“ ჩამოშორებული საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მრევლი კვლავ იზოლირებული და დაუცველი აღმოჩნდა.

ქართველ მართლმადიდებელთა ერთი ნაწილის „ეკუმენური მოძრაობისადმი“ მტრულად განწყობის მიზეზებზე ამ წერტილში უნდა ვილაპარაკებთ, მაგრამ მინდა კიდევ ერთ ფაქტორზე გავამახვილოთ ყურადღება.

მართლმადიდებელთა ერთი ნაწილის უნდობლობას „ეკუმენური მოძრაობისადმი“ ის განაპირობებს, რომ ისინი ამ მოძრაობას პროტესტანტული ეკლესიის მიერ თავს მოხვეულ იღეად აღიქვამენ.

მართალია, XIX საუკუნის შუა წლებში მართლაც დაარსდა პროტესტანტულ სამყაროში გარკვეული ორგანიზაციები მსგავსი მისწრაფებებით, მაგრამ მათი მიზანი სულ სხვა იყო.

XX საუკუნის დასაწყისში კიდევ უფრო იმატა ასეთი ორგანიზაციების რიცხვმა. მათ შორის განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია „შრომისა და ცხოვრების მსოფლიო ქრისტიანულმა საბჭომ“ (Life and work) და „მსოფლიო კონფერენციამ რწმენისა და წესრიგის შესახებ“ (Fait and order). ეს ორი ორგანიზაცია მოგვიანებით ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოში გაერთიანდა, ამიტომაც არ ენდობა მართლმადიდებლების ერთი ნაწილი ემს-ს. მაგრამ, მათ ავიწყდებათ მართლმადიდებელი ეკლესიის როლი თანამედროვე „ეკუმენური მოძრაობის“ დაწყებისა და მისი განვითარების პროცესში.

ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს გენერალური მდივანი კონრად რაიზერი ამასთან დაკავშირებით წერს: „მსოფლიო საპატრიარქომ, – მართლმადიდებელ და ქრისტიანულ სამყაროში თავისი მისიის ეკუმენური თვითშეგნებიდან გამომდინარე, – გადამწყვეტი როლი შეასრულა ეკუმენური იდეის გავრცელებით და ასევე, თანამედროვე ეკუმენური მოძრაობის დაბადებით, განსაკუთრებით კი ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს დაარსების იდეით, რომელიც ამ მოძრაობის საყაონმდებლო გამოხატულებას წარმოადგენს“ [16, 152].

ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს გენერალურმა მდივანმა Vissert Hooft-მა კი აღნიშნა: „მსოფლიო საპატრიარქომ ამ გაბედული ინიციატივით „გამოაცხადა შეკრება“ და ეკუმენური მოძრაობის“ ამ ახალ ეტაპზე იყო ის პირველი ეკლესია, რომელმაც მოგვაგონა, რომ საქრისტიანო ვერ იქნებოდა მორჩილი მაცხოვრისა და მოძღვრისა ჩვენისა, თუკი მიზნად იმ მისწრაფებას არ დაისახავდა, რომ მთელი მსოფლიოსათვის ეჩვენებინა ღვთის შვილთა გაერთიანების აუცილებლობა“ [4,30].

მართლმადიდებელი ეკლესიის მისწრაფება, რომ თავის ირგვლივ შემოვირიბოს საქრისტიანო, სრულიად არ ეწინააღმდეგება საეკლესიო კანონებს. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მართლმადიდებლობა მუდამ სიფრთხილით ეკიდებოდა ამ საკითხს. ამასთან დაკავშირებით ასეთ მაგალითს მოვიყვან.

„მსოფლიო საპატრიარქოში დიდი ინტერესი გამოამჟღავნა პროტესტანტულ სამყაროში მიმდინარე რეფორმებისადმი, როგორც კი მათი კონსოლიდაცია მონდა დასავლეთში. მაგრამ პატრიარქ იერემია (II) დიდის „Confessio Augustana“-სთან⁹ დაკავშირებით ვიტენბერგის ღვთისმეტყველთა მიმართ გაგზავნილმა „პასუხებმა“ ცხადყო, თუ რაოდენ დიდია თეოლოგიური განსხვავებანი, რის გამოც, შეუძლებლად ჩათვალა მათთან გამკვლავება მხოლოდ და მხოლოდ თეოლოგიური ტექსტების უბრალო გაცვლით“ [4, 26].

მართლმადიდებელ ეკლესიას ყოველთვის მიაჩნდა, რომ აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ქრისტიანებს შორის დაახლოება მხოლოდ კონსტრუქციული დიალოგის მეშვეობით იყო შესაძლებელი, მაგრამ ამ დიალოგის დაწყებას შესაფერისი ნიადაგის შემზადებაც სჭირდებოდა.

XIX საუკუნის პოლიტიკური სიტუაციის შეცვლამ და ევროპაში ეროვნული სახელმწიფოების ჩამოყალიბებამ შეაფერხა დასავლეთის ქრისტიანთა პროსელიტისტური მოღვაწეობა, რასაც ადგილი ჰქონდა როგორც უნიატთა მხრიდან, ასევე პროტესტანტული მისიონერიზაციის მეშვეობით. ამ რეალობიდან გამომდინარე, XX საუკუნის გარიჟრაჟზე მართლმადიდებელმა ეკლესიამ თავად აიღო ინიციატივა დიალოგის დასაწყებად.

მართალია, რომის კათოლიკურმა ეკლესიამ დასაწყისში თავი შეიკავა, მაგრამ კარგა ხნის დაკვირვების შემდეგ „ეკუმენური მოძრაობის“ აქტიური მონაწილე და მქადაგებელი გახდა. 1995 წელს მისმა უწმინდესობამ იოანე – პავლე II-მ ცირკულარში „*Ut unum sint*“ განაცხადა:

„ქრისტიანებმა არ შეიძლება მკაცრად არ შეაფასონ სიმძიმე იმ გაუგებრობისა, რაც ერთმანეთის დადანაშაულებისა და უნდობლობის შედეგად, მეგვიდრობით მიიღეს წარსულიდან. ამასთან ერთად, უმოქმედობა, გულგრილობა და ერთმანეთის არასაკმარისი ცნობა, კიდევ უფრო ამძიმებს ამ მდგომარეობას. ამის გამო, ეკუმენური მოღვაწეობა საჭიროა დაეფუძნოს სულის განწმენდას და ლოცვას, რაც უსათუოდ ისტორიული მუხსიერების განწმენდასთან მიგვიყვანს. უფლის მოწაფე-

ნი – ალესილნი სულიწმიდის მადლით, სიყვარულით, ჭეშმარიტების გაბედული აღიარებით, ურთიერთ შენდობის და შერიგების გულწრფელი სურვილით, – მოხმობილნი არიან ღმრთის მიერ, რათა ერთად განიხილონ ავბედითი წარსულის მიერ მიყენებული ტრავმები გრძელდება“.

ერთი სიტყვით, ეკლესიები ერთმანეთისაკენ მიიღწვიან. ცხადია, საქართველოს ეკლესია ვერ დარჩება იზოლირებული და განმარტობული. „ეკუმენური მოძრაობის“ ჩარჩოებში მოხდება ეს, თუ რომელიმე სხვა ახალი ორგანიზაციის ან მოძრაობისა, საქართველოს ეკლესიამ უნდა განსაზღვროს თავისი ადგილი საქრისტიანოში და არა მხოლოდ მის ფარგლებში.

ყოველივე ზემოთქმულის შემდეგ, ვფიქრობთ, ურიგო არ იქნება ისიც განვმარტოთ, თუ რა შინაარსის მატარებელია სიტყვა „ეკუმენური“, რომლისაც ასე ძალიან ეშინია როგორც ეკლესიიდან განდგომილ, ისე მის წიაღში დარჩენილი სამღვდელოების ნაწილს, და, შესაბამისად, მის მრევლს.

„ეკუმენი“ ἰσχυμαίνω ბერძნული სიტყვაა, რომელიც მომდინარეობს სიტყვიდან ἰσχυρ სახლი. სიტყვა „ეკუმენი“ ბერძნულ ენაში ელინისტური პერიოდიდან (ძვ. წ. III საუკუნე) მკვიდრდება. ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებში და, ასევე, ეკლესიის მამათა ნაშრომებში იგი, უპირველეს ყოვლისა, ნიშნავს იმ დროისათვის ცნობილი დასახლებული ადგილების ერთობლიობას, გეოგრაფიულ სივრცეს, ხოლო შემდგომ, - რომისა და, უფრო მოგვიანებით კი, ბიზანტიის იმპერიის ხალხთა ერთობლიობას. ახალი აღთქმის ქართულ ვერსიებში ეს სიტყვა ასე გადმოიცემა: „ყოველი სოფელი“, ან „ყოველსა ზედა სოფელსა“. ასე მაგალითად: „და იქადაგოს სახარებად ესე სასუფეველისაჲ ყოველსა სოფელსა...“ (მთ. 24.14). „... გამოვდა ბრძანებად აგვსტოს კეისრისგან აღწერად ყოვლისა სოფლისა“ (ლუკ. 2.1). „... სიყმილი დიდი ყოფად არს ყოველსა ზედა სოფელსა, რომელი იგი იყო დღეთა მათ კლავდის კეისრისათა“ (საქმე მოციქულთა 11.28).

საეკლესიო ენაში ასევე ძალზე ადრე დამკვიდრდა სიტყვა „ეკუმენი“-დან წარმოებული ზედსართავი სახელი „ეკუმენიცი“ (ἰσχυμαίνω) რომელიც ჩვენში დამკვიდრდა როგორც „ეკუმენური“.

ზედსართავ სახელს „ეკუმენიცი“ ქართულ ენაზე შეესატყვისება „მსოფლიო“, რუსულად – вселенский. აი, ამის მაგალითებიც:

1. „იკუმენიკონ პატრიარხიონ“ (Οἰκουµενικὸν Πατριαρχεῖον) – მსოფ-
ლიო საპატრიარქო, რუსულ ენაზე: Вселенский Патриархат.

2. „იკუმენიკი სინოდოს“ (Οἰκουµενικὴ Σύνοδος) – მსოფლიო ეკლესია
ბა, რუსულ ენაზე: Вселенский Собор.

ზიხლიჩიძე

აქედან გამომდინარე, „იკუმენური მოძრაობა“ მსოფლიო მოძრაო-
ბას ნიშნავს.

ვინაიდან ტერმინი „იკუმენიკი“ მომდინარეობს სიტყვიდან „იკუ-
მენი“, ხოლო ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ მომდინარეობს სიტყვი-
დან „იკოს“ – სახლი, ამიტომაც ბევრს ჰგონია, რომ „იკუმენური მოძ-
რაობა“ რაღაც ახალი რწმენის, საერთო სამლოცველო სახლის, ან ეკ-
ლესიის დაარსებას ისახავს მიზნად. იმ მასალიდან, რასაც გაეცანით,
თქვენ უკვე შეგექმნათ ერთგვარი წარმოდგენა ამ მოძრაობის შესახებ.
უფრო ზუსტად კი, გაერკვევით წიგნის მეორე ნაწილში, სადაც მსოფ-
ლიო პატრიარქი, მართლმადიდებელი მღვდელმთავრები და თეოლო-
გები გვესაუბრებიან „იკუმენური მოძრაობის აკარგზე და მართლმა-
დიდებელი ეკლესიის როლსა და მიზნებზე ამ მოძრაობაში.

2002 წლის თებერვალი

ნაკვეთი მეორე

ჭეშმარიტება განუყოფელი ეკლესიისა*

(ინტერვიუ მის ყოვლადუწმინდესობა ბართლომე I-თან)

– პირველი და უმთავრესი ბრალდება მსოფლიო საპატრიარქოს მიმართ არის მისი ეკუმენური ხასიათი. როგორ უყურებთ ეკუმენურ მოძრაობას და როგორია მსოფლიო საპატრიარქოს როლი ამ მოძრაობაში?

– ტერმინი „ეკუმენური“, რომელიც კონსტანტინეპოლის საპატრიარქოს ისტორიული სახელწოდებაა ბიზანტიის იმპერიის არსებობიდან მოყოლებული, არ უნდა ავურიოთ მე-20 საუკუნის სრულიად განსხვავებული შინაარსის მატარებელ სიტყვაში – „ეკუმენური“. ალბათ, ამ სიტყვათა აღრევა იყო მიზეზი იმისა, რომ ზოგიერთი ადამიანი ანტიპათიურად ან გარკვეული თავშეკავებით უყურებს კონსტანტინეპოლის მოწამეობრივ მართლმადიდებლურ ცენტრს, რომლისგანაც ქრისტიანობას ეზიარა და შესაბამისი კულტურაც მიიღო ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ყველა ხალხმა.

მისი წმინდა სიყვარული
 ✙ ღმერთისგან მიწოდებული

* პირველად დაიბეჭდა გაზეთში „ლიტერატურული საქართველო“, №7, 25 აპრილი – 2 მაისი, 1997 წ.

რაც შეეხება ჩვენს ეპოქაში მსოფლიო საპატრიარქოს როლსა და მიდგომას ეკუმენური მოძრაობისადმი, — მუდამ კრისტალურად წმინდა და ვაკუაცური იყო. მსოფლიო საპატრიარქოს, ბრძენი მღვდელმთავრების და ღვთისმეტყველთა მემკვიდრეობით, თავიდანვე მტკიცედ რომ არ ედევნებინა თვალი „რწმენისა და წესრიგის“ (faith and order) ნებისმიერი საკითხისათვის, ამასთანავე, საერთო ქრისტიანული მოღვაწეობისათვის პრაქტიკულ სფეროში (life and work), მაშინ ეკლესიათა მსოფლიო საბჭო უსათუოდ სხვა არა იქნებოდა, თუ არა სრულიად პროტესტანტული ფედერაცია.

მსოფლიო საპატრიარქოს სჯერა, რომ თავისი მონაწილეობით ყველა თანამედროვე დიალოგში მართლმადიდებლობის მყარი და მარადიული ღირებულებანი მსოფლიო სიმაღლეზე აჰყავს და, ამგვარად, უფრო მეტად ისმის და პატივს იხვეჭს მართლმადიდებელთა ხმა და ანდერძი განუყოფელი ეკლესიის შესახებ.

და კიდევ, თუკი ამ ბოლო წლებში არსებობს ეკლესია, რომელიც განუწყვეტლივ ცდილობს მოაგონოს ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს თავისი უმნიშვნელოვანესი და უპირველესი მისია, ეს სწორედ კონსტანტინეპოლის ეკლესიაა.

— როგორ გესახებათ მართლმადიდებლობის მომავალი? აუცილებელია აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ეკლესიათა შეერთება? და თუ ეს აუცილებელია, რაში მდგომარეობს დაბრკოლება?

— ის, რომ დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ქრისტიანული ეკლესიები ოდესმე კვლავ უნდა შეერთდნენ, იმისათვის, რომ იარსებონ უფლის ნების თანახმად — „რაითა ყოველნი ერთ იყვნენ“ (იოანე 17,21) და აგრეთვე იმის გამო, რომ ერთიანი ძალით წინ აღუდგნენ საერთო მტერს და სახიფათო სიტუაციებს, ეს უნდა გაისიგრძეგანოს ყოველმა ღირსეულმა და გონიერმა ადამიანმა. მაგრამ ეს შეერთება, ეს ერთიანობა, არ უნდა მოხდეს, რა თქმა უნდა, რწმენის ხელშეუხებლობის საზიანოდ. პირიქით, თეოლოგიური განსხვავების რეგულირება და ერთიანობის აღდგენა რწმენაში — ეს არის ის ბაზისი, რაც საფუძველს ჩაუყრის ნამდვილ ერთობასაც საერთო საიდუმლოებებში.

— ჟურნალ-გაზეთები წერენ, რომ ათონის მთის ბერთა უდიდესი ნაწილი წინააღმდეგია იმ სულისკვეთებისა, რომელიც მსოფლიო საპატრიარქოში სუფევს, მისი ეკუმენური ხასიათიდან გამომდინარე; ერთნი წერენ, რომ აზრთა სხვადასხვაობა დოგმატური ხასიათისაა. სხვანი ამბობენ, ათონის მთაზე განხეთქილების ნამდვილი მიზეზი პო-

ლიტიკურია და არა რელიგიური. რამდენად სწორია ეს აზრსა? რომელია ის პოლიტიკური ძალები, თუკი მართლაც არსებობენ, რომელთაც სურთ მსოფლიო საპატრიარქოს დისკრედიტაცია? რაში მდგომარეობს განხეთქილების ნამდვილი არსი?

— ყოვლად მცდარია ის აზრი, რომ ათონის ბერთა უდიდესი ნაწილი ოპონიციაში უდგას მსოფლიო საპატრიარქოს და იმ გზას, რომლითაც იგი მართლმადიდებლობას სხვადასხვა დიაქრისტიანულ (ქრისტიანთა სხვადასხვა მიმდინარეობათა შორის) კონტაქტებსა და დიალოგებში წარმოაჩენს. რა თქმა უნდა, არსებობს უმნიშვნელო რიცხვი ფანატიკოსთა, ან ნაკლებად ინფორმირებულთა, რომელთაც შესაბამისად, ამოძრავებენ და იყენებენ ათონის მთის გარეთ არსებული სხვადასხვა დაჯგუფებათა ანგარების მოყვარული პირები. ისინი, თავიანთი სულმოყულობის, მტრული დამოკიდებულების, ან სხვა, თუნდაც მდაბალი სარგებლის გამო, ცდილობენ ყოველმხრივი დაბრკოლებები შეუქმნან მსოფლიო საპატრიარქოს. არ გამოვრიცხავთ, აგრეთვე, რომ მოქმედებს ეთნო-შოვინისტური შუღლიც, რომელიც სხვადასხვა შოვინისტურ ცენტრებში ყალიბდება. ისინი დროდადრო ათონის მთაზე მშვიდობიანი თანაცხოვრების საზიანოდ წარმართავენ მოვლენებს და, ამასთანავე, მისი უშუალო ზედამხედველი ეპისკოპოსის, მსოფლიო პატრიარქის, სახელის გასატყუანად.

— როგორ უნდა გავიგოთ მამათა მოძღვრება იმის შესახებ, რომ არამართლმადიდებლებთან თანა-ლოცვა არ შეიძლება?

— თანა-ლოცვას აქვს ვიწრო და ფართო გაგება. „თანა-ლოცვა“ არსებითად „ზიარების საიდუმლოს“ სინონიმად უნდა გავიგოთ. ამაში მდგომარეობს „თანა-ლოცვის“ მკაცრი და ვიწრო გაგება და უსათუოდ, ამას გულისხმობდნენ მამები, როცა ერეტიკოსებთან თანა-ლოცვას კრძალავდნენ. შეხვედრისა და ღვთისმსახურების ყოველი სხვა მხარე, რომელიც ზიარების საიდუმლოს არ მოიცავს, შეგვიძლია დავაზნასიათოთ, როგორც თანა-ლოცვის ფართო გაგება. არსებითად იგი უბრალო, სამშვიდობო შეხვედრაა და ყოველი მხარე თავისთვის აღავლენს თავისსავე ლოცვას, ერთმანეთის პარალელურად.

ამდენად, სრულიად გაუგებარია ის, თუ რას დაუშავებს მართლმადიდებლური რწმენის ხელშეუხებლობას ამგვარი მშვიდობიანი თანა-არსებობა და თანადგომა, უფლის სახელით, გარკვეულ ოფიციალურ წუთებში განსხვავებული დოგმის ქრისტიანებთან ერთად. პირიქით, ვფიქრობთ, რომ ეს ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროს ქმნის შემდგომი თეოლოგიური ხასიათის დიალოგებისათვის, სადაც კცდილობთ, განვა-

მტკიცოთ მართლმადიდებლობის არამოდერნიზებული ჭეშმარიტება. გარდა ამისა, ნუ დაგვავიწყდება აგრეთვე, რომ თანამედროვე განსხვავებული დოგმების მქონე ქრისტიანები არ არიან იმ ერესულ ბირვულ დამფუძნებელნი, რომელთაც, ძირითადად, გულისხმობდნენ ეკლესიის მამები. პირიქით, ისინი ერესების დამფუძნებელთა ძალიან შორეული შთამომავლები არიან და ამიტომ დიდი უსამართლობა იქნება, რომ მათ მიმართ იგივე სიმკაცრე გამოვიჩინოთ.

– პრესა წერს უსიამოვნო და დამაბულ ურთიერთობებზე მსოფლიო საპატრიარქოსა და იერუსალიმის საპატრიარქოს შორის. რა არის ამის მიზეზი? – თეოლოგიური? პოლიტიკური? იქნებ იერუსალიმის საპატრიარქო რუსული ეკლესიის გავლენას განიცდის?

– მართალია, ურთიერთობა იერუსალიმის საპატრიარქოსთან ბოლო დროს ძალიან დაიძაბა. ამის მიზეზი მის დღევანდელ მეთაურთა სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიათა იურისდიქციაში გაუგონარი ჩარევა იყო, კერძოდ კი მსოფლიო საპატრიარქოს უეჭველ იურისდიქციაში ავსტრალიის ტერიტორიაზე, ამერიკაში, დასავლეთ ევროპაში და სხვაგან. ამის გამო 1993 წელს კონსტანტინეპოლში შედგა სინოდის სხდომა, რომელმაც მკაცრი გადაწყვეტილება მიიღო – წინ აღუდგეს ასეთი სახის ბოროტ ქმედებას, რომელმაც კინაღამ შეარყია მთელი მართლმადიდებლური ერთიანობა. სამწუხაროდ, ანალოგიური კანონსაწინააღმდეგო დაუდევრობანი და დამპყრობლური ქმედებანი საკუთარი იურისდიქციის მიღმა ხშირად ძაბავს მოსკოვის საპატრიარქოს ურთიერთობებს სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებთან და კონსტანტინეპოლის დედა ეკლესიასთანაც. ეს მეორე შემთხვევა კიდევ უფრო გულსატკენია ჩვენთვის, რადგან ამ შემთხვევაში საქმე ეხება მსოფლიო საპატრიარქო ტახტის პირშმოს, რომელიც ჩვენმა საპატრიარქომ ქრისტიანობასთან ზნიარა, უხელმძღვანელა რუსეთის მშფოთვარე ისტორიის მრავალი საუკუნის განმავლობაში, მერე აღამაღლა იგი მოძმე ავტოკეფალური ეკლესიის რანგში და საპატრიარქო ტიტულიც უბოძა.

რა თქმა უნდა, არ უარგყოფთ იმ მჭიდრო ურთიერთობას, რაც მოსკოვისა და იერუსალიმის საპატრიარქოებს შორის არსებობს. სამწუხაროა ოღონდ, რომ ძალიან ხშირად ეს ურთიერთობა იმ კონკრეტული მიზნისთვის ვითარდება, რომ ზეწოლა მოხდეს მსოფლიო საპატრიარქოზე და, აქედან გამომდინარე, საშსახური გაუწიოს იმ პატივიმოყვარეობის გრძნობის დაყმაყოფილებას, რომელსაც არავითარი კავშირი არა აქვს სრულიად მართლმადიდებლური სჯულის კანონთან და არც იმ ჭეშმარიტ სულთან

ქრისტეს სახარებისა, რომელიც მოციქულ პავლეს პირით ყოველ ჩვენგანს ეუბნება: „პატივისცემასა ურთიერთსა უსწრობდით“ (რომ. 12, 10).

– აქვს თუ არა მსოფლიო საპატრიარქოს კავშირი რუსული დიასპორის მართლმადიდებელ ეკლესიასთან? რაში მდგომარეობს მოსკოვის საპატრიარქოსთან განხეთქილების ნამდვილი მიზეზი?

– წინა შეკითხვაზე გაცემული პასუხით არსებითად ამ კითხვასაც ვუპასუხებ. რაც შეეხება რუსული დიასპორის „მართლმადიდებელ“ ეკლესიას, როგორც თქვენ მას უწოდებთ, ამ შემთხვევაში ცოტა უფრო უნდა გამოვკვეთოთ საკითხი. როგორც ცნობილია, არსებობს ორი განსხვავებული მართლმადიდებელი ეკლესია რუსული დიასპორისა. ერთის მხრივ, ადრე Metropolia-ად წოდებული (დღევანდელი O.C.A.), ამერიკაში, რომელიც მოსკოვმა ავტოკეფალურად გამოაცხადა (ეს ანტიკანონიური აქტი გახლავთ და ამას არ ცნობს მსოფლიო საპატრიარქო. რუსეთის ეს ქმედება არ სცნეს და არ მიიღეს არც სხვა მართლმადიდებელმა ავტოკეფალურმა ეკლესიებმა). და მეორე – ე. წ. რუსული ემიგრანტული ეკლესია, რომელიც ჩამოაყალიბეს 1917 წელს რუსეთიდან ლტოლვილებმა. მსოფლიო საპატრიარქოს პირველთან აქვს ურთიერთობა, მიუხედავად იმისა, რომ არ ცნობს მის „ავტოკეფალურობას“, ხოლო მეორესთან – არა, რადგან მთელი მისი სტრუქტურა იმთავითვე პრობლემატური იყო.

– საქართველოში მორწმუნეთა ნაწილი მტრულად არის განწყობილი ახალი კალენდრის მიმართ, მასზე მსჯელობაც კი არ სურთ. ამაში წმიდა ტრადიციების ლალატს ხედავენ. როგორ უყურებთ თქვენ ამ საკითხს? რომელ კალენდარს მისდევს მსოფლიო საპატრიარქო? რით ჯობია ახალი კალენდარი ძველს?

– კალენდრის საკითხი თავდაპირველად წმინდა მათემატიკურ ხასიათს ატარებდა და იგი არამც და არამც არ უნდა გამხდარიყო განხეთქილების მიზეზი. მიუხედავად ამისა, საბერძნეთში გარკვეულმა წრეებმა ელადის ოფიციალურ ეკლესიასთან დაპირისპირების საბაბად გამოიყენეს იგი, რადგან ამ უკანასკნელმა მიიღო ახალი კალენდარი, როგორც უფრო ზუსტი. მომხდარ განხეთქილებას შედეგად ის მოჰყვა, რომ დედა ეკლესიის წიაღიდან მოწყვეტილი ძველი კალენდრის მიმდევართა ნაწილი განუწყვეტლივ ნაწევრდება ერთმანეთთან დაპირისპირებულ სულ უფრო მეტ დაჯგუფებად და მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში იქმნება ძველი კალენდრის მიმდევართა ახალი სქმნები. ყველა ეს დაჯგუფებანი უკიდურესად დაპირისპირებულნი არიან კანონიერ მართლმადიდებელ სამყაროსთან და არ შეუძლიათ ზიარების საიდუმლო ჰქონდეთ ავტოკეფალურ

მართლმადიდებელ ეკლესიებთან (მაგ. იერუსალიმთან, მოსკოვთან, საქართველოსთან, წმიდა მთასთან და სხვა), რომელთაც თუმცა არ მიიღეს ახალი კალენდარი, მაგრამ მიუხედავად ამისა, კანონიერი ურთიერთობები აქვთ ახალი კალენდრის მიმდევარ ეკლესიებთან: კონსტანტინეპოლისა, ალექსანდრიისა, კვიპროსისა, ელადისა და სხვა. სქიზმატურად გამოყოფილი ძველი კალენდრის მიმდევართა მთავარი დამახასიათებელი თვისება ისაა, რომ სიტყვის გაგონებაც არ სურთ თეოლოგიური დიალოგის შესახებ მოძმე მართლმადიდებლებთან. კანონიერი მართლმადიდებელი ეკლესიები კი, მიუხედავად იმისა, რომელ კალენდარს მისდევენ, ძველს თუ ახალს, ცდილობენ – რა თქმა უნდა, ისე, რომ არ უღალატონ მართლმადიდებლურ სარწმუნოებას, – მეგობრული ურთიერთობა დაამყარონ განსხვავებული დოგმის ქრისტიანებთან. იძუდობენ, რომ საკითხთა სისტემატური გაშუქებით და სხვა საშუალებებით, შეძლებენ დაანახონ მათ მართლმადიდებლობის წიაღში არსებული ჭეშმარიტება განუყოფელი ეკლესიის შესახებ.

– ჟურნალ-გაზეთები წერენ, რომ არ უნდა იქნას მოწვეული შემდგომი მსოფლიო კრება, რადგანაც იგი იქნება რიგით მერვე და მის თავმჯდომარედ სატანა დაჯდება. ნუთუ არსებობს რაიმე დოგმა, რომელიც კრძალავს შემდგომი მსოფლიო კრების მოწვევას? წერენ, აგრეთვე, რომ ვიმყოფებით ესქატოლოგიურ პერიოდში, ვითვლით უკანასკნელ დღეებს. 2000 წელს შემდგომ აღარაფერი აღარ იარსებებს. ამიტომაც არავისთან არ უნდა გვქონდეს კავშირი, გარდა მართლმადიდებლებისა, რათა მზად ვიყოთ მეორედ მოსვლისათვის. შევიძლიათ გვითხრათ რაიმე ამის შესახებ?

– ყოველივე ეს არის ზღაპრები, ჩლუნგი, ავადმყოფი ტვინების გამონაგონი, და არანაირი კავშირი არა აქვს ღვთისმეტყველებასთან და მართლმადიდებელი ეკლესიის სულიერ ცხოვრებასთან. ისტორიის მანძილზე მსგავსი გამონაგონები და შიში მრავალჯერ გავრცელებულა როგორც დასავლეთის, ისე აღმოსავლეთის საეკლესიო წრეებში.

– თქვენო ყოვლადუწმინდესობა, გთხოვთ, ორიოდე სიტყვით გვიამბოთ მსოფლიო საპატრიარქოს მოღვაწეობაზე.

– მსოფლიო საპატრიარქოს მოღვაწეობა ვითარდება სრული სიცხადით, ყველასათვის მისაწვდომად და კონსტანტინეპოლის ეკლესიის წმიდა სინოდის ფხიზელი თვალყურის ქვეშ. მოიცავს ყველა იმ სფეროს, რის წინაშეც პასუხისმგებლობა აკისრია თანამედროვე მართლმადიდებლობას. ეძებს რეალურ გზებს და ემსახურება მშვიდობის, სამართ-

ლიანობის, მორწმუნეთა ღვთისმიერი თანაარსებობისა და თანამოღვაწეობის განმტკიცებას. მსოფლიო საპატრიარქოს ამ მრავალმხრივ მოღვაწეობაში შედის, ცხადია, დიორთოდოქსალური (მართლმადიდებელი თაშორისი) ურთიერთობანიც. კონსტანტინეპოლის ეკლესიის ვიზიტაცი მფლობელი პირველი ტახტისა მართლმადიდებელ ეკლესიათა შორის, გაძლიერებული პასუხისმგებლობით იღვწის ამ სფეროში და ერთგვარი კოორდინატორის როლს ასრულებს. ამასთანავე, ზრუნავს დიაქრიტიანულ (განსხვავებული მიმდინარეობის ქრისტიანთა შორის) ურთიერთობებზე და ორმხრივ საღვთისმეტყველო დიალოგებზე. თანამშრომლობს ყველა ოფიციალურ ორგანიზაციასთან, რომელიც გულწრფელად ცდილობს, დაეხმაროს თანამედროვე ადამიანს ნებისმიერი პრობლემის დაძლევაში: ბოლოდროინდელი მოღვაწეობის ერთ-ერთ ასეთ კატეგორიას მიეკუთვნება ე. წ. ეკოლოგიური პრობლემა, რომლის მოგვარებას უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვს მთელი ჩვენი პლანეტის გადარჩენის საქმეში. გარემოს დაცვის საყოველთაო დღედ დავადგინეთ I სექტემბერი. დროდადრო შესაბამის კონფერენციებს ვატარებთ ამ თემასთან დაკავშირებით. ვცდილობთ, ხალხში ეკლესიის მხრიდანაც გაღვივდეს ფაქიზი დამოუკიდებულება გარესამყაროსადმი. მისი სიწმინდის დაცვა ხომ იმთავითვე ვალად აღდევს ღვთის მიერ შექმნილ კაცობრიობას. ვამზადებთ ახალ კონფერენციას ეკოლოგიის თემაზე. იგი ჩატარდება მისი სამეფო უმაღლესობის, ედინბურგის პრინცის ფილიპესა და ჩვენი უმაღლესობის ეგიდით ხალკის წმიდა სამების მონასტერში.

მართლმადიდებლობა და თანამედროვეობა

მისი ყოვლადუწმინდესობის მსოფლიო პატრიარქის ბართლომეს საუბრები თანამედროვეობის აქტუალურ საკითხებზე*

ეს საუბრები 1995 წელს დაიბეჭდა ბერძნულ ენაზე პატარა წიგნაკის სახით, ხოლო ამის შემდეგ მრავალ ენაზე ითარგმნა და გავრცელდა. ამ საკითხებს არ დაუკარგავს აქტუალობა. ვფიქრობთ, ქართველი მკითხველიც ინტერესით გაეცნობა მათ. ამიტომაც ჩავრთეთ წიგნში ჩვენს მიერ აღებული ინტერვიუებთან ერთად. იბეჭდება შემოკლებით. ამოკრებით და ვთარგმნეთ პასუხები ისეთ საკითხებზე, რაც ჩვენს მორწმუნეებსაც ატყობდა. თუკი აქ თურქეთი-საბერძნეთის ურთიერთობის საკითხიც შევიტანეთ, ეს იმ მზნით მოხდა, რომ თურქეთი ჩვენი მუზობელი ქვეყანაცაა და იქნებ, ჩვენთვისაც სასარგებლო გახდეს პატრიარქის ეს შეხედულებები.

I. დიალოგი რელიგიებს შორის

ამ საკითხთან დაკავშირებით დიდ გაუგებრობას აქვს ადგილი. ზოგიერთ ჩვენს მართლმადიდებელ ძმას პკონია, რომ კათოლიკებთან, ანგლიკანებთან ან სხვა რომელიმე დოგმის წარმომადგენლებთან დიალოგით ვლალატობთ მართლმადიდებლობას, ვლალატობთ ჩვენს სარწმუნოებას. ბუნებრივია, სიმართლის ნასახიც კი არ არსებობს ამაში. უბრალოდ ვცდილობთ, რომ ჩვენ უკეთ გავიცნოთ ისინი, ხოლო იმათ – ჩვენ.

საღმრთისმეტყველო დიალოგების მეშვეობით (რასაც სრულიად მართლმადიდებლობა აწარმოებს და არა მხოლოდ მსოფლიო საპატრიარქო, განსხვავებული აღმსარებლობის მქონე ჩვენს ძმებთან) ვცდილობთ, ვიპოვოთ ნიშნები ერთმანეთთან მიახლოებისა, ნიშნები ერთმანეთთან შერიგებისა. ვიხილავთ იმ საკითხებს, რომლებიც გვითიშავენ, ან რომელთა გამოც ვერ ვთანხმდებით. პატიოსანი და გულწრფელი საღვთისმეტყველო დიალოგის გზით, მთელი პასუხისმგებლობის გრძნობით, ვცდილობთ, ვიპოვოთ ის შეხების წერტილები, რითაც შეგვიძლია მივალწიოთ

* ქართულ ენაზე პირველად დაიბეჭდა გაზეთში „ინფორმაცია განსჯისათვის“, №22, 29 ოქტომბერი, 1999 წ.

შეთანხმებას, ხოლო შეხების ის წერტილები, სადაც შეუძლებელია ურთიერთგაგების მიღწევა და შეკავშირება, დავუტოვოთ ღმერთს, რომელიც, როცა თავად ჩათვლის საჭიროდ, მაშინ გაგვინათებს გონებას. 11
თუ როგორ ვიპოვოთ გამოსავალი ამ რთული პრობლემებიდან.

ყველა მართლმადიდებელი ეკლესია (გგულისხმობ კანონიკურ მართლმადიდებელ ეკლესიებს) მონაწილეობს სხვა აღმსარებლობის წარმომადგენლებთან წარმოებულ ამ დიალოგებში. ამ ბოლო წლებში მხოლოდ იერუსალიმის საპატრიარქო ჩამოშორდა ამ დიალოგებს. დიალოგების წინააღმდეგნი არიან აგრეთვე ცალკეული პირები, მეტისმეტად კონსერვატორი თეოლოგები, ან უბრალო მორწმუნენი და, მათთან ერთად, ცალკეული რელიგიური დაჯგუფებები, რომელნიც განუწყვეტლივ ეწინააღმდეგებიან ჩვენს ყოველგვარ მცდელობას – საერთო გამოუნახოთ ჩვენგან გათიშულ ჩვენსავე ძმებთან.

ამის მიზეზი, ვფიქრობ, ზედმეტი სიფრთხილე, გულუბრყვილობა და რელიგიური ფანატიზმია, რის შესახებაც ჩემი წინამორბედი პატრიარქი დიმიტრიოსი ამბობდა, რომ ფანატიზმის ყველაზე საშინელი სახე ის არის, როცა იგი რელიგიის სფეროში ვლინდება.

ჩემი აღსაყდრების დღეს წარმოთქმულ სიტყვებში მე აღვნიშნე, რომ არ დავიზარებ საღვთისმეტყველო დიალოგების წარმართვას და არ შევანელებ ინტერესს მათ მიმართ. და მართლაც, მსოფლიო საპატრიარქო აკადემიური დონის საღვთისმეტყველო დიალოგებს აწამრებს ამჟამად ისლამის წარმომადგენლებთან, იუდეველებთან. მსოფლიო საპატრიარქოს კურთხევით, გადაწყვეტილებითა და ეგიდით შვეიცარიის მიტროპოლიტმა, ჯერ კიდევ პატრიარქ დიმიტრიოსის დროს, დაიწყო ეს დიალოგები. მე კი ჩემს საინტრონიხაციო სიტყვაში აღვნიშნე, რომ შეძლებისდაგვარად სულ უფრო მეტად და მეტად ჩაკებები დიალოგებში რელიგიებს შორის, რათა ურთიერთთანამშრომლობის შედეგად, ყველა რელიგიამ დაიცვას სიწმინდე, განუმეორებლობა და ღირსება ადამიანის სახისა.

ეკლესია ადამიანის სახეს აღიქვამს, ვითარცა ღვთის ხატსა და მსგავსს. ამიტომაც ერთადერთია და წმინდაა ყოველი ადამიანი – ესაუბრობთ სახეზე ადამიანისა და არა ცალკეულ პიროვნებაზე – და ამ თვალთახედვიდან გამომდინარე, უნდა ვითანამშრომლოთ არა მხოლოდ რელიგიათა წარმომადგენლებმა, არამედ კეთილი ნების ყველა ადამიანმა, რომელმხარესაც არ უნდა ეკუთვნოდეს ის, ოღონდაც გადავარჩინოთ ეს განუმეორებლობა და სიწმინდე.

2. დამოკიდებულება პაპის მიმართ

პირველყოვლისა მინდა შევეხო და სწორი ინტერპრეტაცია გავუკეთო იმას, რაც ითქვა და დაიწერა ჩემი წინამორბედი პატრიარქის რომში ვიზიტის გამო. პატრიარქს ლიტურგია არ ჩაუტარებია პაპთან ერთად, რადგან არ შეიძლებოდა, რომ ერთად ეწირათ, ვინაიდან ჯერ კიდევ არსებობს სქიზმა. პატრიარქი უბრალოდ დაესწრო იმ ლიტურგიას, რომელიც პაპმა ჩაატარა თავის თანამწირველებთან ერთად წმინდა პეტრეს ტაძარში. პაპმა და პატრიარქმა, და ყველა იქ დამსწრემ, ნიკეა-კონსტანტინეპოლში მიღებული მრწამსი წარმოთქვეს ბერძნულ ენაზე, ისე, როგორც ის თავიდან დაიწერა, FILIOQUE-ს გარეშე. ეს იმას სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ კათოლიკურმა ეკლესიამ ჩამოაშორა მრწამსს და „და ძისა თანა“, ანუ FILIOQUE. ამის დამადასტურებელია ის ფაქტი, რომ პაპი კვლავ განაგრძობს FILIOQUE-ს სსენებას ლიტურგიაზე მრწამსის წარმოთქმისას. მაგრამ ის შემთხვევა იყო თავაზიანობის გამოვლინება მისი მხრიდან, თუ ასე ვთქვათ, და ამასთანავე აღიარება იმ ისტორიული ფაქტისა, რომ „მრწამსი“ თავიდან მართლაც FILIOQUE-ს გარეშე დაიწერა. ეს ნაბიჯი პაპის მხრიდან ამ ფაქტის ოფიციალური აღიარება იყო. ახლა კი ეს მათი, კათოლიკეთა, შინაური პრობლემაა, თუკი კვლავ განაგრძობენ მის ჩართვას მრწამსში. ყოველ შემთხვევაში მე მწამს, რომ FILIOQUE-ზე უფრო დიდი დაბრკოლება პაპის უპირატესობა და უცდომელობაა, რაც აგრეთვე დოგმატურ საკითხებს განეკუთვნება. სქიზმამდელი ქრისტიანული ეკლესიის საფუძველში და სტრუქტურაში რომის ეპისკოპოსს სიყვარულის საჭეთმპყრობლის როლი და ადგილი ეკავა. დროის დინებასთან ერთად სიყვარულის საჭეთმპყრობლის ეს თვისება, ანუ პატივის უპირატესობა, ჩვენმა დასაველელმა ძმებმა ადმინისტრაციულ და ძალაუფლების უპირატესობად გადააქციეს. სწორედ ეს არის, რაც გვაშორებს. ორ ეკლესიას შორის მიმდინარე დიალოგი კი ძირითადად ამ სერიოზული პრობლემის გადაჭრას ითვალისწინებს და ისახავს მიზნად: დაზუსტდეს და ჩამოყალიბდეს რომის ეპისკოპოსის ზუსტი ადგილი ქრისტიანული ეკლესიის სტრუქტურაში.

ახლანდელმა პაპმა, როდესაც მე მას შევხვდი, ჯერ კიდევ ქალკედონის მიტროპოლიტის რანგში მყოფი, ვითარცა მსოფლიო საპატრიარქოს წარმომადგენელი, წარგზავნილი რომის ეკლესიის დაფუძნების დღესასწაულზე, მკითხა: მაინც ვინ არის მიზეზი, რა აბრკოლებს ჩვენს შეერთებას? – თქვენ, თქვენო უწმინდესობავ, – ვუპასუხე. პაპმა გაიღიმა.

3. ხუთი ეკლესიის დაბრუნება მართლმადიდებლობის წიაღში

ეთიოპიის ეკლესია მიეკუთვნება იმ ე.წ. აღმოსავლეთის უძველესი ეკლესიების ოჯახს, რომელიც მართლმადიდებლობის წიაღს მოწყდა ქალკედონში ჩატარებულ მეოთხე მსოფლიო კრებაზე, 451 წელს. მათ სხვაგვარი აზრი გამოთქევს ქრისტეს ორბუნებოვნების საკითხთან დაკავშირებით, მაგრამ ამ განხეთქილებას პოლიტიკური საფუძველიც გააჩნდა, რამაც განაპირობა ძირითადად ქრისტიანთა ამ ნაწილის ერთიანი ქრისტიანული სარწმუნოებიდან ჩამოშორება. მთელი ამ თხუთმეტი საუკუნის განმავლობაში მათ მრავალი განსაცდელი გადაიტანეს. თავდაპირველად შედგა არაოფიციალური თეოლოგიური დიალოგები მათთან, შემზადდა ნიადაგი, ხოლო ამის შემდეგ დაიწყო ოფიციალური თეოლოგიური დიალოგი მართლმადიდებლებსა და იმ ეკლესიებს შორის, რომელთა რიცხვიც ხუთია: ეთიოპიის ეკლესია, კობტური ეკლესია, სომხეთის ეკლესია, სირიულ-იაკობიტური ეკლესია, რომელსაც დამასკოში აქვს რეზიდენცია, და მისივე ანალოგიური ეკლესია, რომელიც მალამბოში, სამხრეთ ინდოეთში არსებობს.

თეოლოგიური დიალოგის მეშვეობით გამოვლინდა, რომ განსხვავება ჩვენს შორის, ქრისტოლოგიურ დოგმასთან მიმართებაში, ძირითადად ტერმინოლოგიაში იყო და არა – არსებითი. მართლაც, ორთავე მხრიდან წაროდგენილი ახსნა-განმარტების საფუძველზე გამოჩნდა, რომ ამ ჩვენმა ძმებმა, რომელთა რიცხვიც მრავალ მილიონს აღწევს (მხოლოდ ეთიოპელები 38 მილიონს შეადგენენ, კობტები 10 მილიონს ეგვიპტეში და ა.შ.) – აღიარეს ჩვენი მოძღვრება ქრისტეს ორბუნებოვნების შესახებ. ამდენად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ჩვენს შორის არსებული ძირითადი განსხვავება წაიშალა.

ახლა გადასატრეული დარჩა ზოგიერთი კანონიკური, ლიტურგიკული და სამწყსო საკითხი. საჭიროა, აგრეთვე, მოიხსნას ორივე მხარის მიერ გამოცხადებული „შეჩვენება“. ამასთან, აღმოსავლეთის ამ უძველესმა ეკლესიებმა უნდა სცნონ შვიდივე მსოფლიო კრება, ვინაიდან მაშინ მათ არ ცნეს მეოთხე მსოფლიო კრების მოძღვრებანი და იქ შეჩერდნენ. ამიტომ, დღემდე მხოლოდ პირველ სამ კრებას აღიარებენ.

სადღეისოდ ყველაზე მნიშვნელოვანია ერთიანი რწმენის აღიარება და წინაპირობების შექმნა ერთობლივი ლოცვისათვის, ანუ მას შემდეგ, რაც გადაიჭრება დარჩენილი პრობლემები, რომელნიც დღესდღეობით ერთმანეთს გვაშორებენ, მაშინ ორთავე ოჯახი, – ისევე როგორც მართლ-

მადიდებელი ეკლესიებისა, ასევე აღმოსავლეთის უძველესი ეკლესიებისა, – შევძლებთ ზიარების საიდუმლოც აღვადგინოთ. შევკვებლება, ერთად ჩავატაროთ წირვა და ერთად ვეზიაროთ, მაგრამ ამასთანავე ყოველ ეკლესია თავის ზნეობასა და ტრადიციას დაიცავს. არა გვაქვს არანაირი უფლება, რომ ზნეობა და ტრადიციები (მე ეთიოპიის ეკლესიის მაგალითზე გეტყვი, რადგანაც საყუთარი თვალთ ვიხილე და შევეხე მას ჩემი იქ ვიზიტის დროს ათი დღის განმავლობაში) თავს მოვახვიოთ მათ და შეუძლებელიცაა მათ თავიანთი შეცვალონ და მიატოვონ. ყოველი ეკლესია დაიცავს თავის სახეს და თავის თავისებურებებს. თუკი მათ ჰყავთ ისეთი საეკლესიო გუნდები და აქვთ ისეთი საგალობლები, რომელნიც ჩვენ უცნაურად გვეჩვენება, მაგრამ სწორედ მათი საშუალებით გამოთქვამენ თავიანთ რელიგიურ გრძნობებს, რატომ უნდა ჩამოვაშოროთ ისინი? ქრისტიანობას უდიდესი გაქანება აქვს და არ მიისწრაფვის ერთმანეთთან მიმსგავსებისაკენ – მიმსგავსება საჭიროა მხოლოდ აუცილებელში, ძირითადი რწმენაში გაიგივებაა, ხოლო რაც შეეხება გარეგნულ სახეს, ეთიკასა და ტრადიციებს, ქრისტიანული ცხოვრების გამომსახველობას, ყოველ ხალხს შეუძლია ჰქონდეს ისეთი, როგორც თავიანთ ეროვნულ მეობას და თავისებურებას შეესატყვისება და აგრეთვე თავიანთ გეოგრაფიულ არეალს.

4. მსოფლიო საპატრიარქო და ევროგაერთიანება

დელორთან შეხვედრების შედეგად მივხვდი, რომ მას ევროგაერთიანების სულიერი საძირკველი, მისი სიმტკიცე და თანამშრომლობის საკითხი აწუხებს. მე პირველივე შეხვედრაზე ვუთხარი, თავადაც მიხვდა ამას და სწამს, რომ გაერთიანებულ ევროპას არ შეიძლება ჰქონდეს მხოლოდ პოლიტიკური ბაზისი და საძირკველი, ან მხოლოდ ეკონომიკური; აუცილებელია სულიერი საძირკველი, ხოლო სულიერში, რელიგიურიც შედის. ბატონმა დელორმა მიიწვია სხვადასხვა დოგმათა და რელიგიათა წარმომადგენლები, მათ შორის ისლამის და თვით ათეისტების წარმომადგენელიც კი, და ესაუბრა ამ საკითხების შესახებ.

მე მართლმადიდებელთა შესახებ გავამახვილებ ყურადღებას. როგორც მან ერთ-ერთ თავის გამოსვლაში აღნიშნა ამას წინათ, მართლმადიდებლობა ევროპის მიერ „ღარიბ ნათესავად“ არ შეიძლება იქნას აღქმული. მას ისტორიული უფლებები გააჩნია ევროპაზე. მსოფლიო საპატრიარქომ წარგზავნა კირილე და მეთოდე, რომელთაც მართლ-

მადიდებლობას, ქრისტიანობას, აზიარეს სლავი ხალხი, დაიწყეს რა მორავიდან. ევროპის სულიერ ტრადიციას მართლმადიდებლურ-ბერძნული ტრადიცია უდევს საფუძვლად. აქედან გამომდინარე, მართლმადიდებლობა ევროპაში არსებობს, როგორც თავისისავე სამეფო-სამთავროდ, როდესაც ბატონი დელორი და მისი თანამშრომლები, ევროგაერთიანების წევრები, ცდილობენ საფუძველი დაუდონ ამ სამომავლო გაერთიანებას, რათა ჩამოაყალიბონ, დააარსონ ე.წ. საერთოევროპული სახლი, არ შეიძლება ანგარიში არ გაუწიონ მართლმადიდებლურ ფაქტორს, არ შეიძლება პრინციპულად არ გაითვალისწინონ სულიერი, რელიგიური ფაქტორი და აქედან გამომდინარე, თავად მართლმადიდებელი, რომელსაც დიდი ისტორია აკავშირებს ამ გეოგრაფიულ არეალთან. ნამდვილად, მეტად საპატიო იყო, რომ დელორის ინიციატივითა და მიწვევით შედგა ჩვენი პირველი შეხვედრა 1993 წლის მაისში, მაშინ გავიცანით ერთმანეთი. პირველად ვაწარმოეთ მოლაპარაკებები. თითქმის ერთი წლის შემდეგ, ამას მოჰყვა მიწვევა ევროსაბჭოსაგან, სადაც 1994 წელს სიტყვით გამოვედი. დიდი პატივით შემხვდნენ იქ...

როდესაც ბრიუსელში ჩავედი, რათა იქაურ მართლმადიდებლებთან და ბელგიის მიტროპოლიტთან ერთად მეხეიმა ჩვენი საპატრიარქო ტახტის ამ ეპარქიის, ანუ ბელგიის მიტროპოლიის 25 წლისთავი, საშუალება მომეცა, მეორედ შევხვედროდი, ერთად გვესადილა და კვლავ მესაუბრა ბატონ დელორთან. უფრო სწორად, ეს შეხვედრა რიგით მესამე იყო, რადგან მეორედ სტრასბურგში შევხვდით ერთმანეთს და სწორედ მაშინ ჩამოვარდა სიტყვა მართლმადიდებელთა ცენტრის შექმნის შესახებ.

წინადადება ევროგაერთიანებიდან წამოვიდა. ოფიციალურ წერილს ხელი მოაწერა ბატონმა ვინიონმა (იგი დელორის უახლოესი და უშუალო თანამშრომელთაგანია), შემოგვთავაზეს, მართლმადიდებელ ეკლესიასაც ჰქონოდა იქ წარმომადგენლობა, ისევე, როგორც სხვა ქრისტიანულ ეკლესიებს – კათოლიკურს, ანგლიკანურს, პროტესტანტულ ეკლესიებს.

5. ურთიერთობები საბერძნეთსა და თურქეთს შორის

ჩვენ, ვითარცა მსოფლიო საპატრიარქოს, გვსურს და ვცდილობთ, რამდენადაც ეს ჩვენზეა დამოყიდებული, იმ გზებით, რომელნიც გაგვაჩნია, ანუ სულიერი გზებით დავაახლოვოთ საბერძნეთისა და თურქეთის ხალხები. ისინი მუზობელი ხალხებია, ბევრი საერთო თვისება აქვთ და ვფიქრობ, რომ ეს ორი ხალხი, – ამის შესახებ ბევრჯერ მითქვამს, – დიდად

არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ალბათ, ურთიერთსიმბატიებიც კი გააჩნიათ, მაგრამ პოლიტიკაა ის, რაც ამ ორ ხალხს თიშავს და წარმოქმნის დამაბულობისა და ურთიერთობათა გამძაფრების ატმოსფეროს და უახლოეს მომავალში დამყარდეს ურთიერთგაგება. მე ვრწმუნობ, რომ თურქეთ-საბერძნეთის ურთიერთობები უნდა გაუმჯობესდეს, — თუკი მიაქციეთ ამას ყურადღება ჩემი დოღეკანისაზე მოგზაურობის დროს.

უნდა არსებობდეს კეთილშობილური დამოკიდებულება და შემოქმედებითი თანამშრომლობა ორივე ხალხის საკეთილდღეოდ, რათა თავიანთი წველილი შეიტანონ მშვიდობის განსამტკიცებლად ბალკანეთში და უფრო ფართო გაგებით კი, მთელი ევროპის მასშტაბით.

უნდა არსებობდეს ურთიერთნდობის კლიმატი, რომელიც ამჟამად არ არსებობს ამ ორ ქვეყანას და მათ ხელისუფალთა შორის. ურთიერთნდობის კლიმატის დასამყარებლად საჭიროა რეგულარული ურთიერთობანი, რამეთუ დისტანციითა და განმარტობებით, ურთიერთობათა დამაბუთ, არასოდეს გადაჭრილა პრობლემები, არც არსებულ უფსკრულზე გაიდება ხიდი, არც ურთიერთნდობა დაფუძნდება.

ამას წინაც მეახლა საბერძნეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ორი ელჩი, რომელთაც ანკარაში მოლაპარაკებები აწარმოეს თურქ კოლეგებთან და ამის შემდეგ, საბერძნეთში გამგზავრების წინ, საპატრიარქოს ეწვივნენ ჩემდამი პატივისცემის დასტურად. მე ვკითხე მათ იმის შესახებ, თუ როდისთვის დაგეგმეს შემდგომი შეხვედრა. ისინი კმაყოფილნი იყვნენ იმ ატმოსფეროთი, რომელშიც მოლაპარაკება ჩატარდა. ისევ შევეკითხე, კვლავ როდის უნდა შევხვდეთ ერთმანეთს? ერთი წლის შემდეგო, — მიპასუხეს.

— არა გგონიათ, რომ ეს ძალიან შორია? ერთი წლის შემდეგ დავიწყებული გექნებათ ის, რაზედაც გუშინ ისაუბრეთ, — ვუთხარი მე, — ამა-სობაში სხვა პრობლემები წამოიჭრება, ერთი წლის შემდეგ აღარ გეცოდინებათ, საიდან დაიწყეთ საუბარი და როგორ გაათბოთ ატმოსფერო, რომელშიც უნდა მოლაპარაკება აწარმოთ. რა თქმა უნდა, ეს ჩემს კომპეტენციაში არ შედის, მაგრამ ვურჩიე, რომ გაახშირონ შეხვედრები.

პოლიტიკის სფეროში, როგორც ამას ოზალი ამბობდა, ეს სულ ბოლო ეტაპზე მოვა. საჭიროა, უპირველეს ყოვლისა, ურთიერთობა დამყარდეს კულტურის სფეროში. უნდა მოხდეს თეატრალურ დასთა გაცვლა, სულიერ სფეროში მომუშავე ადამიანთა გაცვლა, მეცნიერებისა, რომლებიც ლექციებს წაიკითხავენ ამ ქვეყნებში, უნდა დამყარდეს თანამშრო-

მლობა ტურიზმის სფეროში, ეკონომიკურ და სავაჭრო სფეროებში. სულ ბოლოს კი, დადგება პოლიტიკური და სამხედრო სფეროების საკითხიც, თუკი იქაც იქნება მცდელობა თანამშრომლობისა. მაგრამ საამისოდ საჭიროა ჯერ შერბილდეს კლიმატი. ამის გარდა ისიც მინდა აღვნიშნო, რომ ჩემი ახალგაზრდობის წლებში, მაშინ, როდესაც მე ჯერ კიდევ სკოლის მოწაფე ვახლდით, უფრო კარგი და კეთილი დამოკიდებულება არსებობდა ხალხში.

მე, ვითარცა რელიგიური წინამძღოლი, მეტად აღარ შევეხები პოლიტიკურ საკითხებს, მაგრამ შემიძლია ვთქვა, რომ მიუხედავად კონკრეტული პრობლემებისა, მაინც შეიძლება არსებობდეს ამ ხალხთა ურთიერთობა იმ სფეროებსა და დარგებში, რომლებზედაც ზემოთ ვილაპარაკე. ეს კავშირები კი დანარჩენი პრობლემების გადაჭრას გააადვილებს. ისინი ამზადებენ ნიადაგს, ათობენ კლიმატს, ხოლო ყოველივე ამით იქმნება სულ უფრო მეტი ნდობა ორ მხარეს შორის.

როდესაც ნდობა ჩამოყალიბდება ხალხთა შორის, მაშინ თვითონ ხალხი მოახდენს ზეწოლას თავიანთ ხელისუფლებებზე, რომ რამენაირი გამოსავალი იპოვონ. გერმანიის ostpolitik, რომლის დასასრულიც დადებითი გამოდგა, მიმართა, ვატიყანმაც განახორციელა ამ ბოლო წლებში პაველ VI-ის მეთაურობით და ვფიქრობ, რომ მისი შედეგებიც დადებითია. ყოველი ნაბიჯი, გადადგმული კეთილი განწყობით ნებისმიერი მოწინააღმდეგის მიმართ, და გულწრფელობა მოდრეკს მოწინააღმდეგეს, ამას კი დაახლოება მოჰყვება.

6. შოვინიზმი და რელიგიური ომები

გამყოფი კედლის ნგრევამ, სამწუხაროდ, შოვინიზმი გააღვივა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში და აღმოჩნდა, რომ თავისუფლება ამის საფასურად მოვიდა, რასაც მისთვის არანაირი სარგებელი არ მოაქვს.

ჩვენი ეკლესია პატივს სცემს ყოველი ხალხის ეროვნულ მებობას, მის ენას, კულტურას, მის ზნეობასა და ტრადიციებს, მაგრამ შოვინიზმი, ვითარცა ერესი, დაგმობილ იქნა 1872 წელს აქ, ამ საპატრიარქო ტაძარში, და დღესაც მიუღებელია იგი ეკლესიისათვის. 1992 წელს თავი მოვიყარეთ აქ მთელი მსოფლიოს მართლმადიდებელი ეკლესიების საჭეთმპყრობელებმა და ერთობლივი მიმართვა გამოვაქვეყნეთ მთელი მსოფლიოსადმი. ამ მიმართვაში კი, როდესაც შოვინიზმს შევეხეთ, გამოვაცხადეთ, რომ ვგმობთ რელიგიის, ეკლესიის გამოყენებას შოვინისტებისა და პოლი-

ტიკოსების მიერ, რადგანაც ზოგჯერ, ან ყოფილ იუგოსლავიაში, ან თუნდაც სხვა ქვეყნებში, მას რელიგიის მანტიაში გამოხვეულის, კონფლიქტებისა და სისხლისღვრათა გამოსაწვევად იყენებენ. მართლმადიდებელი ეკლესიების საჭეთმპყრობელები ყველანი ერთად ვადადებენ, რომ დაუშვებელია მართლმადიდებელი ეკლესიის გამოყენება, ან ნებისმიერი რელიგიისა ფართო გაგებით, შოვინისტური და პოლიტიკური მიზნებისათვის.

არ მინდა წვრილმანებს ჩაუღრმავდე, მაგრამ საზოგადოდ, ის კონფლიქტები, რაც დღეს ბალკანეთში ხდება, თუ რომელიმე სხვა რეგიონში, არ მიმაჩნია რელიგიურ ომებად. არა მგონია, რომ იქ რელიგიათა შეჯახება ხდებოდეს. ისინი რელიგიური მანტიითა და სამოსით არიან მხოლოდ შემოსილნი. ამას გარდა, სრულიად გამორიცხულია, ომს ეწოდოს წმინდა ან რელიგიური. რელიგია ქადაგებს მშვიდობას. მას არ შეუძლია იქადაგოს ომი და არც წინამძღოლობა და მფარველობა გაუწიოს მას. ეს არის **contradictio in terminis**.

ქრისტიანულმა რელიგიამ უნდა იქადაგოს მშვიდობა და სიყვარული. როგორ მიაღწიოს დღევანდელმა სამყარომ საოცნებო ხატს, რასაც ეძიებს და ვერ პოულობს? მე მხოლოდ ის ვიცი, რომ ეს საკითხი ჩვენს, რელიგიურ წინამძღოლთა და სულიერ სფეროებში მოღვაწე ადამიანების პასუხისმგებლობას კიდევ უფრო აძლიერებს. ჩვენც უნდა გავისივრებოდეთ ჩვენი პასუხისმგებლობა, იმის გამო, რომ დღემდე არ არსებობს ეს საოცნებო ხატი და იგი ჯერ კიდევ ძიების პროცესშია. იქნებ მიზეზი ჩვენი, – კაცობრიობის სულიერ წინამძღვრად მოხმობილთა, – უბერებლობა ან არასრულყოფილებაა. ჩვენ უნდა გავიცნობიეროთ ჩვენივე პასუხისმგებლობა, ზეგავლენა მოვახდინოთ ჩვენსავე მორწმუნეებზე და ამის შემდეგ კი ყველა ადამიანზე მთელს მსოფლიოში, მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, ყველა ჩვენგანმა ეს უნდა შეძლოს თავის ადგილსამყოფელში, თავის ეკლესიაში, თავის რელიგიაში, რათა ერთი ნაწილი მეორეს მიემატოს და ამით სამყაროს ძირეული გაუმჯობესება მოხდეს.

მართლაც, არასამართლიანი და უთანასწორო განაწილება ხდება ქვეყნიური დოვლათისა, რაც (მე ეს ეთიოპიაში ყოფნისას ჩემს ერთ-ერთ სიტყვაში აღვნიშნე) ამძაფრებს ამ კონფლიქტებს, ამ დისკრიმინაციას და წარმოქმნის პრობლემებსა და არეულობის კერებს. წარმოიდგინეთ, რომ დედამიწის მოსახლეობის 20% ექსპლოატაციას უწევს მსოფლიოს მატერიალური შემოსავლის 80%-ს. მე ჩემი თვალთ ვნახე ის უბედურება, რაც ეთიოპიაში ხდება. საქრისტიანო არ არის თავისუფალი ამ

პასუხისმგებლობისაგან, რადგან ქრისტიანობა არის ოფიციალური რელიგია მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნებისა. აქედან გამომდინარე, ჩვენც გვაკისრია პასუხისმგებლობა, ზოგს მეტი, ზოგს ნაკლები.

არ შემიძლია იმის თქმა – არსებობენ თუ არა წინამძღოლნი, რომელნიც გაითავისებენ ამ აუცილებლობას და იქნებიან იმდენად ღირსეულნი, რომ უშუალო და რეალური შედეგების მოტანა იცისონ, მაგრამ შემიძლია ვთქვა, რომ დღითიდღე უფრო მეტად ხდება გაცნობიერება პასუხისმგებლობისა და რეალობის გაუმჯობესების აუცილებლობისა. ამიტომაც, კიდევ ვიმეორებ, რომ ქრისტიანულმა ეკლესიებმა, ხელი უნდა ჩასჭიდონ ერთმანეთს და ითანამშრომლონ თუნდაც ამ სოციალური პრობლემების სფეროში, მაგრამ ისე, რომ არასოდეს არ შეწყვიტონ სწრაფვა დოგმატური გაერთიანებისთვისაც. რადგან, როგორც ამას პატრიარქი დიმიტრიოსი ამბობდა, გაერთიანებულ ქრისტიანულ ეკლესიას, თავისი სარწმუნოების მოწმობით, თავისი მოძღვრებით, თავისი ქადაგებით, შეეძლება მოახდინოს უფრო მეტი ზეწოლა მთელს მსოფლიოზე ვიდრე დღევანდელ დაქუცმაცებულ ეკლესიას. ეს არის, აგრეთვე, პასუხი იმათ მიმართ, ვინც მტრულადაა განწყობილი ეკუმენური მოძრაობისადმი, გაერთიანების მოწინააღმდეგეთა მიმართ, ფანატყოსთა მიმართ.

მართლმადიდებელი ეკლესია და ავთოკეფალიური მოძრაობა წინაპირობები, პრობნოზები, სირთულეები

კვიპროსის ავტოკეფალური ეკლესიის ეკლესიათაშორის
ურთიერთობათა განყოფილების თავმჯდომარე, მისი
ყოვლადუსამღვდელოესობა,
ტრიმიტოს ეპისკოპოსი ბასილი

– თქვენო ყოვლადუსამღვდელოესობავ, ის, რა როგორი უნდა იყოს ურთიერთობა ქრისტიანთა შორის, დღეს მართლმადიდებელ, და არა მარტო მართლმადიდებელ, არამედ ყველა ქრისტიან მორწმუნეთა საკამათო საკითხი გახდა. მე, როგორც მართლმადიდებელი, ამჯერად მართლმადიდებლების სახელით გესაუბრებით. ზოგიერთი მართლმადიდებელი მორწმუნე წინააღმდეგია განსხვავებული აღმსარებლობის ქრისტიანებთან დიალოგისა. დიდ ნაწილს ეკლესიათა შეერთება შეუძლებლად მიაჩნია. ზოგი ეკუმენურ

მოძრაობას „ერესად“, ან უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, „ყოვლისმომცველ ერესად“ მიიჩნევს. გთხოვთ, შეძლებისდაგვარად განგვიმარტოთ მართლმადიდებელი ეკლესიის კონცეფცია ამ საკითხთან დაკავშირებით, მით უფრო, რომ, რამდენადაც ვიცი, გაერთიანების საკითხი მართლმადიდებლების წამოჭრილია.

– დიას, მართალია. მართლმადიდებელმა ეკლესიებმა, იმ შეგნებიდან გამომდინარე, რომ მართლმადიდებელი აღმსარებლობა ერთადერთი,

უწმინდესი, საყოველთაო და სამოციქულოა, გათვალისწინებით საეკლესიო მოძღვრებისა და ტრადიციისა, დაიწყეს მოძრაობა ეკლესიათა გაერთიანებისათვის, რათა ამ გზით ღვთივეკურთხეული მიხნისათვის ემსახურათ. მართლმადიდებელი ეკლესიების მიზანს ამ მოძრაობისას ის წარმოადგენს, რომ მთელს მსოფლიოში გაბნეულმა „განსხვავებული ქრისტიანული დოგმის მიმდევარი ეკლესიების“ წევრებმა აღიარონ საერთო რწმენა და, გარდა ამისა, საერთო ეკლესიოლოგია, საიდუმლოთა აღსრულება და ტრადიცია.

ერთიანი რწმენის ის კრიტერიუმები, რომლებიც „განსხვავებული დოგმატების მიმდევარი ქრისტიანული ეკლესიების“ მიმართ უნდა იყოს წაყენებული, მსოფლიო პატრიარქ იოაკიმე III-ის მიერ მართლმადიდებელ ეკლესიათა საჭეთმპყრობელებისადმი გაგზავნილ საპატრიარქო-სინოდალურ ცირკულარშია (1902 წ.) ჩამოყალიბებული. მასში ასეა გაცხადებული: „ცნობილია, რომ ჩვენი წმინდა ეკლესიებისა და ყოველი ჭეშმარიტი ქრისტიანის განუწყვეტელი ლოცვისა და ვედრების საგანს წარმოადგენს ის კეთილშობილური და გულითადი სწრაფვა ერთიანობისაკენ, რასაც სახარება გვიქადაგებს, ანუ მართლმადიდებლურ რწმენაში გავეერთიანოთ და ჩვენს ირგვლივ შემოვიკრიბოთ ქრისტეს ყველა მორწმუნე, მაგრამ ამასთანავე არ უგულვებელვყოფთ არც იმას, რომ ეს ღმრთის სასურველი მიზანი ამ ეკლესიათა მიერ იმ საკუთარი რწმენის დაჟინებით დაცვასთან შეგვაჯახებს, რომელსაც წლების განმავლობაში მისდევდნენ. შეერთების გზისკენ სვლა სულ უფრო განუხორციელებელი ჩანს. ამას სახარებისეული და ისტორიული სინამდვილეც გვიჩვენებს. შესაძლოა, ამ ეკლესიებმა გამოავლინონ ამის სურვილი, მაგრამ ეს იქნება განსაზღვრული ისეთ ფარგლებში და ისეთ საფუძვლებზე დაყრდნობით, რომელთა გაზიარება და მიღება ჩვენთვის მიუღებელი იქნება“.

მართლმადიდებელი ეკლესიის რწმენისა და ეკლესიოლოგიის საკითხში გამოთქმული ამ საფუძვლიანი არგუმენტების მოხმობის შემდეგ ამ ცირკულარში ლაპარაკია შემდეგზე: „მაგრამ ნებისმიერი საქმე, რომელიც შეუძლებელი ჩანს ადამიანთათვის, ღმერთისთვის შესაძლებელია. ეს ეხება ქრისტიანთა საყოველთაო გაერთიანების იმედსაც. იგი შესაძლებელი გახდება, ვითარცა ერთიანი მადლის გარდამოსვლა, ადამიანთათვის სახარებისეული სიყვარულისა და მშვიდობის ქადაგების მეშვეობით. აქედან გამომდინარე კი, ყველაზე მთავარი საფიქრალი და საზრუნავი ის არის, თუ როგორ შეჩერდეს იმ ანომალურ გზაზე სიარული, დღეს რომ ვადგავართ. უნდა გამოინახოს ის ნიშნები, რომელნიც ხელს შეუწყობენ შეხვედრებს და კონტაქტების დამყარებას, თუნდაც ორივე მხარის

მიერ გარკვეული დათმობების ხარჯზე, რა თქმა უნდა, დასაშვების ფარგლებში, ვიდრე მთლიანად გასრულდება საქმე, რომლითაც აღსრულდება საერთო კეთილგონიერების და სარგებლობის მომტანი სიტყვა უფლისა და ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ქრისტესი ერთიანი სამწყობისა და ერთი მწყემსის შესახებ“.

დარწმუნებული ვართ, რომ საპატრიარქო ცირკულარში წარმონიშნული მთავარი არგუმენტები და ჩარჩოები დღესაც აბსოლუტურად მისაღებია მართლმადიდებელი ეკლესიისათვის. იმ დროიდან დღემდე „ეკუმენური მოღვაწეობის“ მთელმა ერთმა საუკუნემ განვლო. ამ ხნის განმავლობაში, ბევრი და მნიშვნელოვანი რამ მოხდა ეკლესიათა ცხოვრებაში გაერთიანების თვალსაზრისით, დადებითიც და უარყოფითიც. ყველაზე მნიშვნელოვანი მაინც, ალბათ, ის ფაქტია, რომ 50 წლის წინ დაარსდა ეკლესიათა მსოფლიო საბჭო, რომელმაც დიდი იმედები ჩაუსახა მთელს ქრისტიანულ სამყაროს.

— ნუთუ ასეთი ახალი მოვლენაა ეკლესიის ისტორიაში დიალოგისკენ სწრაფვა? ჩვენი ეკლესიის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიაში არ არსებობს ანალოგიური მაგალითები?

— არა, ეს არ იყო პირველი შემთხვევა, როდესაც ეკლესიამ გადაწყვეტილება მიიღო დიალოგი ეწარმოებინა ერეტყოსებთან და სქიზმატებთან. მაგრამ ვინაიდან საკითხი, როგორც ის დღეს დაისვა, კანონიერი ხასიათსა და შინაარსს მოიცავს, მაგალითად დონატისტების საკითხს მოვიტან სქიზმამდე და ერესამდე, ქრისტიანთა დევნის შემდეგ, და მასთან ერთად იმ მეთოდებს შევებები, რომლითაც ეკლესიამ იხელმძღვანელა მაშინ. კართაგენის კრებამ (419 წ) გადაწყვეტილება მიიღო, დიალოგი ეწარმოებინა დონატისტებთან. დონატისტებისადმი გაგზავნილ წერილში (სულელის კანონი 92) კართაგენის კრება სხვა საკითხებთან ერთად წერდა: „ჩვენ შეგზვდებით თქვენ და თქვენთან ურთიერთობაში შემოვალთ ჩვენი კათოლიკე (საყოველთაო) კრებისაგან კანონიერად მოვლინებული პირნი, რადგანაც გვსურს, გავიხაროთ თქვენი გამოსწორებით. ჩვენ ვუწყობთ სიყვარული უფლისა, რომელიც ამბობს: „ნეტარ იყვენენ მშკდობის მყოფელნი, რამეთუ ივინი ძედ ღმრთისა იწოდნენ (მთ. 5,9). ამასვე ამტკიცებს უფალი წინასწარმეტყველის პირითაც, რომელიც ამბობს, ჩვენთვის ჯეროვანია, იმათაც კი, ვისაც სურს ჩვენ ძმის სახელი გვიწოდოს, ვუთხრათ, ჩვენი ძმები ხართო. თქვენ არ უნდა შეურაცხყოთ ჩვენი მშვიდობიანი სიყვარულიდან გამომდინარე ეს შესენება. თუ დარწმუნებული ხართ თქვენს ჭეშმარიტებაში, მისთვის ბრძოლას ნუ იყოყმანებთ. ეს იმას ნიშ-

ნავს, რომ მოიწვიოთ თქვენი კრება, ამოირჩიოთ ის პირები, რომელთაც მიანდობთ საქმის გაძღვლას თქვენთვის სასარგებლოდ და გასამართლებლად. ასევე ჩვენც შეგვეძლება იგივეს გაკეთება, ე.ი. შეგვეძლება ჩვენი კრებისაგან ამოვირჩიოთ ის პიროვნებანი, რომელნიც თქვენს მიერ ამორჩეულთ დანიშნულ დროსა და ადგილზე გასცემენ პასუხს და გამოიძიებენ ყველა მიზეზს ჩვენი ერთობისაგან თქვენი გამოყოფისა, რათა შეწვევითა უფლისა ჩვენისათა ბოლო მოელოს ძველ შეცდომას, რათა არ დაიღუპონ უძღურნი სულნი კაცთა მოდგმისა და უთვალავი ხალხი ეკლესიის მკრებელური გათიშვის გამო“.

კართაგენის კრების მიერ ამ საკითხისადმი ამგვარი მიდგომა, თავისი ისტორიული ფასეულობისა და მნიშვნელობის გარდა, მართლმადიდებელი ეკლესიისათვის სადღეისოდ საჭირო სწავლებასაც მოიცავს იმ საკითხთან დაკავშირებით, თუ როგორ მიუდგეს პრობლემას და როგორი პოზიცია დაიკავოს მის წიაღს გარეთ მყოფი ქრისტიანებისა და, აგრეთვე, მათთან დიალოგის მიმართ. პირველი არის ის, რომ აკანონებს დიალოგის წარმოებას მისგან ჩამოშორებულ ერტიკოსებთან და ამ დიალოგს „ძეთა ლეთისათა“ მიერ სახარებისეული მშვიდობის განხორციელებად მიიჩნევს. ამ სულიკვეთებიდან გამომდინარე, დონატისტები, მიუხედავად თავიანთი ცნობილი სისასტიკისა კანონიერი ეკლესიის წევრთა მიმართ, „ძებნად“ იწოდებიან. მეორე – დასმულია საკითხი თანაბარი ძალებით მონაწილეობის შესახებ დიალოგში, რომელიც თავისთავად სახარებისეული სიყვარულის და რწმენის ჭეშმარიტებაზე იქნება დაფუძნებული. ამისათვის კი მოუწოდებს მათ ორივე მხრიდან გამოყოფილ იქნას წარმომადგენლები დიალოგის წარსამართავად. მესამე – დგინდება დიალოგის მიზანი, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ ერთი მხრივ, აღდგეს ურთიერთობა დაპირისპირებულ მხარეთა შორის, ხოლო მეორე მხრივ, ჩანს ზრუნვა მორწმუნეთა გადასარჩენად და ამასთანავე შეფოთვა იმის შესახებ, ვაითუ, „დაიღუპონ უძღურნი სულნი კაცთა მოდგმისა და უთვალავი ხალხი ეკლესიის მკრებელური გათიშვის გამო“. ეკლესიისათვის შეტად მნიშვნელოვანია, განსაჯოს და განასხვავოს ერთმანეთისაგან ის, თუ როდის ეხება საქმე რწმენის ჭეშმარიტებას და როდის – ადამიანის დამღუპველ სიჯიუტესა და ეგოიზმს, რომელიც უძღურს სულებს და უამრავ ხალხს დაღუპვისაკენ მიუძღვება. და ბოლოს, კრების მონაწილე მამები დონატისტებს მოუწოდებენ და ხაზგასმით ეუბნებიან: „თუკი ამ რჩევას ძმური გაგებით მიიღებთ, ადვილად გამოჩნდება და

განცხადდება ჭეშმარიტება, ხოლო თუკი ამის წინააღმდეგ იქნებით, მყის ცხადი გახდება თქვენი ურწმუნობა“.

– იქნებ განგვიმარტოთ, ხედავთ კავშირს იმ საპატრიარქო წერილსა (ვეგულისხმობ პირველ კითხვაზე პასუხისას რომ გვესაუბერთ), და ამ კანონში არსებულ სულისკვეთებას შორის დღევანდელი სიტუაციიდან გამომდინარე? რა ვალდებულება გვეკისრება ჩვენ, ვითარცა მართლმადიდებლებს, და რას უნდა ვითხოვდეთ საპირისპირო მხარისაგან ეკუმენურ მოძრაობაში?

– მართლმადიდებელმა ეკლესიებმა დაძლიეს ადამიანური სიჯიუტე, დათანხმდნენ „ღვთის განგებულებით“ ეკუმენურ მოძრაობაში მონაწილეობას. ძირითად კრიტერიუმად და მოსაზრებად გაინადეს არა მხოლოდ თავიანთი ეკლესიოლოგიური საფუძველი, არამედ „ეკლესიაქმნა“ იმ სხვათა, თანახმად პირველი ათასწლეულის ერთიანი და განუყოფელი ეკლესიის ეკლესიური პრინციპებისა.

„ეკუმენური მოძრაობა“ საზოგადოდ, და კონკრეტულად კი ეკლესიათა მსოფლიო საბჭო, წარმოადგენს ეკლესიათა სურვილის გამოხატვას გაერთიანებისაკენ. ამასთან დაკავშირებით, ყოველი ქმედება „ეკუმენური მოძრაობის“ ფარგლებში არ შეიძლება აყანონებდეს და არც ეწინააღმდეგებოდეს ეკლესიათა მიერ გამოთქმულ სურვილს, და არც ჩამოაყალიბოს სხვა ჩარჩოები და კრიტერიუმები ერთიანობისა, რომელიც განსხვავებული იქნება მართლმადიდებელი ეკლესიის ეკლესიოლოგიასთან მიმართებაში.

მეორე მხრივ, ცხადია, რომ მართლმადიდებელთა მონაწილეობა „ეკუმენურ მოძრაობაში“ უმრავლეს შემთხვევაში მის დადებითად აღქმასა და საბოლოო გამორიცხვას შორის მერყეობდა. ბოლო ათ წელიწადში მართლმადიდებელი ეკლესიების წიაღში ფუნდამენტალური ჯგუფების მოჭარბება შეიმჩნევა და სადღეისოდ გაზრდილია პროტესტი „ეკუმენური მოძრაობის“ წინააღმდეგ. იმ ეპოქაში, როდესაც პატრიარქ იოაკიმე III-ის საპატრიარქო ცირკულარი იქნა დაგზავნილი, ასეთი ფაქტები არ დასტურდება. მაგრამ ამის შემდეგ, „ეკუმენურ მოძრაობაში“ არსებულმა დროის გამფლანგველმა პროცედურებმა გამოიწვია იმედგაცრუება და საბაბი მისცა „ეკუმენური მოძრაობისადმი“ მტრულად განწყობილი ჯგუფების გააქტიურებას ექსოგენური თუ ენდოგენური გზით. ეს იმას სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ ეს ჯგუფები სხვათა მიმართ ზიზღისა და უგულებელყოფის გრძნობით გამსჭვალულნი მოქმედებენ. ისინი გამოთქვამენ თავიანთ შფოთვას იმ მიმართულების მიმართ, რომელიც „ეკუმენური“

ნურ მოძრაობაში“ შეიმჩნევა და კიდევ იმის გამო, თუ რამდენად სწორია ეს გზა.

— ეს ჯგუფები ეკუმენურ მოძრაობას „ერესს“ უწოდებენ. განგვიმარტეთ, მართლა ერესია ეკუმენური მოძრაობა? რომელია ის ნიშნები და საკითხები, რომელნიც განსაკუთრებულ ყურადღებას და სისტემატურ თვალყურის დევნებას მოითხოვს მართლმადიდებელთა მხრიდან?

— მართლმადიდებელ ეკლესიებს არასოდეს გასჩენიათ სურვილი ეს საკითხი ერთმანეთს შორის ისე განესაჯათ, როგორც ამას სხვანი სჩადიან, ანუ ერესად ელიარებიანთ „ეკუმენური მოძრაობა“. ეს მოხდა მხოლოდ გარკვეული წრეების მიერ, რომელნიც არ იზიარებენ ეკლესიათა საერთო აზრს, ან დაგმობილნი არიან სხვადასხვა ეკლესიათა მიერ. ამასთან დაკავშირებით შეიმჩნევა ერთი შემაშფოთებელი მოვლენა: ეს ე.წ. წრეები გავლენას ახდენენ მორწმუნეთა საკმაოდ მნიშვნელოვან ნაწილზე, რომელთა შორისაც ნერგავენ შიშს „ეკუმენური მოძრაობის“ გავლენით მართლმადიდებელი სარწმუნოებისა და ტრადიციიდან შესაძლო გადახრის შესახებ, აქედან გამომდინარე კი, მორწმუნეთა ნაწილი უნდობლობას უცხადებს სამღვდლოებისა და საერო წარმომადგენლების იმ ნაწილს, რომელნიც მონაწილეობენ „ეკუმენურ მოძრაობაში“.

ზემონსენებული ელემენტები მოითხოვენ, რომ ეკუმენური მოძრაობის ფარგლებში მიღებული შეთანხმებები გამორიცხულ იქნას ყოველგვარი განსჯა-განხილვის გარეშე, ან კიდევ, საერთოდ, უგულუბელყოფილ იქნას. გარდა ამისა, ეკლესიებს მიგვაჩნია, რომ ისინი უკმაყოფილონი არიან „ეკუმენური მოძრაობის“ მიერ დღემდე მიღწეული შედეგებით. მართლმადიდებელი ეკლესიების არსებობის საკითხი ამ მოძრაობაში საკმაოდ საჭოჭმანოდ იქცა, დროდადრო სულ უფრო მეტად გამოითქმება ხოლმე აზრი და სურვილი — ან სრულიად განერიდოს მართლმადიდებელი ეკლესია ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს, ან თავიდან იქნას განხილული მისი ადგილი იქ, ან სულაც დაარსდეს ახალი ორგანიზაცია, რომელიც უფრო მეტად წარმოაჩენს მართლმადიდებელი ეკლესიის საეკლესიო პრინციპებს. ამის შესანიშნავი მაგალითია თქვენი, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ჩამოშორება ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოდან და ევროპის ეკლესიათა კონფერენციიდან, საკმაოდ სერიოზული არგუმენტის მოშველიებით, რომ მისი მთლიანობა საფრთხის წინაშე დგას, თუკი ის განაგრძობს ზემოთ ხსენებული ეკუმენური ორგანიზაციების წევრობას. იმის ნაცვლად, რომ „ეკუმენური მოძრაობა“ გამაერთიანებელი

ორგანო იყოს, გამოდის, რომ იგი განხეთქილების ორგანოა! ჩვენ ახლა აქ იმას არ განვსვით, სწორია ეს პოზიცია თუ არა, მაგრამ, ცხადია, რომ შემამფოთებელია და უშუალო რეაგირებაა საჭირო.

მართლმადიდებელთა აზრით, ყოველივე ეს იმის შედეგია, რომ „ეკუმენური მოძრაობა“ სულ უფრო ნაკლებად განიხილავს თეოლოგიურ საკითხებს და ყურადღება სულ სხვა საკითხებზე აქვს გამახვილებული. მართლმადიდებელთა აზრით, ეს საკითხებიც მნიშვნელოვანია, მაგრამ არა პრიორიტეტული.

დარწმუნებული ვართ, რომ დღევანდელი მდგომარეობა განაპირობა „ეკუმენური მოძრაობის“ სტატიკურ ინსტიტუტად გადაქცევამ (institutionalization), რასაც შედეგად ერთი მხრივ, ეკლესიათა გაერთიანებისაკენ სწრაფვის შეჩერება მოჰყვა, მეორე მხრივ კი, კრიტიკა და გაუცხოება, ან სულაც ეკლესიებისაგან „ეკუმენიზმის“ ჩამოშორება. „ეკუმენური მოძრაობა“ და მისი თემატიკა ვერ ჩაერთო ვერანაირი გზით მართლმადიდებელი ეკლესიების პრიორიტეტულ საკითხთა შორის და ვერც მის სამწყსო საქმიანობასა და პასუხისმგებლობის ფარგლებში, რადგან ჰგონიათ რომ, მას არ მოაქვს სარგებელი მორწმუნეთა ხსნისათვის, მიუხედავად იმისა, რომ გაერთიანება სახარებისეული ანდერძია.

„ეკუმენური მოძრაობა“ არ არის ერესი, ვინაიდან მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს არ გააჩნია მართლმადიდებელი ეკლესიის საწინააღმდეგო ეკლესიოლოგიური საფუძველი. ამასთან დაკავშირებით კი, ვმისობთ, რომ მკაცრი ეკლესიური პრინციპებისა და ჩარჩოების არარსებობა და აქედან გამომდინარე, „ეკუმენურ მოძრაობაში“ გამოვლენილი ერთუზიანისტური მიდრეკილება მის ზოგიერთ წრეებში, რომელნიც ავიწროვებენ, ან გამორიცხავენ ეკლესიას და ეკლესიოლოგიურ საფუძველს, საშუალებას მისცემს, გზა გაუხსნას ერეტყულ გადახრებს.

– თქვენო ყოვლადუსამღვდელოესობავ, ვხედავ, რომ ცდილობთ ობიექტურად მიუღვთ საკითხს. ერთი მხრივ, აკონკრეტებთ „ეკუმენური მოძრაობის“ და მისი ცალკეული ორგანიზაციების მიერ შექმნილ სირთულეებსა და სისუსტეებს, მეორეს მხრივ კი, მაინც არ გამორიცხავთ მართლმადიდებელი ეკლესიის მონაწილეობას მასში. აქედან გამომდინარე, იმისათვის, რომ მართლმადიდებელი მორწმუნეები უფრო კარგად ჩასწვდნენ საკითხს მთლიანობაში, შევიძლიათ მათ საამისო არგუმენტები მოუყვანოთ წმინდა წერილისა და მამათა სწავლებებიდან, და ასევე სრულიად მართლმადიდებელთა შეკრებების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე?

— მართლმადიდებელი ეკლესია, მთელი მისი შემადგენლობით, კეთილგანწყობით შეეგება „ეკუმენურ მოძრაობას“ უმრავლეს შემთხვევაში, თუნდაც მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს დაარსების შემთხვევაშიც ამას გარდა, მართლმადიდებელმა ეკლესიამ, იმის სრული შეგნებით, რომ იგი არის „ერთი წმინდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესია“, წამოიწყო და აწარმოებს დიალოგს განსხვავებული დოგმატის ქრისტიანულ ეკლესიებთან. ამგვარად, მომავალი მსოფლიო კრების მოსამზადებლად სრულიად მართლმადიდებელთა მესამე შეხვედრამ (1986 წ.) დაადგინა მართლმადიდებელი ეკლესიის მონაწილეობა „ეკუმენურ მოძრაობაში“. მართლმადიდებელ ეკლესიას, ღრმა რწმენისა და ეკლესიური სინდისიდან გამომდინარე, მიაჩნია, რომ იგი არის მატარებელი და დამადასტურებელი ერთი წმინდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესიის რწმენისა და ტრადიციისა. მტკიცედ სწამს, რომ დღევანდელ სამყაროში მას უკავია ცენტრალური ადგილი ქრისტიანთა გაერთიანების საკითხში (პარაგრაფი 1).

მართლმადიდებელი ეკლესიის ეს თვითშეგნება მომდინარეობს, უპირველეს ყოვლისა, სახარებისეული მოძღვრებიდან ეკლესიის სხეულის ერთიანობის შესახებ. იოანეს სახარების მე-17 თავში ცხადად ჩანს, რომ დამაარსებელი და თავი ეკლესიისა, ლოცულობს ამ გაერთიანებისათვის, მიუხედავად იმისა, რომ იგი თავისი ამქვეყნიური მისიის მწვერვალზე იმყოფება. იგი განსაკუთრებული ლოცვით მიმართავს მამა ღმერთს: „და არა ამათვის ხოლო გკითხავ, არამედ ყოველთათვის, რომელთა პრწმენეს სიტყვთა მათითა ჩემდა მომართ; რადთა ყოველნი ერთი იყვნენ, ვითარცა შენ, მამაო, ჩემდამი და მე შენდამი, რადთა იგინიცა ჩუენ შორის ერთ იყვნენ, რადთა სოფელსა პრწმენეს, რამეთუ შენ მომავლინე მე“ (იოანე 17.20-21). ეკლესია, რომელიც იესო ქრისტემ დაადგინა და დააფუძნა ქვეყნად, თავისი მაცხოვრებელი საქმის გასაგრძელებლად, ერთია. ქრისტეს ეკლესიის ერთიანობა სამებაში გაერთიანებულ პირთა ერთიანობის სიმბოლოა, ხოლო მისი გათიშვა და ნაწილებად დაყოფა სამების ერთიანობის დაშლას და დანაწევრებას ნიშნავს და ამასთანავე ქრისტეს, ვითარცა ეკლესიის თავის, უარყოფას. ამასთან დაყავშირებით, კორინთოს ეკლესიის წიაღში გაერთიანებულებს, რომელთა შორისაც შეინიშნებოდა აზრთა სხვადასხვაობა და გათიშულობა, მოციქული პავლე ხაზგასმით მიმართავს: „ხოლო გლოცავ თქვენ, ძმანო, სახელითა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესითა, რადთა მასვე იტყოდით ყოველნი, და ნუ იყოფინ თქვენ შორის წვალებად, არამედ იყვენით განმტკიცებულნი მითვე გონებითა

და მითვე მეცნიერებითა. რამეთუ შეუწყა მე თქუენტვს, ძმანო ჩემნო, ქლოველთა მათგან, ვითარმედ კდომა რადმე არიან თქუენ შორის. ხოლო ვიტყვ ამას, რამეთუ კაცად-კაცადი თქუენი იტყვს, ვითარმედ; მე პავლეჲსი ვარ, ხოლო მე აპოლოდსი, ხოლო მე კეფადსი, ხოლო მე ქრისტესი. გან-მე-ყოფილ არსა ქრისტე? ანუ პავლე ჯუარსა-ეცუაა თქუენტვს? ანუ სახელისა მიმართ პავლესისა ნათელ-ილეთა?“ (I კორ. 1.10-13). ქრისტე არ განიყოფა. ეკლესია, ანუ ერთიანი სხეული ქრისტესი, არ განიყოფა. ამიტომაც მოიხმობიან მორწმუნენი, რომ დაიცვან ერთიანობა ქრისტეს სხეულისა, რწმენაში ერთსულოვნებისა და თანააზრობის მეშვეობით. სწორედ ამისკენ მოუწოდებს იგივე მოციქული ეფესელებს, რომ განსაკუთრებული გულმოდგინება გამოამჟღავნონ: „ისწრაფდით დამარხვად ერთობასა მას სულისასა საყრველთა მით შშვდობისადთა. ერთ ხორც და ერთ სულ, ვითარცა – იგი იჩინენით ერთითა მით სასოებითა ჩინებისა თქუენისადთა. ერთ არს უფალი, ერთ სარწმუნოებად, ერთ ნათლის-ლებად. ერთ არს ღმერთი და მამად ყოველთად, რომელი ყოველთა ზედა არს და ყოველთა მიერ და ჩუენ ყოველთა შორის. ხოლო თვთოეულსა კაცად-კაცადსა ჩუენსა მოცემულ არს მადლი საზომისაებრ ნიჭისა ქრისტესისა“ (ეფეს. 4,3-7). პავლე მოციქულის ეს ეკლესიოლოგია, – რომელიც ეყრდნობა რწმენის ერთადერთობას, ეკლესიის წევრთა მისსავე სხეულთან ურთიერთობას, ხოლო უმთავრესად და უპირველესად კი ურთიერთობას ტრიადულ ღმერთში გაწვევრიანებულ პირთა (მისივე „განგებულებით“ გამოცხადებულთა და მოკლენილთა), – გამიზნულია „დასამტკიცებლად წმიდათა, საქმედ მსახურებისა, აღსაშენებლად გუამისა ქრისტესისა, ვიდრემდე მივიწინეთ ყოველნი ერთობასა სარწმუნოებისასა და მეცნიერებასა ძისა ღმრთისასა მამაკაცად სრულად, საზომად პასაყისა სავსებისა მის ქრისტესისა“ (ეფეს. 4, 12-13).

ბასილი დიდის შემოქმედებაში დაცულია საინტერესო მიმოწერა აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ეპისკოპოსებთან. იგი ცდილობდა მათი ყურადღება მიექყრო გათიშვის, ერესისა და სქიზმებისადმი ეკლესიაში. წერილში დიდი ათანასე ალექსანდრიელის მიმართ წერს: „ყოველივე ეს, შეერთება და ერთ პარამონიულ სხეულად შეკრება, მხოლოდ მის (უფლის) მიერია, მისივე ბოძებული აღუწერელი ძალით გამოფიტული ძელები კვლავ სისხლმარღვევად და ხორცად იქცევა“ (66-ე ეპისტოლე, ალექსანდრიის ეპისკოპოს ათანასესადმი). ქრისტეს ეკლესიის შეერთება მისივე და სულიწმიდის საქმეა. გარდა ამისა, მადლი უფლისა მის ღირსეულ მსახურთა მეშვეობით მოქმედებს. კესარიის ეკლესიის ეპისკოპოსი ასეთ

ღირსეულ მსახურად ათანასე დიდს მიიჩნევდა, ამიტომაც მოუხმო მან მის საეკლესიო ავტორიტეტს და მისსავე გამოცდილებას ბრძოლაში ამ მიზნის მისაღწევად.

ეს ორი პუნქტი, ერთი — წმინდა წერილიდან, ხოლო მეორე — წმინდა მამათა ცხოვრებიდან, თუცა არა ამომწურავად, მაგრამ მაინც საყმარისად მიგვაჩნია საიმისოდ, რათა დავრწმუნდეთ იმაში, რომ მართლმადიდებელი ეკლესია, რომელიც დღეს შფოთავს და იბრძვის იმისათვის, რომ ყველანი, ვინც კი ქრისტე იწამა, ერთ რწმენაში, ერთ სამწყსოში, ერთი და ერთადერთი მწყემსის მფარველობის ქვეშ გააერთიანოს, მოქმედებს თანახმად თვით უფლის სურვილისა და ასევე, თანახმად იმ შფოთისა და ბრძოლისა, რასაც განიცდიდნენ დიდნი მამანი გასაერთიანებლად რწმენისა და ეკლესიისა. და გარდა ამისა, მსოფლიო და ადგილობრივი კრებების მიზანიც ხომ სწორედ ეს იყო: ერთიანი რწმენა და ეკლესია.

— მაშინ, რაღაში მდგომარეობს დღევანდელი სირთულეების მიზეზი? რა იწვევს იმ შინაგან კრიტიკას, რომელსაც მართლმადიდებლები „ეკუმენური მოძრაობის“ მიმართ აწარმოებთ? უფრო კარგად რომ გამოვოთ, თქვენო მაღალყოვლადუსამღვდელოესობავ, თუ რას გეკითხებით, გეტყვით, რომ მე ამ ბოლო ორ წელიწადში ორი დიდი ეკუმენური ფორუმის თვითმხილველი ვავხდი. ამ ფორუმებზე დავინახე, რომ ისინიც კი, ვინც ეკუმენური მოძრაობის მომხრეა და მის ფორუმებში მონაწილეობს, თვით ისინიც კი არ არიან ბოლომდე კმაყოფილნი, იმათაც გარკვეული პრეტენზიები აქვთ. მაინც რაშია საქმე?

— ტერმინებმა „ეკუმენიზმი“ და „ეკუმენური მოძრაობა“ დაკარგეს თავიანთი პირველადი მნიშვნელობა, რაც იმაში მდგომარეობდა, რომ გამოეხატა ეკლესიათა სურვილები და დინამიური სვლა ერთიანობის საპოვნელად. ამ ტერმინებში ახლა იგულისხმება მოვლენათა და პიროვნებათა მიერ დაყანონებული ისეთი მდგომარეობა, რომელიც თვით მასში გაწვევრიანებულ ეკლესიებისაგანაც დაშორებულია. ვფიქრობთ, ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს დაარსებიდან 50 წლის შემდეგ, სერიოზული და ძირეული გარდაქმნები უნდა მოხდეს, ისე როგორც გამოყენებულ ტერმინებში, ასევე ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს საყანონმდებლო საფუძვლებში. უმთავრესად და უწინარესად კი, უნდა შეიცვალოს აზრი და შეხედულება ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს მისიის შესახებ და, რაც მთავარია, თვით „ეკუმენური მოძრაობის“ შესახებ ისე, რომ ეკლესიებმა ივრძონ, თავიანთ საქმეს რომ ემსახურებიან და არა სხვისას. „ეკუმენურმა მოძრაობამ“ თავი უნდა დაანებოს სტატეგიურ ინს-

ტიტუტად არსებობას (institutionalization), უნდა გარდაიქმნას დინამიურ ქმედებად და ეკლესიათა სურვილების გამოხატულებად, იმისათვის, რომ გაერთიანებისაკენ იარონ. განსხვავება მამათა ეპოქასა და თანამედროვე „ეკუმენურ მოძრაობას“ შორის იმაში მდგომარეობს, რომ პირველ შემთხვევაში ეკლესიის გაერთიანებისათვის ბრძოლა სულიწმინდის თანაარსებობით „დინამიკაში“ იმყოფებოდა და ამასთანავე ეკლესიის კანონიერ ინსტიტუტებსა და ჩარჩოებში მიმდინარეობდა. მეორე შემთხვევაში კი, დღევანდელ პირობებში, ეკლესიათა გამოხატული სურვილი დაყანონდა და განიდევნა მისი დინამიურობა, იგი „მოძრაობიდან“ სტატისტიკურ ინსტიტუტად გარდაისახა.

წმინდა ბასილი დიდი არიანული ერესის მიერ შერყეული ეკლესიის მდგომარეობის შესახებ გულისტკივილით წერდა: „ემზობა რწმენის დოგმატები, შერყეულია ეკლესიის საფუძვლები, უფლის არმოშიშეთა ძალაუფლების მოყვარეობა კი მფარველობას აღემატება. აქედან გამომდინარე, უპატივცემულობას საზღაურად დაწინაურება მოჰყვება, ისე, რომ უძლიერესთა მაგინებელი ხალხის ზედამხედველზე უფრო დაფასებულია. ირყევა სასულიერო პირთა თავმდაბლობა, უფლის სამწყსოს მეცნიერებით მშწყემსავნი მიტოვებულნი არიან, ღარიბთა დანაზოვი ძალაუფლების მოყვარულთ საკუთარი სიამოვნებისათვის, საჩუქრებად და შესაწირავად უნდათ. იბლალება კანონთა სიწმინდე, დიდია ძალაუფლება ცოდვის ჩამდენთა... ცბიერება უზომოა, ხალხი უნუგეშო, ზემდგომნი მიუახლოებულნი“ (წერილები იტალიელებისა და გალების მიმართ).

მართლმადიდებელი ეკლესია, როგორც ეს 1902 წლის საპატრიარქო-სინოდალური ცირკულარიდან და მომავალი სრულიად მართლმადიდებელთა მესამე შეხვედრის დადგენილებიდან ჩანს, იზიარებს იმ სულისკვეთებას, რაც ბასილი დიდის წერილშია გადმოცემული. ჩვენ არ შევუდგებით დიდი მამის სულიერი ღალადისის დაწვრილებით განხილვას, მაგრამ აღვნიშნავთ, რომ მისი წუხილის საგანს წარმოადგენენ „რწმენის დოგმატები“ ანუ მართლმადიდებლობა სარწმუნოებისა, „ეკლესიის საფუძვლები“ ანუ ეკლესიოლოგია, „სასულიერო პირთა თავმდაბლობა“, „კანონთა სიწმინდის შებღალვა“ და ამასთანავე სხვადასხვა სახის სამწყსო პრობლემები. ყველა ამ საკითხს თვალს ადევნებს მართლმადიდებელი ეკლესია და თანდათან იმედგაცრეებული რჩება იმ ცვლილებათა გამო, რაც ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოში ხდება, მისი დაარსების დღიდან მოყოლებული, და უფრო მეტად კი „ეკუმენური მოძრაობის ფარგლებში“.

— ახლა კი, თქვენო ყოვლადუსამღვდელოესობავ, ნება მომეცით, ვველანზე მტკივნეულ საკითხს შევხეხო. „ეკუმენურ მოძრაობაში“ მონა-

წილეობით მართლმადიდებლებს გარკვეულ დათმობებზე წასვლაც ხომ არ უხდებათ? მართლმადიდებელ სამღვდელთა, ან საერო პირს აქვს უფლება, არამართლმადიდებლებთან ერთად ილოცონ?

— მართლმადიდებელი ეკლესიის ეკლესიოლოგიური სინდისი, რატიკალი იმაში მდგომარეობს, რომ იგი არის „ერთი წმინდა, კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესია“, წარმოადგენს კრიტერიუმსა და საზომს მისი „ეკუმენურ მოძრაობაში“ მონაწილეობისა. შეგვეძლო გვეთქვა, რომ ამ ეკლესიოლოგიას მართლმადიდებელი ეკლესია წინააღმდეგობაში მოჰყავს საკუთარ თავთან, რამეთუ „ეკუმენური მოძრაობის“ ფარგლებში უნდა სცნოს გარკვეული საეკლესიო სტრუქტურა თავისი კანონიერი ჩარჩოების მიღმაც.

„ეკუმენურ მოძრაობაში“ ყოფნით და მასში ენერგიული მონაწილეობის შედეგად მართლმადიდებელი ეკლესია, კანონიერი ხასიათის პრობლემებთან ერთად, მის კანონიერ ჩარჩოებს მიღმა არსებულ ქრისტიანებთან ურთიერთობის წარმართვის პრობლემის წინაშეც აღმოჩნდა. წმინდა კანონები სრულიად აშკარად კრძალავენ ლოცვას ერეტყოსებთან. მოციქულთა 45-ე კანონი ადგენს: „თუ ეპისკოპოსი, მღვდელი ან დიაკონი მწვალებელთან ერთად ილოცებს, აეკრძალოს მღვდლობა. თუ ნებას მისცემს მათ (ერეტყოსებს), რომ შეასრულონ რაიმე სამღვდელო წესი, ვითარცა მღვდლებმა, განიკუთნოს“ (ამასვე გვეუბნება მესამე მსოფლიო კრების მე-2 და მე-4 კანონები. ლაოდციის კრების მე-6, მე-9, 32-ე, 33-ე და 37-ე კანონები. ტიმოთე ალექსანდრიელის მე-9 კანონი). ლაოდციის კრების (IV საუკ.) 34-ე კანონი განსაკუთრებული სიმკაცრით ადგენს: „არც ერთმა ქრისტიანმა არ უნდა მიატოვოს ქრისტეს მოწმე და არ უნდა წავიდეს ცრუ მოწმესთან, რომლებიც ან მწვალებლები იყვნენ, ან მწვალებელთა შორის იყვნენ, რადგან ერეტყოსები უცნობნი არიან ღვთისთვის. ამიტომ მათთან მისული შეჩვენებული უნდა იყოს“.

წმინდა კანონებში არსებული ამ სულსიკვეთებიდან გამომდინარე, მართლმადიდებელი ეკლესია ვალდებულია, განსაზღვროს და დაადგინოს რაობა ერესისა და ის, თუ ვის განაყოფიერებს ერეტყოსთა სიაში. ერესის რაობის განსაზღვრას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, რადგან ამაზე უნდა იყოს დამოყიდებული სახე და ფორმა სხვა დანარჩენ ქრისტიანებთან წარმოებული დიალოგისა, მართლმადიდებელი ეკლესიოლოგიის ჩარჩოებისა, და, აგრეთვე, დადგენა თანა-ლოცვის საკითხისა მართლმადიდებელი ეკლესიის საზღვრებს გარეთ მყოფ ქრისტიანებთან. ცხადია, ერესის რაობის დადგენა და განსაზღვრა იმ ჩარჩოებისა, რომელშიც ის უნდა თავსდებოდეს, რთულია. წარმოდგენილ განსაზღვრებებს, ხშირ შემთხვევაში, საფუძვლად სუბიექტური კრიტერიუმები უდევთ, რომლებიც პირადი

დარწმუნებულობისა და შეხედულებებისაგან მომდინარეობენ, რაც უცნობია კანონებში გატარებული ხაზისა და სულისათვის, მართლმადიდებელი ეკლესიის ტრადიციებისა და ზნეობისათვის. ასე რომ, მართლმადიდებელი ეკლესიის წევრთაგან უმრავლესნი, სამღვდელო და სამოქალაქო პირნი, სრულიად უპასუხისმგებლოდ მიაწერენ ხოლმე ტერმინს „ერეტიკოსი“ მართლმადიდებელი ეკლესიის გარეთ მყოფ ქრისტიანებს.

ასეთი პოზიციის საწინააღმდეგოდ „ეკუმენური მოძრაობის“ ფარგლებში სრულიად ამოღებულია, ან იშვიათად იხმარება ტერმინი „ერესი“, ვინაიდან შეწყვეტიტა მოქმედება „მართლმადიდებლური რწმენის კრიტერიუმმა „ერესის“ განსაზღვრასთან მიმართებაში, ან კიდევ, განსხვავებული რწმენის გამოხატულება განიხილება, ვითარცა მისი ნებადართული და დაშვებული მრავალსახეობა მისი. ეს, ალბათ, იმ ფაქტიდან გამომდინარეობს, რომ ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს წევრი „ეკლესიები“ ნაკლებად ამახვილებენ ყურადღებას ამაზე თავიანთი წესდების I პარაგრაფში, რაც ასე გამოიხატება: „ეკლესიათა მსოფლიო საბჭო ეკლესიათა საძმოა, რომელნიც აღიარებენ უფალსა ჩვენსა იესო ქრისტეს, ვითარცა ღმერთსა და მაცხოვარს“.

აღნიშნულ პრობლემაზე მსჯელობა ეკლესიამ მაშინვე დაიწყო, როგორც კი გამოჩნდა პირველი ერესები, რომელნიც მის მთლიანობას ემუქრებოდნენ. ბასილი დიდი თავის კანონიკურ წერილში იკონიის ეპისკოპოსის ამფილოქესადმი შენიშნავს: „ძველებმა განაწესეს მიღება იმათი ნათლისღებისა, რომლებიც სარწმუნოებაში არ ცდებოდნენ. ამიტომ ზოგს – ერესი დაარქვეს, ზოგს – განხეთქილება და ზოგს – კიდევ შესაყრებლობა (თვითნებური თავშეყრა). მწვალებელი, ერეტიკოსი და ერეტიკოსი სარწმუნოებისაგან მთლად ჩამოცილებულთ და გაუცხოებულთ. განხეთქილება კი არის ისეთი მიზეზი, რომლის განკურნება შეუძლებელია. ესენი არიან საეკლესიო საკითხებზე დავის გამო ერთმანეთისაგან გათიშულები. კიდევ შესაყრებლობა (თვითნებური თავშეყრა) არის, როცა დაუმორჩილებელ ეპისკოპოსს ან მღვდელს აყოლილი ერი კრებას იწვევს, როცა რაიმე ბრალისთვის დასჯილი განუდგება სამღვდლო დასს, თავს არ მოუხრის კანონს, თავის თავს თვითონ ასამართლებს და ძალით მიიყუთვნებს პატივსა და მღვდლობას. ასევე, თუ გამოიყოფა ვინმე, დატოვებს კათოლიკე ეკლესიას და მოაწყობს თვითნებურ შეკრებას – ეს არის თვითნებური თავყრილობა, კიდევ შესაყრებლობა. სქიზმა არის ეკლესიაში მყოფთაგან განსხვავებული აზრის ქონება სინანულის შესახებ. ხოლო ერესი, მაგალითად, მანიქველთა, ვალენტინიანელთა,

მარკიონელთა და თვით პეპუზიანელთა ნიშნავს გაყოფას თვით ღვთის-სარწმუნოების საკითხში“.

ბასილი დიდისათვის განსჯისას საფუძველი შემდეგში მდგომარეობს: „შეწყნარება“ იმათი ნათლისღებისა, რომლებიც სარწმუნოებაში არა ცდებოდნენ“. ამრიგად, მართლმადიდებელ ეკლესიაში საუკუნეების მანძილზე ჩამოყალიბდა ის გზაც, თუ როგორ უნდა დაუბრუნდნენ ეკლესიის წიაღს ეს სამი კატეგორია, ერეტყოსთა, სქიზმატთა და კიდევსხვაგვარებულთა (თვითნებურად თავშეყრილთა). ბასილი დიდის მიერ ერეტყოს პეპუზიანელთა შესახებ მოყვანილი მაგალითი საკმარისად გვიჩვენებს ზემოხსენებული სამი დიფერენციაციის კრიტერიუმებს. პეპუზიანელები სულიწმინდას მონტანისა და პრისცილას სახელებთან ათანაბრებდნენ. ნათლავდნენ სახელითა მამისათა და ძისათა და მონტანასა და პრისცილასი. ეს ერესს წარმოადგენს და მათ მიერ შესრულებულ ნათლისცემას არარსებულს ხდის, ამით ისინი სამების დოგმატს ბღალავენ. აქედან გამომდინარე ეს ერეტყოსები მართლმადიდებელ ეკლესიაში დაბრუნებისას თავიდან ინათლებოდნენ ვითარცა მოუნათლავნი.

მეორე მსოფლიო კრების (381 წ.) მე-7 კანონი თუმცა იყენებს ტერმინს „ერეტყოსი“ ყველა იმათ მიმართ, ვინც კი კანონიერი ეკლესიის ჩარჩოებს მიღმა არსებობენ, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მაინც ახდენს დიფერენციაციას ეკლესიის წიაღში მათი დაბრუნების გზაში. ვინაიდან ეს კანონი მეტად მნიშვნელოვანია მართლმადიდებელი ეკლესიის პოზიციის დასადგენად იმ ქრისტიანებთან მიმართებაში, ვინც დღეს მისი კანონიერი საზღვრების მიღმა იმყოფებიან, მაგალითისათვის ამ კანონის ტექსტს მოვიყვან:

„მწვალებლებს, რომელთაც სურთ, გახდნენ მართლმადიდებელნი, ეკლესია შეიწყნარებს სხვადასხვა წესით: არიანელნი, მაკედონიანელნი, სავატიანელნი, ნავატიანელნი (წმინდანელი ანუ მარცხენენი), მეთოთხმეტეტიანელნი (ტეტრადიტები), აპოლინარულნი შეიწყნარებიან წერილობითი მოწმობით, ლიველონით (ქარტა სიმტკიცისა). ამ მოწმობაში ანუ ქარტაში ისინი შეაჩვენებენ თავის შეხედულებებს და ყოველგვარ მწვალებლობას. შემდეგ მათ სცხებენ მირონს შუბლზე, თვალებზე, ცხვირზე, პირსა და ყურებზე და ეტყვიან: „საბეჭდავი ნიჭთა სულისა წმინდისათაჲ (მათ ეკლესია არ ნათლავს ხელახლა, რადგანაც ნათლისცემით ისინი არ განსხვავდებიან მართლმადიდებლებისაგან). რაც შეეხებათ სხვა მწვალებლებს, როგორც არიან ევროპიანელნი, წყალში ერთხელ შთაფლვით ნათელ-ლებულნი, მონტანელნი, ანუ ფრიგიელნი (ანუ პეპუზიანელნი), საბელაიანელნი, რომელნიც მე-მამობას ასწავლიან და სხვა ბევრ სისამაგლეს სჩა-

დიან, და სხვა მწვალებლები, რომელთა უმრავლესობა გალატელთა სოფ-
ლიდან მომდინარეობს, თუ მოისურვებენ მართლმადიდებლობის აღსა-
რებას, ისინი მიიღებენ როგორც წარმართნი (ე.ი. მათ ნათლავენ კიდევ
და მირონსაც სცხებენ). პირველ დღეს ისინი ქრისტიანება სდებიან,
ხოლო მეორე დღეს – კათაქმეველნი, მესამე დღეს დააფიცებენ სამკვერ
შებერვით პირსა და ყურებში და განსწავლიან მათ. მერე ისინი წიგნის
კითხვას უგდებენ ყურს ეკლესიაში მრავალი დღის განმავლობაში და მხო-
ლოდ შემდეგ ხდება მათი ნათლისცემა“.

ამ კანონს სიტყვასიტყვით იმეორებს პენთეკტის კრების (V-VI კრე-
ბები) 95-ე კანონი. ბოლოს კი ამ კანონს იმ ერესთა სია ერთვის, რომელთა
მიმდევრებსაც ხელახალი ნათლისღება მოეთხოვებათ.

მეორე მსოფლიო კრების მე-ნ კანონი კი ერეტყოსთა ცნებას ასე
განსაზღვრავს: „მწვალებლებს ვუწოდებთ ძველად ეკლესიიდან გაძევ-
ბულ და შემდეგ ჩვენს მიერ შეჩვენებულ განკანონებულ კლერიკოსებს;
აგრეთვე, განხეთქილების მომწყობთ, ე.ი. მათ, ვინც გამოეყო თავის ეპის-
კოპოსს და ცალკე იწვევს კრებებს კანონიერი ეპისკოპოსების წინააღმდეგ“.
ამ განსაზღვრებაში ბასილი დიდის თანახმად, როგორც სქიზმატები, ასევე
კიდემესაკრებლობის (თვითნებური თავშეყრა) მხარის დამჭერნი. ამასთა-
ნავე გათვალისწინებულია მათი უკან დაბრუნების სხვადასხვაგვარი გზა,
ან მარტივი ლიველონის (ქარტა სიმტკიცისა) მეშვეობით, ან მირონ-
ცხებით და ან კიდევ ხელახალი მონათვლის მეშვეობით.

„კათოლიკე ეკლესიის“ გარეთ მყოფთა მიმართ დადგენილი კრი-
ტერიუმები ასეთია:

1) განსხვავება რწმენაში, რაც ერეტყოსებს მართლმადიდებელი
რწმენისაგან გამოჰყოფს. ერესი, თავისი აბსოლუტური გაგებით, ეკლე-
სიის უანსალი სარწმუნოებისაგან გადახრას წარმოადგენს, ანუ რწმენისა
და სამების (მამის, ძის და სულიწმიდის) დოგმატის შესახებ წმიდა წერი-
ლის მოძღვრებისა და მსოფლიო საეკლესიო კრებათა დადგენილებების
უგულებელყოფას.

2) მრწამსის შინაარსი ნათლისღების შესახებ და ნათლობის სახე-
ობა. ამასთან დაკავშირებით ბასილი დიდი, მოუხმობს რა ეკლესიის მიერ
მანამდე აღიარებულ განსაზღვრებას, იკონიის ეპისკოპოს ამფილოქეს
ეუბნება: „ძველებმა განაწესეს შეწყნარება იმათი ნათლისღებისა, რომ-
ლებიც სარწმუნოებაში არ ცდებოდნენ“. ნათლისღებისას პირველი
კრიტერიუმი არის სამების მოხმობა, ხოლო მეორე – ნათლისღების შეს-
რულების წესი, წყალში სამგზის და არა ერთგზის შთაფლვით. იმ შემთხ-
ვევაში, თუკი ეს ორი კრიტერიუმი დაცული იყო, კანონიერი ეკლესიის

წიაღში დაბრუნებულნი მიიღებოდნენ ლიველონის (ქარტა სიმტკიცისა) რწმუნებით, ან წმინდა მირონის ცხებით. ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა ეს ორი კრიტერიუმი არ იყო დაცული, მაშინ, ცხადია, რომ ჩხინძა განდგომილნი იყვნენ ქრისტიანული სარწმუნოებისაგან, ანსი და ვსა მათი ეკლესიაში დაბრუნებისა ხელახლა მონათვლაში მდგომარეობდა.

3) შესაძე კრიტერიუმს ადგილობრივი ეპისკოპოსის მიერ ეკლესიის კანონიერი წესის დარღვევა წარმოადგენდა. კანონიერი წესის დარღვევას კიდევსაკრებლობამდე (თვითნებური თავშეყრა) მივყავართ. მათ შესახებ კი ბასილი დიდი წერს: „თვითნებური თავშეყრის მომწყობთა ჯეროვანი სინანულის, გამოსწორებისა და მობრუნების შემდეგ შეიძლება მათი ისევ შეერთება ეკლესიასთან“. (ეპისტოლე I, კანონთა შესახებ ამფილოქეს მიმართ).

4) ბასილი დიდი, როდესაც საკითხის საყოველთაო გამკვლავებაზე საუბრობს, მხარს უჭერს წმინდა კანონებში დაცული სულისკვეთებისა და მიმართულების „ზუსტად“ განხორციელებას. ამიტომაც ამბობს იგი ენკრატიტების შესახებ: „თუ ისინი დაიცავენ ჩვენს ნათლისღებას, ეს ნუ დაგვაშვიდებს ჩვენ, რადგან ასე მოქცევა კი არ გვევალება ჩვენ, არამედ საჭიროა პატივი ვცეთ და გულმოდგინედ მივყვეთ უცთომელ კანონებს და კრძალვით დავიცვათ ...“ (ეპისტოლე ამფილოქეს მიმართ). ხოლო იმის გამო, რომ ენკრატიტების შემობრუნებისათვის ეკლესიას არ ჰქონდა დადგენილი წესი, სთავაზობს მათ ხელახლა ნათლისღებას. ამასთან დაკავშირებით კი აღნიშნავს: „თუ მამათა საერთო განჩინებას სურს თავის შეკავება და ამის სხვაგვარად განწყება, ისევ ჩვეულებას უნდა მივყვეთ და ჩვენი მამების დადგენილებანი აღვასრულოთ, რადგან როდესაც გვინდა ვინმე შევაჩერთო ნათლისღებისაგან, ვერიდები, რომ ცხონებისაგან არ დავაბრკოლოთ ისინი ჩვენი მკაცრი განჩინებით“ (ეპისტოლე ამფილოქეს მიმართ).

აქედან გამომდინარე, ეკლესიას, თავისი მაცხოვრებელი საქმისა და სამწყსო დიაკონიდან (სამსახურიდან) გამომდინარე, გააჩნია სამწყსო თავისუფლება (მოქნილობა) – ზოგჯერ მთელი სიზუსტით დაიცვას კანონი, ზოგჯერ კი მიმართოს იმ განგებულებას, რომელიც მას მამათა მიერ გადმოეცა (შეადარეთ, აგრეთვე, კანონები, რომელნიც ამის განხორციელების საშუალებას იძლევიან: პირველი მსოფლიო კრების მე-8 და მე-19 კანონები, მეორე მსოფლიო კრების მე-7, პენტეკტის 95-ე, მოციქულთა 46-ე, 47-ე, 68-ე კანონები, კართაგენის კრების 66-ე 67-ე, 68-ე, ბასილი დიდის I, მე-5, 47-ე კანონები).

– საკმაოდ ფართოდ წარმოგვიდგინეთ, თქვენო ყოვლადუსამღედლოესობავ, თეოლოგიური და კანონიკური ჩარჩოები, მაგრამ უფრო ნათლად ხომ არ შეგიძლიათ განგვიმარტოთ, მაინც რომელია ის კონკრეტული ნაბიჯები, რომელიც სადღეისოდ არსებული პრობლემების გადაჭრას დაეხმარებოდა?

– ცხადია, რომ ამ ე.წ. „ეკუმენური მოძრაობის“ საუკუნეში მართლმადიდებელმა ეკლესიამ განასორციელა კრიტიკიკური „განგებულებებისა“, ანუ კაცთმოყვარეობისა და სიყვარულისა; სულიწმიდის მადლსა და მოქმედებაზე მინდობილმა შეეცადა დაერეგულირებინა დოგმატური, ეკლესიოლოგიური, კანონიკური და ლიტურგიკული განსხვავებები მის ფარგლებს გარეთ მყოფ ქრისტიანებთან, ისე, როგორც ეს 1902 წლის საპატრიარქო ცირკულარში არის აღნიშნული. აქედან გამომდინარე, მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენლები „განგებულების“ საფუძველზე მონაწილეობენ საერთო ლოცვაში, იმ გადაწყვეტილებით, რომ დაიცავენ თავიანთ ძირეულ ეკლესიოლოგიურ პრინციპს ეკვარისტულ ზიარებაში არმონაწილეობის შესახებ.

არსებული სირთულეების დასაძლევად და ამასთანავე იმის გამო, რომ სულ უფრო იზრდება აზრი იმის შესახებ, რომ დაცული იქნას წმინდა კანონები აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, ჩემი აზრით, საჭიროა, გადადგმულ იქნას კონკრეტული და მნიშვნელოვანი ნაბიჯები როგორც მართლმადიდებელი ეკლესიის მხრიდან, ასევე იმ „განსხვავებული ქრისტიანული ეკლესიების“ მხრიდანაც, რომელნიც ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს წევრები არიან.

1) მსოფლიო და ადგილობრივი კრებების წმინდა კანონები და ამასთან ერთად სახელგანთქმულ მამათა კანონებიც ძირითადად პირველი ათასწლეულის კიდემესაკრებლობას (თეითნებური თავშეყრა), სქიზმებსა და ერესებს ეხება. მართლმადიდებელი ეკლესია ვალდებულია, გამოიკვლიოს და დაადგინოს, რა თქმა უნდა, წმინდა კანონებში გატარებული ხაზისა და მათში არსებული სულის, და აგრეთვე, ტრადიციის თანახმად, თუ რომელს მიაკუთვნებს „თანამედროვე განსხვავებული დოგმატების მქონე ეკლესიებიდან“ ერესს, – რომელს სქიზმას და რომელს კიდემესაკრებლობას. წინააღმდეგ შემთხვევაში, როდესაც ნებისმიერი მხრიდან „ეკუმენური მოძრაობა“ დახასიათებული იქნება როგორც „ერესი“, მაშინ ეს ფაქტი ორ მოვლენასთან გვაპირისპირებს: ან მთელი „ინსტიტუტი“, რომელიც მართლმადიდებელ ეკლესიებსაც მოიცავს, ერესში ჩავარდნილა, ან კიდევ, მასში „ერეტიკოს ეკლესიათა“ მონაწილეობის გამო, ეს დახასიათება ყველას მიმართ ვრცელდება.

2) მართლმადიდებელი ეკლესიის მტკიცე დღომა ძირეულ ეკლესიოლოგიურ პრინციპებზე არ ნიშნავს მის გამოფიტვას და ან კიდევ მის სევდას წარსულისადმი. მართლმადიდებელი ეკლესიის რწმენა, ეკლესიოლოგიური პრინციპები, კანონიკური და ლიტურგიული საფუძველი წარმოადგენს საყოველთაოდ აღიარებულ გაგრძელებას პირველი ათასწლეულის ერთიანი და განუყოფელი ეკლესიისას. ამიტომაც მართლმადიდებელი ეკლესიის ურთიერთობა „განსხვავებული დოგმატების ეკლესიებთან“ „ეკუმენური მოძრაობის“ ჩარჩოებში არის აუცილებელი, რათა დაცულ იქნას პრინციპი ორმხრივობისა. „განსხვავებული დოგმატების ეკლესიები“ მოითხოვენ მართლმადიდებელი ეკლესიისაგან მათი „მართლმადიდებლობის“ აღიარებას. ამის მისაღწევად მართლმადიდებელი ეკლესია ითხოვს რწმენის, ეკლესიოლოგიის, კანონიკური და ლიტურგიული ტრადიციის კრიტერიუმების განხორციელებას.

ცხადია, რომ საერთო ლოცვა გულისხმობს საერთო რწმენას, საერთო ეკლესიოლოგიურ საფუძველს, საერთო ეკლესიურ ცნობრებას, რომლის მაგალითადაც დავასახელებ მარზვას. „ეკუმენური“ ლოცვა არ მოიცავს ამ ელემენტებს, რადგანაც არსებითი და ძირეული განსხვავებანი ერთმანეთს აშორებენ თანამლოცველთ. ერთი ასეთი მაგალითით გვინდა გავანათოთ ეს საყითხი: თეოლოგიური, კანონიკური და ეკლესიოლოგიური განსხვავება მღვდლობის საყითხთან მიმართებაში, უმთავრეს დამაბრკოლებელ ფაქტორს წარმოადგენს საერთო ლოცვისათვის. ამდენად მხოლოდ და მხოლოდ კაცთმოყვარული განგებულებიდან გამომდინარე, იღებენ მონაწილეობას მართლმადიდებელი სამღვდლო და საერო პირნი „ეკუმენურ ლოცვაში“, მაგრამ, ამ შემთხვევაში, ეყრდნობიან თვით იესო ქრისტეს სიტყვებს: „კუალად ამინ გეტყვ თქუნ: უკეთუ ორნი თქუნ-განნი შეითქუნენ ქუეყანასა ზედა ყოვლისათვსვე საქმისა, რომელიცა ითხოვონ, ეყოს მათ მამისა ჩემისაგან ზეცათაღსა. რამეთუ სადაც იყვნენ ორნი გინა სამნი შეკრებულ სახელისა ჩემისათვს, მუნ ვარ მე შორის მათსა“ (მათე 18, 19-20). მართლმადიდებელი ეკლესია სულიწმიდის ამ მადლის მატარებელია დღესაც, ისევე როგორც დიდთა მამათა და მსოფლიო კრებათა ეპოქაში; აქედან გამომდინარე, გააჩნია ძალა და უფლება გადაჭრას დოგმატური, ეკლესიოლოგიური, კანონიკური და სამწყსო საყითხები.

— ნება მომეცით, კიდევ ერთი (და ეს იქნება საბოლოო) შეკითხვა მოგცეთ, რომელიც ისევ ჩვენი ეკლესიური ცნობრების ერთ კონკრე-

ტულ მხარეს მოციავს და ამასთანავე ჩვენს ურთიერთობას სხვა ეკლესიებთან. შესაძლებელია დიალოგს ვაწარმოებდეთ იმათთან, ვინც თავიანთ მისიონერულ მოღვაწეობას ჩვენს ეკლესიებში ახორციელებენ? როგორი სახის პასუხისმგებლობა აკისრია „ეკუმენურ მოძრაობას“ პროსელიტიზმთან დაკავშირებით?

– ერთი მხრივ, ერთობლივი მისიონერული მოღვაწეობის საკითხი, ხოლო მეორე მხრივ, პროსელიტიზმი, კარგა ხნის წინ იქცა როგორც მართლმადიდებელი ეკლესიის, ასევე „ეკუმენური მოძრაობის“ მსჯელობის საგნად. როგორც ცნობილია, 1996 წელს ჩატარდა I მსოფლიო სხდომა მისიონერობისა და ევანგელისაციის საკითხზე. პირველი, ანუ მისიონერობის საკითხი ედინბურგის I სხდომაზე დაისვა 1910 წელს. ათი წლის შემდეგ კი შედგა საყოველთაო ქრისტიანული კონფერენციის მოსამზადებელი სხდომა (1920 წლის 30 ივლისი – 8 აგვისტო), რომლის დროსაც მართლმადიდებელთა დელეგაციამ პროფესორების ამილქას და ალექსანტოსის წარმომადგენლობით წამოაყენა ასეთი წინადადება: „პროგრამა, რომელსაც სხდომას მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენელთა სახელით ვთავაზობთ, გულისხმობს სხვადასხვა ქრისტიანულ დაჯგუფებათა შორის ჭეშმარიტად მეგობრული ურთიერთობების დაფუძნებას, იმ უძაღლეს კანონზე დაყრდნობით, რომელიც მოგვცა უფალმა ჩვენმა, ანუ სიყვარულის კანონზე. შემოთავაზებული პროგრამა ითვალისწინებს ეკლესიათა საზოგადოების დაარსებას, ეროვნებათა საზოგადოების მსგავსად, რომელიც მოამზადებს ნიადაგს მისი საბოლოო მიზნისათვის, რაც რწმენასა და მმართველობით სტრუქტურაში გაერთიანებას ნიშნავს. ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროა, პირველყოვლისა, განვითავისუფლდეთ უმეცრების, შუღლისა და ეგოიზმისაგან. ამიტომაც ჩვენი პროგრამის პირველ პუნქტად შევიტანეთ პროსელიტიზმის შეწყვეტა სხვადასხვა ქრისტიანულ ეკლესიათა შორის და ორმხრივი გაკების დადგენა არაქრისტიანთა შორის მისიონერული მოღვაწეობის განხორციელებასთან დაკავშირებით. ცნობილია, რომ ბევრი ეკლესია გამსჭვალულია ეგოიზმით – მიაჩნია, რომ სხვა ეკლესიათა წევრები დასაღუპად არიან განწირულნი და ცდილობენ, რომ ისინი თავიანთ ეკლესიებში გადაიბირონ. არა მაქვს სურვილი უფრო ვრცლად ვილაპარაკო ამ საკითხის შესახებ. მაგრამ ის, რაც მართლმადიდებელთა დელეგაციის სახელით მინდა განვაცხადო ყველა ეკლესიის მისამართით, იმაში მდგომარეობს, რომ მართლმადიდებელი ეკლესია, ისევე როგორც წარსულში იქცეოდა, ასევე გააგრძელებს მომავალშიც, არასოდეს არ დაუშვებს სხვა ქრისტიანთა პროსელიტიზმს. პირი-

ქით, იგი მზადაა დაეხმაროს სხვა ეკლესიებს არაქრისტიანთა მიმართ სახარების გავრცელებაში, იმ შემთხვევაში, თუკი ამ ეკლესიებს ამის საშუალება არა აქვთ. შეუძლიათ სხვა ეკლესიებს, თავიანთი წესდამსწრე წარმომადგენლების მეშვეობით, ასეთივე სახის დაპირება მოგვცენ? ხოლო თუკი ეს პუნქტი საყოველთაოდ იქნება აღიარებული, არ ფიქრობთ, რომ ეს მსოფლიო მასშტაბის სხდომა ასეთი ქმედებით უზარმაზარ ნაბიჯს გადადგამს ეკლესიათა შესაერთებლად?”

წინაპირობები *Sine qua non* ეკლესიისათვის, ნებისმიერი დიალოგისათვის, არის შეწყვეტა პროსელიტიზტური მოქმედებისა ეკლესიათა და დაჯგუფებათა მიერ არა მხოლოდ მართლმადიდებელი სამწყსოს, არამედ ნებისმიერ ქრისტიანთა მიმართ. მისიონერობისა და ევანგელისაციის XI საერთაშორისო სხდომაზე გამოჩნდა, რომ მხოლოდ მართლმადიდებელი ეკლესია უდგება ამ საკითხს სათუთად; სხდომის დოკუმენტებში იშვიათად იხმარება ტერმინი პროსელიტიზმი, მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ სმოლენსკის მიტროპოლიტმა კირილემ მძაფრად გააყრიტყა ეს მოვლენა, ხოლო სხდომის მონაწილე სხვა მართლმადიდებელმა წარმომადგენლებმა კიდევ უფრო გაამწვავეს საკითხი და მისი ლიკვიდაცია მოითხოვეს. არ ვიცი, მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს წევრი ეკლესიები, ისინი, რომლებიც პროსელიტიზმს აწარმოებენ, თავიანთ წვლილს მხოლოდ ტერმინის არიდებაში ხედავენ, თუ ამ პრობლემის მოხსნასაც ეხმარებიან. ეკლესიები ან ჯგუფები, რომელნიც პროსელიტიზმს აწარმოებენ, წარმოაჩენენ მას ვითარცა საქმეს მისიონერულსა და ევანგელისაციისას, ან ვითარცა ქმედებას სინდისის თავისუფლების ფარგლებში. ოღონდ ვერ ხედებიან, რომ განუწყვეტლივ და სულ უფრო მეტად გამოცვეთილი ანტაგონისტური ჯგუფების შექმნით ხელს უშლიან გაერთიანების საკითხს და ძირს რომ უთხრიან, ამავე დროს, ადგილობრივი ეკლესიის სამწყსო და მისიონერულ მოღვაწეობასაც.

სამხრეთ აფრიკაში ვიზიტისას დავრწმუნდი, რომ ქრისტიანულმა ჯგუფმა დააფუძნა სხვა აღმსარებლობის ეკლესიებისაგან განსხვავებული, დამოუკიდებელი „ეკლესია“, რისი მიზნებიც გამოცვეთილი აღმსარებლობითი ანტაგონიზმი და მისგან გამომდინარე პრობლემები იყო. ამის მსგავსი რამ სხვაგანაც შეიმჩნევა. ერთობლივი მისიონერული მოღვაწეობისა და თანამშრომლობის საკითხი საყმაოდ ბევრ პრობლემას ქმნის. ეს პრობლემები ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც აღმსარებლობითი მისიონერული მოღვაწეობის საკითხები. ამ უკანასკნელის მეშვეობით გრძელდება ქრისტიანთა აღმსარებლობებად დაქუცმაცება. სახარება ქრისტესი, ადა-

მიანური სისუსტის გამო, სიკეთის მომტანი კი არა, ცოდვის, განხეთქილებისა და გათიშვის მიზეზი ხდება. ამ გზით ალექსანდრის ხსენისა კარგავს თავის დამარწმუნებლობას. იმაზე უკვე აღარაფერს ვამბობ, თუ რეგულარული ვაჭარები აქვს მისიონერობის საკითხს კოლონიზაციის ფენომენთან მარტივად აღქმადეველი ეკლესიის მიერ შეთავაზებულ იქნა თანამშრომლობა და „ორმხრივი ურთიერთგაგების დაფუძნება არაქრისტიანული რელიგიის მიმდევართა შორის მისიონერული მოღვაწეობის სფეროში“. მაგრამ, ამ შემთხვევაში იბადება კითხვა: რა ახალ ქრისტიანულ აღმსარებლობას წარმოქმნის ამგვარი ერთობლივი მისიონერული მოღვაწეობა? უკვე ნახსენები „ეკუმენური ეპისკოპოსის“ მსგავსი რამ ხომ არ იქნება? თუ ასე უნდა მოხდეს, მაშინ უძველესი ეკლესიის ეკლესიოლოგიური საფუძვლიდან სხვა ახალი გადაზრისაკენ და ეკლესიოლოგიური „ერესისაკენ“ მივდივართ.

თანამშრომლობა ეკლესიათა შორის სასურველია. მაგრამ ეს არ ნიშნავს საერთო მისიონერული პროგრამების განხორციელებას ძირითად წინაპირობათა აღსრულების გარეშე. „ორმხრივობის“ პრინციპი, როგორც ეს ზემოთაც ითქვა, აუცილებელ ფაქტორად ითვლება. ორმხრივობა, პირველ ყოვლისა, ეკლესიათა შორის პატივისცემით დამოკიდებულებას გულისხმობს და ამასთანავე ამ ეკლესიების მორწმუნეთა მიმართ პროსელიტიზმის შეწყვეტას. რეალური მისიონერული თანამშრომლობისათვის კი მოითხოვს ეკლესიების მიერ საერთო რწმენის აღიარებას, საერთო ეკლესიოლოგიური პრინციპებისა და საერთო კანონიკური საფუძვლისა. ამ წინაპირობათა მიღწევამდე, თანამშრომლობაში მყოფ ეკლესიებს საშუალება აქვთ გააძლიერონ მისიონერული მოღვაწეობა თავიანთ ადგილობრივ ეკლესიებში, იმ იმედით, რომ განხორციელდება სურვილი უფლისა „რადთა ყოველნი ერთ იყვნენ“.

აქედან გამომდინარე, „ეკუმენური მოძრაობის“ პასუხისმგებლობა, და განსაკუთრებით კი ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოსი, იმაში მდგომარეობს, რომ განავითაროს პატივისცემის გრძნობა წვერ ეკლესიათა შორის, ხოლო პროსელიტიზმის მწარმოებელი ეკლესიები დაარწმუნოს იმაში, რომ შეწყვიტონ ეს ანტიქრისტიანული ტაქტიკა.

დიდ მადლობას მოგახსენებთ, თქვენო ყოვლადუსამღვდელოესობავ, რჩევებისათვის თანამედროვეობის ამ საჭირობოლოტო საკითხებთან დაკავშირებით, თქვენი გულისხმიერებისა და გულწრფელობისათვის.

1998 წლის დეკემბერი

ეკუმენურობა ქრისტიანული აკოკალიფსის მიხედვით „საქსმბას“ ნიშნავს

თეოლოგიისა და ფილოსოფიის დოქტორს ნიკოს მაცუკასს დოგმატური და სიმბოლური ღვთისმეტყველებისა და რელიგიის ფილოსოფიის კურსები მიჰყავს თესალონიკის უნივერსიტეტში. გამოქვეყნებული აქვს უამრავი წიგნი და სტატია თეოლოგიურ და ფილოსოფიურ საკითხებზე, სახელმძღვანელოები სტუდენტებისათვის. მისი ნაშრომები თარგმნილია სხვადასხვა ევროპულ ენებზე. თავადაც ნაყოფიერ მთარგმნელობით მოღვაწეობს ეწევა. ბერძნულ ენაზე თარგმნა ბერდიაევის, ვედციმოვის, სტანილაკის, პასკალის, კაფკას, ჰესეს და სხვათა ნაშრომები. ვუიქრობთ, ასეთი ფართო განათლების პიროვნების მოსაზრებებს ინტერესით გაეცნობა მკითხველი.

– ბატონო ნიკო, მართლმადიდებელთა შორის გაცნობველებული კამათია ამ ბოლო დროს ეკუმენიზმის, ანუ ეკუმენური მოძრაობის შესახებ. ხომ არ შეგიძლიათ განგვიმარტოთ მოკლედ და, რაც მთავარია, მარტივი სიტყვებით, რა არის ეკუმენიზმი. მართლა ერესია ეკუმენური მოძრაობა? რამდენადაა იგი მისაღები ჩვენთვის, მართლმადიდებელთათვის ჩვენი ეკლესიის მამათა მოძღვრებიდან გამომდინარე?

– ვითარცა წვერნი ეკლესიისა, ერთიან სხეულს წარმოვადგენთ. ჭეშმარიტებას ღმერთის განცხადებისა, შესაქმესა და ისტორიაში ვიცნობთ და მითი ვცხოვრობთ კიდევაც ეკლესიის ცოცხალ ორგანიზმში, თვით ქრისტეში. არ არსებობს არავითარი აბსტრაქტული მოძღვრება,

მაგრამ გაგვანია საერთო რწმენა, საერთო იმედი, თავმდაბლობა და სიყვარული, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება სხეულის მთლიანობა მრევლის ყოველ შეკრებაზე. ამ მთლიანობის გარეშე არ არსებობს სხეული. ამრიგად, სიტყვა, საიდუმლოებანი, ღვთისმსახურება, სამწყსო ზრუნვა, სხეულის ამ ერთიანობისაგან საზრდოობს, რომელშიც სულიწმიდისეულად ჩანს საპიროვანი ღმერთის დიდება. ამიტომ მორწმუნენი, ვითარცა წევრნი ამ სხეულისა, როცა თავიანთი ქმედებით ახდენენ სქიზმებს, ან მწვალებლურ ნაბიჯს დგამენ, განიცდიან სულიერ ტანჯვას და გრძნობენ სირცხვილს, რადგანაც არსებობენ ტრავმები, რომლებსაც არაღვთისმიერი, ღმობური ძალები იწვევენ, როგორც ამაში თავად ღვთის სიტყვა გვარწმუნებს. შემოქმედებაში არ არსებობს მოვლენები აბსოლუტურად იდეალური, ან აბსოლუტურად ამორალური. ეკლესიური სხეულის მთლიანობა და, აქედან გამომდინარე, ერთიანობა ყოველთა, არის ის, რაც განუწყვეტლივ ხორციელდება, ზრდის მას, აყვავებს მას გამუდმებით და ამიტომ მისი წევრები ვალდებული არიან ყოველი ღონე იხმარონ, რომ განკურნონ შემთხვევით მიყენული ტრავმები.

მხოლოდ ამ გზით შეუძლიათ მორწმუნეთ, შეიცნონ ჭეშმარიტება, გაიზრდონ ის, თუ რა არის ეკუმენიზმი და რა არის ერესი. დღეს, კიდევ უფრო მძაფრად, ვიდრე რომელიმე სხვა ეპოქაში, ეკლესიის წევრები, განსაკუთრებით კი ისინი, ვინც მძაფრად აღიქვამენ საეკლესიო სხეულის საზოგადოებრივ და სულიწმიდისეულ შინაარსს, სწუხან არსებული სქიზმებისა და გათიშულობის გამო. ერთობის სულის ყოველი გამოვლინება, რასაც თან მრავალმხრივი პრაქტიკული ჩარევაც ახლავს, წარმოადგენს იმას, რასაც ეკუმენიზმს ან ეკუმენურ მოძრაობას ვეძახით. ეკუმენიზმი ნიშნავს გააზრებას გათიშულობისას, და შეხვედრისაკენ ამოძრავებას, რაც უფლის ნებით შეიძლება ერთიან საზოგადოებად დასრულდეს. თავისთავად იგულისხმება, რომ ასეთი მოძრაობა, ყველა თავისი წვრილმანით, საზოგადოებრივი სხეულიდან უნდა მომდინარეობდეს, თავმდაბლობისა და სიყვარულის განცდით, იგი ცხოვრება და გამოცდილებაა. აქედან გამომდინარე, არ შეიძლება იგი ერესი იყოს, რადგანაც ერესი არის მცდარი ცხოვრება, გათიშვა, ფალსიფიცირება. ეკუმენური მოძრაობის ინიციატივა და მიზანი კი ტრავმების განკურნებაა. ამას გარდა, ეკუმენურობა, ღმრთის განცხადების ქრისტიანული თვალსაზრისის მიხედვით, ნიშნავს სავსებას ჭეშმარიტებისა, სიყვითისა და წინსვლისა. ამ სავსებისაკენ ისწრაფვის ეკუმენური მოძრაობა თავისი წარმატებებითა და წარუმატებლობებით, რაც ეკუმენური სულისცვეთების მსახურება უნდა

გაითავისონ. ასეა თუ ისე, ენერგიული ეკუმენური სულისკვეთება, უპირველეს ყოვლისა, ცდილობს, რომ შეინარჩუნოს და გააძლიეროს ერთიანობის ნაყოფი და ამის შემდეგ კი განყურნოს გათიშულობის შერეულ ქმნილი ჭრილობები.

ჩვენთვის ყველასათვის ცნობილია ეკლესიის მამათა ეკუმენური სულისკვეთება. როდესაც ისინი მსჯავრს დებენ ერესსა და გათიშულობას, ხაზგასმით მიგვითითებენ ტრავმების განყურნების აუცილებლობაზე. გარდა ამისა, ხსნა თავისი ხასიათით თერაპიულია. ამიტომაც ასეთი სახის ეკუმენიზმი, რომელზედაც ჩვენ ზემოთ ვილაპარაკეთ, მუდამ ეთანხმება მამათა მოძღვრებას. სხვა სიტყვებით რომ გითხრათ, ასეთი სახის ეკუმენიზმი ცოცხალი სხეულის თავდაცვითი სიფხიზლეა. მასში იგივე მოვლენები ხდება, რაც ნებისმიერ ცოცხალ ორგანიზმში. ნებისმიერი ჭრილობა ადამიანის სხეულში ხომ მისი სულიერი ძალების ამოძრავებას იწვევს, რომელნიც მის განსაკურნებლად მოქმედებენ.

– ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ ეკლესიის ერთიანობა ისე, როგორც ამას მოითხოვს, ან წარმოაჩენს მოძრაობა „ეკუმენური“, სინამდვილეში გარკვეული „კომპრომისი“ ხომ არ არის? იმას ხომ არ ნიშნავს, რომ ასეთი ერთიანობის სამსხვერპლოზე უნდა მივიტანოთ და შევწიროთ ისეთი ჭეშმარიტებანი, რომელნიც მართლმადიდებლობამ აბსოლუტური სიზუსტით დაიცვა? უფრო კარგად რომ გამოვთ, ბატონო ნიკო, მე ამ შეკითხვით იმიტომ მოგმართავთ, რომ ძალიან ბევრ მორწმუნეს ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ ეკუმენური დიალოგები, იმ დაჟინების გამო, რომ იგი რელიგიათშორის დიალოგებსაც მოიცავდეს, მიზნად ისახავს, შექმნას ერთი გარკვეული „მსოფლიო რელიგია“.

– ეკლესიათა გაერთიანება, რომელსაც ეკუმენური მოძრაობა მოითხოვს, ანუ უფრო სწორად რომ ვთქვათ, გათიშვის მიერ მიყენებულ ტრავმათა განყურნება, არასოდეს შეიძლება იყოს კომპრომისის ნებისმიერი სახე სინამდვილეში გათიშვას უწყობს ხელს და, ბუნებრივია, არა მის განყურნებას. ეს ხდება იმიტომ, რომ სხეულის ერთიანობა რაღაც აბსტრაქტული ცნება კი არ არის, არამედ იგი კონკრეტული ცხოვრება და სიყვარულით გამსჭვალული ურთიერთობანია. ყოველი კომპრომისი უფრო დიდ წაგებას ნიშნავს. ხე ნაყოფისაგან შეიცნობა. აქედან გამომდინარე, ეკუმენური დაახლოება, რომელსაც სხეულის განყურნება აქვს დასახული მიზნად, არასოდეს შეიძლება ჩაითვალოს ერესად და გამცემლობად.

მიუხედავად ამისა, ის, რაც უსათუოდ უნდა გაიცნობიეროს ყველა მართლმადიდებელმა, ეს არის აუცილებლობა გულწრფელობისა, ღრმა და მუდამ საბრძოლველად შზადმყოფი რწმენისა, სწრაფვა ერთნაზნობისაკენ და ამავე ღროს უნდა იყვნენ გამსჭვალულნი უკიდურესობებამდებლობითა და სიყვარულით. თუკი ეს თვისებები გვაკლია, მაშინ ვერ ვილაპარაკებთ ნაყოფიერ დიალოგზე, ხოლო ამგვარი მიდგომითა და სიყვარულით არანაირი საფრთხე არ გვემუქრება საიმისოდ, რომ ეკუმენიზმი მსოფლიო და გამათანაბრებელ რელიგიად გადაიქცეს. ნებისმიერი გათანაბრება გარკვეული ტოტალიტარიზმია. ქრისტიანული ღმრთის განცხადება მედგრად უჭერს მხარს ქარიზმატულ მრავალფეროვნებას. ეს ქარიზმატული მრავალფეროვნება კი ქრისტეს სხეულში იმყოფება. იგი პატივს სცემს ნებისმიერ რელიგიას და ნებისმიერ დიფერენციაციას შესაქმესა და ისტორიაში და მოუწოდებს, აგრეთვე, ყველას და ყველაფერს, რომ შეერთდნენ ერთ სხეულში შემოქმედისა. „მსოფლიო რელიგია“ ქრისტეს სხეულია მის მონათლულ წევრთა კონკრეტულ და ქარიზმატულ შეკრებებში, ამდენად მხოლოდ შეცდომით შეიძლება იმ შემთხვევაში გვეხმარა ტერმინი რელიგია.

– ეკლესიის კანონები კატეგორიულად გვიკრძალავენ ერეტიკოსებთან თანა-ლოცვას. თუკი მონაწილეობას მივიღებთ ეკუმენურ დიალოგებში, როგორღა გავუმკლავდეთ იმ პრობლემას, რასაც თანა-ლოცვა ჰქვია?

– 691 წლის პენთეკტის კრების (V-VI მსოფლიო კრებები) II კანონიდან ნათლად ჩანს, რომ ეკლესიის კანონები სულის განყურებასა და დაავადებათა განყურებას მოგვიწოდებენ. ამდენად, მართებული სამწესო ზრუნვიდან გამომდინარე, ეკლესიამ აკრძალა ერეტიკოსებთან თანა-ლოცვა. მაგრამ ერესი ხომ მცდარი ცხოვრების ფორმაა, ჭეშმარიტების გაყალბება და ამასთანავე, პოლემიკაა ეკლესიის ერთიანი ორგანიზმის წინააღმდეგ. სხვა სიტყვებით რომ გითხრათ, ერესი რაღაც აბსტრაქტული ცნება, ან უბრალოდ რაღაც გარკვეული აზრების ქონა კი არ არის, არამედ – მტრობა, და ამიტომ, ეკლესიის წევრებს ეკრძალებათ თანა-ლოცვა რწმენის მიმართ მტრულად განწყობილ ხალხთან, რომელნიც განუწყვეტილ იმის ცდაში არიან, რომ გახლიჩონ მორწმუნეთა ერთიანი სხეული. დღევანდელი განსხვავებული დოგმების ქრისტიანები, ან როგორც მათ უწოდებენ სხვაგვარად, დასაუღეთის ეკლესიის ქრისტიანები კრების მიერ არ არიან ერეტიკოსებად შერაცხილნი. ისინი არც ებრძვიან მართლ-

მადიდებელ ეკლესიას (ამიტომაც ნებისმიერი პროსელიტიკური ქმედება, თუ არ წყვეტს, ყოველ შემთხვევაში, უკიდურესად აფერხებს ეკუმენურ დიალოგს). ისინი უბრალოდ ტრავმატულ მდგომარეობაში იმყოფებიან და უნდათ, რომ მკურნალობას დაუქვემდებარონ ეკლესიის ერთიანობა. აქედან გამომდინარე, მართლმადიდებელთა და განსხვავებული დოგმატიკის ქრისტიანთა თანა-ლოცვა არ ეწინააღმდეგება კანონებს. ისინი ხომ არანაირ პოლემიკას არ აწარმოებენ მართლმადიდებელი ეკლესიის წინააღმდეგ.

— როგორ ჩამოაყალიბებდით მართლმადიდებელთა ეკუმენურ მოძრაობაში მონაწილეობის მიზანს? ღებულობს რაიმე არსებით სარგებელს მართლმადიდებელი ეკლესია ამ მოძრაობაში მონაწილეობით?

მართლმადიდებელი ეკლესიის ცხოვრება მთლიანობაში, — ხალხის თავშეყრა ევქარისტიისას (წირვა-ლოცვისას) და საიდუმლოებთა აღსრულებისას, თავად ეკუმენურობა, გამოვლენილი ქადაგებისა და ქმედების ცოცხალ სახეში, — ერთი მხრივ, ახორციელებს ორგანიზმის ერთიანობას, იმ განუწყვეტელი პოლემიკით, რაც დაპირისპირებულ ძალათა შორის ხდება, ხოლო მეორე მხრივ, თერაპიული ერთიანობისაკენ უზმობს ტრავმირებულ და დაცალკევებულ ეკლესიის წევრებს. ეს ერთგვარი მისიონერული მოღვაწეობაა. ვინაიდან თერაპიული ხასიათის მატარებელია გზა ხსნისა, და ამდენად, თერაპიული და, გარკვეული ზრით, მისიონერულია ეკუმენური მოძრაობის ის მიზანი, რომელიც მართლმადიდებელი ეკლესიის წიაღში ჰპოვებს გამოხატულებას. ამას გარდა, მსოფლიო საპატრიარქოს ინიციატივა, ისევე როგორც მე-XX საუკუნის დასაწყისში, ასევე მის შემდგომ ათწლეულებშიც და მოგვიანებითაც, ნათლად აჩვენებს, რომ მართლმადიდებლები სამყაროს სახსნელად სიყვარულისა და გულისტკივილის გამო დაიძრნენ და მათზე არანაირი გავლენა არ მოუხდენია პროტესტანტთა პარალელურ მისწრაფებებს.

მიუხედავად ამისა, დღევანდელ დღემდე მიღწეული შედეგები არცთუ მაინცადამაინც დამაკმაყოფილებელია მართლმადიდებელთა ჩანაფიქრთან მიმართებაში, განსაკუთრებით კი მართლმადიდებლური ღვთისმეტყველების სულთან მიმართებაში, რასაც თავმდაბლობა და სიყვარული ჰქვია. მაგრამ ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ სვლა ხაფანგებისა და ცდუნებათა თანხლებით ხორციელდება. ამიტომაც ვლებულობთ შედეგად წარმატებებთან ერთად წარუმატებლობებსაც. მაგრამ მიზანი

წმინდაა და ხელშეუხებელი: გაერთიანება თერაკიული ხსნის მეშვეობით. მართლმადიდებლები ვალდებული არიან, ერთიანობა გამოხატონ როგორც საკულტო შეკრებებში, ასევე ყოფაში: ხალხი უნდა ჩართონ სიყვარულის საქმეში, მისიონერობასა და ქადაგებაში. **პიეტროსი**

— ბატონო ნიკო, გთხოვთ გულწრფელად მიპასუხოთ, ეკუმენური მოძრაობა და ის ორგანიზაციები, რომელნიც მას გამოხატავენ (როგორცაა მაგ. ეკლესიათა მსოფლიო საბჭო) აკრიტიკებენ მართლმადიდებლობას? და ყველა ეს ორგანიზაცია გულისხმეირად ეკიდება თუ არა იმ შეკითხვებს, იმ მოთხოვნებს, იმ მღელვარებებს და შემფოთებათ, რასაც მართლმადიდებელი ეკლესიები განიცდიან?

— სინამდვილე ისაა, რომ მართლმადიდებელთა მონაწილეობას ეკუმენურ მოძრაობაში ახლავს წარმატებებიც და ამასთანავე ნაკლოვანებებიც, ან სულაც მცდარი ნაბიჯები ზოგიერთი ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის მხრიდან. მართლმადიდებლობას აკრიტიკებენ მრავალი მხრიდან, ზოგჯერ მთლიანობაშიც კი, ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოშიც და ეკუმენური მოღვაწეობის სხვა ორგანიზაციებშიც. მართლმადიდებელთა ხმა არ არის საყმარისად დამაჯერებელი იმის გამო, რომ, სამწუხაროდ, ერთიანობა არ არსებობს თვით მართლმადიდებელ ეკლესიათა შორის. ამის გარდა, კრიტიკა ვერ იქნება შედეგიანი, თუკი იგი ნაწილობრივ მაინც არაღვთისმეტყველურია. ხოლო როცა ვამბობ, არაღვთისმეტყველურიო, სულაც არ ვგულისხმობ მაღალი დონის, ზოგად ან სქოლასტიკურ ღვთისმეტყველებას. რადგან ყველაზე ღრმა ღვთისმეტყველება თავად ცხოვრება და განცხადებითი უბრალოების გამოხატულებაა. ყადემიური ღვთისმეტყველება უნდა განთავისუფლდეს სქოლასტიციისაგან, მოეშვას ძირას, ანისისა და პიტნის შესწავლას, მან გულში უნდა ჩაიყრას მრევლის ცხოვრება, ხალხური შეკრებები, წარსულის დანატოვარი და აწმყო, რომელიც ეკლესიური ცხოვრებიდან იღებს სათავეს. კრიტიკა სულიერი მონაწილეობისა და შემოქმედებითი ნაღვაწის მიხედვით ვითარდება. ასე თუ ისე, მართლმადიდებელთა მონაწილეობა ეკუმენურ მოძრაობაში, მისადმი კრიტიკული დამოკიდებულების მიუხედავად, ზოგჯერ დამაკმაყოფილებელ შედეგს და ზოგჯერ კი სამწუხარო წარუმატებლობას იმეის.

რაც შეეხება ეკუმენურ ორგანიზაციათა განწყობას მართლმადიდებელი ეკლესიის მოღვაწეობის, ზოგ შემთხვევაში გამოვლენილი შეუვალობის თუ ნებისმიერი საყითხის მიმართ, რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, ეს იმაზეა დამოკიდებული, თუ რა პოზიცია აქვთ მართლმადიდებლებს სხენებულ ორგანიზაციათა მიმართ. სხვა სიტყვებით რომ ვთხროთ, ურ-

თიერთობა ერთმანეთისაგან გამომდინარეობს. ყოველ შემთხვევაში, იშვიათი არ არის ისეთი შემთხვევები, როცა განსხვავებული აღმსარებლობის ქრისტიანები დიდი სიმკაცრით გამოდიან მართლმადიდებელთა წინააღმდეგ, ან კიდევ რომელიმე საკითხთან დაკავშირებით სრულიად გაუთვითცნობიერებელნი წარმოჩნდებიან. ზოგჯერ საკუთარი თავისთვის დამისვამს ასეთი კითხვა: გააჩნიათ პასუხისმგებლობის გრძნობა ან იმათ და ან მართლმადიდებლებს ამ საქმის მიმართ?

– ეკუმენური მოძრაობის მონაწილეთა წრეებში ძალიან ხშირად ისმის განცხადებები „საერთო მოწმობის“ შესახებ. საერთო ქრისტიანული მოწმობის მიღწევა შესაძლებელია სადღეისოდ? შეგვიძლია ვილაპარაკოთ დიალოგზე, სიყვარულსა და ჭეშმარიტებაზე იმათთან, ვინც ცდილობს, გადაიბიროს მართლმადიდებელი მორწმუნენი?

– დაუბრკოლებელი საერთო მისიონერული მოღვაწეობა ეკლესიათა შორის, ჯანსაღი და ნაყოფიერი ეკუმენიზმის ნებისმიერი მსხვერპლის ფასად განვითარება აუცილებელია ღვთის მიერ კურთხეული მოძავლისათვის. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გათიშულ და ანტაგონისტურად განწყობილ ეკლესიებს შორის არსებული გულისშემძვრელი პრობლემები გახდა მამოძრავებელი ძალა საიმისოდ, რომ ეკუმენური მოძრაობის მეშვეობით მიღწეულიყო სასურველი ერთიანობა. ადვილი მისახვედრია, რომ საერთო ქრისტიანული მოწმობა არის დაუძლეველი წყურვილი ყველა მორწმუნისათვის და ამასთანავე შეუძლია, წვლილი შეიტანოს იმაში, რომ ეს რეალობად იქცეს, თუკი სამღვდელოება და ხალხი ჯანსაღ ეკუმენურ ურთიერთობებს განვითარებთ თეორიასა და ქმედებაში. ამასთანავე, რაც უფრო მწვავედება მისიონერობის პრობლემები, ხოლო გათიშვისკენ მიმავალი სკანდალები უკიდურესობას აღწევს, მით უფრო მეტად გვჭირდება ეკუმენური მოძრაობა, რათა მოხსნას, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, აღნიშნული პრობლემები. ამგვარი ეკუმენური განწყობით ვალდებულნი ვართ და შეგვიძლია კიდევაც პროტესტი განვაცხადოთ ყოველგვარი პროსელიტიზმის წინააღმდეგ. ყოველად გამორიცხებულია ეკუმენური თანაარსებობა, როდესაც ქმედებაში პროსელიტიზმი ბატონობს. უმჯობესია, განერიდო ეკუმენურ მოძრაობას, ვიდრე ასეთი სახის სკანდალური თვალთმაქცობა გამოამჟღავნო ადამიანთა წინაშე. ეკუმენური მოძრაობის ძირითადი დამახასიათებელი თვისებები თავმდაბლობა და სიყვარულია. ორივე ამ თვისებაში კი აუცილებელ ფაქტორს წარმოადგენს თავდაუზოგავობა, ფარ-ხმალის ადვილად არ დაყრა, რათა გასწორდეს განსხვავება და ყოველგვარი ანტაგონიზმი.

– ნება მიბოძეთ, შევეხო ორმხრივი საღვთისმეტყველო დიალოგების სფეროს, რადგან ისინიც, გარკვეულწილად, ეკუმენური მოძრაობის ნაწილს წარმოადგენენ. რა შეგიძლიათ გვითხრათ პროქალკედონური ეკლესიების შესახებ? სულ რამდენიმე ხნის წინ „მონოფიზიტიურ“ ეკლესიებზე საუბრობდნენ ეკლესიის წიაღში, ახლა კი ძალიან ბევრი საეკლესიო მოღვაწე და ღვთისმეტყველი ამტკიცებს, რომ მათთან გაერთიანების ზღურბლზე ვიმყოფებით. კვლავ გარკვეულ კომპრომისთან ხომ არა გვაქვს საქმე, რომელსაც თავს გვახვევს „ეკუმენურ მოძრაობაში“ ჩვენი მონაწილეობა?

– ნაყოფიერი დიალოგი, რომელიც აგერ უკვე რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში მიმდინარეობს მართლმადიდებელ ეკლესიასა და აღმოსავლეთის მართლმადიდებელ ეკლესიათა შორის, რომელთაც წინათ ანტიქალკედონიტებს, ან მონოფიზიტებს ეძახდნენ, მეტად მნიშვნელოვან და სასიხარულო რეალობას წარმოადგენს. დიალოგისა და მართებულის ისტორიულ-თეოლოგიური კვლევის შედეგად დადასტურდა, რომ გაუგებრობა ისტორიულმა და პოლიტიკურმა ფაქტორებმა გამოიწვიეს. რაც შეეხება მართლმადიდებლობას ამ ე.წ. ეკლესიებისა, თეოლოგები და თვით ხალხი ორივე მხარისა მზად არიან დღეს აღიარონ, რომ ამ ეკლესიების ტრადიციები დამაკმაყოფილებელ დონეზე უახლოვდება მართლმადიდებელი ეკლესიების ტრადიციებს. მიმაჩნია აგრეთვე, რომ ჩვენი ისტორიკოსები, პოლიტიკოსები და კულტურის მოღვაწენი დღესაც აბრკოლებენ მათ შეერთებას მართლმადიდებლებთან და ამას ყურადღების მიქცევა სჭირდება. ამ ურთიერთობათა გამოსწორება სრულიადაც არ ნიშნავს კომპრომისს, პირიქით, ეს ტრიუმფალური გამარჯვებაა სულისა, თავმდაბლობისა და სიყვარულისა. ორივე მხრიდან, ამ ხალხების ერთი დიდი ნაწილი, რომელიც არ არის დამძიმებული ფანატიკური აზრებით, დარწმუნებულია ამ წარმატებულ ურთიერთდაახლოებაში საეკლესიო ღონისძიებათა და ტრადიციების სფეროში. თეოლოგებმა მათ წინ ნაყოფიერი ნიადაგი გადაუმალეს, რომელიც ვალდებულნი არიან, რომ გამოიყენონ.

– მოდით, ჩვენი საუბარი დავასრულოთ იმით, რომ ერთი სხვა თეოლოგიურ დიალოგსაც შევეხოთ. მხედველობაში მაქვს დიალოგი კათოლიკეებთან. რა ხდება ჩვენსა და რომის კათოლიკურ ეკლესიას შორის? როგორ უნდა აღვიქვათ Balamand-ის შეთანხმება, რომელმაც ესოდენ ცხარე კამათი გამოიწვია მართლმადიდებელთა გარკვეულ წრეებში?

– ეკუმენური მოძრაობისკენ შემობრუნება, რაც დიდის დაგვიანებით განახორციელა რომის კათოლიკურმა ეკლესიამ, – ვატიკანის II კრების დასრულებისთანავე მოხდა ეს, მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტი ეკუმენური მოძრაობის ასეთი გაფართოება ამ მოძრაობას, ერთი მხრივ, უფრო ავტორიტეტულს ხდიდა, ხოლო მეორე მხრივ, ეკლესიათა ყველა წევრს უფრო მეტ პასუხისმგებლობას აკისრებდა. ზოგმა იგი ღვთის განცხადებულ მოწოდებად აღიქვა.

მიუხედავად ამისა ათასობით, პრობლემა წამოიჭრა და გრძელდება კიდევაც ახალ-ახალი პრობლემების წარმოქმნა მართლმადიდებელ ეკლესიას და კათოლიკურ ეკლესიას შორის არსებული დოგმატური განსხვავების, ან რომის კათოლიკური ეკლესიის სხვა ეკლესიებთან მიმართების გამო, რასაც თან ერთვის ისტორიულად გართულებული მდგომარეობიდან გამომდინარე პრობლემებიც. ორი ეკლესიის ურთიერთობაში, ჯერ კიდევ მე-16 საუკუნის მიწურულს, პოლონეთში აღმოცენდა ყველაზე მტკივნეული ეკალი, რასაც უნია ჰქვია. ამ ცოტა ხნის წინ 1989 წელს ე.წ. სოციალისტური ბანაკის რღვევამ უნიის პრობლემა უკიდურესად გაამძაფრა. ამრიგად, ურთიერთობა, ერთი მხრივ, რთულდება ორ მხარეს შორის, ხოლო მეორე მხრივ, მართლმადიდებლები მძაფრმა პრობლემამ მოიცვა, არ დაჟარგონ კათოლიკურ ეკლესიასთან ეკუმენური შეხვედრის შესაძლებლობა.

აქედან გამომდინარე, 1993 წლის ივნისის Balamand-ის გადაწყვეტილება, რომელიც კათოლიკეთა და მართლმადიდებელთა ერთობლივმა საბჭომ მიიღო, იყო ის საუკეთესო შედეგი, რისი მიღწევაც, არსებული რეალობიდან გამომდინარე, შეიძლებოდა, მიუხედავად შემდგომი არასასურველი მოვლენებისა. ზოგიერთმა ეკლესიამ, მაგალითისათვის საბერძნეთისა და სერბეთისამ, მხარი არ დაუჭირა ამ განცხადებას, ამასთანავე მართლმადიდებელი ეკლესიის ზოგიერთ წრეებში გრძელდება მისი მკაცრი კრიტიკა. ჩემი პირადი აზრი ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ასეთია, რომ საჭიროა უფრო მეტი მოთმინება და დალოდება. გარდა ამისა, უნდა გავითვალისწინოთ ისიც, ორმა ძმურმა ეკლესიამ, როგორც ისინი უწოდებენ ერთმანეთს, აღიარა, რომ უნიის საკითხი ისევ იმ ღონივრე დარჩება მანამ, სანამ მიღწეული არ იქნება სრული ურთიერთგაგება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დაგმობილ იქნა წარსულის მეთოდები და გამოირიცხა ყოველგვარი ახალი პროსელიტიზმი, აქედან გამომდინარე კი უნიატთა ეკლესიების უკვე არსებულმა წევრებმა უნდა მიიღწიონ სრულ ერთიანობას და შეთანხმებას ისე, რომ აღარ გააგრძელონ ძველი

მეთოდების გამოყენება თავიანთ ცხოვრებაში. მართლმადიდებლებსა და კათოლიკეების ადგილობრივი წარმომადგენლები ვალდებული არიან ერთობლივად შექვინაღმდევონ ყოველ პრობლემას ამ ისედაც ჭარბ თულებულ და პრობლემატურ ურთიერთობებში. მართალია, **Balamand** ის განცხადების ეკლესიოლოგიური და პრაქტიკული საფუძველი თეორიული თვალსაზრისით, დამაკმაყოფილებელია, მაგრამ რჩება ქმედება, რომელმაც უნდა გაამართლოს ის.

ამდენად, არავის შეუძლია დაამტკიცოს ისიც, რომ ნებისიერი თავ-შეკავება და მართლმადიდებელთა მიერ მოხმობილი მკაცრი არგუმენტები გაუმართლებელია, მაგრამ უკიდურესად უარყოფითი ან გამოძრვი-ხავი მიდგომა ამ საკითხის მიმართ უნდა ჩაითვალოს გაზვიადებულად და იქნებ ფანატიზმიდან გამომდინარედაც კი. არსებობს სერიოზული მაგალითები იმისა, რომ ამ განცხადებამ შეიძლება კეთილ შედეგებამდე, ჯანსაღ და ენერგიულ ეკუმენიზმამდე მიგვიყვანოს. თეოლოგები, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, ვალდებული არიან თავი დაანებონ ამ პრობლემის თეორიულ სქოლასტიკურ, ან თუნდაც სამართლებრივ მხარეს, მხედველობაში მიიღონ და გაითვალისწინონ აუცილებლობა და ცხოვრება ორი ხალხისა არსებულ სირთულეებში, მათი სოციალური მდგომარეობა და საკულტო ღონისძიებები.

ვარდა ამისა, ამ შემთხვევაშიც ძალაში რჩება პრინციპები ჯანსაღი ეკუმენიზმისა და სწორი დიალოგისა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ვალდებული ვართ, თეორიასა და პრაქტიკაში გავიცნობიეროთ ორი ძირითადი ჭეშმარიტება, რომელიც სწორ ეკუმენურ მოძრაობას ეხება, ისეთს, უფლის სამღვდელმთავრო ლოცვის თანახმად რომ გვინდა აღსრულდეს:

1) ეკუმენურ დიალოგს არანაირი კავშირი არა აქვს დიპლომატიურ დიალოგთან, რომელსაც სახელმწიფოები აწარმოებენ პოლიტიკოსთა მეშვეობით. ეკლესიათა წარმომადგენლებს, იგივე ეკლესიური სინდისის, ურთიერთობათა და საკულტო ღონისძიებებისადმი სიყვარულის მქონე ხალხის წარმომადგენელიც უნდა ახლდეს თან. ეკუმენურ დიალოგში არავითარ შემთხვევაში არ მიიღება გადაწყვეტილება წარმომადგენლების მეშვეობით, ისე რომ მერე მათ მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ეკლესიის მეთაურებმა დააყნონონ. ასეთი ტაქტიკა დიპლომატიური დიალოგისთვისაა დამახასიათებელი. ეკუმენური დიალოგი ნიშნავს ურთიერთ-გაცნობას, ერთმანეთის ტრადიციების შესწავლას, ერთმანეთის საკულტო ცხოვრების მოსინჯვას, ორთავე მხარის მიერ შეცდომების აღიარებას

და ბოლოს საერთო ეკუმენური ცხოვრების დაწყებას იმ ძირითადი მცნებების შეგნებით, რასაც ჰქვია თავმდაბლობა და სიყვარული. ის არც გადაწყდება, ცხოვრებაშიც უნდა იქნას გატარებული მართლმადიდებელი ეკლესიის სამწყსოს მიერ და არასოდეს სამწყსოსაგან გასაიდუმლოებულად. იგივე შეიძლება მოხდეს სხვა ეკლესიებშიც. გარდა ამისა, ნებისმიერი დიალოგის დაწყება სრულიადაც არ ნიშნავს გამცემლობას არც ერთ შემთხვევაში.

2) ქრისტიანული გამოცხადების თანახმად, თეოლოგები და ეკლესიების საჭეთმპყრობლები, რომელნიც მაღლის მატარებელნი არიან, იმისათვის არ არიან დადგენილნი, რომ პანიკის მეშვეობით გამოასწორონ ქვეყანა, და არც საიმისოდ, რომ თვითგამყოფილებით მოსილებმა მოუხმონ სხვებს მათთან დასაბრუნებლად. ის, რამაც ჩვენ უნდა გვიხსნას, თვითგამყოფილების გრძნობა კი არ არის, არამედ მონანიებაა. მონანიებით იწყება ყოველგვარი ქადაგება. თუკი მონანიების საშუალებით დავინახავთ ჩვენს შეცდომებს, არა მხოლოდ დოგმატურს, არამედ პრაქტიკულსაც და უფრო მეტად კი წინასწარმეტყველური ხასიათისას (ეს ბოლო ორი უფრო მეტად ეხება მართლმადიდებელ ეკლესიას, მერე რა, თუ დოგმატურიდან თავისუფალია!), მაშინ დავადგებით გზას სწორი და ჯანსაღი ეკუმენური დიალოგისას. ამასთანავე ვალდებულნი ვართ, მუდამ გვახსოვდეს პავლე მოციქულის ცნობილი სიტყვები: „არა კელ-გუეწიფების ჭეშმარიტებისა ძკრის სიტყუად, არამედ ჭეშმარიტებისა კერძო“ (II კორ. 13,8).

— ბატონო ნიკო, დიდ მადლობას მოგახსენებთ. თქვენი მოსაზრებები ძალიან ძვირფასია ჩვენთვის, რადგან ისინი ხანგრძლივი მეცნიერული შრომისა და გამოცდილების შედეგია. ვისურვებთ წარმატებებს თქვენს საქმიანობაში სრულიად მართლმადიდებლობის და მთელი საქრისტიანოს საკეთილდღეოდ.

1997 წლის ივლისი

დიალოგი, ანუ „ქიშპარიტების ერთად კიება“

1990 წლის 3-12 სექტემბერს თბილისში ჩატარდა ევროპის ეკლესიათა კონფერენციის საკონსულტაციო კომიტეტის სხდომა.

ჩვენ რამდენიმე კითხვით მივმართეთ ამ კონფერენციის ერთ-ერთ მონაწილეს, კრეტის მართლმადიდებელი სალეთისმეტყველო აკადემიის დირექტორს, ბატონ ალექსანდროს პაპადეროსს. მას შემდეგ 9 წელი გავიდა. მაგრამ, როგორც ნახათ, ამ საკითხებს აქტუალობა არ დაუკარგავთ. ამიტომ ეს ინტერვიუ ჩავრთეთ ჩვენს წიგნში.

– ბატონო ალექსანდრე, გვიამბეთ ზოგადად ევროპის ეკლესიათა კონფერენციისა და იმ მუშაობის შესახებ, რაც თქვენმა კონფერენციამ თბილისში ჩაატარა:

– დღესდღეობით ევროპის ეკლესიათა კონფერენციაში გაერთიანებულია დაახლოებით 120 ეკლესია, ანუ მთელი ევროპის ეკლესიები, გარდა რომის კათოლიკური ეკლესიისა. ეეკ-ის მონაწილეა, აგრეთვე, ევროპის ყველა მართლმადიდებელი ეკლესია და, მათ შორის, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიაც.

ეეკ-ს აქვს სხვადასხვა სახის საბჭოები. ერთ-ერთი მათგანია მაგალითად, კონსტიტუციისა და კანონმდებლობის საბჭო, რომლის თავმჯდომარეც მე გახლავართ. ეს საბჭო სწავლობს სამეცნიერო-სალეთისმეტყველო პრობლემებს, რომელთა წინაშეც დგას დღეს ევროპის ეკლესიები. მე გახლავართ, აგრეთვე, ეეკ-ის საკონსულტაციო საბჭოს წევრი. ამ საბჭოსა და მის პრეზიდიუმს ირჩევენ ეეკ-ის გენერალურ ასამბლეაზე და იგი პასუხს აგებს ეეკ-ის მუშაობაზე ორ გენერალურ ასამბლეას შორის

არსებული დროის მონაკვეთში. მე 1974 წლიდან ვარ ამ საბჭოს წევრი, ვითარცა მსოფლიო საპატრიარქოს წარმომადგენელი.

რაც შეეხება თბილისში ჩვენს მუშაობას, მინდა გითხრათ რამდენიმე განვიხილეთ შემდეგი საკითხები:

1. სრულიად ევროპის კონფერენციის მომზადება თემაზე: "ეკლესიის მისია რეფორმირებულ ევროპაში" (ამ საკითხს საბოლოოდ კრეტის აკადემიაში განვიხილავთ 1991 წლის ოქტომბერში).

2. ეეკ-ის X გენერალური ასამბლეის მოსამზადებელი საკითხები (უნდა ჩატარდეს 1992 წ. პრაღაში).

3. ეეკ-ისა და ევროპის კათოლიკური ეპისკოპალური საბჭოს შეხვედრა (უნდა შედგეს ესპანეთში). ამასთან ერთად გავეცანით იმ პრობლემებს, რაც საქართველოს ეკლესიის წინაშე დგას.

— თუ შეიძლება, გავგვაცანით თქვენი აზრი ეკუმენური მოძრაობის შესახებ.

— როგორც ცნობილია, მართლმადიდებლობა დასაწყისიდანვე მონაწილეობას იღებს ეკუმენურ მოძრაობაში. უფრო მეტიც, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეკუმენური მოძრაობა არის შედეგი, ანუ ნაყოფი იმ ინიციატივისა, რომელიც მსოფლიო საპატრიარქომ წამოიწყო ამ საუკუნის დასაწყისში. ეს იყო ოცნება თეოლოგიური და საეკლესიო ჰეგემონებისა, რომელთაც ეკლესიის განხეთქილებას შეხედეს, ვითარცა დიდ დანაკარგს და ღვთის ნების წინააღმდეგ მოქმედებას.

ვითარცა მართლმადიდებელნი, ეკუმენური მოძრაობიდან სრულიადაც არ ველოდებით იმას, რომ იგი შესძენს, შეჰმატებს რაიმეს ჩვენს რწმენას ან პირიქით, დააკლებს მას რაიმეს. მართლმადიდებლობის ღირსება არის მტკიცე დგომა ქრისტეს სახარებასთან, რამეთუ იგი არის რწმენა მოციქულთა, მამათა და ჩვენი ეკლესიის მოძღვართა. მაგრამ ჩვენ ვაღიარებულნი ვართ, ვიყოთ მონაწილენი ეკუმენური მოძრაობისა. ვაჩვენოთ ცოცხალი და უბიწო მაგალითი ჩვენი რწმენისა. ბუნებრივია, ჩვენი ურთიერთობანი სხვა ტრადიციების მქონე ქრისტიანებთან, მათთან დიალოგი და მათი კრიტიკა, ხშირ შემთხვევაში შესაძლებლობას გვაძლევს, რომ უფრო მეტად ჩავუღრმავდეთ საკუთარ თავს და გადავამოწმოთ ყოველ ჯერზე ჩვენივე ცხოვრება, ჩვენი სიმტკიცე ჩვენივე ტრადიციების მიმართ. და, ამასთანავე, ამკარად დავინახოთ ის შეცდომები და ნაკლოვანებები, რაც ადამიანური არასრულყოფილების გამო გავგვანჩია. ამის გარდა, მიმანჩია, რომ ეკუმენური მოძრაობა აადვილებს ურთიერთობებს მართლმადიდებელთა შორისაც. როგორც მოხდა თუნდაც ამ

კონკრეტულ შემთხვევაში. აი, თუნდაც მე პირველად მომიცა საშუალება და ბედნიერება, ახლოს გამეცნო საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია, გამეგო მისი სიხარული და სატკივარი. და ბოლოს, ეკლესიის მოძრაობა ხელს უწყობს ქრისტეს ეკლესიებს იქადაგონ სახატება და ემსახურონ თანამედროვე ადამიანს. ხელს უწყობს ხალხთა დამშობილებასა და მშვიდობის განმტკიცებას. რა თქმა უნდა, ეს შეუძლებელია სამართლიანობის, ადამიანის უფლებების განმტკიცებისა და თავისუფლების გარეშე, რაც ყოველ ხალხს უნდა გააჩნდეს უეჭველად, რათა თვითონვე შეძლოს განსაზღვროს თავისი ბედი. ბრძოლა ამ მიმართულებით გრძელდება და მით უფრო მკაცრი და რთული ხდება. ამიტომაც საჭიროა, ქრისტიანებმა, მიუხედავად ტრადიციებისა, შეაერთონ ძალები, რათა უფრო სარწმუნო გახდეს ერთგულება სახარებისა და უფრო ნაყოფიერი მათი სამსახური ადამიანებისათვის.

– თქვენ კრეტის მართლმადიდებელი საღვთისმეტყველო აკადემიის დირექტორი ბრძანდებით. გვიამბეთ რაიმე ამ აკადემიის შესახებ, მის სტრუქტურაზე, მისი მუშაობის ხასიათზე. რას წარმოადგენს თქვენი აკადემია?

– ნება მიბოძეთ, დასაწყისში გითხრათ ის, თუ რას არ წარმოადგენს ჩვენი აკადემია. იგი არ არის უნივერსიტეტი. იგი არ არის საღვთისმეტყველო ფაკულტეტი და არც სემინარია. იგი არ ამზადებს ღვთისმეტყველებს და არც სასულიერო პირებს. იგი ცდილობს იყოს ისეთი, როგორც თავდაპირველად, სოკრატესა და პლატონის დროს იყო აკადემია. ეს არის თავისებური გზა ჭეშმარიტების ძიებისა და პოვნისა და ეს გზა, როგორც ვიცით, არის დიალოგი, ანუ ჭეშმარიტების ერთად ძიება. როგორც ძველი ბერძნები ამბობდნენ: “სიმფილოსოფინ“ - “თანაფილოსოფოსობა“ (ე. ი. მარტონი კი არ ვფილოსოფოსობთ, არამედ სხვასთან ერთად ვეძებთ ჭეშმარიტებას). ბერძნულ ენაში სხვა ამის მსგავსი სიტყვაც გაგვაჩნია. მაგ: “სინიტისის“ - საუბარი, კამათი, ბაასი, განხილვა. ჩვენი ყოველდღიური საუბრები, ურთიერთობანი ოჯახში, ყავახანაში, ქუჩაში, სამსახურში, არის სხვებთან ერთად ძიება ჭეშმარიტებისა. ბუნებრივია, მართლმადიდებელი აკადემიისათვის პროტოტიპი ვერ იქნება სოკრატეს და პლატონის აკადემია. უმთავრესი იესო ქრისტეა, რომელიც, ვითარცა ხორცშესხმული სიტყვა ღვთისა, არის საფუძველი ყოველი ჭეშმარიტი დიალოგისა. ამის გამო საუბრები ჩვენს აკადემიაში არ არის უბრალოდ დიალექტიკური (ურთიერთდაპირისპირება ლოგიკური არგუმენტებისა),

არამედ დიალოგურია, ანუ უმთავრესი მიზანია ცხოვრებისეული პრობლემები განათდეს ღვთის სიტყვის ნათელით, რომელიც არ არის მხოლოდ ნათელი, არამედ არის “გზა, ჭეშმარიტება და სიცოცხლე” (იოანე 1, 14) ამ შეგნებით ატარებს აკადემია კონფერენციებს. ამ კონფერენციების დროს კი ადამიანები ცხოვრობენ ერთად აკადემიის შენობაში, იყოფენ პურს, წყალს, კრეტულ ღვინოს, რომელიც ისეთივე მშვენიერია, როგორც ქართული. და ბოლოს, ერთმანეთს გადასცემენ თავიანთ შეშარტებას, იმედებს, ლოცულობენ ერთად, ვისაც ამის სურვილი აქვს, და მადლობენ ღმერთს სიყვარულისა და წყალობისათვის.

1968 წლიდან, ე. ი. მას შემდეგ, რაც აკადემია დაარსდა, დღემდე ჩატარებული გვაქვს 1200-ზე მეტი კონფერენცია. თითქმის ნახევარი ამათგან საერთაშორისო ხასიათის იყო. წელიწადში 270-300 სამუშაო, ანუ საკონფერენციო დღე გვაქვს. კონფერენცია შეიძლება გაგრძელდეს 2-3 დღე, ან ყველაზე მეტი, სამი კვირა. არის შემთხვევები, როდესაც ორი სხვადასხვა თემატიკის კონფერენცია მიმდინარეობს ერთობლივად. აკადემია მდებარეობს ლამაზ ადგილზე, კრეტის ჩრდილო დასავლეთ სანაპიროსთან. მის წინაშე გადაშლილია კრეტის ცისფერი ზღვა, ხოლო მის გარშემო მაღალი, თეთრი მთები სავესა ათასობით ადამიანთა სისხლითა და ძვლებით, რომლებიც შეეწირნენ ქრისტიანულ რწმენასა და სამშობლოს. ვფიქრობთ, ასეთივეა საქართველოს მთებიც. დროდადრო ვუბნებით კონფერენციის მონაწილეებს, განსაკუთრებით კი უცხოელებს, რომ ზოგჯერ დიალოგზე მეტის მთქმელია ის სინუმე, იქ რომ დასადგურებულა და ზარი ღვთისმშობლის სახელობის ძველი მონასტრისა, აკადემიის გვერდით რომ დგას. და ეს იმიტომ, რომ თანამედროვე ადამიანი და, ვინ იცის, იქნებ უფრო მეტად თანამედროვე ბერძენი, რომელიც მართლმადიდებლობის საუკეთესო ბურჯია იქ, მაინც ვნებას განიცდის და განიცდის საშიშ სიყრუეს, რამეთუ მეტისმეტადაა დარწმუნებული თავის თავში და არ არის მიჩვეული სხვისთვის ყურის დაგდებას. აი, ამ ავადმყოფობის განკურნება სურს აკადემიას.

– რა თემას მიეძღვნა პირველი და რა თემას მიეძღვნა ბოლო კონფერენცია თქვენს აკადემიაში?

– პირველი კონფერენცია 1968 წელს იქნა მოწვეული თემაზე: “ქრისტიანული მსახურება და თანამედროვე ადამიანი”. იგი კრეტის აკადემიაში ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოსთან ერთად ჩაატარა. ამ კონფერენციაში მონაწილეობა მიიღო ბევრმა ახალგაზრდა ღვთისმეტყველმა ევროპიდან, ამერიკიდან და აფრიკიდან.

სულ ბოლო კონფერენცია ამა წლის 4-7 აგვისტოს ჩავატარეთ. ამ კონფერენციის თემა გახლდათ: „ნათელი წყარო სიკვდილისა, ნათელი წყარო სიკვდილისა“.

როგორც იცით, 1945 წლის 6 აგვისტოს ხიროსიმაში ჩამოვდებულა ღლი იქნა ატომური ბომბი. 6 აგვისტოს მართლმადიდებელი ეკლესია ზეიმობს ფერიცვალების დღესასწაულს უფლისა, რომელიც არის ნათელი სამყაროსი და მომნიჭებელი ცხოვრებისა. ვიცით მამათა და მისტიკოსთა ღვთისმეტყველებაში და იკონოგრაფიაში, თუ როგორი მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია თაბორის ნათელს. იმავე დღეს, 45 წლის წინ კაცობრიობამ შეიქცნო სხვა ნათელი, ნათელი ვითარცა წყარო სიკვდილისა. დემოკრატემ, ატომური მეცნიერების მამამ, გაგვაფრთხილა: ნუ შეეცდებით იმოქმედოთ ბუნებაზე, რამეთუ იგი შურს იძიებსო. არ გავუგონეთ და ამიტომაც სიკვდილი მივიღეთ შედეგად. კრეტის კონფერენციაზე გამოსულმა მეცნიერებმა, პოლიტიკოსებმა, ფილოსოფოსებმა და მწერლებმა, საბერძნეთიდან და უცხოეთიდან მოწვეულმა ღვთისმეტყველებმა, მოიგონეს ხიროსიმა და ერთად დაფიქრდნენ სამყაროს მომავალზე. დღეულები გვყავდა ხიროსიმიდან და ამერიკიდანაც. ეს კონფერენცია, ისევე როგორც სხვა მისი მსგავსი კონფერენციები, გვიჩვენებს უზარმაზარ შესაძლებლობებს და, ამასთანავე, იმ პასუხისმგებლობას, რაც ეკლესიას აკისრია. ეკლესია ვალდებულია დიალოგი აწარმოოს ადამიანებთან, რომელნიც წარმართავენ კაცობრიობის ბედს და აყალიბებენ მის მომავალს. მოაგონოს მათ და დაარწმუნოს ისინი იმაში, რომ ისინი უნდა იყვნენ თანამოღვაწენი ღმრთისა სამყაროს ფერიცვალების საიდუმლოში და არა თანამოღვაწენი სატანისა სამყაროს განადგურებაში.

– არსებობს თუ არა ამის მსგავსი მართლმადიდებელი აკადემია კიდე?

– 1986 წელს ფინეთის მართლმადიდებელმა ეკლესიამ დააარსა მართლმადიდებელი აკადემია ნეო-ბალამონის მონასტერში. გვიხარია, რომ გვყავს ძმა ევროპის ჩრდილოეთით და უფრო ბედნიერები ვიქნებით, თუკი სხვა მსგავსი მართლმადიდებელი აკადემიებიც დაარსდება. აი, თუნდაც საქართველოში. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ 22 წლის გამოცდილების შედეგად, შეგვიძლია მთელი პასუხისმგებლობით განვაცხადოთ ეკლესიის წინაშე, რომ ეს არის კიდე ერთი გზა თანამედროვე ადამიანებთან შემოქმედებითი კონტაქტების დასამყარებლად.

– რას გვეტყვით თქვენი აკადემიის მმართველობით სტრუქტურაზე?

– ჩვენს აკადემიას მართავს საბჭო. საბჭოს თავმჯდომარე განლაკოტი მიტროპოლიტი კისამოსა და სელინოსი ირინეოსი. საბჭოს სხდომა ტარდება წელიწადში 2-3-ჯერ. აკადემიას ჰყავს რექტორი, რომელიც აკადემიის წესდების მიხედვით, ყოველთვის საერო პირი იქნება. აკადემიას სულ ექვსი თანამშრომელი ჰყავს და ისინი უძკლავდებიან ამხელა საქმეს.

დიდად გვამხნევენს მიტროპოლიტი ირინეოსის მხარში დგომა. იგი ცნობილია მთელს საბერძნეთში თავისი ღვაწლით მშვიდობის დაცვის საქმეში. 15-16 სექტემბერს უნდა ჩატარდეს სხდომა სპარსეთის ყურისა და შუა აღმოსავლეთის საკითხებთან დაკავშირებით. ამ სხდომაში მონაწილეობას მიიღებს საბერძნეთის მშვიდობის დაცვის მოძრაობის ყველა წარმომადგენელი და მიტროპოლიტი ირინეოსს მიენიჭება მშვიდობის დაცვის უმაღლესი ორდენი.

– რას გვეტყვით კრეტის მართლმადიდებელი აკადემიის დამოკიდებულებაზე ახალგაზრდების მიმართ. ატარებთ თუ არა რაიმე განსაკუთრებულ ღონისძიებებს მათთვის?

– კრეტის მართლმადიდებელი აკადემიის საბჭოს გადაწყვეტილებით, კრეტაზე ვაშენებთ ე. წ. ევროხმელთაშუაზღვის ახალგაზრდულ ცენტრს. ჩვენ შევისყიდეთ არაჩვეულებრივად ლამაზი ადგილი კრეტაზე, რომელსაც 200 მეტრიანი სანაპირო ზოლი აქვს ზღვაზე და უკვე ორი წელია, შევუდექით ამ ცენტრისათვის საჭირო სამუშაოებს. ავსტრიიდან ჩამოვიყვანეთ არქიტექტორთა ჯგუფი, რომელთაც გააყეთეს შესანიშნავი პროექტი და პირველი სამუშაოებიც დაიწყო მთელი ევროპის, ამერიკისა და სხვა ქვეყნების ახალგაზრდების დახმარებით. 165 ახალგაზრდა გვემხარებოდა. ზოგი ერთი, ხოლო ზოგიც სამი კვირის განმავლობაში. გვქონდა შვიდსაათიანი სამუშაო დღე. დიდის მონდომებით იმუშავეს ბიჭებმა. ჩვენ კი, ჩვენის მხრივ, ვატარებდით მათთვის ბერძნული ენის გაკვეთილებს, ვასწავლიდით ბერძნულ ცეკვებს, ვუკითხავდით ლექციებს მათთვის საინტერესო საკითხებზე, საბერძნეთის ისტორიისა და კულტურის შესახებ. წირვა-ლოცვაზე და საღვთისმეტყველო ხასიათის ლექციებზე აღარაფერს ვაძბობ, რადგან ეს თავისთავად იგულისხმება. თვითონაც გვცივთხავდნენ ლექციებს თავიანთი ქვეყნების შესახებ. გვაცნობდნენ თავიანთ კულტურას. ბოლოს კი მოვუწყვეთ შესანიშნავი ერთგვირიანი მოგზაურობა საბერძნეთის სხვადასხვა ქალაქში, მონასტერსა და მუზეუმში.

განსაზღვრულია, რომ ცენტრს ჰქონდეს ყველაფერი, რაც კი თანამედროვე სოფელს სჭირდება, თვით კომპიუტერებიც კი. ამ ცენტრში

შესაძლებელი იქნება 300 ახალგაზრდის გამასპინძლება ერთდროულად. ვფიქრობთ, ამ ცენტრის მშენებლობა 5 წელიწადს გასტანს.

მინდა გითხრათ, რომ ამ ჩვენს მიერ შეჩვენულ ლამაზ მინდამაშბ არის ერთი მშენიერი და მიშინდველი ადგილი, რომელაც თათქის გუქუა ნება, მინდა თეატრი ვიყო. ამიტომაც გადავწყვიტეთ თეატრონისათვის ჩაკვეყარა საფუძველი. 800-1000 ადამიანს დაიტევს ეს თეატრონი. ამ თეატრონის დაარსების მიზანი ის არის, რომ ახალგაზრდებს საშუალება ჰქონდეთ, შემოქმედებითად გამოთქვან თავიანთი ნააზრევი. ჩამოიყვანონ მუსიკალური, ხალხური და თეატრალური კოლექტივები. წარმოადგინონ ძველი ანტიკური ტრაგედიები, ან თავიანთი ეროვნული პიესები. წარმოდგენებს დაესწრებიან არა მხოლოდ იმ დროს იქ მყოფი ახალგაზრდები, არამედ ახლომასლო სოფლებისა და რაიონების მცხოვრებნიც. ცენტრი ჩაკეტილი კი არ იქნება, პირიქით, ღია იქნება ყველასათვის და მით უფრო, იქაურ მკვიდრთათვის. მინდა გითხრათ, რომ ხელოვნება და განსაკუთრებით თეატრალური ხელოვნება, დიდ ინტერესს იწვევს ჩვენში. მიგვაჩნია, რომ იგი ტრადიციულია ბერძნებისათვის და ვფიქრობთ, რომ იგი განუყოფელი ნაწილი იყო უკვე უძველესი ეპოქის ადამიანთათვის. იქნებ ვინმემ მითხრას, რომ დიახ, უძველესი ეპოქის, ქრისტიანობამდელი ეპოქის ტრადიციასა და არა მის შემდგომიო. იქნებ რომელიმე წმიდა მამის, თუნდაც იოანე ოქროპირის უარყოფითი სიტყვებიც კი შემახსენოს თეატრისა და ხელოვნების ზოგიერთი დარგის შესახებ. ამ შემთხვევაში მინდა გითხრათ, რომ მათ უნდა გაითვალისწინონ ის ეპოქა, როდესაც ამ წმიდა მამათ უხდებოდათ მოლაწუობა. რას წარმოადგენდა თეატრი მაშინ, ან რას ემსახურებოდა ხელოვნების ესა თუ ის დარგი იმ ეპოქაში.

როგორც უკვე გითხარით, ცენტრის მშენებლობა 5 წელიწადს გასტანს. ამიტომაც მომავალი წლის ზაფხულში დიდი სიამოვნებით ვიწვევთ თბილისის სასულიერო აკადემიის სტუდენტთა ჯგუფს. დაუზარელი, საქმის მცოდნე, ენერგიული ბიჭები გვინდა რომ ჩამოვიდნენ. მე მინდა იქ სპეციალური, საქართველოს კუთხე ავაშენოთ და მოვაწყოთ საქართველოსათვის დამახასიათებელი ლობეებით, შენობებით, ორნამენტებით და ასე შემდეგ...

მიმაჩნია, რომ ახალგაზრდული ცენტრი ახალგაზრდებმა თავიანთი ხელით უნდა ააშენონ. თვითონვე უნდა დააღონ აგური აგურს და ასეთ შემთხვევაში, მათ განსაკუთრებული სიყვარული ექნებათ ამ ცენტრის მიმართაც და იმ საქმის მიმართაც, რის გაკეთებასაც მომავალში ითავებენ. მშენებლობის პროცესში და შემდგომაც, ახალგაზრდები ერთმა-

ნეთს გაიცნობენ, დაუახლოვდებიან და შემდეგ, როდესაც ისინი უკვე გავლენიანი სასულიერო, ან საერო პირები იქნებიან, უფრო გაუგებენ ერთმანეთს და უფრო გამონახვენ საერთო ენას სხვადასხვა პარტიულ მუხბის გადაჭრისას.

– ეს ჩვენი ბოლო შეკითხვაა. კიდევ რა შეგიძლიათ საინტერესო გვიამბოთ თქვენი აკადემიის ცხოვრებიდან?

– თქვენი და აკადემიის სტუდენტთა დახმარებით მე გავეცანი რამდენიმე ქართველი მხატვრის სახელოსნოს. მინდა ვითხრათ, რომ ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა საპატრიარქოს მხატვართა ნამუშევრებმა. მაგრამ ეს ცალკე თემაა. საერთოდ, საპატრიარქოში ვხედავ, რომ დიდი ყურადღება ეთმობა ფერწერას, ასლების გადაღებას, რესტავრაციას... ერთი სიტყვით, ნამდვილი შემოქმედებითი მუშაობა მიდის. მე ეს ძალიან მახარებს. მიხარია, როგორც ქრისტიანს, მოძმე ეკლესიის სიკეთე, და, კიდევ იმიტომაც, რომ ჩვენმა აკადემიამ ამ რამდენიმე წლის წინათ შესთავაზა საბერძნეთის, ხოლო შემდგომ მთელი მსოფლიოს მხატვრებს თემა: “პირისპირ“, გვინდოდა შექმნილიყო საუკეთესო ფერწერული ტილო ამ თემაზე. ამიტომ ავიღეთ წმ. მაყარი მეგვიპტელის ცნობილი დიალოგი წარმართის თავის ქალასთან. აი, ნიმუში:

ერთხელ აბა მაკარიმ უღაბნოში ხეგაილისას აღამიანის თავის ქალა იპოვა. კვერთხი შეახო თუ არა, თავის ქალამ ხმა ამოიღო.

– ვინა ხარ შენ? – ჰკითხა წმინდანმა.

– წარმართთა ქურუმი ვიყავი. ახლა კი ჯოჯოხეთში ვიმყოფები. – მიუგო თავის ქალამ.

– საშინელია, ალბათ, ჯოჯოხეთი.

– ნამდვილად საშინელია, მაგრამ ჯოჯოხეთზე უარესი ის არის, რომ ბურგებით ერთმანეთზე ვართ მიკრულნი ისე, რომ არ ძალგვიძს ერთმანეთის სახეში ცქერა. როდესაც შენ ჯოჯოხეთში მყოფთათვის ლოცულობ, მოუშვება ხოლმე ცოგათი თოკები და შეგვიძლია ერთმანეთის სახის დანახვა. ეს ჩვენთვის ყველაზე დიდი შეებაა. რადგანაც ერთმანეთს ვუცქერთ, როგორც აღამიანი აღამიანს.

მოგვიანებით ხელოვნების ყველა დარგი: ქანდაკება, მუსიკა, ლიტერატურა... ჩავრთეთ ამ საქმეში. დიდი გამოძახილი ჰპოვა. ძალიან ბევრმა მხატვარმა და ხელოვანმა გამოგვიჩვენა თავისი ნამუშევარი. შესანიშნავი გალერეა მოვაწყვეთ. მაგრამ მინდა იცოდეთ, რომ კრეტის აკადემიას არ

აქვს სახსრები ამ ნამუშევართა შესასყიდად. ჩვენ ვლებულობთ საჩუქრად ამ ნამუშევრებს. კრეტის აკადემიის გასამრჯელო ის არის, რომ წელიწადში ერთხელ იწვევს ყველა მონაწილეს და მასპინძლობს მათ. ასე მაგალითად, გასულ წელს აღდგომა ერთად გაითენეს კრეტის აკადემიაში ამ ღონისძიებებს მონაწილეებმა. გაიცნეს ერთმანეთი, დაისვენეს კრეტაზე, შემდეგ დავათვალიერებინეთ საბერძნეთის ღირსშესანიშნაობანი. ასე იქნება მომავალშიც. ჩაფიქრებული გვაქვს გამოვცეთ აქ წარმოდგენილი ნამუშევრების ალბომი. ყოველ ქვეყანას, თუ სურვილი აქვს, ხუთი ნამუშევრის წარმოდგენა შეუძლია. ასე რომ, მოვუწოდებ ქართველ მხატვრებს და შემოქმედთ, მონაწილეობა მიიღონ ამ ღონისძიებაში.

თბილისი, 1990 წლის სექტემბერი.

P. S. ეს ის ინტერვიუა, რომელიც გაზეთმა „მადლმა“ არ დაბეჭდა იმის შიშით, რომ დისკუსიას გამოიწვევსო. ერთი წლის შემდეგ კი არასწორი ინფორმაციის შედეგად, გაშმაგებულ სტუდენტთა რისხვა თავს დაატყდა პატრიარქს:

ღია წერილი-შეკითხვა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია მეორეს*

თქვენო უწმინდესობავ!

ამ მაფხულს საქართველოს საპატრიარქომ საბერძნეთში, კერძოდ – კუნძულ კრეტაზე, წარგზავნა თბილისის სასულიერო აკადემიის სტუდენტთა ჯგუფი ერთმორწმუნე ბერძნების დასახმარებლად, ვითომცდა, მართლმადიდებლური სასწავლო ცენტრის მშენებლობაში. აღმოჩნდა, რომ კრეტაზე, ფაქტიურად, წარმართული არეოპაგი შენდებოდა, ამ „მართლმადიდებლურ“ საქმეში თბილისის სასულიერო აკადემიის „მუშა-სტუდენტობამაც“ თავისი „წვლილი“ შეიგანა. უმორჩილესად ვთხოვთ, ამ ფაქტით დაბრკოლებულ მრევლს ამბიონიდან, ან პრესის საშუალებით, განგვიმარგოთ, თუ მნეობრივად (რომ არაფერი ვთქვათ ამ საქმის რელიგიურ მხარეზე – სტუდენტობა ხომ თავისდაუნებურად ჩათრეულ იქნა კერპთაღმშენებლობაში), რამდენადაა გამართლებული საპატრიარქოს ამგვარი ნაბიჯი, როდესაც ნახევარი საქართველო მიწისძვრითაა დანგრეული?

*ვიორგი ვაბაშვილი, მამა ხოზბერიძე
თბილისის სასულიერო აკადემიის სტუდენტები*

* ის. გაზეთი „ახალგაზრდა ივერიელი“, 1991 წლის სექტემბერი.

მსგავსი დუბინგორმაციის შედეგია იმ „მამხილებელ“ წერილთა უმრავლესობა, რომელიც საპატრიარქოს მისამართით იბეჭდება. სწორედ ამან გადაამწყვეტინა წინამდებარე წერილების შეკრება და ერთ წიგნად გამოქვეყნება. სტუდენტთა იმ ჯგუფს მეც ვახლდი კრეტაზე ბიჭებმა მართლაც მიიღეს მონაწილეობა თეატრონის მშენებლობაში. მათთან ერთად იმ დროს იქ იმყოფებოდა ლენინგრადის საღვთისმეტყველო აკადემიის ათეაციანი ჯგუფი და გერმანელი სტუდენტები. ჩვენმა სტუდენტებმა თავი ისახელეს, ყველა გააოცა მათმა ამტანობამ იმ თაყარა სიცხეში. ათი კაციდან მხოლოდ ერთი განგვიდგა. მან დიდ ცოლვად ჩათვალა თეატრონის ამენება ქრისტიანულ ახალგაზრდულ ცენტრში. ალბათ, სწორედ მის მიერ იქნენ შეცდომაში შეყვანილი ზემოხსენებული წერილის ავტორები. სამწუხაროდ, ეს წერილიც უპასუხოდ დარჩა. ცხრა სტუდენტიდან, რომელნიც არაჩვეულებრივად კმაყოფილნი დაბრუნდნენ კრეტიდან, არც ერთმა არ გასცა პასუხი და არ განმარტა, თუ მართლაც რაში იყო საქმე. მე შევეცდები აღვიდგინო ცხრა წლის წინანდელი ზაფხული კრეტაზე.

ყოველი დილა წირვით იწყებოდა. როგორც ჩვენს ჯგუფს, ასევე ლენინგრადელ სტუდენტებს მოძღვარი ახლდათ. ეს აკადემიის მოთხოვნა იყო. ჩვენი თანმხლები, უფრო სწორად, ჯგუფის ხელმძღვანელი, მამა ლაურენტი და ლენინგრადელი მოძღვარი მამა ბენედიქტე სადავ დღეებში მორიგეობით ასრულებდნენ დილით წირვას, ხოლო საღამოს – ლოცვას. შაბათ-კვირას მახლობელი სოფლების ეკლესიებში დაგყავდით ავტობუსით. ამით სტუდენტებს საშუალება მიეცათ, უკეთ გასცნობოდნენ იქაურ მართლმადიდებლურ ტრადიციებს და დაეთვალაიერებინათ კიდევაც კრეტა. ჩვენ იქ აგვისტოს თვეში გახლდით, ამიტომ ორი დიდი დღე-სასწაულს – ფერისცვალებისა და ღმრთისმშობლის მიძინების საზეიმო წირვა-ლოცვას უძველეს ტაძრებში დავესწარით. როტონდაში (VI საუკუნე) და X საუკუნის ღმრთისმშობლის მიძინების სახელობის გონიას მამათა მონასტერში.

წირვისა და საუზმის შემდეგ, 9 საათიდან 2 საათამდე მუშაობდნენ სტუდენტები. ამის შემდეგ, ლოცვამდე თავისუფლები იყვნენ. ჩვენს წინ გადაშლილი იყო კრეტის ზღვა. მათ შეეძლოთ სანაპიროზე დაესვენათ. ლოცვისა და ვახშმის შემდეგ უტარებდნენ ლექციებსა და საუბრებს იქაური მღვდლები და თეოლოგები. იმართებოდა დისკუსიები. ძალიან ხშირად გვაყითხავდა მიტროპოლიტი ირინეოსი და აკადემიის დირექტორი. ყოველ ჯგუფს სპეციალური დღე დაეთმო თავისი ქვეყნის წარმოსაჩენად.

ამაში შედიოდა საინტერესო საუბარი, გალობა, სიმღერა... ყოველმა ჯგუფმა გააკეთა სპეციალური სტენდი იუმორისტული შარავებითა და ნახატებით...

სტუდენტები მიჰყავდათ და ასწრებდნენ აკადემიაში მიმდინარე კონფერენციებს. იქ მათ გაიცნეს სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოსული მეცნიერები და საზოგადო მოღვაწეები, სასულიერო პირები. ბოლოს ექსკურსია მოუწვევს კრეტის ქალაქებში, ირაკლიონსა და რეთიმნოში. დაათვალიერებინეს კნოსოსის სასახლე და ვორტინა. დაასწრეს კრეტულ ქორწილს და ათენს გამოისტუმრეს. ათენში მათ პენდელის მონასტერმა უმასპინძლა. სტუდენტებმა იცხოვრეს მონასტრის შესანიშნავ სასტუმროში სამი დღის განმავლობაში, დაათვალიერეს ათენიც და თბილისს გამოემგზავრნენ.

არა მგონია, ეს ინფორმაცია ჰქონოდათ ზემოთ ხსენებული წერილის ავტორებს და მაინც ისე მიემართათ პატრიარქისათვის. ეს არ მოხდებოდა, ვფიქრობ, არც მაშინ, თუკი ეს ინტერვიუ დაიბეჭდებოდა და დაახლოებით მაინც ექნებოდათ წარმოდგენა, თუ სად გაემგზავრნენ სტუდენტები.

რაც შეეხება თეატრონს, ტრადიციასთან ერთად, აქ, ელემენტარულად, საბერძნეთის კლიმატი უნდა მივიღოთ მხედველობაში. ზაფხულში ვერანაირ სხვა შენობაში ვერ ჩატარდება ღონისძიება. მე მქონდა ბედნიერება 1994 წელსაც ვწვეოდი კრეტის მართლმადიდებელ აკადემიას. ახალგაზრდული ცენტრიც მოვიწახსულე. თეატრონის მშენებლობა უკვე დასრულებული იყო. ამუშავებული იყო ფერისცვალების სახელობის ტაძარიც და რამდენიმე კოტეჯი. როგორც აკადემიის დირექტორმა მითხრა, ამ ახალგაზრდულ სოფელში გათვალისწინებულია სხვადასხვა სამეცნიერო ლაბორატორიის მშენებლობა, თვით ობსერვატორიისაც კი. აკადემიის სურვილია, ამ ლაბორატორიებში ახალგაზრდები დაეწაფონ მეცნიერების უახლეს მიღწევებს. საამისოდ ჩვენ ყველაზე ცნობილ მეცნიერებს ჩამოვიყვანთო მთელი მსოფლიოდან, შევუქმნით მათ საუკეთესო პირობებს დასასვენებლად, ხოლო ისინი თავის მხრივ, დასვენებასთან ერთად, ახალგაზრდებს თავიანთ მიღწევებს გააცნობენო. ეს ფაქტი კი ნიჭიერ ახალგაზრდებს სამომავლო შპას გაუკაფაჟს. აქვე იქნებაო სახელოსნოები ტრადიციული ბერძნული ხელოვნების თაობიდან თაობაზე გადასაცემად. აქ ისწავლიან ადგილობრივი ახალგაზრდები ქსოვას, ქარგვას, კერამიკის დამუშავებას და სხვა.

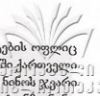
იმ დღეს თეატრონში ქრისტიანული საგალობლების საერთაშორისო ფესტივალი ჩატარდა. ვუყურებდი ამ ფესტივალს და მიხაროდა,

თეატრონი შშენებლობის პროცესში

თეატრონი ახალგაზრდების სამსახურში

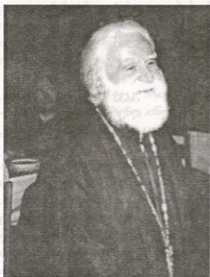
რომ ამ თეატრონის მშენებლობაში ქართველი სტუდენტების ოფლიც დაიღვარა. საგამოფენო დარბაზში კი, 1991 წლის ზაფხულში ქართველი სტუდენტების იქ ყოფნას, ჩვენს მიერ დატოვებული წმინდა ნინოს ქვარი მოწმობდა, რომელიც საგანგებოდ მოგვიქარგა ქალბატონმა ნინო კანდელაკმა კრეტაზე გამგზავრების წინ.

ამის შემდეგ კრეტაზე აღარ ვყოფილვარ. უკვე ხუთი წელი გავიდა. ალბათ, კიდევ ბევრი რამ ამენდა ამ სოფელში. ღმერთმა ხელი მოუმართოთ! მე კი მას შემდეგ სულ იმაზე ვფიქრობ და დამეთანხმებით, ალბათ, ერთი ასეთი სოფელი საქართველოსაც არ აწყენდა.

ბარემ იმასაც გეტყვით, რომ როდესაც საქართველოში ცხოვრება გაჭირდა და ჩვენმა თანამემამულეებმა უცხოეთს მიამშურეს ლუკმაპურის საშოვნელად, ერთ-ერთი იმ სტუდენტთაგანი საბერძნეთს გაემგზავრა. ათენში რომ ვერ იშოვა სამუშაო და ხელმოცარული დარჩა, კრეტაზე ჩავიდა. აყადემიამ შეიფარა იგი. სამუშაოც გამოუძებნა (მიუხედავად იმისა, რომ იქ სამუშაო სწონურია და ზამთარში უჭირს აყადემიას ხალხის დასაქმება) და ბერძნული ენაც შეასწავლა. ახლა ის სტუდენტი ათენის უნივერსიტეტის მაგისტრატურაში სწავლობს. ხოლო სხვამ, იქ გაცნობილი გერმანელი მეცნიერის ხელშეწყობით გერმანიაში გაიყაფა გზა. სადოქტორო დისერტაციაზე მუშაობს.

კრეტის მართლმადიდებელ აყადემიაზე ძალიან ბევრის დაწერა შეიძლება, თავს აღარ შეგაწყენთ, მაგრამ უსამართლობა იქნება, ორიოდე სიტყვა მის სულისჩამდგმელზე, მიტროპოლიტ ირინეოსზე არ გითხრათ.

მიტროპოლიტი ირინეოსი ამჟამად 90 წელზე მეტის იქნება. მიუხედავად ასაკისა, საოცრად ენერგიული, გონებამაზვილი და მკვირცხლია. კიბეებზე ასვლისას ორ-სამ საფეხურს ერთად არბის. მახსოვს, ერთხელ წიგნი ვთხოვე, იქვე მისი იპოდიაკონი იდგა. იმას კი არ დაავალა, უცებ მოწყდა ადგილს და სულმოუთქმელად აირბინა კიბეები, წიგნი თვითონ ჩამომიტანა. არაჩვეულებრივად სასიამოვნო მოსაუბრე და მქადაგებელია. მისი ქადაგებები ეკლესიაში გამოირჩევა უშუალოდ და დიდი სიყვარულით. იგი ისე მიმართავს ამბიონიდან მრევლს, თითქოს კერძო საუბარს შეესწარიო. “რა ქენით, ქალებო, - მიმართა ერთხელ ჩემს იქ ყოფნაში თავის მრევლს - გამოათავეთ სარეცხი საშუალებები? დარეცხეთ, დახეხეთ, დააპრიალეთ ყველაფერი? ყოჩაღ! მაგრამ სულზე თუ იფიქრეთ. განიწმინდეთ სული? აბა, გამოდით სათითაოდ და მიამბეთ, რა კეთილი საქმე გააკეთეთ იმ კვირა დღიდან დღემდე. ვის შეუწყვთ ხელი, რითი ასიამოვნეთ ღმერთს და, რაც მთავარია, საყუთარ სულს...”

და ასე შემდეგ. დაამთავრა თურქთა ქადაგება, ჩამოჯდა ეკლესიის მხრეში მღვარ მერხზე და სათითაოდ გაესაუბრა იქ მყოფთ. იმას სუ წარმოიდგენთ, რომ ცოტა იყო ხალხი. მიტროპოლიტს კრეტაზე არაეინ არ ეძახის მეუფეს. მას ყველა ერთიანად “ბაბუად” მოიხმობს.

მიტროპოლიტი ირინეოსი ახალგაზრდობაში სკოლის პედაგოგი ყოფილა. მერე გადაუწყვეტია სასულიერო გზას გაპყლოდა. ამ გზით უფრო მეტად შეშემძლო დაეხმარებოდი ჩემს თანამემამულეებს და ამიტომაც ავირჩიეო ეს გზა. იმ დროს კრეტას მეტისმეტად უჭირდა. კრეტა საკმაოდ

გვიან, 1915 წელს განთავისუფლდა თურქთა ბატონობისაგან. კუნძული იყო უღარიბესი, ხალხი დამშეული.

აკადემიის დირექტორი ალექსანდროს პაპადეროსი მისი მოწაფე ყოფილა სკოლაში. ბატონმა ალექსანდროსმა ბევრი რამ მიაბოო კრეტის იმდროინდელი გაჭირვების შესახებ და მიტროპოლიტ ირინეოსის ღვაწლზე კრეტის აყვავებისა და გაძლიერების საქმეში. პირველი ფეხსაცმელებიც ირინეოსმა მიყიდა, სკოლა რომ დავაძთავრე და თესალონიკის უნივერსიტეტის საღმრთისმეტყველო ფაკულტეტზე წარმგზავნაო სწავლის გასაგრძელებლად. მაშინ ვიგრძენი პირველად, თუ რას ნიშნავს ფეხსაცმელიო.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ მიტროპოლიტმა ის გერმანიაში გააგზავნა. საღოქტორო დისერტაციის დაცვის შემდეგ კრეტაზე ჩამოიყვანა და აკადემიის იღვის ხორცშესხმა დაავალა. ნიჭიერ ახალგაზრდას არაერთი წინადადება ჰქონდა, გერმანიაში დარჩენილიყო და იქ შეექმნა თავისი სამეცნიერო კარიერა, მაგრამ ირინეოსი ამისი წინააღმდეგი აღმოჩნდა. განსწავლული კრეტელები მას კრეტისთვის უნდოდა. ამიტომაც თითქმის ყველას, ვისაც დღეს კრეტაზე რაიმე თანამდებობა უკავია, ირინეოსის ხელშეწყობით აქვს განათლება მიღებული და შემდეგ ის საქმე ჩაბარებული. ირინეოსის სახელთანაა დაკავშირებული ნებისმი-

რი ფერმის და ნებისმიერი საწარმოს დაარსება, სოფლის მეურნეობის განვითარება. მან ზეთისხილის ხის სპეციალური ჯიში გამოაყვანინა და გაავრცელა კრეტაზე – ისეთი ზე, რომელიც სწრაფად იზრდება და იძლევა ნაყოფს. ააშენა ზეთის ქარხანა. კრეტული ზეთი ერთ-ერთი საუკეთესოა მთელს საბერძნეთში.

ერთხელ თურმე ათენიდან კრეტისკენ მიმავალი გემი ჩაიძირა. 400 ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა ამ კატასტროფამ. მთელი კრეტა გლოვამ მოიცვა. ოჯახი არ დარჩა გაუუბედურებელი. ირინეოსმა მოიხმო თავისი ეპარქიის ხალხი. ქალებს მოუწოდა, რომ დაენებებინათ ტირილისათვის თავი. მოესხნათ თვით უკანასკნელი ოქროს ნივთი და მისთვის ჩაებარებინათ, რომ იმის საფასურად კრეტელებს საყუთარი გემი ეყიდათ, იმ გემით დაყავშირებოდნენ დედაქალაქს და არ ყოფილიყვნენ დამოცილებული ვილაც უპასუხისმგებლო კერძო პირზე, რომელმაც თურმე გაუშართავი გემი გაუშვა ზღვაში. ხალხმა მხარი აუბა. იყიდეს საყუთარი გემი. ფიცი დადეს, რომ კრეტელები სხვა გემით არ იმგზავრებდნენ და ამ ფიცს დღესაც იცავენ. იმ ერთი გემით დღეს კრეტელები უზარმაზარი ფლოტის პატრონი გახდნენ. ANEK-ის (უსახელო საზღვაო კომპანია) კომპანია დღეს უძლიერესია საბერძნეთში. მისი თავმჯდომარე დღემდე ირინეოსია. მე მიმოგზაურია ANEK-ის გემებით. სხვა გემებისაგან განსხვავებით, მასზე პატარა ეკლესიაცაა. გემზე მღვდლებიც არიან მორიგეობით. მგზავრს შეუძლია დილა-სალამოს წირვა-ლოცვას დაესწროს შუაგულ ზღვაში. თუმცა ამ გემებს არც კაფე-რესტორნები და არც დისკოთეკა აყლია. ყველანაირი მგზავრის სურვილია გათვალისწინებული. მიტროპოლიტს საყუთარი კაიუტა აქვს. იგი ხშირად არ მოგზაურობს. ამიტომაც ბევრ შემთხვევაში უთმობს მას სხვას, განსაკუთრებით ზაფხულობით, როდესაც ბილეთების შოვნა ჭირს. ANEK-ის გემები უკვე მხოლოდ კრეტასა და ათენს შორის კი არ ნაოსნობენ, არამედ მთელს საბერძნეთში. მათი გემები ყველაზე გამართული და უსაფრთხოა. ამიტომაც ითხოვენ მათ სხვა კურძულთა მცხოვრებნიც.

ყველაფერი ეს უკვე ვიცოდი მიტროპოლიტის შესახებ და ამიტომ ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, როდესაც მან თავის საეპარქიო სახლში მიმიწვია.

გააღო ალაყაფის კარი თუ არა, ეზოში შუახნის ქალი გამოეგება. „რატომ არ ხმაურობენ ბავშვები? რატომ არ ისმის მათი ხმა? – იყითხა მიტროპოლიტმა. „მას შემდეგ, რაც კომპიუტერები ვუყიდეთ, ეზოში აღარ გამოდიან,“ – უპასუხა ქალმა. „ეს როგორ შეიძლება, ახლავე ეზო-

ში მოუყარე ყველას თავი“, – უთხრა მიტროპოლიტმა და თავისი ოთახისაკენ გამიძღვა.

უზარმაზარი სასახლიდან მიტროპოლიტს თავისთვის ერთი პატარა ოთახი დაუტოვებია. იქ მისი საწერი მაგიდა, წიგნებით სავსე ძველი ძველი თარო და რკინის საწოლი იდგა. მრგვალ საყიდზე ანაფორა ეკიდა. ოთახის კუთხეში კვერთხი იყო მიყუდებული. გავოცდი, საბერძნეთში არსად ამის მსგავსი არაფერი მინახავს. მიტროპოლიტებს საეპარქიო სახლს გარდა საკუთარი ვილები აქვთ. შემაწუხებელ სიმდიდრეში არიან ჩაფლული. აქ კი სრულიად საწინააღმდეგო რამ ვნახე. გარდა იმისა, რაც მე უკვე აღვიწერეთ, ირინეოს ორმოციან წლებში გამოშვებული მანქანა აქვს. ისეთი მანქანა მხოლოდ ომზე გადაღებულ ფილმებში შეგიძლიათ ნახოთ. მთელი ის შენობა მიტროპოლიტს ბავშვებისათვის დაუთმია. კრეტა მაღალმთიანია, ზოგიერთ სოფელში, მოსახლეობის სიმცირის გამო, დღემდე მხოლოდ დაწყებითი სკოლა არსებობს. ამიტომაც ირინეოსმა საეპარქიო სახლი ბავშვების სახლად აქცია. მაშინ სხვა საშუალება არ იყო. ახლა კი ისე შეეჩვია, რომ სხვაგვარად ვერც კი წარმოუდგენია. დაამთავრებენ თუ არა ბავშვები ოთხწლეულს თავიანთ სოფლებში, მშობლებს ისინი ირინეოსთან ჩამოჰყავთ და მას აბარებენ. ეს უზარმაზარი შენობა გაყოფილია ორ ნაწილად: გოგონებისათვის და ვაჟებისათვის. ისინი ქ. კასტელის გიმნაზიაში და ლიცეუმში აგრძელებენ სწავლას. მიტროპოლიტი უზრუნველყოფს მათ კვებით. ჰყავთ ზედამხედველი ქალები. ბავშვები თავიანთ თავს თვითონ უვლიან, უფროსები უმცროსებზე ზრუნავენ. მიტროპოლიტი ირინეოსი ესწრება მშობელთა კრებებს. იცის ყოველი ბავშვის შესაძლებლობები. ამიტომაც მასწავლებლებთან შეთანხმებით, ზოგიერთს გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ ხელობას ასწავლის, უფრო ნიჭიერებსა და ბეჯითებს ლიცეუმსაც ამთავრებინებს, მერე უნივერსიტეტს. ბავშვები მის წირვა-ლოცვას ესწრებიან შაბათ-კვირას. მას ეუბნებიან აღსარებას. ამიტომაც ის ყოველ მათგანს შესანიშნავად იცნობს. საღამოობით თავს მოუყრის ხოლმე მათ ეზოში, ზამთარში – ლუმელთან, და უყვება მათ ათასნაირ ამბებს. მოწამეებზე, წმინდანებზე, კრეტის და საზოგადოდ, საბერძნეთის ისტორიაზე. წინარე თაობათა თავგადასავლებზე. მათ ბედსა და ცხოვრებაზე.

გაიგეს თუ არა ბავშვებმა მიტროპოლიტის დაბრუნება, ფივილ-ხივილით გამოეფინენ ეზოში. მიტროპოლიტმა ბავშვებს ჩემი თავი წარუდგინა. კოლხეთი და არგონავტების მოგზაურობა შეასვენა. მერე კი მე მთხოვა ქრისტიანული საქართველოს, წმინდა ნინოს შესახებ შეამბა მათთვის.

საუბარი რომ დავამთავრეთ, ბავშვებთან ერთად ვივანშმეთ. ასაკით უფრო პატარები ყელზე ეხვევიან, ჰკოცნიან, გულში ეკვრიან მოხუცს. ჭამასაც კი არ აცლიან. სკოლის ამბებს უყვებიან. ვინც კარგი ნიშანი დაიმსახურა, სინარულს უზიარებს. ცუდი შეფასების მიმღებნი, დარცხვენინი იდგნენ შორი-ახლო. მიტროპოლიტმა გაამხნევა ისინი, არ დატუქსა. მიზეზი გამოჰკითხა. შეჰპირდა, მასწავლებელს ვნახავო... იმ დღეს მივხვდი, რატომ ეძახის მას მთელი კრეტა „ბაბუს“ და არა – მეუფეს.

1969 წელს ცნობილი ბერძენი მწერალი ილიას ვენეზისი ეწვია კრეტაზე მდებარე კისამოსა და სელინის ამ პატარა ეპარქიას. ბავშვებისა და მიტროპოლიტის ურთიერთობით აღფრთოვანებულმა მწერალმა საეცი-ალური წერილი დაწერა ასეთი სათაურით: „ღმერთი კასტელიში ვიხილე“. გთავაზობთ ნაწყვეტს ამ წერილიდან:

„პირველივე გრძნობა, რომელიც კასტელის მიახლოებისას დაგვეუფლა, ჩვენი ბავშვობის ნახევრად წაშლილი მოგონებების გაღვიძება იყო, თურქების მიერ დაპყრობილი ჩვენი სამშობლო, მცირე აზია გაგვახსენდა. ეკლესია იქ, ჭეშმარიტად თავს წარმოადგენდა, პატივცემულს ღვინილი ქრისტიანების მიერ. იგი მხოლოდ სულის სხნაზე კი არა, სხეულზე, პურზე, ავადმყოფობაზე, მორწმუნის უსაფრთხოებაზე მრუნავედა. კასტელის საეპარქიო სახლი ერთი ღარიბული შენობაა, ძველი, არაფრით გამორჩეული, არაფრით გამომწვევი. ცოგა ავეჯი, რამდენიმე სკამი, დიდი სასადილო მაგიდა, ქალაღებით დაგვირთული საწერი მაგიდა. ლევიტელმა⁷ კი, ადამიანმა უბრალომ, ბრძენმა, თაემდაბალმა, ყველასაგან საყვარელმა, იცის საყვარული და სხვებზე მრუნვა. კედლებს ამშვენებენ პორტრეტები მისი წინაპრებისა. ასევე ური, მშრალი სახეებით, თვალებში ცეცხლი რომ უგვიგებებთ, თურქთა ბატონობის წლების კრეტელი მღვდელმთავრები და ილუმენებია, რომელნიც უცქერენ მას, ძალას ჰმაგებენ და თვალყურს ადევნებენ.

მაგრამ თუკი ასევე-მეუფის სახლი ასეთია, – ძველი და მიუხედავი, – სამაგიეროდ, ყველაფერი ის, რაც მის ირგვლივ იმყოფება, ახალია და ქათქათებს, მისი ნაღვაწია, სულ რამდენიმე წლის ნაამაგარია. ყოველი ბავშვი კი – კრეტის სოფლების საბრალო ბავშვები, რომელნიც უკაცრიელი მთებიდან კასტელში უნდა ჩამოვიდნენ წერა-კითხვის შესასწავლად, ხელობის შესასწავლად – მისი შვილებია. ამიტომაც დააარსა მეუფემ გექნიკური სასწავლებელი, ქალთა პანსიონაგი, საოჯახო სასწავლებელი, მუსიკალური და ბექლეითი სიგყვის სასწავლებლები...

„ამ სასწავლებლებსა და პანსიონატებში მეტწილად უღელმეტო და ღარიბ ბავშვებს ვიფარებთ. ხელს ვუწყობთ სწავლაში და ხელობის დაუფლებაში. მათ ჩვენი ეპარქიის მცირე შემოსავალს და შემოწმწმ წირულობათა მეშვეობით ვინახავთ“.

ბრწყინავს შენობები, თვალები უბრწყინავთ ბავშვებს. არანაირი ნიშანი თვალთმაქცობისა, არანაირი მცდელობა იმისა, რომ ღვთისმოსიშად, ან არაამქვეყნიურად მოგაჩვენონ თავი. მათ თვალებში და გამობედვაში ყველაფერი მარტივი და ბუნებრივია.

„როგორ ართმევთ თავს ოთხასამდე ბავშვის შენახვას?“

„ღვთის წყალობით“, – ამბობს მეუფე ირინეოსი.

მაგრამ ჩვენ სხვებთან საუბარში გავიგეთ, თუ რამდენ უძილობას, რამდენ სირბილს, რამხელა ყოველდღიურ შფოთვას მოიცავს მისი ნათქვამი „ღვთის წყალობით“, და ამას გარდა, რამოდენა უანგარობას.

ლევიტელის ფულისადმი საარაკო გულგრილობაზე ლაპარაკობს ყველა ერთიანად. თავისი ეპარქიის სოფლებში გასამგზავრებლად მას მანქანაც კი არ გააჩნდა, მღვდელმთავარი გრასაზე გამოდიოდა და გამვლელ საგვირთო მანქანას ელოდებოდა, მერე მძლოლს სთხოვდა, რომ თან გაეყოლებინა...

მეუფე ქრისტიანული სოლიდარობის მომხრე და მონაწილეა. იგი „მშვიდობის საერთაშორისო ქრისტიანული მოძრაობის“ ახალგაზრდებს მასპინძლობს ხოლმე. პყოლია სკუმრები ბელგიიდან, პოლანდიიდან, საფრანგეთიდან, შოგლანდიიდან. ახალგაზრდებმა მადლიერება მასპინძლობისათვის იმით გამოხატეს, რომ ღმრთისმშობლის მონასტერთან არსებულ ბავშვთა თავშესაფრის მშენებლობაში მიიღეს მონაწილეობა. მათ თან ფრანგი მღვდელი ახლდათ. კათოლიკე მღვდელმა გამომშვიდობებისას მეუფეს ასე მიმართა:

„როდესაც თქვენს ქვეყანას, კერძოდ კი თქვენს ეპარქიას ვესკუმრეთ, ჩვენ ალვიქვით ნათელი თქვენი ცისა, მიწისა და ზღვისა. ნელ-ნელა კი ჩვენ სულ სხვა ნათელი დავინახეთ, – თქვენი ეპარქიის ნათელი. ყველგან, სადაც კი არ მივედით, თქვენი ხალხი შეგვხვდა თბილად, არანვეულებრივი გულუხვობით გვიმასპინძლეს. სანამ საბერძნეთში ჩამოვიდოდით, გაგონილი გვქონდა, რომ თქვენი ხალხი სკუმართმოყვარეა, მაგრამ არ შეგვეძლო წარმოგვედგინა ასეთი დიდი სკუმართმასპინძლობა, ასეთი გულუხვი და ასეთი წმინდა, რელივიის რანგში აყვანილი.“

იმ კონგაქტების საშუალებით, რომელიც აქ, თქვენს ეკარქიაში, თქვენს ხალხთან დავამყარეთ, შევძელით დაგვენახა, თუ რაოდენ ცოცხალია ჯერ კიდევ თქვენს მნობაში და თქვენს გრაფიკებში, თქვენი უძველესი კულტურები, რომელთაც ხან აქ, ხან მუზეუმებში და ხან არქეოლოგიურ გათხრებზე ვხედავთ...“

გაბრუებულმა ნათლისაგან და ამ ნაღდი მამაკაცური ძალისაგან, მოვინდომე მეთქვა ამ ბავშვებისათვის, მაგრამ რას გამიგებდნენ. ყოველ შემთხვევაში, ჯერ ვერ გამიგებდნენ. მინდოდა მეთქვა მათთვის, რომ არანაირი სიბრძნე, არანაირი განსწავლულობა, არანაირი ამქვეყნიური სანახაობა არა ღირს იმად, რომ შიდაგოვით კრეგა... დარჩით კრეგაზე. დარჩით მის მთებში, მის გყეებში, მის ლეგენდებში, მის ადამიანთა შორის. გიყვარლეთ ისინი!“*

მიტროპოლიტი ირინეოსი არ აკლდება არც ქორწილს, არც ძეობას, არც პანაშვიდს. ჩემს იქ ყოფნაში აკადემიის ერთ-ერთ თანამშრომელს ვაჭი შეეძინა. მთელმა აკადემიამ გაიხარა, რადგან იმ ქალს პირველი გოგონას შემდეგ, შვიდი წლის მანძილზე აღარ რჩებოდა შვილი. სასწრაფოდ იყიდეს ყვავილები და საავადმყოფოსკენ გაეშურენ მისალოცად. მეც მათ გავეყვი. საავადმყოფოს კიბეებზე მიტროპოლიტი ირინეოსი შეგვხვდა. მას უკვე მოესწრო დედა-შვილის დალოცვა და სხვა საქმეებზე გარბოდა. აკადემიის თანამშრომლებმა ემოცია ვერ დაფარეს: ამ ადამიანს ხომ ვერაფერს დაასწრებო!

და მართლაც, ერთი ასეთი შემთხვევის მოწმეც ვაგზდი. კარგად არც კი იყო გათენებული, მიტროპოლიტი ირინეოსი რომ თავს დამადგა. ხელში გაზეთი ეჭირა. გამოძიწოდა გაზეთი და მთხოვა, წამეკითხა. მასში ასეთი რამ ეწერა: ორი ქართველი ჩამოვიდაო კრეტაზე სამუშაოდ, როდესაც რამდენიმე თვის გასამრჯელო აუნაზღაურა კერძო პირმა, ვისთანაც მუშაობდნენ, ერთმა მეორე მოკლა, მიითვისა მისი ფულიც და შეეცადა გაქცეულიყო; პოლიციამ დამნაშავე დააკავა.

ამ ამბავს შეუშფოთებია მიტროპოლიტი. თავზარდაცემული მელაპარაკებოდა. მე დავამშვიდე, გაზეთში დასახელებული გვარების მიხედვით მივხვდი, რომ საქმე ქართველებს არ ეხებოდა. მიტროპოლიტმა ხელი დამავლო და პოლიციის განყოფილებაში წამიყვანა. მართალი აღმოვჩნდი, დამნაშავე საქართველოს მოქალაქე იყო, მაგრამ ეროვნებით

* იხ. ჟურნალი ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ, ათენი, 1969წ.

არაქართველი. მიტროპოლიტი მა საყვედური უთხრა პოლიციელებს პრესაში არასწორი ინფორმაციის მიწოდებისათვის. ქართველები მართლმადიდებლები არიან, ისინი ასეთ რამეს არ ჩაიდენენ, როგორც ვინმე შეურაცხყოფაო.

ამ ამბის მოყოლით იმის თქმა მინდოდა, რომ მის თვალსა და ყურს არაფერი ეპარება, ყველაფერი მისი ზრუნვის საგანია.

საქართველოში რომ ვბრუნდებოდი, მითხრა: აღმოჩნდა, რომ კრეტაზე მამაკაცები უფრო მეტია, ვიდრე ქალები. ამიტომ ბევრი დაუქორწინებელი მამაკაცი მყავს 30-დან 50 წლამდე ასაკისა. ძალიან ბევრი უცხო ტომის ქალს ირთავს, გერმანელებს, სკანდინავიელებს და ა.შ. ჩვენი ტრადიციები განსხვავებულია. ხშირ შემთხვევაში, ოჯახები ინგრევა. ბავშვები უმეთვალყურეოდ რჩებიან, ან დედებს თან მიჰყავთ. ამიტომ გადაწყვიტე, რომ თქვენს პატრიარქს მოველაპარაკო. გამომიგზავნოს ზაფხულში 30-50 ქალისაგან შემდგარი ჯგუფი, დავასვენებ აქ, შევინახავ ერთი-ორი თვის განმავლობაში. წირვა-ლოცვაზე მოსულებს ჩვენი მამაკაცები გაიცნობენ, ვინ იცის, იქნებ კარგი ოჯახებიც შეიქმნას. ვინაც არ ენდობება, უკან გამოვისტუმრებო.

მე გამეცინა. არ შეგონა, ასეთი რამეზეც თუ უნდა ფიქრობდეს მიტროპოლიტი. მან კი ეს ძალიან სერიოზულად და დაბეჯითებით გამიმეორა რამდენჯერმე.

„დიახ, – მითხრა, – კარგი ქრისტიანული ოჯახის შექმნაც მიტროპოლიტის მოვალეობაში შედის. რა ავლობებს ორი მართლმადიდებელი ხალხის დამოყვრებას. ოჯახიც მტკიცე და ბედნიერი იქნებაო.“

ეს საუბარი 1991 წელს შედგა. მე ვერ გამოვდექი მაჭანკლად და ამ საქმის ორგანიზატორად. შერცხვენილი ვარ მიტროპოლიტთან, მაგრამ არა უშავს. ცხოვრებამ ისე მოიტანა, რომ ჩვენმა ქალებმა თავისით გაივლიეს გზა საბერძნეთისაკენ. ალბათ, მიტროპოლიტი ასეთ შემთხვევას ხელიდან არ გაუშვებდა.

სიყვარულთან ერთად, მიტროპოლიტი ირინეოსს ძალიან აფასებენ და პატივს სცემენ კრეტაზე. ქალაქ ხანიას მერმა, ერთხელ თავის სიტყვაში ასე თქვა: „როგორც წმინდა ირინეოსი იტყოდა..“

მე წმინდა ირინეოსის სიტყვები რომელიმე ჩემთვის უცნობი საეკლესიო მამის სიტყვებად აღვიქვი. ცოტა ხანში მერმა განმარტა: დიახ, ჩვენი ირინეოსის სიტყვებს მოგახსენებთ, ბაბუს სიტყვებს. რატომ გავიყვირდათ? რა, გარდაცვალების შემდეგ, ხომ ყველამ ვიცით, რომ მას წმინდანად შევრაცხავთ, ჰოდა, რატომ დაველოდოთ გარდაცვალებას,

რატომ არ ვუთხრათ ახლავე ამ ადამიანს, რომ მისი სიტყვები ჩვენთვის ძვირფასი და საძუდაოდ დაუვიწყარი იქნება!

ერთი სიტყვით, „წარმართული არეოპაგის“ ასაშენებლად ჩანს, რომ მა სტუდენტებმა ასეთი მიტროპოლიტიც გაიცნეს, მის გვერდით გაატარა რეს ერთი თვე. ყოველივე ზემოთქმულის მოგონებამ ძალიან მომანატრა მიტროპოლიტი ირინეოსი. იგი, ხუთი წელია, აღარ მინახავს. როგორც კი საბერძნეთში ჩავალ, მე მას უსათუოდ მოვინახულებ. დარწმუნებული ვარ, კიდევ ბევრ კარგ რამეს ვისწავლი მისგან.

ქუყანასა ზედა მშობლობა

მართლმადიდებელი ეკლესია გულმოდგინედ ადევნებს თვალყურს მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებს და ცდილობს, წინ აღუდგეს ისეთ მოვლენებს, რომლებიც კაცობრიობისათვის საზიანო აღმოჩნდება. ამიტომაც, 2001 წლის 19-20 დეკემბერს თავი მოუყარა ბრიუსელში იუდაიზმის, ისლამისა და ქრისტიანობის წარმომადგენლებს და კიდევ ერთხელ დიალოგის მეშვეობით ეცადა მიეღწია ერთსულოვნებისათვის, რათა 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტი რელიგიურ ომში არ გადაზრდილიყო. ვთავაზობთ დიალოგის მონაწილეთა მიერ მიღებულ დეკლარაციას.

ბრიუსელის დეკლარაცია

სამი მონოთეისტური რელიგიის: იუდაიზმის, ქრისტიანობის, ისლამის, მშვიდობიანი თანაარსებობისა და თანამშრომლობის შესახებ

2001 წლის 20 დეკემბერი

რელიგიათშორისი შეხვედრის მონაწილენი ვმადლობთ ღმერთს ამ თავშეყრის განხორციელებისათვის. შევიყრიბეთ 2001 წლის 19-20 დეკემბერს ბრიუსელში (ბელგია) მისი ყოვლადუწმინდესობის მსოფლიო პატრიარქ ბართლომე I-ისა და მისი აღმატებულების ევროსაბჭოს თავმჯდომარის Romano Prodi-ის მიწვევით. ყურადღებას მივაპყრობთ ამერიკის შეერთებული შტატების წინააღმდეგ 11 სექტემბერს განხორციელებულ ტერორისტულ აქტს და ასევე, მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში მიმდინარე შეტაკებებს. კეთილი ნებით და გულწრფელი გრძნობით შევაფასეთ იუდაიზმის, ქრისტიანობისა და ისლამის რეკომენდაციები არსებულ სიტუაციასთან დაყვამობით. სწორედ ჩვენს რელიგიებს შორის არსებული განსხვავებებისადმი განსაკუთრებული პატივისცემის გამო ვმონაწილეობთ ამ დიალოგში. ვითვალისწინებთ გამოთქმულ თვალსაზრისებს და, აქედან გამომდინარე, გვსურს აღვასრულოთ ჩვენი საერთო პასუხისმგებლობა და ერთობლივად ვაცხადებთ „ღმრთისმიერ მშვიდობას ქვეყანასა ზედა“, ისე როგორც ეს ჩვენი რელიგიების შესაბამის მოძღვრებებშია დაცული:

1. ნება ღმრთისა – ზეციური მშვიდობის დამყარებაა ქვეყანასა ზედა ღმრთისმიერი მშვიდობა მხოლოდ ომის გამორიცხვას კი არ ნიშნავს, არამედ ბედნიერ ცხოვრებას. მშვიდობასა და სამართლიანობას შორის უეჭველად უშუალო და განუყოფელი კავშირი არსებობს. ამიტომაც განუწყვეტლივ ვლოცულობთ მშვიდობის დასამკვიდრებლად ქვეყანასა ზედა და ყველა რელიგიის წარმომადგენელთა მშვიდობიანი თანაცხოვრებისათვის თანამედროვე მრავალეროვან და მრავალი კულტურის მომცველ მსოფლიოში.

2. ვაღიარებთ, რომ კაცობრიობის ისტორიის მანძილზე, რელიგიურ საზოგადოებებს ჩაუდენიათ დანაშაული, რისთვისაც ბოდიშს ვიხდით. მაგრამ, ამასთანავე ვაცხადებთ, რომ ექსტრემისტები თავიანთ რელიგიათა მოძღვრებებს არ გამოხატავენ. ისინი არღვევენ ამ მოძღვრებებს, ან ამ მოძღვრებათა არასწორი ინტერპრეტაციის საფუძველზე მოქმედებენ. აქედან გამომდინარე, კვლავ ვიმეორებთ 1992 წლის ბერნის და 1994 წლის ბოსფორის დეკლარაციის განცხადებას, რომ „ყოველი დანაშაული, რომელიც ჩადენილი იქნება რელიგიის სახელით, არის დანაშაული, მიმართული რელიგიის წინააღმდეგ“.

3. რელიგიის უმნიშვნელოვანესი როლი ქვეყნად ღმრთისმიერი მშვიდობის დამკვიდრებაშია, რეგიონალური თუ მსოფლიო მასშტაბით. რელიგიურ წინამძღოლთა პასუხისმგებლობა იმაში მდგომარეობს, რომ არ დაუშვან, რელიგიური მოშურნეობა გამოყენებულ იქნას მისთვის მიუღებელი მიზნებისათვის.

4. მონოთეისტურ რელიგიათა ძირითადი საერთო ელემენტი არის რწმენა და კეთილი, კაცთმოყვარე, ყოველდღიურად და შემწყნარებელი ღმრთისადმი მინდობა. ღმრთისმიერი სიყვარული ნებისმიერ ადამიანს ეძლევა თავისუფალი ნების ფარგლებში, იძულების გარეშე, განურჩევლად რასისა, ეროვნებისა, კულტურული ტრადიციისა და სქესისა.

5. მორწმუნეთა გამოძახილი ღმრთის მოწოდებაზე – რწმენაა, რაც გამოიხატება ლოცვით, სიყვარულით, კეთილი საქმით, სხვათა მიმართ პატივისცემით და, ამავე დროს, საკუთარი წვლილის შეტანით სამართლებრივი საზოგადოების ჩამოყალიბებასა და საზოგადოებრივი წესრიგის დამყარებაში. ჭეშმარიტად, ნებისმიერი რელიგიის არსი, დადგენილებებზე უკეთესად, გულის სიწმინდით გამოიხატება.

6. ეს სამი რელიგია სამართლიანობასა და მშვიდობას მიიჩნევს, ვითარცა საბოძვარსა და კურთხევას ღმრთისას, და ამასთანავე, ნებისმიერ მორწმუნეთა მოვალეობად ერთმანეთის მიმართ. ამ რელიგიებიდან არც ერთი არ უჭერს მხარს ძალადობას, ტერორიზმს, ადამიანის ბოროტად

გამოყენებას. ეს სამი რელიგია გმობს რელიგიის გამოყენებას ძალადობისა და ნებისმიერი არაადამიანური ქმედებისათვის, რომელნიც არ ეთანხმებიან მშვიდობიანი თანაარსებობის სულისკვეთებას, სამართლიანობას, მშვიდობიან ურთიერთობებს, თანამშრომლობას და ამასთანავე, პატივისცემას ადამიანის ღირსებისა და მისი სახის მიმართ.

ამ ჭეშმარიტებათა აღიარების საფუძველზე ხაზგასმით აღვნიშნავთ:

7. აუცილებელია წინ აღვუდგეთ დამაბულობის კერების შექმნას რეგიონალურ და პერიფერიულ დონეზე, განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებში. ნამდვილად არსებობს უსამართლობა. ამიტომაც, პატივისცემით იმათ, ვინც მისი გამოსწორებისათვის იბრძვის, მაგრამ, ამასთან ერთად, ვაცხადებთ, რომ ეს სრულიადაც არ ამართლებს საპირისპირო ბოროტ ქმედებას, რომელმაც შეიძლება შეიწიროს უდანაშაულო ადამიანთა სიცოცხლე. ამიტომაც, ჩვენი სამი რელიგიის მისია იმაში მდგომარეობს, რომ მშვიდობა დამკვიდრდეს თავისუფლების, სამართლიანობისა და ადამიანის უფლებების მეშვეობით.

8. ერთხმად გამოვრიცხავთ იმ აზრს, რომ რელიგია ხელს უწყობს კულტურათა შეჯახებას. პირიქით, ვადასტურებთ, რომ რელიგიას შეუძლია განახორციელოს კონსტრუქციული და დიდაქტიური როლი კულტურებს შორის დიალოგში.

9. მოვუწოდებთ მათ, ვისაც საშუალება აქვს, ზემოქმედება მოახდინონ საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე, მოერიდონ ადამიანთა შორის კეთილი ურთიერთობებისა და მშვიდობიანი თანაარსებობის საფრთხის ქვეშ დაყენებას, ზოგიერთი ექსტრემალური აზრის რელიგიური მოძღვრების სახით წარმოჩინებით.

10. გამოვრიცხავთ ნებისმიერი სახის დისკრიმინაციას. მხარს ვუჭერთ ურთიერთპატივისცემას; ადამიანის უფლებების დაცვის, რელიგიური თავისუფლების, მშვიდობიანი თანაარსებობის ორმხრივობის პრინციპს და, ასევე, თანამშრომლობას რელიგიათა შორის.

11. მივმართავთ ხალხთა წინამძღოლებს მსოფლიო მასშტაბით, რომ არ დაიშურონ ძალისხევა კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარებისათვის. თანაარსებობის სულისკვეთებიდან გამომდინარე, შევძლოთ ძალადობის შეჩერება ცენტრალურ აღმოსავლეთში და აღვადგინოთ მშვიდობიანი პირობები. ამიტომაც ვლოცულობთ, რომ მსოფლიოს ნებისმიერ კუთხეში, სადაც კი არსებობს კონფლიქტი, მშვიდობას მიაღწიონ ადამიანებმა მხოლოდ სამართლებრივი გზით. გვწამს, რომ საამისოდ საჭიროა გამოყენებულ იქნას ყველა ეთიკური, პოლიტიკური და ეკონო-

მიკური საშუალებები, რათა ერთიანად წაიწიოს წინ ხალხებისა და ერების განვითარება.

12. სოლიდარობის გრძნობით გამსჭვალულნი და ჩვენი ქვეყნის წყაროთა მიერ შესატყვისად გაძლიერებულნი, ვალდებულებას ვიძლევი ვითანაშრომლოთ ყველა იმ სფეროში, რომელიც სამყაროს სიმშვიდისაკენ წარუძღვება. ამ მიზნიდან გამომდინარე კი, მივმართავთ ყოველ კეთილი ნების ადამიანს, ნებისმიერ ინსტანციას, განსაკუთრებით კი მათ, ვისაც რელიგიური და პოლიტიკური თანამდებობა აქვთ და ვალდებულნი არიან იღვაწონ საერთო კეთილდღეობისათვის, მიიღონ მშვიდობიანი თანაშრომლობის ეს მოწოდება.

13. ერთიანობის, სოლიდარობისა და სიყვარულის გრძნობით, და აგრეთვე, მეობებით ჩვენი ლოცვისა – „ქუეყანასა ზედა მშვედობად“ – თავს ვალდებულად ვთვლით, რომ შესაბამის რელიგიურ საზოგადოებებს მოვუწოდოთ:

ა) განსწავლონ მასმედიის წარმომადგენლები, პოლიტიკური და საზოგადოებრივი განმანათლებლნი და ასევე, საზოგადოებრივი ინსტიტუტები და გამოიყენონ ისინი ურთიერთგაგების გრძნობის დასამყვიდრებლად რელიგიურ საზოგადოებებს შორის; დააახლოვონ ისინი ამ საზოგადოებათა შესაბამის ისტორიულ, კულტურულ და რელიგიურ ტრადიციებთან მსოფლიო დონეზე. განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ განათლების სფეროს, რაც იმას გულისხმობს, რომ ამოღებულ იქნას სახელმძღვანელოებიდან ყველანაირი განცხადება და მინიშნება უნდობლობისა და ამასთანავე, რელიგიათა, კულტურათა და ეროვნებათა დისკრიმინაციის შესახებ.

ბ) ხელი შეუწყონ ახალი ინიციატივების დანერგვას რელიგიათა და კულტურათა შორის, განსაკუთრებით ახალგაზრდებში, უმეტესად იმ რეგიონებში, სადაც ამის აუცილებლობა არსებობს და მსოფლიო დონეზეც. დარწმუნებულნი იმამი, რომ დისკრიმინაცია არის შექმნილი თვისება და არა – თანდაყოლილი, ვალდებულებას ვიძლევი, მოვამზადოთ სულიერი წინამძღოლნი, ჩვენი მორწმუნენი და წარუგმართოთ ისინი მშვიდობიანი თანაარსებობის, ორმხრივი პატივისცემისა და ნდობისაკენ.

გ) ამ შეხვედრის მონაწილეთა განცხადების თანახმად, გაავარძელოთ არსებული დიალოგი და მიზნად დავისახოთ ამ სამ რელიგიას შორის თანაშრომლობის განვითარება.

დ) დავამყაროთ ურთიერთობის ისეთი ფორმა, რომ მუდმივად ხდებოდეს გადაწყვეტილებათა და იდეათა გაცვლა.

ბოლოსიტყვაობა

როგორც ვნახეთ, მსოფლიოში მიმდინარე პოლიტიკური და რელიგიური პროცესები ერთმანეთზე გადაჯაჭვული და ჩვენი ეკლესიის ცხოვრებაზეც ახდენენ გავლენას.

საქართველოს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ მრავალ ქარტეხილს გაუძლო ისე, რომ მისი მთლიანობა არ დარღვეულა. დღეს ნებისმიერი მორწმუნის საზრუნავი ამ მთლიანობის შენარჩუნება უნდა იყოს. ამ წიგნის მიზანიც სწორედ ის არის, რომ არსებული რეალობის გააზრების შემდეგ, ეკლესიიდან განდგომილი სამღვდლო პირნი და მათი მრევლი კვლავ დედა ეკლესიას მიუბრუნდნენ, ისე, როგორც „უძღები შვილი“ დაუბრუნდა „მამას“. დედა ეკლესიამ კი გულში ჩაიყრას ისინი და კვლავ აღდგეს მამა-შვილური ურთიერთობა.

თუკი ზოგიერთ საკითხზე მსჯელობისას ტონი მეტისმეტად მძაფრი და გაერთიანების მომწოდებლისათვის შეუფერებელი გეჩვენათ, ეს იმ მარტივი მიზეზის გამო მოხდა, რომ თითოეული ეს წერილი ექსტრემალურ სიტუაციაში – სატელევიზიო გადაცემებისა და პრესაში ატეხილი აურზაურის ფონზე დაიწერა და, ბუნებრივია, ვერც ჩვენ დავალწიეთ თავი ემოციებს. თუმცა, აქ ისიც უნდა იქნას გათვალისწინებული, რომ მკვახედ ის ლაპარაკობს, ვისაც გული შესტკივა.

მიმდინარე წლის თებერვალში ჩვენს ქვეყანაში კვლავ გააქტიურდა რელიგიური საკითხი. ამის მიზეზი ის არის, რომ კულმინაციას მიაღწია ბრძოლამ კავკასიისათვის. ჩვენი ქვეყნის ბედი ერთხელ კიდევ უნდა გადაწყდეს. არ იქნება სწორი, რელიგიურმა ფაქტორმა განსაზღვროს მოვლენები...

რა შედეგის წინაშეც არ უნდა აღმოვჩნდეთ, საქართველომ, ცხადია, ძმური ურთიერთობა უნდა განამტკიცოს ერთმორწმუნე რუსეთთან, მაგრამ ისიც ცხადია, რომ ვერც ევროპასთან ურთიერთობას უგულვებელყოფს. საერთაშორისო პოლიტიკური და კულტურული ურთიერთობებიდან გამომდინარე, უეჭველად დადგება დღის წესრიგში ევროპელბთან რელიგიური დიალოგის საკითხიც და მაშინ, ეს დაგვიანებული ინფორმაცია შესაძლოა აქტუალური აღმოჩნდეს.

შენიშვნები და კომენტარები

1. ზილოტები – რელიგიურ-პოლიტიკური მიმდინარეობა ბიზანტიაში. და-არსდა XIV ს. თესალონიკში. ტრადიციის მიმდევარნი, რომელნიც ეწინააღმდეგე-ბიან სიახლეს.

მოგვიანებით ამ სიტყვამ სხვა მნიშვნელობებიც შეიძინა: ა). ფანატოვოსი მიმდევარი თავისი რელიგიური მრწამსისა. სინ. – ფუნდამენტალისტი. ბ). ის, ვინც ფანატოვურად იბრძვის კონკრეტული იდეალისათვის.

2. რუსული ემიგრანტული ეკლესია – ემიგრანტული ეკლესია არ უნდა შეგვეშალოს ამერიკის რუსულ მართლმადიდებელ ეკლესიაში, რომელსაც მოსკოვის საპატრიარქომ 1970 წელს ავტოკეფალია უბოძა. ემიგრანტულ ეკლესიას არა აქვს ურთიერთობა არც მოსკოვის საპატრიარქოსთან და არც სხვა კანონიერ მართლ-მადიდებელ ეკლესიასთან. ეს „ეკლესია“ დაარსდა მოსკოვის საპატრიარქოსთან განხეთქილებაში მყოფი ხარკოვისა და კიევის მიტროპოლიტ ანტონისა და მისი მომხრეების მიერ. მათ კარლოვიცში (იუგოსლავია) 1922 წელს დააარსეს „რუსული საეკლესიო მმართველობა უცხოეთში“ და მიტროპოლიტი ანტონი გახდა ე.წ. კარლოვიცის სინოდის თავმჯდომარე. მოგვიანებით ემიგრანტული ეკლესია ამერიკაში დაფუძნდა.

3. ესტონეთის ეკლესია – ესტონეთში 1840 წლამდე ცხოვრობდნენ მცირეოდენი მართლმადიდებლები, ძირითადად, რუსები. 1844-1849 წლებში ლუთერანების ერთმა დიდმა ნაწილმა მართლმადიდებლობა აღიარა. ამიტომაც პირველი მსოფლიო ომის დამთავრებისთანავე ესტონელებმა თავიანთი საეპისკო-პოსო დააარსეს. 1920 წელს მოსკოვის პატრიარქმა ტიხონმა სცნო ესტონეთის მართლმადიდებელი ეკლესია, ვითარცა ავტონომიური ეკლესია და მისი მთა-ვარეპისკოპოსიც, რომელიც 1920 წელს იქნა ხელდასმული. 1918-1940 წლებში ესტონეთი იყო დამოუკიდებელი ქვეყანა. რუსეთის ეკლესიაში იმ დროს მომხდარი ძირეული ცვლილებების, მათთან კონფლიქტისა და ქვეყნის დამოუკიდებლობიდან გამომდინარე, ესტონეთის ეკლესიამ მსოფლიო საპატ-რიარქოს მიმართ თავისი პოზიციის გასამაყარებლად. მსოფლიო საპატრიარქ-ომ 1923 წელს სპეციალური სიგელი გამოსცა, რომლითაც სცნო პატრიარქ ტიხონის მიერ აღიარებული ავტონომია და ესტონეთის ეკლესია მსოფლიო საპატრიარქოს იურისდიქციაში გააერთიანა, ვითარცა „ესტონეთის მართლ-მადიდებელი მიტროპოლია“. ტალინის მიტროპოლიტმა 23-ე ადგილი დაიკავა მსოფლიო საპატრიარქოს დიპტიქში.

1926 წელს ესტონეთის ეკლესიამ მოიწვია სრულიად ესტონეთის მართლმადიდებელთა კრება და შეიმუშავა თავისი წესდება; 1931 წელს უკვე 200 000-მდე მორწმუნე ჰყავდა; ჰქონდა თავისი ჟურნალი „ნეა ზღი“ ტარტუს უნივერსიტეტში კი – საღვთისმეტყველო ფაკულტეტი.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, როდესაც საბჭოთა ჯარებმა დაიპყრეს ესტონეთი, მიტროპოლიტი ალექსანდრე, სამღვდელოებსა და შვიდი ათასამდე მრევლთან ერთად შვედეთში გადასახლდა. ესტონელებმა იქ თავიანთი სათვისტომო დააარსეს. მიტროპოლიტი ალექსანდრე გარდაიცვალა 1953 წელს. შვედეთში და უცხოეთის სხვადასხვა კონტინენტზე გაფანტული ესტონეთის ეკლესიის სულიერ მფარველად მსოფლიო საპატრიარქომ 1954 წლიდან დანიშნა თიატირის მიტროპოლიტი. ესტონეთში დარჩენილი მრევლი და ეკლესია კი 1945 წლის 6 მარტს მოსკოვის საპატრიარქომ შეიერთა, ვითარცა რუსეთის საპატრიარქოს ერთ-ერთი ეპარქია.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, როდესაც ესტონეთმა აღადგინა თავისი დამოუკიდებლობა, მის ტერიტორიაზე დარჩენილმა ესტონეთის მართლმადიდებელმა ეკლესიამ უცხოეთში გაფანტულ თავიანთ თანამოძმეებთან გაერთიანება და მსოფლიო საპატრიარქოს იურისდიქციაში შესვლა მოინდომა, რაზედაც დადებითი პასუხი მიიღო. აი, ეს გახდა მიზეზი რუსეთისა და კონსტანტინეპოლის ეკლესიის ურთიერთობათა დაძაბვისა.

4. ვიდრე ამ წერილმა დღის სინათლე იხილა, სასიამოვნო ფაქტი მოხდა. ჯერ კიდევ პატრიარქ დიოდოროსის სიცოცხლეში აღდგა ძმური ურთიერთობა საქართველოსა და იერუსალიმის საპატრიარქოებს შორის.

საპატრიარქო ტახტის პრეტენდენტთა შორის გახლდათ მიტროპოლიტი ტიმოთეც, მაგრამ მისი რუსული ორიენტაცია წამკებიანი აღმოჩნდა. იგი პატრიარქად ვერ ეკურთხა.

5. თუ გავით „ალიასათვის“ აფხაზეთის დევნილი ხელისუფლების მიერ მოწოდებული ინფორმაცია სწორია, მაშინ შეიძლება ითქვას, რომ ბრიტანეთს დღემდე არ შეუცვლია პოლიტიკური კურსი და იგი მის გატარებას ახლა საქართველოში ცდილობს. ინგლისის ყოფილმა ელჩმა ბატონმა ჯენკინსმა „საქართველოდან წასვლის წინ მოინახულა აფხაზეთი, იქვე ოფიციალურად განაცხადა, რომ მიუხედავად საკუთარი მისიის ამოწურვისა, ყოველთვის მსარს დაუჭერს აფხაზ ხალხს დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში“ (იხ. გავითი „ალია“, 87 (115), 2001წ.).

ამავე წერილის თანახმად, ბატონ ჯენკინსის ელჩობის დროს, ბრიტანეთის საელჩოს თანხებით, ლონდონში, ინგლისურ ენაზე დაიბეჭდა აფხაზი ავტორის წიგნი, სადაც საქართველოს ისტორია შეურაცხყოფილია. იგივე კურსს აგრძელებს თურმე ახლად ხელდასხმული ელჩი ქალბატონი დებორა ჯონსი. მისი ვიზიტი აფხაზეთში თურმე იქაურმა პრესამ „აფხაზური სახელმწიფოებრიობის განმტკიცებას მიაწერა და წინგადადგმულ ნაბიჯად ჩათვალა“ (იხ. იქვე). როგორც ჩანს,

იმპერიალისტური ამბიციების შქონე ქვეყნების პოლიტიკა ერთმანეთს ჰკავს და არც იცვლება.

6. პროსელიტიზმი – 1. რელიგიური მრწამსიდან გადაბირება, განსხვავებული დოგმატის თავს მოხვევა; 2. პროპაგანდის მეშვეობით შეხედულებებზე (პოლიტიკურ, იდეოლოგიურ, ფილოსოფიურ და სხვ.) ზეგავლენა და თანამოაზრედან მხარდამჭერად გადაბირება.

7. Filioque – ქართ. შესატყვისი „ძისა თანა“.

მართლმადიდებელ ეკლესიასა და რომის კათოლიკურ ეკლესიას შორის არსებული უმთავრესი დოგმატური განსხვავება, რომლის თანახმადაც სულიწმიდა მამასთან ერთად ძისაგანაც გამოვალს, ვითარცა მეორე საწყისისაგან.

ჯერ კიდევ IX საუკუნეში პატრიარქმა ფოტიოსმა სათანადო არგუმენტაციის მოშველიებით წარმოაჩინა, რომ Filioque არეყვს წმიდა სამების დოგმატს, ამჟვეიდრებს ორ საწყისს და, აქედან გამომდინარე, უშვებს იმის შესაძლებლობას, რომ თვით სულიწმიდასაც ჰქონდეს იგივე „გამომავლობა“ და საბოლოოდ უამრავი ჰიპოტეზების დაშვებამდე მიგვიყვანოს.

მართლმადიდებლურ თეოლოგიაში წარმოიჩინა იქნა Filioque-ს დოგმის მეშვეობით, თუ როგორ მცირდება სულიწმიდის როლი; რომ ამ დოგმამ კათოლიკურ ეკლესიაში ხელი შეუწყო კომპლექსურ, წმიდა ქრისტოცენტრულ და სამოციქულო ფილოსოფიის განვითარებას; იხიცი აღინიშნა, რომ ეკლესიის ცხოვრებას მოაყვდა სულიერი თავისუფლება და ქარიზმათა მრავალფეროვნება.

გარდა ამისა, ეს დოგმატური განსხვავება მართლმადიდებელთა მიერ საკმაოდ მძაფრად აღიქმება იმ ფაქტის გამო, რომ Filioque მხოლოდ თეოლოგიური შინაარსის მატარებელი არ არის, იგი დაერთვის ნიყეა-კონსტანტინეპოლის მრწამსს, რომელსაც წმიდა მამათა დადგენილების თანახმად, არ შეიძლება რაიმე დაემატოს.

სამეცნიერო მიმოქცევაში დამჟვეიდრებული ზრის თანახმად Filioque-ს მოძღვრებამ VI საუკუნეში იჩინა თავი. თუმცა, მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ ჩატარებულმა ბოლოდროინდელმა გამოკვლევებმა ცხადყვეს, რომ ამ ერესისათვის გაცილებით ადრე შეიქმნა წინაპირობები. მის სათავეს ხედავენ წმინდა ავეუსტინეს ნაშრომში De Trinitate, რომელშიც ასეთი ზრია გამოთქმული, რომ „სულიწმიდა არის შემაერთებული რგოლი მამისა და ძისა“.

ამ დოგმის განვითარების ისტორია კი ასეთია:

VI საუკუნეში ესპანეთს არიანელთა ნარჩენებთან შეწინააღმდეგება მოუხდა. Filioque-ს ასეთი სახით ჩამოყალიბება პრიორიტეტს ანიჭებდა ძესაც, რაც არიანელებს თავიანთი თეორიის უსაფუძვლობას უმტკიცებდა. ამიტომაც 589 წელს ტოლედოს ეკლესიის ადგილობრივმა კრებამ აღიარა, რომ Filioque ავსებს ნიყეა – კონსტანტინეპოლის მრწამსს.

ესპანეიდან ეს ერესი საფრანგეთში გავრცელდა. VIII საუკუნის მიწურულსა და IX საუკუნის დასაწყისში Filioque თავს მოახვია ფრანგებს კარ-

ლოს დიდმა. პაპებს ადრიანე I-სა და ლეონ III-ს ძალა დაატანა, რომელია რეზინათ-
ივი. მიუხედავად იმისა, რომ აღმოსავლეთის ეკლესიის მიერ მამიშვეიქნა დაგმობი-
ლი ეს დოგმა და რომის ეკლესიამ 861 წლის კრებაზე ჩამოაშორა კიდეც მონაქმს.
ეს დანართი, 1054 წელს რომმა მაინც აღიარა ოფიციალურად Filioque, მიუხედავ
ვად იმისა, რომ დროდადრო ისეთი პაპებიც ყოფილან თურმე, რომელთაც ესმო-
დათ ამ დოგმის ერეტყული მნიშვნელობა და კიდეც ეწინააღმდეგებოდნენ მის
დანერგვას რომის ეკლესიაში.

ამის შემდეგ Filioque-ს დოგმა არაერთგზის გამხდარა ცხარე კამათისა
და დებატების საკითხი აღმოსავლეთისა და რომის ქრისტიანულ ეკლესიებს შო-
რის.

ვატიკანის II კრების შემდეგ (1962-1965 წ.) რომის კათოლიკური ეკ-
ლესია Filioque-სთან დაკავშირებით გარკვეულ ლოიალობას ამჟღავნებს. დას-
ტურდება ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ღმრთისმსახურებისას მრწამსი
Filioque-ს გარეშე წარმოითქმება.

1990 წელს პაპმა იოანე პავლე II-მ ოფიციალურად განაცხადა, რომ
Filioque-ს საკითხთან მიმდინარე დიალოგში დადგინდება საბოლოო ჭეშმა-
რიტება და იგი აღარ იქნება განმსაზღვრელი და დამაბრუნებელი „იმ სამო-
ძავლო შედეგებისათვის, რისთვისაც ყველანი ერთად შევთხოვთ სულიწმი-
დას“ [Eπιτομή, № 449; 15.10.1990]

დიალოგში მონაწილე ღმრთისმეტყველებს კი მიანჩიათ, რომ დასავლეთი
ასე ადილად ვერ განთავისუფლდება Filioque-ს გავლენისაგან, რადგან ნ. მაცუ-
კას ზრით Filioque-ისტური ზრონება ასაზრდოებს დასავლეთის თეოლოგიის
ბევრ საკითხს – თეორიულსაც და პრაქტიკულსაც. „ეს ასე ხდება იმიტომ, რომ
Filioque იდეოლოგიური ინფრასტრუქტურაა და არა მხოლოდ ფორმალური
დანართი. ვატიკანის II კრებამ, თავისი Constitutio de ecclesia-თი, ოდნავ მაინც
შემოაბრუნა მართლმადიდებლური სულიერებისაგან, შეარბილა, ან, თუ გნებავთ,
ოდნავ გვერდზე გადააყენა Filioque, მერე რა, თუ საბოლოოდ ვერ ჩამოაშორა. ეს
კი იმას ნიშნავს, რომ Filioque არის სულიერი, ეკლესიოლოგიური და, თუ გნე-
ბავთ, ფილოსოფიური საკითხი და არა მხოლოდ რაღაც უბრალო დანართი“ [8,
66, 120].

8. უნია – მუსულმანური უღლის ქვეშ მოქცეულმა აღმოსავლეთის ქრისტი-
ანებმა XVI საუკუნიდან კათოლიკური ეკლესიის გავლენით ორიენტაცია რომის-
კენ აიღეს. ეს ქრისტიანები, ანუ უნიატები, მართლმადიდებელი ეკლესიის ტიპი-
კონს იცავენ, მაგრამ რომის პაპის ძალა-უფლებას აღიარებენ. არსებობენ ე.წ. ალექ-
სანდრიელი, ანტიოქიელი, სომეხი, ქალდეველი და ბიზანტიელი უნიატები. მათი
რიცხვი 10 მილიონს აღემატება. ბიზანტიელ უნიატებში შედიან რუსი და უკრაინ-
ელი უნიატებიც. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ სწორედ უკრაინელი უნია-
ტების გამო საკმაოდ გამწვავდა ურთიერთობა რომის პაპსა და რუსეთის საპატრი-
არქოს შორის. ძალაუფლების საკითხთან ერთად საეკლესიო ქონების (ძირითადად
ტაძრების) საკითხიც დადგა დღის წესრიგში.

9. Confessio Augustana – იმპერატორმა კარლოს V-მ რელიგიური მშვიდობის დასამყარებლად 1530 წლის იანვარში სპეციალური ცირკულარით მიმართა გერმანულ ჰეგემონებს და მოუწოდა, წარედგინათ მისთვის პროტესტანტთა მწიგნობარისა და სხვა კონფესიური საკითხების მომცველი დოკუმენტი, რათა აეცხვრებოთ შეკრებაზე, რომის კათოლიკურ ეკლესიასთან დიალოგისას გამოეყენებინა. ამასთანავე შეპირდა, რომ თვითონ ნეიტრალურ პოზიციას დაიკავებდა.

1530 წლის აპრილში იმპერატორს მიაღწევს ლათინურ და გერმანულ ენებზე დაწერილი წიგნი (შედგება ორნაწილიანი ვრცელი შესავლისა და 28 თავისაგან). ამიტომ ეწოდა მას Confessio Augustana, ანუ საიმპერატორო.

ვინაიდან საბოლოო რედაქტირებისას დოკუმენტში ლუთერანული თვალსაზრისები უფრო ჭარბად გაიპარა, ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა ამ წიგნმა ლუთერანთა შორის. ისინი მას სხვაგვარად Symbolum Germanicum-ს უწოდებენ.

1559 წელს ეს წიგნი ბერძნულ ენაზე ითარგმნა და თავად შემდგენლების მიერ მსოფლიო საპატრიარქოს გაეგზავნა განსახილველად. პატრიარქმა იოსაფ II-მ თხოვნა უპასუხოდ დატოვა. 1774 წელს პროტესტანტმა თეოლოგებმა პატრიარქ იერემია II-ს მიმართეს იგივე თხოვნით და გაერთიანების იდეაც შესთავაზეს. იერემია II დიდმა გააკრიტიკა Confessio Augustana, წარმოაჩინა საერთო და განმასხვავებელი ნიშნები და ვიტენბერგის ღვთისმეტყველებს მართლმადიდებელი სარწმუნოების უპირატესობაც გადაუშალა წინ.

პროტესტანტიზმის მართლმადიდებლებს შორის გავრცელების მიზნით, ეს წიგნი მოგვიანებით ქართულადაც ითარგმნა.

10. ლევიტელი – ბიბლიური ლევის (იკობის შესამე შეილი ლიასაგან, მოსეს დედის იუპოვედის მამა) შთამომავლები, რომელთაც მოსემ საყდრის მსახურება დაუწესა. მათ უფლებამოსილებაში შედიოდა კარვის დაშლა-გამართვა. თავდადებული სამსახურის გამო მიაღწიეს იმას, რომ, მხოლოდ მათ შეეძლოთ სჯულის კიდობანს მიახლოებოდნენ კარავში, ან გადაადგილებისას.

ისინი არაჩვეულებრივ გულმოდგინებას იჩენდნენ ობლების, ქვრივების და, საზოგადოდ, ნებისმიერ ხელმოყვლეთა მიმართ.

დაამოწმებული ლიტერატურის სია:

1. Αναστασίου (Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας), Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία, Αθήνα, 2000.
2. Αλεβιζοπούλου Α., Εγχειρίδιο Αιρέσεων και Παραχριστιανικών Ομάδων, Πρέβεζα, 1991.
3. Βασίλειφ Α.Α., Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τ. Α', Αθήνα, 1995.
4. Δαμασκινού (Μητροπολίτου Ελβετίας), Ορθοδοξία, Ιουδαϊσμός και Ισλάμ (Διασθηρησκειακοί διάλογοι), βλ. «Επτά Ημέρες της «Καθημερινής» 23.5.1999.
5. Ηθική και Θρυσκευτική Εγκυκλοπαίδεια 1-12, Αθήνα, 1962-1968.
6. Ματσούκα Ν., Δογματική και Συμβολική Θεολογία τ. Α'-Γ', Θεσ/νίκη, 1997-2000..
7. Μπούμη Π. Κανονικόν Δίκαιον, Αθήνα, 1991.
8. Παπαδοπούλου Αντ., Κείμενα Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων, Θεσσ/νίκη, 1984.
9. Παπαρτιγοπούλου Κ., Ιστορία του Ελληνικού Έθνους 6τ. και παράρτημα, Αθήνα, 1932.
10. Σταυρίδου Β., Ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1453-Σήμερα), Θεσσ/νίκη, 1987.
11. Τιμοθέου (Αρχιμανδρίτου), Τι είναι Ορθοδοξία, Αθήνα, 1990.
12. Χριστοδούλου (Μητρ. Δημητριάδος), Ιστορική και Κανονική Θεώρησης του Παλαισημερολογιτικού Ζητήματος κατά τε την γένεσιν και την εξέλιξιν αυτού εν Ελλάδι, Αθήναι, 1982.
13. Χρυσάνθου (Αρχιεπισκόπου Αθηνών του από Τραπεζούντος), Άρθρα και Μελέται, υπό Γ.Ν. Τασούδη (βιβλίον Τρίτον), Αθήναι 1977.
14. Χρυσοστόμου (Μητρ. Μύρων), Ορθόδοξος Ανατολή και Δυτικός Κόσμος, Διάλογος Ιδεών, Αθήνα 1972.

15. Υπόμνημα περι των Τελουμένων υπο Σχισματικών
Παλαιοημερολογιτών «Μυστηρίων», Αθήναι, 1997.

16. Clément Olivier, "Η αλήθεια ελευθερώσει υμάς" (Συνομιλώντας
με τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο Α', Αθήναι, 1997.

17. Raiser Konrad, Το Μέλλον του Οικουμενισμού, Θεσ/νίκη, 1995.

18. История Византии, т. II, Москва, 1967.

19. Успенский Ф.И., История Византийской Империи, т. II,
Ленинград, 1927.

შინაარსი

**ეროვნული
პოლიტიკის**

წინასიტყვაობა	5
ნაკვეთი პირველი	7
რა ხდება საქართველოს ეკლესიაში	7
ევროპის ეკლესიათა მეორე ეკუმენური ასამბლეა	19
გვჭირდება თუ არა კავშირი მართლმადიდებელ ეკლესიებთან?	40
ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს VIII ეკუმენური ასამბლეა	68
საეკლესიო განხეთქილება და სახელმწიფოებრიობა	79
სულიერი დაახლოებისა და თანამშრომლობისაკენ	96
„გამოწვევა და პრობლემები 2060 წლისათვის“	114
ეკუმენური მოძრაობა და ადამიანის უფლებები	123
ნაკვეთი მეორე	143
ჭეშმარიტება განუყოფელი ეკლესიისა (ინტერვიუ მის ყოვლადუწმინდესობა მსოფლიო პატრიარქ ბართლომე I-თან)	143
მართლმადიდებლობა და თანამედროვეობა (მისი ყოვლადუწმინდესობის მსოფლიო პატრიარქ ბართლომე I-ის საუბრები)	150
მართლმადიდებელი ეკლესია და ეკუმენური მოძრაობა წინაპირობები, პროგნოზები, სირთულეები (ინტერვიუ ტრიმიტოს (კვიპროსი) მიტროპოლიტ ბასილისთან)	160
ეკუმენურობა ქრისტიანული აპოკალიფსის მიხედვით „სავსებას“ ნიშნავს (ინტერვიუ თეოლოგიისა და ფილოსოფიის დოქტორ ნიკოლ მატუკასთან)	181
დიალოგი, ანუ „ჭეშმარიტების ერთად ძიება“ (ინტერვიუ ერეტის მართლმადიდებელი აკადემიის დირექტორ ალექსანდროს პაპადეროსთან)	192
ბრიუსელის დეკლარაცია	212
ბოლოსიტყვაობა	216
შენიშვნები და კომენტარები	217
დამოწმებული ლიტერატურის სია	222

დაიბეჭდა გამომცემლობა „ენა და კულტურა“-ს სტამბაში
იჭაფეჭაფამის გამზ. 45

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

